

Rhaglen Gyflawn

Gwasanaeth Democratiaeth
Swyddfa'r Cyngor
CAERNARFON
Gwynedd
LL55 1SH

Cyfarfod

Y CYNGOR

Dyddiad ac Amser

1.30 y.h., DYDD IAU, 5ED RHAGFYR, 2024

* NODER *

Bydd y cyfarfod yn cael ei we-ddarlledu

https://gwynedd.public-i.tv/core//cy_GB/portal/home

Lleoliad

Hybrid - Siambr Dafydd Orwig, Swyddfeydd y Cyngor, Caernarfon LL55 1SH / Rhithiol ar Zoom

Pwynt Cyswllt

Eirian Roberts

01286 679018

eirianroberts3@gwynedd.llyw.cymru

(DOSBARTHWDYD Dydd Mercher, 27 Tachwedd 2024)

Ian Jones

Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth

www.gwynedd.llyw.cymru

DYDD MERCHER, 27 TACHWEDD 2024

Annwyl Gyngorydd,

CYFARFOD O GYNGOR GWYNEDD – DYDD IAU, 5 RHAGFYR 2024

FE'CH GWYSIR TRWY HYN i gyfarfod aml-leoliad o **GYNGOR GWYNEDD** a gynhelir am 1.30 y.h., **DYDD IAU, 5ED RHAGFYR, 2024 YN SIAMBR DAFYDD ORWIG, SWYDDFEYDD Y CYNGOR, CAERNARFON LL55 1SH**, i ystyried y materion a grybwyllir yn y rhaglen a ganlyn.

Yr eiddoch yn gywir

Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth

Bydd yr ystafelloedd a ganlyn ar gael i'r grwpiau gwleidyddol yn ystod y bore:-

Plaid Cymru - Siambr Dafydd Orwig

Annibynnol – Siambr Hywel Dda

Grwp Llafur / Rhydfrydol – Ystafell Ogwen

RHAGLEN

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb.

2. COFNODION

8 - 31

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion y cyfarfodydd o'r Cyngor a gynhaliwyd ar y dyddiadau a nodir isod fel rhai cywir:

3 Hydref, 2024
24 Hydref, 2024 (Cyfarfod Arbennig)

3. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Derbyn unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol.

4. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

Derbyn unrhyw gyhoeddiadau gan y Cadeirydd.

5. MATERION BRYN

Nodi unrhyw eitemau sy'n fater brys ym marn y Cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

6. CWESTIYNAU

Ystyried unrhyw gwestiynau y rhoddwyd rhybudd priodol ohonynt o dan Adran 4.18 o'r Cyfansoddiad.

7. ARWEINYDD Y CYNGOR

Penodi Arweinydd y Cyngor.

8. TRETH CYNGOR - HAWL DISGRESIWN I GANIATAU DISGOWNTIAU A / NEU GODI PREMIWM AR AIL-GARTREFI AC EIDDO GWAG HIR-DYMOR 2025-26

32 - 214

Cyflwyno adroddiad yr Aelod Cabinet Cyllid.

9. CYNLLUN GOSTYNGIADAU TRETH CYNGOR 2025-26

215 - 220

Cyflwyno adroddiad y Aelod Cabinet Cyllid.

10. ADOLYGIAD O'R CYFANSODDIAD

221 - 226

Cyflwyno adroddiad yr Aelod Cabinet Gwasanaethau Corfforaethol a Chyfreithiol.

11. ADOLYGIAD O DDOSBARTHADAU PLEIDLEISIO A MANNAU PLEIDLEISIO 227 - 240

Cyflwyno adroddiad yr Aelod Cabinet Gwasanaethau Corfforaethol a Chyfreithiol.

12. CAIS I NEWID ENW CYMUNED LLANAELHAEARN 241 - 244

Cyflwyno adroddiad yr Aelod Cabinet Gwasanaethau Corfforaethol a Chyfreithiol.

13. RHYBUDDION O GYNNIG

(A) RHYBUDD O GYNNIG GAN Y CYNGHORYDD DELYTH LLOYD GRIFFITHS

Yn unol â'r Rhybudd o Gynnig a dderbyniwyd yn unol ag Adran 4.19 y Cyfansoddiad, bydd y Cyngorydd Delyth Lloyd Griffiths yn cynnig fel a ganlyn:-

Mae tŷ wedi ei gyfnewid nifer o weithiau mewn un pentref bach mewn ward wledig yng Ngwynedd. Digwyddodd hyn yn ystod cyfnod pan fo 12 o bobl leol (unedau teulu) yn aros am dŷ cymdeithasol yn y pentref. Nid yw deiliaid y cartref yn dod o Gymru nac yn aros am fwy na 12 mis.

Mae polisi gosod Cyngor Gwynedd yn cael ei danseilio bob tro mae tŷ yn cael ei gyfnewid tra bod pobl leol yn parhau ar y rhestr aros am gyfnodau hir heb lwyddo i sicrhau cartref.

Cred y cyngor hwn y dylai arfer Llywodraeth Cymru o gyfnewid tai cymdeithasol ddod i ben ar unwaith, oni bai bod y tŷ yn cael ei gyfnewid o fewn yr awdurdod lleol. Erfyniaf heddiw am gefnogaeth Cyngor Gwynedd i bwysu ar Lywodraeth Cymru i newid y ddeddf er mwyn digoni'r angen am dai lleol.

(B) RHYBUDD O GYNNIG GAN Y CYNGHORYDD HUW ROWLANDS

Yn unol â'r Rhybudd o Gynnig a dderbyniwyd yn unol ag Adran 4.19 y Cyfansoddiad, bydd y Huw Rowlands yn cynnig fel a ganlyn:-

1. Gofynna Cyngor Gwynedd i Lywodraeth y Deyrnas Unedig ddyrannu cyfran deg o'r gwariant ar reilffordd HS2 yn Lloegr i Gymru.
2. Gofynnir hefyd i Lywodraeth Cymru barhau i ddwyn pwysau ar Lywodraeth y Deyrnas unedig er mwyn sicrhau hyn.

(C) RHYBUDD O GYNNIG GAN Y CYNGHORYDD JUNE JONES

Yn unol â'r Rhybudd o Gynnig a dderbyniwyd yn unol ag Adran 4.19 y Cyfansoddiad, bydd y Cynghorydd June Jones yn cynnig fel a ganlyn:-

Yn sgil y ddamwain erchyll fu ar lôn yr A4085 ger pentref Garreg, Llanfrothen mis Tachwedd 2023 lle bu i bedwar o hogiau ifanc golli eu bywydau, bod Cyngor Gwynedd yn gyrru at Adran Trafnidiaeth Llywodraeth San Steffan yn gofyn iddynt edrych ar diweddarau'r rheolau i gael trwydded graddedig (graduated driving license) lle na all gyrrwyr ifanc gario eu cyfoedion ifanc eraill heb bod iddynt wedi cael chwe mis o brofiad gyrru ar ol pasio eu prawf.

(D) RHYBUDD O GYNNIG GAN Y CYNGHORYDD JOHN PUGHE ROBERTS

Yn unol â'r Rhybudd o Gynnig a dderbyniwyd yn unol ag Adran 4.19 y Cyfansoddiad, bydd y Cynghorydd John Pughe Roberts yn cynnig fel a ganlyn:-

Mae newidiadau gan Lywodraeth Llafur San Steffan ar dreth etifeddiaeth amaethyddol wedi gweddnewid Cymorth Eiddo Amaethyddol (APR) fel bod pob fferm sydd werth dros filiwn o bunnoedd bellach yn gorfod talu treth etifeddiaeth.

Gyda'r diwydiant dan bwysau difrifol a rheolwyr "hedge fund" yn chwilio am y "carbon trade off" drwy system o ail-wylltio a phlannu coed ac felly codi gwerth tir amaethyddol. Golyga hyn bod 100 acer o dir sydd yn cyrraedd y trothwy neu ffermdy a bwthyn hunan ddarparu yn werth dros filiwn o bunnoedd.

Golygai hyn bydd rhan fwyaf o ffermydd Gwynedd a Chymru yn gorfod talu symiau anferthol o dreth gyda rhai yn mynd yn fethdalwyr neu orfod gwerthu tir a fyddai'n golygu bod y ffermydd yn anweithredol i barhau i amaethu.

Galwaf felly ar Gyngor Gwynedd i ofyn i Lywodraeth Cymru ail ystyried eu cefnogaeth i Blaid Lafur San Steffan a bod Llywodraeth Cymru yn galw ar Lywodraeth San Steffan i ail-sefydlu y Rhyddhad Eiddo Amaethyddol.

(E) RHYBUDD O GYNNIG GAN Y CYNGHORYDD ELIN WALKER JONES

Yn unol â'r Rhybudd o Gynnig a dderbyniwyd yn unol ag Adran 4.19 y Cyfansoddiad, bydd y Cynghorydd Elin Walker Jones yn cynnig fel a ganlyn:-

Bod y Cyngor

1. Yn nodi:

- y prinder sylweddol o wasanaethau deintyddol y GIG yng Ngogledd Cymru, a bod achos cryf ar gyfer sefydlu Ysgol Ddeintyddol ym Mangor.

2. Yn credu:

- bod gwasanaethau deintyddol yng Ngogledd Cymru mewn sefyllfa o argyfwng. Mae prinder difrifol o ddeintyddion y GIG yng Ngwynedd yn gadael llawer o gleifion, gan gynnwys plant a phobl fregus, heb fynediad priodol at ofal deintyddol sylfaenol. Mae hyn yn rhoi pwysau ychwanegol ar ein hadrannau brys yn yr ysbytai lleol oherwydd diffyg mynediad at ddeintyddion, gan arwain at gostau ac amseroedd aros ychwanegol.

Mae angen am fwy o hyfforddiant deintyddol. Yn anffodus, mae nifer sylweddol o fyfyrwyr sy'n dymuno astudio deintyddiaeth yn gorfod gadael Cymru oherwydd diffyg capasiti mewn ysgolion deintyddol.

Gallai ysgol ddeintyddol newydd ym Mangor chwarae rôl allweddol wrth hyfforddi mwy o ddeintyddion yn lleol, gan gynnig gwell siawns o gadw'r gweithlu deintyddol yn y rhanbarth a darparu gwasanaethau hanfodol yn lleol. Byddai sefydlu ysgol ddeintyddol ym Mangor yn darparu swyddi newydd o safon a denu buddsoddiad i'r economi lleol, gan gefnogi Bangor fel canolfan ragoriaeth ym maes iechyd, ochr yn ochr â'r ysgol feddygol newydd. Yn ogystal, gallai'r ysgol ddeintyddol ychwanegu at y ddarpariaeth o wasanaethau deintyddol Cymraeg a dwyieithog, gan wella mynediad at ofal iechyd i gymunedau lleol sy'n siarad Cymraeg.

3. Yn galw:

Galwn ar y Cyngor i gefnogi'r ymgyrch i sefydlu Ysgol Ddeintyddol ym Mhrifysgol Bangor, i ysgrifennu at ein cynrychiolwyr etholedig yn y Senedd i lobio Llywodraeth Cymru i ystyried yr achos economaidd ac iechyd cyhoeddus dros sefydlu ysgol ddeintyddol ym Mangor yn seiliedig ar y canfyddiadau allweddol a gyflwynwyd yn yr adroddiad Llenwi'r Bwlch.

(F) RHYBUDD O GYNNIG GAN Y CYNGHORYDD RHYS TUDUR

Yn unol â'r Rhybudd o Gynnig a dderbyniwyd yn unol ag Adran 4.19 y Cyfansoddiad, bydd y Cynghorydd Rhys Tudur yn cynnig fel a ganlyn:-

O ystyried

- Bod Llywodraeth Cymru wedi gwneud ymgynghoriad ar amrywio Treth Trafodion Tir
- Y byddai amrywio'r dreth yn rhoi'r cyfle i'r Cyngor daclo'r gyfradd y prynir ail dai yn effeithiol
- Y byddai amrywio'r dreth yn agor y drws i'r Cyngor hwn bwysu ar y Llywodraeth i roi ei siâr theg o'r refeniw sy'n deillio o dreth

tir

Mae'r Cyngor hwn yn galw ar Lywodraeth Cymru i roi mwy o rôl i Wynedd fedru penderfynu ar amrywiaethau ar gyfer Treth Trafodion Tir.

**14. YMATEBION / DIWEDDARIADAU I RYBUDDION O GYNNIG 245 - 246
BLAENOROL**

- (1) Llythyr oddi wrth Lywodraeth Cymru mewn ymateb i rybudd o gynnig y Cynghorydd Gwynfor Owen i Gyngor 9 Mai, 2024 ynglŷn ag amlder y trenau ar Reilffordd Arfordir y Cambrian.
- (2) Llythyr oddi wrth Lywodraeth y DU mewn ymateb i rybudd o gynnig y Cynghorydd Elwyn Edwards i Gyngor 3 Hydref, 2024 ynglŷn â dynodi Dydd Gŵyl Dewi yn wyliau cenedlaethol swyddogol yng Nghymru.

CYFARFOD Y CYNGOR 3/10/24

Yn bresennol: Y Cyngorydd Beca Roberts (Cadeirydd)
Y Cyngorydd Ioan Thomas (Is-gadeirydd).

Y Cynghorwyr:- Craig ab Iago, Menna Baines, Beca Brown, Stephen Churchman, Dafydd Owen Davies, Elwyn Edwards, Elfed Wyn ap Elwyn, Alan Jones Evans, Dylan Fernley, Delyth Lloyd Griffiths, Jina Gwyrfai, Annwen Hughes, Louise Hughes, R. Medwyn Hughes, Iwan Huws, Elin Hywel, Nia Wyn Jeffreys, Anne Lloyd Jones, Berwyn Parry Jones, Dawn Lynne Jones, Dewi Jones, Elin Walker Jones, Elwyn Jones, Gwilym Jones, Gareth Tudor Jones, Huw Wyn Jones, Linda Ann Jones, June Jones, Eryl Jones-Williams, Cai Larsen, Beth Lawton, Dilwyn Morgan, Linda Morgan, Dewi Owen, Edgar Wyn Owen, Gwynfor Owen, Gareth Coj Parry, Nigel Pickavance, John Pughe, Rheinallt Puw, Arwyn Herald Roberts, Elfed P Roberts, John Pughe Roberts, Meryl Roberts, Richard Glyn Roberts, Huw Llwyd Rowlands, Paul Rowlinson, Angela Russell, Peter Thomas, Menna Trenholme, Rob Triggs, Rhys Tudur, Einir Wyn Williams, Elfed Williams, Gareth Williams, Gruffydd Williams, Sasha Williams a Sian Williams.

Swyddogion: Dafydd Gibbard (Prif Weithredwr), Geraint Owen (Cyfarwyddwr Corfforaethol), Dylan Owen (Cyfarwyddwr Corfforaethol a Chyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol), Dewi Morgan (Pennaeth Cyllid), Iwan Evans (Swyddog Monitro), Ian Jones (Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth), Carys Fôn Williams (Pennaeth Tai ac Eiddo), Sioned Williams (Pennaeth Economi a Chymuned), Gwern ap Rhisiart (Pennaeth Addysg), Steffan Jones (Pennaeth Prifffyrdd, Peirianeg ac Ymgynghoriaeth Gwynedd), Vera Jones (Rheolwr Gwasanaeth Democratiaeth ac Iaith), Sion Huws (Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau) ac Eirian Roberts (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth).

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr Glyn Daniels, Anwen Davies, John Brynmor Hughes, Dafydd Meurig, Llio Elenid Owen, Gareth Roberts, Dyfrig Siencyn a Hefin Underwood.

2. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r Cyngor a gynhaliwyd ar 11 Gorffennaf 2024 fel rhai cywir.

3. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol.

4. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

Cydymdeimlwyd â'r canlynol:-

- Teulu Mandy Parry o'r Adran Gwasanaethau Corfforaethol, a rhoddwyd teyrnged iddi gan Ian Jones, Pennaeth yr Adran.
- Teulu Dewi 'Pws' Morris oedd wedi ymgartrefu yn Nefyn ers rhai blynyddoedd, ac a oedd yn fwyaf adnabyddus fel actor, canwr a thynnwr coes heb ei ail, ond oedd hefyd yn fardd, awdur, cyflwynydd, cyfansoddwr ac ymgyrchydd iaith.

Nodwyd ymhellach bod y Cyngor yn dymuno cofio am bawb o fewn cymunedau'r sir oedd wedi colli anwyliad yn ddiweddar.

Ymdawelodd y Cyngor fel arwydd o barch a choffadwriaeth.

Nodwyd bod sawl aelod o'r Cyngor wedi bod yn anhwylyd yn ddiweddar a dymunwyd iddynt adferiad llwyr a buan.

Llongyfarchwyd:-

- Pawb o Wynedd fu'n llwyddiannus yn Eisteddfod Genedlaethol Rhondda Cynon Taf yn ddiweddar, yn enwedig Eurgain Haf, Pontypridd, ond yn wreiddiol o Benisarwaun, ar ennill y Fedal Ryddiaith, a Carwyn Eckley o Benygroes ar gipio'r Gadair am awdl goffa i'w dad, Padrig Eckley, fu'n gyfreithiwr yn y Cyngor hwn cyn ei farwolaeth ddisymwth a chynamserol yn 2002.
- Cowbois Rhos Botwnnog ar ennill Albwm y Flwyddyn.
- Y Cynghorydd Louise Hughes ar ei gwobrwyo fel gwirfoddolwr y flwyddyn Llu Cadetiaid y Fyddin.
- Tîm o Wasanaeth Caffael y Cyngor a enwebwyd ar gyfer gwobr genedlaethol yn sgil eu gwaith i fynnu buddion cymdeithasol i Wynedd wrth dendro contract bwyd.
- Yr Adran Tai ac Eiddo ar gyrraedd y rhestr fer am wobr *Best Supported Housing Development: Rural/Suburban* yng ngwobrau Inside Housing Development. Nodwyd mai dyma'r ail waith i'r Adran gyrraedd y rhestr fer, ac er chafwyd llwyddiant y tro hwn, roedd yn glod eu bod wedi cyrraedd y rhestr fer o'r cannoedd o enwebiadau a dderbyniwyd.
- Grŵp celf cymunedol Cricieth Creadigol ar ddod i'r brig yng Ngwobrau Bywydau Creadigol 2024, sydd â'r nod o ddathlu a chydabod pwysigrwydd gweithgareddau creadigol o bob math mewn cymunedau lleol.

5. MATERION BRYD

Dim i'w nodi.

6. CWESTIYNAU

(Cyhoeddwyd atebion ysgrifenedig yr Aelodau Cabinet i'r cwestiynau ymlaen llaw.)

(1) Cwestiwn Y Cynghorydd Angela Russell

O ystyried fod hinsawdd Cymru yn mynd yn wlypach o flwyddyn i flwyddyn, hoffwn ofyn, pa gamau mae Cyngor Gwynedd yn gymryd i uwchraddio'r lôn A499 rhwng Pwllheli a Llanbedrog. Byddai hyn yn arbed trigolion Llanbedrog, Abersoch, Botwnnog, Sarn ac Aberdaron rhag defnyddio lonydd cul heibio Cefn Llanfair a Rhydyclafdy ayyb sy'n golygu tagfeydd wrth i lorïau a bysus ddod wyneb yn wyneb ar y lonydd cul yma.

Ateb – Aelod Cabinet Priffyrdd a Bwrdeistrefol ac Ymgynghoriaeth Gwynedd, Y Cynghorydd Berwyn Parry Jones

Fel y gwelwch o'r ateb ysgrifenedig o'ch blaen, Cyfoeth Naturiol Cymru sydd yn arwain ar y Prosiect Rheoli Llifogydd yn ardal Pwllheli. Fe welwch fod gwaith ar yr A499 yn opsiwn ychwanegol sy'n cael ei gysidro, ond bod angen gwaith pellach cyn creu cynllun gwelliant i'r ffordd yna. Fodd bynnag, gallaf eich sicrhau y byddwn fel Cyngor yn pwysu i gael cynllun gwella i'r ffordd yn rhan o'r prosiect, ac wrth gwrs, fe wnawn eich diweddarau chi fel mae pethau yn symud yn eu blaenau.

(2) Cwestiwn Y Cyngorydd Huw Rowlands

Pa ddefnydd a wneir gan Adran Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC Cyngor Gwynedd o gontractwyr allanol, a pha fonitro sy'n digwydd er mwyn sicrhau safon, gwerth am arian a chydymffurfiaeth â'u cytundebau?

Ateb – Aelod Cabinet Prifffyrdd a Bwrdeistrefol ac Ymgynghoriaeth Gwynedd, Y Cyngorydd Berwyn Parry Jones

Mae'n wir i ddweud bod yr Adran yn defnyddio nifer o gontractwyr i'r gwahanol feysydd gwaith rydym ni'n ymgymeryd â hwy, sy'n golygu tipyn o waith monitro gan swyddogion. Wrth symud ymlaen, rydym yn ceisio mewnnoli rhai o'r contractau yma er mwyn sicrhau gwell atebolrwydd a chysondeb, a hefyd i ddatblygu sgiliau'r gweithlu mewnnol a chadw'r budd yn lleol. Yn ogystal â hyn, mae llawer o'r contractau torri gwair, er enghraifft, yn dod i ben a bydd angen ail-dendro. Y gobaith yw y bydd modd creu pecynnau llai o waith fydd yn golygu y gall contractwyr mwy lleol ymdopi gyda'r gwaith, yn y gobaith y bydd hyn i gyd yn gwella'r gwasanaeth i drigolion Gwynedd.

Cwestiwn Atodol y Cyngorydd Huw Rowlands

A all yr Adran adrodd yn ôl wedi iddyn nhw gael cyfle i ail-ystyried sut mae pethau yn cael eu gweithredu?

Ateb – Aelod Cabinet Prifffyrdd a Bwrdeistrefol ac Ymgynghoriaeth Gwynedd, Y Cyngorydd Berwyn Parry Jones

Yn sicr, fe wnawn ni adrodd yn ôl ar hynny. Er gwybodaeth hefyd, bydd y contractau gwair yn mynd allan i dendr ddechrau'r flwyddyn gobeithio fel y bydd yna gontractwyr newydd mewn lle erbyn y gwanwyn.

(3) Cwestiwn Y Cyngorydd Rhys Tudur

O ystyried sylwadau gan Swyddogion ac Aelod Cabinet y Cyngor hwn bod y drefn ar gyfer ceisiadau grantiau teithio llesol yn anffafrio ardaloedd gwledig, pa foddion y mae'r Cyngor hwn wedi eu defnyddio i bwysu ar Lywodraeth Cymru i newid y drefn, ac i ba raddau y mae'r pwysu wedi bod yn effeithiol?

Ateb – Y Dirprwy Arweinydd, Y Cyngorydd Nia Jeffreys (yn absenoldeb yr Aelod Cabinet Amgylchedd, Y Cyngorydd Dafydd Meurig)

Mae yna ateb ysgrifenedig wedi'i ddarparu. Rwy'n meddwl, yn anffodus, a hefyd yn onest, mai'r frawddeg bwysig ydi nad oes newid sylweddol wedi bod ym meini prawf y Rhaglen Teithio Llesol gan Lywodraeth Cymru, ac mae hynny er gwaethaf pwysau mawr gan y Cyngor yma. Mae yna ddogfennau wedi'u hategu i'r ateb ysgrifenedig. Mae yna lythyr dyddiedig y 9fed o Chwefror gan yr Arweinydd, Y Cyngorydd Dyfrig Siencyn, at Dr Dafydd Trystan Davies, Cadeirydd y Bwrdd Teithio Llesol. Enghraifft arall ydi'r ymateb i ymgynghoriad ar y Cynllun Cyflawni Cenedlaethol ar gyfer Trafnidiaeth yn Hydref 2022, a hefyd cyflwyniad gan swyddogion y Cyngor yma i Fforwm Gwledig Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Felly dyma esiamplau o'r pwysau rydym ni wedi ei roi.

Fodd bynnag, nid ydi'r sefyllfa yn ddu i gyd ac rwy'n meddwl ei bod yn werth i mi ddarllen allan y rhestr o beth sydd wedi digwydd yng Ngwynedd yn y maes yma. Wedi'u cwblhau yn barod mae:-

- Ffordd Penrhos, Bangor – Rhan 1
- Lôn Las Ogwen
- Llochesi Beics yn Ysgol Cymerau, Pwllheli
- Ysgol Godre'r Berwyn, y Bala

Mae gwaith yn mynd ymlaen i ddatblygu cynlluniau:-

- Llanrug i Gaernarfon
- Chwilog i Afonwen
- Tywyn i Aberdyfi

Mae'r rhestr yn mynd ymlaen i sôn bod y cynlluniau canlynol wedi'u cymeradwyo ar gyfer eu datblygu ymhellach, sef:-

- Llochesi Beics mewn Ysgolion
- Datblygiad Cynllun Teithio Llesol Bethel i Gaernarfon
- Datblygiad Cynllun Chwilog i Afonwen
- Gwelliannau i lwybr presennol Ysgol Llanllechid
- Datblygiad Cynllun Y Ffôr i Bwllheli
- Cyfraniad tuag at ddarpariaeth Teithio Llesol Ysgol Trefferthyr, Cricieth
- Datblygiad Cynllun Ysgol Maenofferen a Ffordd Glyndŵr
- Datblygiad Cynllun Teithio Llesol Llanrug i Gaernarfon.

Mae £900,000 hefyd wedi ei sicrhau i wireddu ail wedd Cynllun Teithio Llesol Ffordd Penrhos, Bangor a dros £400,000 i gyflwyno gwelliannau y tu allan i Ysgol Trefferthyr, Cricieth, a hefyd Ysgol Rhostryfan.

Cwestiwn Atodol y Cynghorydd Rhys Tudur

O ystyried bod y Cyngor, yn ôl yr enghreifftiau, wedi pwysu ar y moddion sy'n ddisgwyliedig, hynny yw, drwy ymgynghoriadau â fforymau gwledig, a gan ystyried, fel 'roedd yr Aelod Cabinet yn ddweud, nad ydi'r drefn wedi newid, hynny yw, mae ardaloedd gwledig yn dal o dan anfantais yn y drefn grantiau, pa foddion newydd mae'r Cyngor yma yn mynd i'w defnyddio i bwysu ar y Llywodraeth er mwyn cael y maen i'r wal a chael mwy o degwch i ardaloedd gwledig?

Ateb – Y Dirprwy Arweinydd, Y Cynghorydd Nia Jeffreys (yn absenoldeb yr Aelod Cabinet Amgylchedd, Y Cynghorydd Dafydd Meurig)

Fel cyd-aelod yn ardal Eifionydd, rwy'n pregethu yn aml iawn am yr angen i sicrhau tegwch ar draws y sir, yn enwedig i ardaloedd gwledig. Diolch hefyd i'r Aelod am ei waith fel Aelod Lleol. Rwyf wedi cael y pleser o ymweld â'r Ward a mynd am dro ar hyd y Lôn Goed, gan hefyd gerdded ar y lôn o Afonwen i Chwilog. Felly rydw i'n llwyr ddeall y rhwystredigaeth a phwysigrwydd y pwnc yma. Byddaf yn cymryd pob cyfle, pob ymgynghoriad, pob cyfarfod hefo'r Gweinidog ymhob cyfarfod o Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru i bwysu'r mater yma yn ei flaen, fel y bydd pob Aelod Cabinet arall a swyddog yn y Cyngor yma yn ei wneud hefyd rwy'n siŵr. Fel y rhan fwyaf o'r Siambr yma, byddaf hefyd yn sicr yn pwysu, yn ymdrechu ac yn ymgyrchu am Lywodraeth Plaid Cymru yng Nghaerdydd yn 2026, oherwydd dyna sut y cawn ni ddealltwriaeth go iawn o anghenion gwledig ar draws y sir yma ac ar draws Cymru gyfan. Dyna ydi'r ateb go iawn yn fy marn i - newid go iawn i lawr ym Mae Caerdydd.

(4) Cwestiwn Y Cynghorydd Jina Gwyrfaï

Dosberthir tai cymdeithasol ar rent yng Ngwynedd trwy restr Opsiynau Tai y Cyngor mewn cydweithrediad â'r asiantaethau tai, Adra, Cynefin ayyb. Beth yw'r trefniadau i sicrhau hawliau a chyfle cyfartal i denantiaid, yn benodol ym materion cytundebol?

Ateb – Aelod Cabinet Tai, Y Cyngorydd Craig ab Iago

Nid oes yna lawer y gallaf ei ychwanegu i'r ymateb ysgrifenedig. Mae'n dod i lawr i Ddeddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016. Un peth fyddwn i'n ychwanegu – rwy'n cofio ar un pwynt roedd pawb yn dweud bod y ddeddf yma yn mynd i fod yn un o'r deddfau mwyaf arloesol yn Ewrop. Yn y diwedd, doedd hi ddim, ond mae'n gam pell ymlaen o'r sefyllfa oedd yn bodoli cynt.

Cwestiwn Atodol y Cyngorydd Jina Gwyrfaï

Wrth geisio helpu teulu sy'n wynebu decantio, daeth i'm sylw nad yw polisïau a gweithdrefnau asiantaethau tai yn unffurf o bell ffordd. Mae gwahaniaethau amlwg rhyngddynt, sy'n destun pryder. Oni ddylai'r Cyngor sicrhau bod polisïau a gweithdrefnau, hynny yw, y gwaith papur i'n tenantiaid, yn unffurf i holl denantiaid Gwynedd er mwyn sicrhau tegwch i bawb.

Ateb – Aelod Cabinet Tai, Y Cyngorydd Craig ab Iago

I fod yn onest, roeddwn i'n meddwl eu bod yn unffurf yn barod felly byddaf yn gofyn i'r Adran edrych i mewn i hyn, ond mi fuaswn i'n dweud ein bod, fel y sector yng Ngwynedd, yn cydweithio'n agos iawn. Rwy'n cadeirio Grŵp Partneriaeth Tai Gwynedd. Mae ein swyddogion yn cwrdd â swyddogion pob cymdeithas dai yn aml iawn. Mae'r cymdeithasau tai yn cwrdd yn aml iawn. Rydym yn ceisio sicrhau bod y trigolion yn cael y profiad gorau. Mi fuaswn i'n deud ein bod ni'n llwyddo i wneud hynny ac mae'r Llywodraeth wedi ein canmol ni yng Ngwynedd yn ddiweddar, gan ddweud mai ni ydi'r gorau yng Nghymru o ran ein perthynas gyda'n cymdeithasau tai. Felly, efallai nad ydi pob dim yn berffaith, ond yn bendant, rydym ni eto yn mynd i'r cyfeiriad iawn.

(5) Cwestiwn Y Cyngorydd Gruffydd Williams

Yng ngoleuni cynigion papur gwyn Llywodraeth Cymru i wneud cyswllt lleol yn llai o ystyriaeth ar gyfer tai cymdeithasol, ac o gofio bod cwynion cyson ar lawr gwlad nad yw siarad Cymraeg na bod yn wreiddiedig mewn cymuned yn ystyriaeth ddigonol parthed cael blaenoriaeth i dŷ cymdeithasol yma yng Ngwynedd, sy'n gadarnle'r iaith, beth yn union yw'r ymdrechion sy'n cael eu gwneud gan y Cabinet i geisio newid y drefn flaenoriaethu hynod niweidiol yma?

Ateb – Aelod Cabinet Tai, Y Cyngorydd Craig ab Iago

Cefais fy mhenodi fel Aelod Cabinet Tai yn 2017, ac un o'r pethau cyntaf wnaethom ni oedd ail greu'r Polisi Gosod Tai. Cyn y newid yna roedd anghenion tai eraill yn trympio yr elfen leol, felly un o'r pethau wnaeth y Polisi Gosod Tai newydd oedd rhoi llawer mwy o bwyslais ar yr elfen leol. Rwy'n meddwl ein bod wedi llwyddo. Erbyn hyn mae 97% o'n tai cymdeithasol yn mynd i bobl leol, sy'n ardderchog yn fy marn. Mae'r papur gwyn mae'r aelod yn cyfeirio ato yn sôn am danseilio hynny. Rydym yn cytuno â llawer o bethau yn y papur gwyn, ond mae yna hefyd ynddo bethau nad ydym yn cytuno â hwy. Er mwyn gwneud rhywbeth am hynny, rydym ni'n gwneud popeth y gallwn - fedra'i ddim meddwl am unrhyw beth arall y gallem fod yn ei wneud. Rydym ni wedi cymryd rhan mewn ymgynghoriad. Mae'r Arweinydd, y Cyngorydd Dyfrig Siencyn, wedi ysgrifennu at y Gweinidog yn amlinellu ein pryderon ni. Mae swyddogion yr Adran Tai wedi cwrdd â swyddogion tai'r Llywodraeth. Rydw i wedi

bod mewn sawl cyfarfod gyda Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, gydag aelodau cabinet tai eraill ar draws Cymru ac yn siarad hefo Julie James AS, y cyn-weinidog Tai, ac ni allaf feddwl am unrhyw beth arall y gallem ei wneud. Nid ydym ni'n hoffi'r hyn sy'n digwydd, ond eto, hyd nes y byddwn ni'n pleidleisio dros Blaid Cymru fel Llywodraeth Cymru, nid oes yna unrhyw beth y gallwn ni wneud ynghylch hynny.

Cwestiwn Atodol y Cyngorydd Gruffydd Williams

O ystyried bod yna bolisi yn barod ar stad o dai ym Mhowys sydd â'r nod o warchod a hyrwyddo'r Gymraeg, ac sy'n rhoi blaenoriaeth "*i ymgeiswyr gyda chysylltiad ag ardal Cyngor Tref Machynlleth ers o leiaf 10 mlynedd, yn siaradwyr Cymraeg ac mewn angen tai*" fy nghwestiwn ydi, rŵan bod Cyd-bwyllgor yr AHNE a 12 o gynghorau cymuned a thref yn Llŷn ac Eifionydd yn galw ar Gyngor Gwynedd i weithredu ar argymhellion Y Comisiwn Cymunedau Cymraeg er mwyn gwarchod a hyrwyddo'r Gymraeg, a bod Comisiynydd y Gymraeg wedi cadarnhau bod Cyngor Gwynedd wedi methu cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg, pa bryd y bydd Cyngor Gwynedd yn dilyn arweiniad Cyngor Sir Powys ac yn sefydlu polisiau gosod tai hefo'r nod o warchod a hyrwyddo'r Gymraeg?

Ateb – Aelod Cabinet Tai, Y Cyngorydd Craig ab Iago

Mae pob person yn y Cabinet yn blaenoriaethu'r iaith. Mi fuaswn i'n deud mai'r un peth sy'n uno pawb ohonom ydi'r iaith. Mae hynny'n wir am y grŵp yr ochr yma i'r Siambr a'r Siambr i gyd, a'r swyddogion yn y Cyngor i gyd. Rydym ni i gyd yn trio amddiffyn a hwyluso'r iaith Gymraeg. Nid wy'n siŵr at beth mae'r aelod yn cyfeirio. Nid ydym yn trafod pryd rydym yn mynd i gopio Cyngor Sir Powys, felly nid wy'n siŵr sut y gallaf ateb fwy na'r hyn rwyf newydd ei ddweud.

(6) Cwestiwn Y Cyngorydd Richard Glyn Roberts

O ystyried:

- ei bod yn ofynnol bod pob penderfyniad a wneir a phob polisi a gyflwynir gan y Cyngor hwn yn destun asesiad effaith ar y Gymraeg
- a'i bod yn dilyn o hynny bod y mesurau i reoli tai gwyliau a'r polisi gosod tai cymdeithasol, fel ei gilydd, wedi bod yn destun asesiad o'r fath
- ac (i) nad oes casglu gwybodaeth am iaith ymgeiswyr ar y rhestr aros am dai cymdeithasol a (ii) ein bod yn dal i ddisgwyl am ddata ar effaith ieithyddol y premiwm yng nghyd-destun symudiadau o dai gwyliau i brif breswylfeydd
- ac na ellir asesu na monitro effaith heb yr wybodaeth hon
- a bod pryderon dilys ar lawr gwlad ynghylch effaith y naill bolisi a'r llall ar gymunedau yn Llŷn ac Eifionydd (a Gwynedd yn ehangach, siŵr o fod)

Pa fwriad sydd i gywiro'r sefyllfa hon fel na wastreffir adnoddau yn cynhyrchu asesiadau effaith yn y meysydd hyn sydd mor ddiffygiol nes rhoi'r argraff nad ydynt ond ymarferiadau soffistigedig i ystumio a chuddio gwir effeithiau, ac effeithiau posibl, y polisiau a'r penderfyniadau dan sylw?

Ateb – Aelod Cabinet Gwasanaethau Corfforaethol, Y Cyngorydd Menna Trenholme

Mae Cyngor Gwynedd yn gwneud popeth o fewn eu gallu i hybu a hyrwyddo'r Gymraeg yn ein cymunedau ac yn rhoi ystyriaeth briodol i hyn wrth lunio polisiau. Rydym yn ymfalchïo ein bod wedi adolygu ein trefniadau cynnal asesiadau effaith gan gynnwys asesiadau effaith ar yr iaith Gymraeg er mwyn sicrhau ein bod yn cydymffurfio gyda'r deddfwriaethau perthnasol ac yn rhoi sylw i nodweddion cydraddoldeb, y Gymraeg ac anfantais economaidd-gymdeithasol. Datblygwyd y

trefniadau presennol gyda chydweithrediad swyddfeydd y comisiynwyr perthnasol. Byddwn yn symud i ddefnyddio fersiwn electroneg newydd yn fuan a threfnu hyfforddiant pellach i staff.

Mae yn ofynnol i'r Cyngor, dan ofynion Safonau'r Gymraeg (Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011) ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac i sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Mae'n rhaid hefyd (dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010) ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb gwarchoddedig, sicrhau tegwch a meithrin perthnasau da ac ers Ebrill 2021 rhoi sylw dyledus i fynd i'r afael ag anfantais economaidd-gymdeithasol mewn penderfyniadau strategol. Gwneir yr holl asesiadau yn seiliedig ar y data sydd ar gael. Mae'r honiad eu bod yn ymarferiadau i ystumio a chuddio gwir effeithiau, ac effeithiau posibl, y polisiau a'r penderfyniadau dan sylw yn anghywir.

Byddwn yn parhau i gynnal asesiadau yn unol â'r gofyn cyfreithiol ac yn ystyried a oes cyfleoedd i ddatblygu a gwella hynny yn y dyfodol.

Cwestiwn Atodol y Cynghorydd Richard Glyn Roberts

O ystyried bod hwn yn gwestiwn sy'n deillio'n wreiddiol o rybudd o gynnig na gyrhaeddodd y rhaglen am resymau penodol, ac o ystyried fy mod ar ddeall y byddai'r rhybudd o gynnig, o'i droi'n gwestiwn, wedi cael ateb llawn, mae'r ateb yma yn siomedig a dweud y lleiaf, ac yn annigonol. Mae'r cwestiwn yn mynd ar ôl pwyntiau eithaf penodol ynghylch casglu data a materion trefniadaethol a pholisi. Rwy'n meddwl ei fod wedi ei osod allan yn eithaf rhesymegol fesul pwynt. Mae'n gwestiwn sy'n galw am sylwadau gan dair adran o leiaf, yr Adran Tai, yr Adran Gyllid a'r Adran Gyfreithiol, i'w ateb yn gyflawn. O ystyried hynny i gyd, oes modd i ni gael gwybod pwy ddrafftiodd yr ateb diffygiol, anghyflawn ac annigonol yma, ac mewn ymgynghoriad a phwy?

Ateb – Y Prif Weithredwr

Hoffwn ddweud i gychwyn nad wyf yn cytuno bod yr ateb yn ddiffygiol ac anghyflawn. Mae'n gyfuniad o wybodaeth gan sawl adran wahanol a sawl swyddog gwahanol. Os ydych chi'n dymuno mwy o wybodaeth neu drafodaeth bellach ynglŷn â'r pwnc, rwy'n hapus iawn i gael y drafodaeth yna gyda chi a mynd ar ôl yr adrannau unigol i ddarparu gwybodaeth bellach.

7. ADRODDIAD PERFFORMIAD BLYNYDDOL A HUNANASESIAD 2023/24

Yn absenoldeb yr Arweinydd, Y Cynghorydd Dyfrig Siencyn, cyflwynodd y Dirprwy Arweinydd, Y Cynghorydd Nia Jeffreys, adroddiad yn gofyn i'r Cyngor gymeradwyo a mabwysiadu Adroddiad Perfformiad Blynyddol a Hunanasesiad 2023/24.

Diolchodd y Dirprwy Arweinydd i holl weithwyr y Cyngor am eu gwaith dros y flwyddyn, a hynny mewn cyfnod hynod o heriol. Diolchodd hefyd i aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio am eu sylwadau ac i Dîm y Cabinet am eu gwaith yn arwain ar y meysydd penodol.

Cyfeiriodd y Dirprwy Arweinydd at rai meysydd blaenoriaeth yn yr adroddiad, sef:-

- Gwynedd Yfory – bron i 5,000 o blant oedran cynradd yn derbyn cinio poeth maethlon bob dydd yn yr ysgolion.

- Gwynedd Glyd – creu dros 200 o gartrefi ychwanegol ar gyfer trigolion Gwynedd.
- Gwynedd Ofalgar - y tŷ cyntaf wedi'i brynu ar gyfer y Gwasanaeth Cartrefi Bychan i Blant yn ardal Porthmadog a'r ddarpariaeth tai gofal ychwanegol ysgafn wedi'i agor ym Mhwillheli ar gyfer oedolion.
- Gwynedd Werdd – y gwaith o drawsnewid dau o safleoedd tirlenwi Gwynedd wedi arwain at arbed 74 erw yn Ffridd Rasys, Harlech a 32 erw yn Llwyn Isaf, Penygroes.

Yna cyfeiriodd y Dirprwy Arweinydd at un stori y tu ôl i'r ystadegau gan amlygu pwysigrwydd rhoi wyneb i waith y Cyngor ac enwau i'r ystadegau, a hefyd er mwyn cydnabod llwyddiannau.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau gyflwyno sylwadau a gofyn cwestiynau. Codwyd y materion a ganlyn gan aelodau unigol:-

- Nodwyd nad oedd y stori y tu ôl i'r ystadegau yn stori unigryw o bell ffordd a bod yr holl waith mae'r swyddogion yn ei wneud yn gwneud gwahaniaeth cadarnhaol i fywydau pobl Gwynedd, a hynny er gwaethaf yr argyfwng ariannol. Ategwyd diolchiadau'r Dirprwy Arweinydd i holl staff y Cyngor.
- Diolchwyd yn arbennig i'r Timau Ardal Ni, y glanhawyr strydoedd, y staff gorfodaeth stryd, a hefyd y staff gwaredu ysbwriel am eu gwaith caled ymhob tywydd.
- Nodwyd bod ystadegau'n dangos bod 5,400 o bobl wedi gadael Gwynedd yn ystod y flwyddyn, a holwyd beth oedd y rheswm am hyn. Mewn ymateb, eglurwyd bod canran uchel iawn o'r 5,400 o ganlyniad i farwolaethau a diffyg genedigaethau, yn hytrach nag allfudo. Yn amlwg, roedd pobl ifanc yn gadael y sir hefyd, ond hyderid y byddai creu cyfleoedd gwaith, darparu tai fforddiadwy, ynghyd â nifer o'r cynlluniau eraill yng Nghynllun y Cyngor o gymorth yn hyn o beth.
- Nodwyd bod Osian Rhys, swyddog ifanc sy'n gweithio ar y Cynllun Arfor, wedi rhoi cyflwyniad ysbrydoledig mewn noson Rhwydwaith Seren yn Pontio yn ddiweddar ar fanteision dychwelyd i'r ardal hon i fyw a gweithio. Roedd bwriad i roi'r cyfle iddo roi'r cyflwyniad hwn yn ehangach gan y byddai llawer o bobl ifanc yn siŵr o uniaethu ag ef yn ei angerdd a'i ddyhead i weld pobl ifanc yn dychwelyd i Wunedd, ac roedd angen uchafu ac amlhau'r negeseuon hynny.
- Diolchwyd i'r Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant a Phawb sy'n gwrthio Cynllun Safle Penrhos yn ei flaen, ond pwysleiswyd yr angen i ddal ati i wrthio i gael y maen i'r wal gan nad oes yna unrhyw welyau nyrsio yn Llŷn ar hyn o bryd.
- Nodwyd bod y rhan o'r adroddiad sy'n cyfeirio at adfywio cymunedau a chanol trefi (tudalen 16) yn nodi y lluniwyd Cynlluniau Canol Tref ar gyfer Bangor, Caernarfon a Phorthmadog, a holwyd oedd yna reswm pam nad oedd Pwllheli wedi'i gynnwys. Mewn ymateb, nodwyd bod cynllun ar gyfer Pwllheli ar y gweill mewn cydweithrediad agos gyda'r Cyngor Tref.
- Mynegwyd pryder bod cyflwyno Erthygl 4 wedi creu llawer iawn o broblemau yn Llŷn. Nodwyd mai 1,000 yn unig o'r 4,000 o ymatebwyr i'r ymgynghoriad oedd o blaid cyflwyno Erthygl 4, a chwestiynwyd ai dyna sut y dylai ymgynghoriad weithio. Nodwyd bod yna nifer sylweddol iawn o dai wedi dod ar y farchnad yn Llŷn ers cyflwyno Erthygl 4, a nifer o fusnesau ar fin, neu wedi cau. Cyfeiriwyd hefyd at broblemau ehangach yn yr ardal, gan gynnwys diffyg meddygon, ambiwlansys a thrafnidiaeth gyhoeddus. Mewn ymateb, nodwyd nad refferendwm oedd ymgynghoriad, ac yr edrychwyd yn ofalus iawn ar yr holl ymatebion. Nodwyd ymhellach bod sawl cyfeiriad wedi'i wneud at y data o ran effaith Erthygl 4 a'r Premiwm Treth Cyngor, ac y byddai'r adroddiad i'r Cyngor ym mis Rhagfyr ar osod Premiwm ar gyfer 2025/26 yn cynnwys gwybodaeth ynglŷn â'r effaith, ynghyd â'r gwaith ymchwil sydd wedi digwydd dros yr haf.
- Croesawyd diwyg ac iaith yr adroddiad a mynegwyd gobaith y bydd y ddogfen ar gael yn rhwydd i drigolion Gwynedd weld y gwaith da sy'n mynd rhagddo ar adeg mor heriol.

- Gan gyfeirio at dudalen 40 o'r adroddiad, nodwyd bod y cais 'Gwynedd Oed Gyfeillgar' a gyflwynwyd i Sefydliad Iechyd y Byd bellach wedi'i dderbyn gyda chanmoliaeth mawr gan y Sefydliad. Gan hynny, byddai'r gwaith yn parhau dan bartneriaeth Oed Gyfeillgar a sefydlwyd o fewn y Cyngor.
- Holwyd sut roedd y Cyngor yn penderfynu lle i brynu tai. Mewn ymateb, nodwyd na fyddai'r Cyngor yn diystyru unrhyw leoliad gan fod yr angen ymhob man a gofynnwyd i'r aelodau hysbysu'r Adran o unrhyw gyfleoedd i brynu tai yn eu hardaloedd. Er hynny, nodwyd bod rhaid i'r Cyngor fod yn hynod ofalus rhag cystadlu yn erbyn personau lleol sy'n dymuno prynu'r tai hynny hefyd.
- Nodwyd bod yna brinder tai newydd ar rent yn y pentrefi bychan a holwyd a fyddai'n bosib i'r Cyngor adeiladu rhywfaint o dai eu hunain. Mewn ymateb, nodwyd nad oedd Gwynedd yn awdurdod sy'n dal stoc tai, ac mai rôl y Cyngor o ran darparu tai rhent oedd sicrhau bod y cymdeithasau tai yn darparu gymaint o dai â phosib a darparu gymaint â phosib o arian i'w galluogi i wneud hynny. Er hynny, roedd y Cyngor ei hun wedi cychwyn adeiladu tai er mwyn ceisio llenwi'r bwlch yn y ddarpariaeth lle mae prynwyr tro cyntaf yn methu prynu eu tai eu hunain, a phetai'r Cyngor yn methu gwerthu'r tai hynny am ryw reswm, megis diffyg pobl leol mewn angen ac mewn sefyllfa i brynu, yna gellid ystyried gosod y tai hynny ar rent.
- Nodwyd bod ardaloedd Meirion a Dwyfor o'r sir ymysg y tlotaf yng Nghymru, os nad yn Ewrop, a bod pobl ifanc yn gorfod gadael yr ardal i chwilio am waith. Mewn ymateb, nodwyd bod y Cyngor yn hollol effro i'r angen i greu gwaith i holl bobl y sir ac yn gwneud popeth o fewn ei allu i hwyluso hynny. Er enghraifft, nodwyd bod y Rhaglen Cefnogi Pobl yn darparu cymorth i bobl sy'n byw mewn tloedi drwy wneud yn siŵr eu bod yn hawlio pob budd-dal sy'n ddyledus iddynt ac yn elwa ar bob cyfle.
- Nodwyd nad oedd yna unrhyw gynllun teithio llesol ym Meirionnydd ac y gofynnwyd am lwybr o Ddinas Mawddwy i Fallwyd ers blynyddoedd. Mewn ymateb, cyfeiriwyd at y meini prawf ar gyfer grantiau a nodwyd y rhoddid pwysau drwy'r amser i geisio sicrhau tegwch ar draws y sir.
- Nodwyd ei bod yn anodd dadansoddi'r hunanasesiad gan nad oedd yn arfarnu cynlluniau yn ôl y meysydd maent yn perthyn iddynt. Teimlid bod hynny'n ei gwneud yn anodd adnabod prif rwystrau'r Cyngor a pha gynlluniau sydd heb eu cyflawni, ayb, a gofynnwyd i'r swyddogion gymryd hynny i ystyriaeth wrth lunio adroddiad 2024/25.
- Holwyd pa fodel a ddefnyddid i fesur poblogaeth. Mewn ymateb, nodwyd y daeth Gwynedd yn 21ain allan o'r 22 o gynghorau Cymru o ran newid mewn poblogaeth y llynedd, a bod hynny wedi taro'n cyllideb refeniw ar gyfer y flwyddyn i ddod. Fel rhan o'r gwaith o geisio cyfarch y bwlch anferth o £14m sy'n wynebu'r Cyngor, edrychwyd ar y ffigurau ar gyfer y flwyddyn nesaf, a gwelwyd bod Gwynedd bellach yn 5ed allan o'r 22 cyngor sir. Nid oedd yn hysbys o ble roedd y ffigur hwn wedi dod, ond roedd i'w groesawu gan y byddai'n golygu llai o effaith ar ein cyllidebau'r flwyddyn nesaf.
- Gan gyfeirio at nod Gwynedd Lewyrchus o greu'r amgylchiadau gorau bosib yng Ngwynedd i fusnesau a mentrau cymunedol ffynnu, nodwyd bod menter gymunedol yn Llanuwchllyn wedi llwyddo i brynu Tafarn yr Eagles gyda nawdd o'r Gronfa Ffyniant Gyffredin (SPF). Mynegwyd gwerthfawrogiad o'r arweiniad a gafwyd gan swyddogion y Cyngor drwy gydol y broses o ymgeisio am y grant, a holwyd beth oedd y rhagolygon i'r dyfodol o ran y grant yma. Mewn ymateb, nodwyd y dymunid diolch i fentrau cymunedol o'r fath gan na fyddai llawer o gynlluniau yn gallu cael eu gwireddu heb y cydweithio gyda'r trydydd sector, yn ogystal â'r bartneriaeth gyda'r swyddogion. Fodd bynnag, byddai arian y Gronfa Ffyniant Bro, y Gronfa Ffyniant Gyffredin ac arian Arfor yn dod i ben yn 2025, er gwaethaf yr addewid '*not a penny less*' a roddwyd adeg Brexit, a phwysleisiwyd pwysigrwydd dwyn pob pwysau bosib ar y 2 lywodraeth yn hyn o beth.
- Nodwyd bod llawer o waith y Cyngor yn gallu bod yn anweledig a chroesawyd y fffaith bod yr adroddiad yn dangos yr ystod o wasanaethau a ddarperir. Er

enghraifft, nodwyd bod gwaith y Tîm Awtistiaeth yn anweledig i'r mwyafrif o bobl, a diolchwyd iddynt am eu holl waith yn cefnogi plant ac oedolion sydd â diagnosis, neu'n aros am ddiagnosis, nid yn unig drwy ddarparu grwpiau penodol ar gyfer rhieni a phlant sy'n aros am ddiagnosis, neu'n bryderus am ymddygiad eu plant, ond hefyd drwy hyfforddi staff. Nodwyd hefyd y byddai'r Tîm Awtistiaeth mewnol yn darparu hyfforddiant yn fuan ar gyfer gweithwyr cymdeithasol fel bod modd iddynt gefnogi rhieni maeth, teuluoedd ac athrawon.

- Nodwyd, yn ogystal â chadw a denu pobl ifanc yn ôl i Wynedd, bod angen ystyried sut i ddenu pobl sy'n hanu o rannau eraill o Gymru i ddod i fyw i Wynedd.
- O ran y sylwadau ynglŷn â diffyg swyddi yng Ngwynedd, nodwyd bod yna lawer iawn o gyfleoedd ar gael yn y sectorau gofal, iechyd ac addysg. Nodwyd hefyd yr edrychid ymlaen at weld sefydlu Academi Gofal Gwynedd, fydd yn gyfle gwych i ddatblygu gyrfa yn y sector gofal.
- O ran y cwestiwn yn gynharach yn y drafodaeth ynglŷn â pham bod Pwllheli heb ei gynnwys ar y rhestr o drefi y lluniwyd Cynlluniau Canol Tref ar eu cyfer, awgrymwyd efallai bod tueddiad anfwriadol i weld yr hyn sydd o'n blaenau ac i anghofio am y pethau sydd ar y cyrion. Mewn ymateb, nodwyd bod Pwllheli wedi'i gynnwys yng Nghynllun 2024/25 a bod cynlluniau creu lleoedd ar gyfer Rhaglen Trawsnewid Trefi Llywodraeth Cymru yn cael eu datblygu ar hyn o bryd ym Mhwllheli.
- Awgrymwyd bod sawl cyfeiriad yn yr adroddiad at '*lluniwyd cynlluniau*', '*cynhaliwyd gweithdai*' ayb, ond nad oedd llwyddiannau ar bapur yn argyhoeddi pobl ar lawr gwlad, er y deallid bod yna brosesau i'w dilyn ar gyfer pob datblygiad a chynllun. Mewn ymateb, nodwyd y deallid y rhwystredigaeth, ond bod yna bethau yn digwydd ar lawr gwlad sy'n gwneud gwahaniaeth.

PENDERFYNWYD cymeradwyo a mabwysiadu Adroddiad Perfformiad Blynyddol a Hunanasesiad Cyngor Gwynedd 2023/24.

8. RHYBUDDION O GYNNIG

- (A) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cynghorydd Cai Larsen o dan Adran 4.19 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

A hithau bellach yn dynesu at flwyddyn ers i'r rhyfel yn Gaza gychwyn mae Cyngor Gwynedd yn nodi bod:

Dros 40,000 o drigolion Gaza wedi eu lladd gan luoedd diogelwch Israel - y mwyafrif llethol yn sifiliaid.

Tua 10,000 o bobl - sifiliaid yn bennaf - heb eu darganfod ond sydd bron yn sicr yn farw.

Dros 90,000 wedi eu hanafu - eto gyda'r mwyafrif yn sifiliaid.

Yn agos i 200,000 wedi marw oherwydd effeithiau anuniongyrchol ymgyrch byddin Israel.

Bod mwyafrif llethol y 2.2m o bobl sy'n byw yno wedi colli eu cartrefi, neu wedi gorfod symud o'u cartrefi.

Bod pobl sydd â'u teuluoedd yn byw yn Gaza ymysg trigolion Gwynedd.

O ystyried hyn, ac o ystyried nifer o sefyllfaoedd erchyll cyfredol eraill megis Wcráin, Yemen a Maymar, geilw'r Cyngor Llawn, fel rhan o'r broses o adolygiad blynyddol y Strategaeth Fuddsoddi, fod ystyriaeth yn cael ei rhoi i ychwanegu darpariaeth sydd yn cyfarch egwyddorion gwarchod iawnderau dynol a pharchu cyfraith ryngwladol.

Gosododd yr aelod y cyd-destun i'w gynnig, gan nodi:-

- Bod pethau wedi symud ymlaen ers iddo lunio'r cynnig o ran nifer y marwolaethau a maint y dirfod, a hefyd o ran lleoliad daearyddol y distryw, ond nad oedd am gyfeirio at yr erchyllterau hynny yn benodol gan fod y cynnig yn siarad drosto'i hun.

- Bod pobl Gwynedd wedi ymateb i'r hyn sy'n digwydd yn y Dwyrain Canol drwy gynnal gwynosau rheolaidd yng Nghaernarfon a gwrthdystiadau mewn gwahanol lefydd yn y sir, gan gynnwys gwrthdystiad hirhoedlog ac arwrol gan fyfyrwyr ym Mangor.
- Y dymunai esbonio pam ei fod o'r farn y dylai'r Cyngor adolygu ei bolisiau a'i strategaethau buddsoddi i flaenori buddsoddiadau moesegol yng nghyd-destun Israel, ac yng nghyd-destun record hir gan arweinwyr y wlad honno o anwybyddu cyfraith ryngwladol a hawliau dynol, a gwneud hynny yn fwriadol dros gyfnod hir o amser pan nad oes yna ryfel yn mynd rhagddo.
- Bod yr ymddygiad hirdymor yma yn cynnwys:-
  - Camdriniaeth gyson a hirhoedlog o Balesteiniaid.
  - Gorddefnydd o rym.
  - Llofruddiaethau di-gyfiawnhad.
  - Amddifadu pobl o'r hawl i ymgynnull a symud yn rhydd.
  - Yr arfer o ymestyn presenoldeb Israelaidd ar lan Gorllewinol yr Iorddonen, sy'n groes i 4ydd Confensiwn Genefa, confensiwn sy'n gwahardd pwerau meddiannol rhag symud ei phoblogaeth ei hun i diroedd maent wedi eu meddiannu.
  - Cosbi torfol - hyd yn oed cyn y cyrch presennol roedd blocâd Gaza yn amddifadu trigolion Gaza o fynediad hawdd i fwyd, meddyginiaeth a chyfleoedd economaidd, oedd ynddo'i hun yn creu argyfwng dyngarol cyn i'r cyrch yma gychwyn.
  - Gwahaniaethu yn erbyn pobl o gefndir Arabaidd oddi mewn i ffiniau Israel, gwahaniaethu o ran cynrychiolaeth ddemocrataidd, cyfleoedd economaidd a mynediad i wasanaethau.
  - Y defnydd o lysoedd milwrol i erlyn sifiliaid a defnyddio system erlyn gyfochrog filwrol sy'n lleihau tryloywder, lleihau hawliau sylfaenol ac yn arwain at gyfnodau hir o garcharu di-ddyfarniad.
  - Cyfyngu ar hawliau i hunanfyngiant a chyfyngu ar hawliau mudiadau mewnol i feirniadu polisiau Israel tuag at Balesteiniaid yn fater hirhoedlog.
- Bod yr hyn sy'n digwydd yn y Dwyrain Canol ar hyn o bryd, ac sydd wedi digwydd yno ers sefydlu gwladwriaeth Israel, yn adlewyrchu canfyddiad cwbl wrthyn bod llawer mwy o werth i fywydau pobl o rai cefndiroedd crefyddol ac ethnig nag eraill.
- Ei fod yn sylweddoli nad yw'r materion y cyfeiriwyd atynt yn gyfyngedig i Israel, a byddai pasio'r cynnig yn sicrhau bod y Cyngor hwn yn edrych ar ei bolisiau er mwyn blaenori buddsoddiadau moesegol yn gyffredinol, nid yn Israel yn unig.
- Er hynny, ei fod yn cyfeirio'n benodol at Israel am ddau reswm, sef:-
  - Bod yr amgylchiadau erchyll sydd ohonynt wedi bod yn mynd ymlaen am bron i flwyddyn gyfan, ac yn lledaenu ymhellach ac ymhellach o ddiwrnod i ddiwrnod.
  - Bod perthynas y Gorllewin yn llawer agosach at Israel nag ydyw at wledydd eraill sydd â record wael iawn parthed parchu cyfraith ryngwladol a hawliau dynol. Gan fod economi Israel wedi integreiddio i sustem gyfalafol y Gorllewin roedd yna risg uwch bod buddsoddiadau o'r Cyngor yma yn gwneud eu ffordd i Israel.
- Y gofynnid i'r Cyngor gefnogi'r cynnig er mwyn datgan ein gwrthwynebiad i'r hyn sy'n digwydd yn y Dwyrain Canol heddiw, a beth sydd wedi bod yn digwydd yno dros y degawdau a hefyd er mwyn tanlinellu'r gred sy'n greiddiol i'n gwerthoedd Cymreig, sef bod gwerth cyfartal i bob enaid dynol a bod y gwerth hwnnw yn annibynnol o gefndir crefyddol, ethnig neu wladol.

Mynegodd sawl aelod gefnogaeth frwd i'r cynnig. Yn ystod y drafodaeth, codwyd y materion canlynol:-

Nodwyd mai safiad dewr myfyrwyr Prifysgol Bangor fu'n rhannol gyfrifol am ysbrydoli'r cynnig hwn. Pwysleisiwyd ei bod yn destun balchder mai gwersyll Bangor yw'r unig un drwy'r gwledydd hyn sydd wedi sefyll yn ddi-dor ers mis Mai, a diolchwyd i'r myfyrwyr am eu safiad a'u dygnwch rhyfeddol, sydd wedi tynnu ystod eang o drigolion Gwynedd a thu hwnt at ei gilydd i'w cefnogi ac i gyd-sefyll gyda hwy. Nodwyd hefyd bod croeso i bawb ddod i'r wylnos ychwanegol a drefnwyd ar nos Lun, 7 Hydref i nodi blwyddyn ers cychwyn y tywallt gwaed.

Gofynnwyd am farn y Swyddog Monitro ar faterion yn ymwneud â phriodoldeb geiriad y cynnig, sef:-

- Bod y cynnig yn rhestru ffigurau, ond oedd modd gwneud hynny heb adroddiad gerbron yn tystio i gywirdeb y ffigurau hynny?
- Bod paragraff olaf y cynnig yn nodi ein bod yn galw am ychwanegu darpariaeth sydd yn cyfarch egwyddorion gwarchod iawnderau dynol a pharchu cyfraith ryngwladol. Oedd awgrym felly nad oedd y ddarpariaeth bresennol yn unol â'r gyfraith?
- Nad oedd yma adroddiad ar y baich ar adnoddau o weithredu yn y modd yma na phriodoldeb gwneud hynny o ystyried ein bod yn ymdrin ag arian cyhoeddus.
- A oedd y Cyngor mewn sefyllfa i fuddsoddi yn unol â moesoldeb, ar wahân i'r hyn sy'n unol â threfn gyfreithiol?
- Na welid y cyswllt rhwng paragraff olaf y cynnig a'r rhagymadrodd, ac a oedd y cynnig yn cyfeirio at unrhyw wladwriaeth sydd â byddin, neu unrhyw gwmni sy'n cynhyrchu'r darnau lleiaf ar gyfer arfau milwrol, ayb?
- Ai'r ystyriaethau sylfaenol yn yr achos hwn ydi'r hyn sy'n unol â'r gyfraith fel y mae a'r hyn sy'n dod â'r buddsoddiad gorau i arian cyhoeddus?
- Nad oedd cyfeiriad yma at y goblygiadau risg i'r sefydliad, boed hynny yn gyfreithiol drwy her neu'n ariannol drwy fuddsoddiadau llai proffidiol.

Mewn ymateb, nodwyd:-

- Bod rhybuddion o gynnyg yn mynd drwy broses o'u trefnu a'u hidlo er mwyn cael cynigion sy'n briodol.
- Bod y ffigurau yn y cynnig wedi'u rhoi ymlaen gan y cynigydd ac yn seiliedig, mae'n debyg, ar wybodaeth sy'n gyhoeddus beth bynnag. Hefyd, gofynnid i'r Cyngor '*nodi*' y ffigurau, yn hytrach na'u '*mabwysiadu*'.
- Bod geiriad y cynnig wedi'i fframio yn hynod o ofalus fel cais i '*ystyried*' y materion hyn gan gloriannu'r risgiau, priodoldeb a chyfreithlondeb ychwanegu'r ddarpariaeth a geisid wrth adolygu'r Strategaeth Fuddsoddi. Nid oedd y cynnig yn rhagdybio canlyniad yr adolygiad hwnnw.
- Mai amcan y geiriad oedd cynnal adolygiad o ran buddsoddi'n foesegol lle bynnag y bo hynny'n digwydd, ac nid oedd yn gyfyngedig i Israel nac unrhyw wlad arall.
- Na ellid dweud bod cynnig sy'n gofyn am ymchwil o'r fath yn amhriodol, yn enwedig o ystyried hefyd mai'r Cyngor llawn fydd yn mabwysiadu'r Strategaeth Fuddsoddi yn eu cyfarfod ym mis Mawrth. Byddai'r adroddiad i'r Cyngor yn cynghori ar briodoldeb, cyfreithlondeb, a hefyd risgiau'r materion hyn.

Ar bwynt o eglurder, ac mewn ymateb i gwestiwn, cadarnhawyd bod y cynnig yn ymwneud â Strategaeth Fuddsoddi arian y Cyngor, ac nid arian y Gronfa Bensiwn.

Holwyd sut bod yna fuddsoddiad yn Israel os oedd y Cyngor wedi ymrwymo i'r mudiad Boicotio, Dadfuddsoddi a Sancsiynau yn 2012. Mewn ymateb, eglurwyd bod y cynnig yn

gofyn am gynnwys geiriad penodol i amlygu dyhead y Cyngor ynglŷn â buddsoddi moesegol, ond bod 95% o arian y Cyngor mewn buddsoddiadau arian parod beth bynnag.

Yn ei sylwadau cloi, nododd y cynigydd:-

- Bod y cynnig yn gyfaddawd, ac oherwydd hynny bod rhywfaint o eglurder wedi'i gollu. Er hynny, roedd yn gyfaddawd y bu'n hapus i'w wneud.
- Bod y Strategaeth Fuddsoddi eisoes yn cynnwys blaenoriaethau ynglŷn ag, er enghraifft, net sero a buddsoddi yn gyfrifol.
- Bod yr ymdrech i danseilio'r cynnig yn destun syndod iddo.

Galwyd am bleidlais gofrestredig ar y cynnig.

Yn unol â'r Rheolau Gweithdrefn, cofnodwyd y bleidlais ganlynol ar y cynnig:-

O blaid	48	Y Cyngorwyr Craig ab Iago, Menna Baines, Beca Brown, Stephen Churchman, Dafydd Owen Davies, Elwyn Edwards, Elfed Wyn ap Elwyn, Alan Jones Evans, Dylan Fernley, Delyth Lloyd Griffiths, R. Medwyn Hughes, Iwan Huws, Elin Hywel, Nia Wyn Jeffreys, Berwyn Parry Jones, Dawn Lynne Jones, Dewi Jones, Elin Walker Jones, Elwyn Jones, Gwilym Jones, Gareth Tudor Jones, Huw Wyn Jones, Linda Ann Jones, June Jones, Cai Larsen, Dilwyn Morgan, Linda Morgan, Edgar Wyn Owen, Gwynfor Owen, Gareth Coj Parry, Nigel Pickavance, John Pughe, Rheinallt Puw, Arwyn Herald Roberts, Beca Roberts, Elfed P Roberts, Meryl Roberts, Huw Llwyd Rowlands, Paul Rowlinson, Ioan Thomas, Peter Thomas, Menna Trenholme, Rhys Tudur, Einir Wyn Williams, Elfed Williams, Gruffydd Williams, Sasha Williams a Sian Williams.
Yn erbyn	1	Y Cyngorydd Richard Glyn Roberts.
Atal	5	Y Cyngorwyr Jina Gwyrfai, Beth Lawton, Dewi Owen, John Pughe Roberts a Rob Triggs.

Nododd y Cadeirydd fod y cynnig wedi cario.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r cynnig, sef:-

A hithau bellach yn dynesu at flwyddyn ers i'r rhyfel yn Gaza gychwyn mae Cyngor Gwynedd yn nodi bod:

Dros 40,000 o drigolion Gaza wedi eu lladd gan luoedd diogelwch Israel - y mwyafrif llethol yn sifiliaid.

Tua 10,000 o bobl - sifiliaid yn bennaf - heb eu darganfod ond sydd bron yn sicr yn farw.

Dros 90,000 wedi eu hanafu - eto gyda'r mwyafrif yn sifiliaid.

Yn agos i 200,000 wedi marw oherwydd effeithiau anuniongyrchol ymgyrch byddin Israel.

Bod mwyafrif llethol y 2.2m o bobl sy'n byw yno wedi colli eu cartrefi, neu wedi gorfod symud o'u cartrefi.

Bod pobl sydd â'u teuluoedd yn byw yn Gaza ymysg trigolion Gwynedd.

O ystyried hyn, ac o ystyried nifer o sefyllfaoedd erchyll cyfredol eraill megis Wcráin, Yemen a Maymar, geilw'r Cyngor Llawn, fel rhan o'r broses o adolygiad blynyddol y Strategaeth Fuddsoddi, fod ystyriaeth yn cael ei rhoi i ychwanegu darpariaeth sydd yn cyfarch egwyddorion gwarchod iawnderau dynol a pharchu cyfraith ryngwladol.

(B) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cyngorydd Dewi Jones o dan Adran 4.19 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

1. Mae Cyngor Gwynedd yn datgan ein bod yn credu y dylai'r cyfrifoldeb dros Stad y Goron gael ei ddatganoli i Lywodraeth Cymru. Dylai unrhyw elw a gynhyrchir gan Stad y Goron, yma ar diroedd a dyfroedd Cymru, aros yng Nghymru, er budd ein trigolion a'n cymunedau. Mae cyfrifoldeb dros Stad y Goron eisoes wedi ei ddatganoli i Lywodraeth Yr Alban.
2. Mae'r Cyngor hwn hefyd yn datgan ein hanfodlonrwydd bod rheidrwydd arnom i dalu ffioedd blynyddol (ar ffurf prydlesi) er mwyn sicrhau bod trigolion Gwynedd ac ymwelwyr yn cael mynediad i wahanol safleoedd, gan gynnwys ein traethau a chyfleusterau eraill. Yn 2023, talodd Cyngor Gwynedd gyfanswm o dros £161,000 i Stad y Goron. Roedd ffioedd y prydlesi yn 2023 yn amrywio o £35 ar gyfer 'blaen draeth Bangor', i £8,500 ar gyfer 'blaen draeth Dwyfor', i £144,000 ar gyfer 'Hafan Pwllheli'. Mewn cyfnod o gynni ariannol difrifol i wasanaethau cyhoeddus, credwn ei fod yn anfoesol bod ffioedd o'r fath yn mynd tuag at gynnal y Frenhiniaeth Brydeinig ac i goffrau'r Trysorlys yn Llundain. Dylai'r arian hwn aros yng Ngwynedd er mwyn cefnogi pobl Gwynedd.
3. Rydym yn galw ar y Prif Weithredwr i drefnu i agor trafodaethau gyda Stad Y Goron ynghylch y ffioedd sy'n cael eu talu gan Gyngor Gwynedd. Byddwn yn annog y Prif Weithredwr i geisio dwyn perswâd ar Stad Y Goron i oedi anfonebu pellach nes bydd sefyllfa gyllidol y Cyngor wedi gwella. Nodwn fod elw Stad Y Goron wedi mwy na dyblu o £443 miliwn yn 2022/23 i £1.1biliwn yn 2023/24, yn yr un cyfnod mae Cyngor Gwynedd wedi gweld eu cyllideb yn cael ei dorri mewn termau real.

Gosododd yr aelod y cyd-destun i'w gynnig, gan nodi:-

- Mewn cyfnod o gynni ariannol difrifol, ei bod yn warth bod y Cyngor hwn yn gorfod talu nifer o brydlesi i Stad y Goron er mwyn sicrhau bod trigolion ac ymwelwyr i Wynedd yn cael mynediad i'n traethau a chyfleusterau eraill.
- Y byddai oedi unrhyw anfonebu pellach yn creu arbediad ariannol fyddai'n cyfrannu at amddiffyn gwasanaethau hanfodol sydd dan gymaint o straen ar hyn o bryd.
- Bod Cymru yn wlad sy'n gyfoethog mewn adnoddau naturiol, gyda'i thir, ei harfordir a'i moroedd yn meddu ar y potensial i bweru ein heconomi, atgyfnerthu ein cymunedau a'n cefnogi i arwain y ffordd wrth fynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd. Ar hyn o bryd, fodd bynnag, roedd yr adnoddau hyn yn cael eu rheoli gan gorff sy'n atebol i Lywodraeth San Steffan, ac nid i bobl Cymru, a'r referniw sy'n deillio o Stad y Goron yng Nghymru yn mynd i Drysorlys y Deyrnas Gyfunol yn Llundain.
- Pe bai cyfrifoldeb am Stad y Goron yn cael ei ddatganoli, byddai'r elw a gynhyrchir o dir a môr Cymru yn aros yng Nghymru, gan ein galluogi i fuddsoddi mewn seilwaith, gwasanaethau cyhoeddus a phrosiectau cymunedol sy'n addas i'n hanghenion penodol.
- Gallai Cymru arwain y byd ym maes datblygiad ynni adnewyddadwy, yn enwedig gwynt y môr, ynni llanw a thechnolegau gwyrdd arloesol eraill, ond i wneud hynny byddem angen yr awdurdod i reoli ein hadnoddau ein hunain, gan ganolbwyntio ar gynaliadwyedd a buddion hirdymor i'n cymunedau a'n hamgylchedd.
- Bod datganoli Stad y Goron yn ymwneud â llawer mwy na dim ond pwy sy'n rheoli ein tiroedd a'n moroedd, ac roedd yn ymwneud â hyder yn ein gallu i lywodraethu ein hunain, ymddiriedaeth yn ein gweledigaeth ar gyfer y dyfodol, a hyder y gallwn lunio economi sy'n gwasanaethu pobl Cymru.

Gofynnodd y Prif Weithredwr i'r cynigydd ystyried cryfhau'r cyfarwyddyd yn ail frawddeg trydydd paragraff y cynnig trwy addasu'r geiriad i ddarllen '*Byddwn yn annog y Prif Weithredwr i geisio dwyn perswâd ar Stad Y Goron i oedi anfonebu pellach beidio codi rhent ar y Cyngor nes bydd sefyllfa gyllidol y Cyngor wedi gwella*'.

Cydsyniodd y cynigydd i'r newid ac ni fu gwrthwynebiad i hynny o'r llawr. Gyda'r newid, fe eiliwyd y cynnig.

Nodwyd na welid pam na allai siroedd Cymru fanteisio ar yr adnoddau sydd ganddynt a chadw'r budd yn wirioneddol leol, yn hytrach na bod yr holl arian yn mynd i Gaerdydd, a gofynnwyd i'r cynigydd ystyried diwygio brawddeg gyntaf paragraff cyntaf y cynnig i ddarllen "*Mae Cyngor Gwynedd yn datgan ein bod yn credu y dylai'r cyfrifoldeb dros Stad y Goron gael ei ddatganoli i Lywodraeth Cymru awdurdodau lleol yng Nghymru.*"

Nododd y cynigydd y gallai newid o'r fath fod â goblygiadau pellgyrhaeddol i'r Cyngor, a gan nad oedd yntau na'i gyd-aelodau wedi cael cyfle i bwysu a mesur ac ystyried hynny o ddifri', gofynnodd am gefnogaeth yr aelodau i'r cynnig fel yr oedd.

Gan gyfeirio at ail frawddeg trydydd paragraff y cynnig, nodwyd bod y cyfeiriad at '*nes bydd sefyllfa gyllidol y Cyngor wedi gwella*' yn annelwig a bod angen diffiniad o hynny. Mewn ymateb, cytunwyd ei bod yn anodd diffinio beth yw sefyllfa gyllidol well a'i bod yn anodd gweld yn yr hinsawdd ariannol sydd ohoni sut y gall y Cyngor fyth gyrraedd sefyllfa gyllidol well.

Nodwyd, er y llwyr gytunid y dylai Cymru reoli ei hadnoddau naturiol ei hun, na ddylid arallgyfeirio'r adnoddau hynny i ddwylo corfforaethau rhyngwladol sy'n pwysu am sero-net ac yn gwthio mwy o bobl i dlodi tanwydd.

Cynigiwyd ac eiliwyd y gwelliant canlynol i frawddeg gyntaf paragraff cyntaf y cynnig:-

"Mae Cyngor Gwynedd yn datgan ein bod yn credu y dylai'r cyfrifoldeb dros Stad y Goron gael ei ddatganoli i Lywodraeth Cymru awdurdodau lleol yng Nghymru."

Trafodwyd y gwelliant.

Nododd cynigydd y cynnig gwreiddiol bod yna gryn feddwl wedi mynd i mewn i'r cynnig, ond nad oedd yn gweld bod yr un lefel o feddwl wedi mynd i mewn i'r gwelliant. Ni chredai fod cynigydd y gwelliant wedi gwneud unrhyw fath o ymchwil ar y pwnc nac wedi cyflwyno unrhyw fath o dystiolaeth, ac ar sail hynny, anogodd yr aelodau i wrthod y gwelliant a chefnogi'r cynnig gwreiddiol.

Nodwyd, er y byddai angen dadlau sut i gael budd i Wynedd maes o law, bod angen sicrhau budd i Gymru gyfan yn gyntaf fel cenedl.

Pleidleisiwyd ar y gwelliant, ac fe gollodd.

Yn ei sylwadau cloi, nododd y cynigydd:-

- Bod Stad y Goron wedi gwneud elw o £443m y llynedd, gyda'r ffigwr hwnnw wedi mwy na dyblu i £1.1bn eleni, tra bod cyllidebau Cyngor Gwynedd ac awdurdodau eraill wedi'u gwasgu a gwasanaethau yn gorfod cael eu torri.
- O ran y sylw ynglŷn â datblygwyr ynni yng Nghymru, byddai datganoli Stad y Goron yn rhoi mwy o reolaeth i ni o ran pwy sy'n cael trwyddedau ynni, ac ati, ac yn dod â'r penderfyniadau yn agosach at bobl Cymru.
- O weld yr ymateb i'r cynnig hwn ar y cyfryngau cymdeithasol, roedd yn amlwg bod llawer o bobl wedi bod yn trafod Stad y Goron dros y dyddiau diwethaf. Roedd yn bwysig bod pobl Cymru yn sylweddoli pa mor wael yw'r fargen bresennol ac roedd cyfrifoldeb arnom i frwydro dros gael bargaen fwy teg ar gyfer ein trigolion.

- Bod anogaeth i awdurdodau lleol a chynghorau eraill ar draws Cymru fynd i'r un cyfeiriad â'r Cyngor hwn, ac anogid pobl Cymru i gysylltu â'u haelodau etholedig ar bob lefel yn galw arnynt i bwysu am ddatganoli Stad y Goron i Gymru.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r cynnig, sef:-

1. Mae Cyngor Gwynedd yn datgan ein bod yn credu y dylai'r cyfrifoldeb dros Stad y Goron gael ei ddatganoli i Lywodraeth Cymru. Dylai unrhyw elw a gynhyrchir gan Stad y Goron, yma ar diroedd a dyfroedd Cymru, aros yng Nghymru, er budd ein trigolion a'n cymunedau. Mae cyfrifoldeb dros Stad y Goron eisoes wedi ei ddatganoli i Lywodraeth Yr Alban.
2. Mae'r Cyngor hwn hefyd yn datgan ein hanfodlonrwydd bod rheidrwydd arnom i dalu ffioedd blynyddol (ar ffurf prydlesi) er mwyn sicrhau bod trigolion Gwynedd ac ymwelwyr yn cael mynediad i wahanol safleoedd, gan gynnwys ein traethau a chyfleusterau eraill. Yn 2023, talodd Cyngor Gwynedd gyfanswm o dros £161,000 i Stad y Goron. Roedd ffioedd y prydlesi yn 2023 yn amrywio o £35 ar gyfer 'blaen draeth Bangor', i £8,500 ar gyfer 'blaen draeth Dwyfor', i £144,000 ar gyfer 'Hafan Pwllheli'. Mewn cyfnod o gyni ariannol difrifol i wasanaethau cyhoeddus, credwn ei fod yn anfoesol bod ffioedd o'r fath yn mynd tuag at gynnal y Frenhiniaeth Brydeinig ac i goffrau'r Trysorlys yn Llundain. Dylai'r arian hwn aros yng Ngwynedd er mwyn cefnogi pobl Gwynedd.
3. Rydym yn galw ar y Prif Weithredwr i drefnu i agor trafodaethau gyda Stad Y Goron ynghylch y ffioedd sy'n cael eu talu gan Gyngor Gwynedd. Byddwn yn annog y Prif Weithredwr i geisio dwyn perswâd ar Stad Y Goron i beidio codi rhent ar y Cyngor nes bydd sefyllfa gyllidol y Cyngor wedi gwella. Nodwn fod elw Stad Y Goron wedi mwy na dyblu o £443 miliwn yn 2022/23 i £1.1biliwn yn 2023/24, yn yr un cyfnod mae Cyngor Gwynedd wedi gweld eu cyllideb yn cael ei dorri mewn termau real.

- (C) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cynghorydd Elwyn Edwards o dan Adran 4.19 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

Mae Cyngor Gwynedd yn galw ar Lywodraeth San Steffan i drosglwyddo'r hawl i Lywodraeth Cymru yng Nghaerdydd i ddynodi Mawrth y 1af o bob blwyddyn yn wyliau cenedlaethol swyddogol yng Nghymru gan gydnabod Dewi Sant yn Nawddsant Cymru. Fe wneir hyn gyda Seintiau Yr Alban a Gogledd Iwerddon. Hefyd mae'r Cyngor yn gofyn am gefnogaeth Llywodraeth Cymru i hyn (mae wedi datgan ei chefnogaeth o'r blaen) yn ogystal â holl gynghorau Sir, Tref a Bro yng Nghymru.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r cynnig, sef:-

Mae Cyngor Gwynedd yn galw ar Lywodraeth San Steffan i drosglwyddo'r hawl i Lywodraeth Cymru yng Nghaerdydd i ddynodi Mawrth y 1af o bob blwyddyn yn wyliau cenedlaethol swyddogol yng Nghymru gan gydnabod Dewi Sant yn Nawddsant Cymru. Fe wneir hyn gyda Seintiau Yr Alban a Gogledd Iwerddon. Hefyd mae'r Cyngor yn gofyn am gefnogaeth Llywodraeth Cymru i hyn (mae wedi datgan ei chefnogaeth o'r blaen) yn ogystal â holl gynghorau Sir, Tref a Bro yng Nghymru.

- (D) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cynghorydd Meryl Roberts o dan Adran 4.19 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

Mae Cyngor Gwynedd yn gwrthwynebu'n llwyr doriadau haerllug a chreulon y Llywodraeth yn San Steffan i ddiddymu taliadau gwresogi cartrefi pensiynwyr Gwynedd y gaeaf hwn. Bydd y toriadau yma yn golygu bod o leiaf 85%, sef dros 20,000 o bensiynwyr Gwynedd yn colli allan ar y taliadau tanwydd. I'r perwyl hwn, rydym yn anfon gohebiaeth gre at Keir

Starmer, fel prif weinidog y Deyrnas Gyfunol, yn beirniadu ei bolisi creulon ac yn holi iddo ei wyrdroi.

Mynegodd sawl aelod gefnogaeth frwd i'r cynnig. Yn ystod y drafodaeth, codwyd y materion canlynol:-

Cyfeiriodd Pencampwr Oed Gyfeillgar y Cyngor, y Cynghorydd Dilwyn Morgan, at y gwaith sy'n mynd rhagddo o fewn y Cyngor i gefnogi pobl, megis:-

- Annog pobl sy'n gymwys i dderbyn Credyd Pensiwn i'w hawlio, a thrwy hynny dderbyn y taliad gwresogi yn awtomatig.
- Cynorthwyo pobl sydd ar y ffin o gymhwyso am Gredyd Pensiwn drwy hyrwyddo'r cymhorthdal ychwanegol sydd ar gael iddynt.
- Bwriedid sefydlu Tasglu Taliadau Gaeaf i Bensiynwyr trawsadrannol yn fuan iawn gyda'r nod o ddatblygu ymgyrch i sicrhau bod trigolion y sir yn ymwybodol o, ac yn derbyn yr hyn sy'n haeddiannol iddynt.
- Cynnal cyfres o ddigwyddiadau Byw'n Iach Byw'n Dda. Cynhelid y cyntaf o'r digwyddiadau hyn yng Nghanolfan Glaslyn, Porthmadog ar y 7fed o Hydref, lle byddai dros 20 o wahanol asiantaethau yn bresennol i roi gwybodaeth a chynorthwyo pobl i lenwi ffurflenni cais ayb. Trefnwyd digwyddiad yng Nghaernarfon ar 1 Tachwedd, gyda digwyddiadau pellach i ddilyn yn Ne'r Sir ac ardal Bangor.
- Gweithio gyda gwasanaethau'r Llywodraeth a'r Adran Gwaith a Phensiynau i benderfynu ar sut orau i gyfathrebu ag unigolion.
- Cynhaliwyd cyfarfod gyda Rhian Bowen-Davies, Y Comisiynydd Pobl Hŷn, oedd hefyd yn ategu ei phryder ynglŷn â'r bwriad i ddiddymu'r taliadau gwresogi.
- Cynhaliwyd sesiwn ym Mhorthmadog ar gyfer aelodau'r Cyngor i'w cynghori ynglŷn â ble i gyfeirio pobl sy'n dod atynt am wybodaeth. Nodwyd mai siomedig oedd y nifer a ddaeth i'r sesiwn, ond bod bwriad i drefnu sesiwn arall yn fuan.

Nodwyd, yn ôl ffigurau diweddar, nad oedd 1,977 o bobl Gwynedd yn derbyn y Credyd Pensiwn sy'n ddyledus iddynt, sef colled i Wynedd o £456,000. Fodd bynnag, ers i'r Llywodraeth wneud eu datganiad, roedd 20% o'r bobl hynny sy'n gymwys i dderbyn y Credyd Pensiwn bellach yn ei dderbyn oherwydd bod mudiadau fel Cyngor Gwynedd ac eraill wedi bod yn annog pobl i'w hawlio. Golygai hynny y byddai'r arbediad yn sgil diddymu'r taliadau gwresogi yn llai nag oedd Llywodraeth San Steffan wedi disgwyl.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r cynnig, sef:-

Mae Cyngor Gwynedd yn gwrthwynebu'n llwyr doriadau haerllug a chreulon y Llywodraeth yn San Steffan i ddiddymu taliadau gwresogi cartrefi pensiynwyr Gwynedd y gaeaf hwn. Bydd y toriadau yma yn golygu bod o leiaf 85%, sef dros 20,000 o bensiynwyr Gwynedd yn colli allan ar y taliadau tanwydd. I'r perwyl hwn, rydym yn anfon gohebiaeth gre at Keir Starmer, fel prif weinidog y Deyrnas Gyfunol, yn beirniadu ei bolisi creulon ac yn holi iddo ei wyrdroi.

Dechreuodd y cyfarfod am 1.30yp a daeth i ben am 4.40yp.

CADEIRYDD

CYFARFOD ARBENNIG O'R CYNGOR 24/10/24

Yn bresennol: Y Cynghorydd Beca Roberts (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Ioan Thomas (Is-gadeirydd).

Y Cynghorwyr:- Craig ab Iago, Menna Baines, Beca Brown, Stephen Churchman, Glyn Daniels, Anwen Davies, Dafydd Owen Davies, Elwyn Edwards, Elfed Wyn ap Elwyn, Alan Jones Evans, Gwilym Evans, Dylan Fernley, Delyth Lloyd Griffiths, Jina Gwyrfa, John Brynmor Hughes, Louise Hughes, R. Medwyn Hughes, Iwan Huws, Elin Hywel, Nia Wyn Jeffreys, Anne Lloyd Jones, Berwyn Parry Jones, Dawn Lynne Jones, Dewi Jones, Elin Walker Jones, Elwyn Jones, Gwilym Jones, Gareth Tudor Jones, Huw Wyn Jones, Linda Ann Jones, June Jones, Eryl Jones-Williams, Cai Larsen, Beth Lawton, Dafydd Meurig, Dilwyn Morgan, Linda Morgan, Dewi Owen, Edgar Wyn Owen, Gwynfor Owen, Llio Elenid Owen, Gareth Coj Parry, Nigel Pickavance, John Pughe, Rheinallt Puw, Arwyn Herald Roberts, Elfed P Roberts, Gareth A Roberts, John Pughe Roberts, Meryl Roberts, Richard Glyn Roberts, Huw Llwyd Rowlands, Paul Rowlinson, Angela Russell, Dyfrig Siencyn, Peter Thomas, Menna Trenholme, Rob Triggs, Rhys Tudur, Hefin Underwood, Einir Wyn Williams, Elfed Williams, Gareth Williams, Gruffydd Williams, Sasha Williams a Sian Williams.

Swyddogion: Dafydd Gibbard (Prif Weithredwr), Geraint Owen (Cyfarwyddwr Corfforaethol), Dylan Owen (Cyfarwyddwr Corfforaethol a Chyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol), Dewi Morgan (Pennaeth Cyllid), Iwan Evans (Swyddog Monitro), Ian Jones (Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth), Vera Jones (Rheolwr Gwasanaeth Democratiaeth ac Iaith), Sion Huws (Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau) ac Eirian Roberts (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth).

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriad gan y Cynghorydd Annwen Hughes.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol.

3. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

Cydymdeimlwyd â'r Cynghorydd Hefin Underwood ar golli ei frawd yn ddiweddar.

Nodwyd ymhellach bod y Cyngor yn dymuno cofio am bawb o fewn cymunedau'r sir oedd wedi colli anwyliad yn ddiweddar.

Ymdawelodd y Cyngor fel arwydd o barch a choffadwriaeth.

Nodwyd bod sawl aelod o'r Cyngor wedi bod yn anhwylyd yn ddiweddar a dymunwyd iddynt adferiad llwyr a buan.

Llongyfarchwyd a chroesawyd y Cynghorydd Gwilym Evans, yr aelod newydd dros Ward Llanberis, i'w gyfarfod cyntaf o'r Cyngor. Diolchwyd hefyd i'w ragflaenydd, Kim Jones, am ei holl waith.

Nodwyd y bu'n gyfnod o newid yn ddiweddar a diolchwyd i'r Cynghorydd Dyfrig Siencyn am ei waith diflino yn arwain y Cyngor ers 2017. Eglurwyd y bydd cyfle i ddiolch iddo yn ffurfiol yng nghyfarfod nesaf y Cyngor.

Diolchwyd hefyd i'r Cynghorwyr Beca Brown, Berwyn Parry Jones, Dafydd Meurig ac Elin Walker Jones am eu gwaith caled fel Aelodau Cabinet.

Nodwyd y byddai'r Cyngor yn symud ymlaen gyda'r trefniadau i adnabod yr Arweinydd nesaf dros y dyddiau i ddod.

4. **MATERION BRYD**

Dim i'w nodi.

5. **DEDDF LLYWODRAETH LEOL AC ETHOLIADAU (CYMRU) 2021 – PENDERFYNIAD AR FABWYSIADU SUSSTEM PLEIDLAIS SENGL DROSGLWYDDADWY AR GYFER ETHOLIADAU CYNGOR GWYNEDD**

Cyflwynwyd – adroddiad yr Aelod Cabinet Gwasanaethau Corfforaethol a Chyfreithiol yn nodi bod Adran 8 Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn caniatáu i unrhyw brif gyngor ddewis rhwng Sustem Mwyafrif Syml ("cyntaf heibio'r postyn") neu Sustem Pleidlais Sengl Drosglwyddadwy ("PSD") ar gyfer prif gynghorau, ac yn gwahodd y Cyngor i ystyried y cwestiwn statudol a ganlyn yn dilyn cynnal ymgynghoriad ar newid y drefn bleidleisio:-

Yn unol ag Adran 8 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 fod y Cyngor yn penderfynu mabwysiadu sustem pleidlais sengl drosglwyddadwy ar gyfer etholiadau Cyngor Gwynedd o hyn ymlaen.

Wrth gyflwyno'r adroddiad, nododd yr Aelod Cabinet:-

- Yn ôl gofynion y Ddeddf, y galwyd y cyfarfod hwn i drafod y penderfyniad yma yn unig.
- Y cynhaliwyd yr ymgynghoriad rhwng 15 Gorffennaf ac 15 Medi eleni.
- Yn unol â phenderfyniad y Cyngor, yr ymgynghorwyd ag etholwyr llywodraeth leol Gwynedd a chynghorau tref a chymuned, sef y gofyn statudol, a bod dadansoddiad o ganlyniadau'r ymgynghoriad i'w gael yn Atodiad 1 i'r adroddiad.
- Y cynhaliwyd proses ymgynghori eang gan ddefnyddio gwefan y Cyngor, y wasg a llyfrgelloedd y sir. Yn ogystal, anfonwyd yn uniongyrchol at bob cyngor tref a chymuned yng Ngwynedd.
- Bod yr ymgynghoriad wedi derbyn sylw eang yn y wasg ac ar y cyfryngau cymdeithasol.
- Y cymerwyd camau dros gyfnod yr ymgynghoriad i ail-wthio'r wybodaeth.
- Mai amcan ymgynghoriad yw ceisio barn ar fwriad, ac nid cynnal refferendwm ar y cwestiwn, a bod canlyniad ymgynghoriad yn cyfrannu at yr ystyriaethau, yn hytrach na dyfarnu ar y cyfeiriad.
- Ei bod yn ofynnol i benderfyniad y Cyngor, beth bynnag y bo, fod yn seiliedig ar ystod o ystyriaethau, gan gynnwys cloriannu canlyniadau'r ymgynghoriad.
- Petai'r aelodau yn pleidleisio o blaid symud i Sustem PSD, byddai'n gyfle hanesyddol i Gyngor Gwynedd arwain Cymru wrth ymuno â'r Alban, Gogledd Iwerddon a Gweriniaeth Iwerddon yn eu defnydd o'r sustem, yn hytrach nag aros gyda Lloegr ar y Sustem Cyntaf Heibio'r Postyn.
- Bod pob pleidlais yn bwysig ac y dylai pob llais gael ei glywed.
- Yn yr etholiad diwethaf, bod 28 o'r 69 sedd ar Gyngor Gwynedd yn ddiwrthwynebiad, ac ers cyflwyno Sustem PSD yn yr Alban yn 2017, roedd yna lai o

seddi diwrthwynebiad yng nghyfanswm pob etholiad nag a fu mewn un etholiad yng Ngwynedd yn unig yn 2022.

- Bod Cyngor Gwynedd yn aml yn arwain y ffordd o ran cyflwyno polisiâu sy'n torri tir newydd, felly pam nid hwn?
- Bod y Sistem PSD yn safon aur ar gyfer systemau etholiadol a chredid mai dyma'r peth iawn i'w wneud i bleidleiswyr, i'r Cyngor a dros ddemocratiaeth yng Ngwynedd. Gan hynny, cynigid bod y Cyngor yn pleidleisio o blaid cyflwyno Sistem PSD ar gyfer etholiadau Cyngor Gwynedd.
- Petai'r Cyngor yn penderfynu mabwysiadu Sistem PSD, byddai hynny'n arwain at gyfarwyddyd gan y Gweinidog i Gomisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru gynnal adolygiad o'r trefniadau etholiadol ar gyfer Cyngor Gwynedd.
- Mai amcan y broses fyddai creu wardiau newydd o rhwng 3-6 aelod, sy'n ofynnol er gweithredu'r sistem.
- Y byddai'r Comisiwn, yn unol â'r cyfarwyddyd a dderbynnid, yn cynnal proses sy'n ymdebygu i'r adolygiad etholiadau blaenorol yn 2017 – 2021. Yn ôl Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, byddai'n rhaid i'r Comisiwn, drwy broses ymgynghorol, ddatblygu model yn unol â'r gofynion. Ar ganlyniad y broses, byddai'r Gweinidog yn cyhoeddi gorchymyn yn newid trefniadau etholiadol Gwynedd.

Amlygodd y Swyddog Monitro rai pwyntiau ychwanegol o ran y drefn, sef:-

- Bod y cyfarfod hwn wedi'i alw yn unol â'r drefn statudol sy'n rhaid ei dilyn o ran rhoi rhybudd o'r cyfarfod, ayb.
- Y bu'n rhaid oedi'r broses ymgynghori oherwydd Etholiad Cyffredinol y DU ym mis Gorffennaf.
- Yn unol â'r drefn statudol, y gofynnwyd i ymatebwyr yr ymgynghoriad ddarparu gwybodaeth er mwyn gallu gwirio eu bod ar y gofrestr etholiadol bresennol ar gyfer llywodraeth leol.
- Nad oedd yr adroddiad yn cynnwys unrhyw argymhelliad na phenderfyniad a geisir gan mai ond un cwestiwn statudol oedd yna ar gyfer y bleidlais. Hefyd, oherwydd yr angen i ddwy ran o dair o nifer y seddau ar y Cyngor bleidleisio o blaid, dim ond un cwestiwn statudol oedd gerbron, a gofynnid i'r aelodau bleidleisio ar y cwestiwn hwnnw.
- Petai'r Cyngor yn mabwysiadu Sistem PSD, ni fyddai'n bosib' ail-ymweld â'r penderfyniad am ddau gyloch etholiadol.

Cynigiwyd y cwestiwn statudol gan yr Aelod Cabinet ac fe'i eiliwyd.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau.

Ar fater o drefn y cyfarfod, holwyd a oedd aelodau Grŵp Plaid Cymru wedi derbyn cyfarwyddyd yn lleol neu'n genedlaethol ar sut i bleidleisio ar y mater. Mewn ymateb, eglurwyd na ellid gofyn cwestiwn i rywun arall yn ystod trafodaeth, ond bod modd i aelod o'r grŵp gymryd y cyfle i ateb y cwestiwn wrth siarad yn nes ymlaen.

Yna codwyd y cwestiynau canlynol ynglŷn â'r adroddiad:-

- A oedd y swyddogion yn hapus gyda'r ymateb i'r ymgynghoriad o ystyried ei fod yn anghynrychioliadol o boblogaeth y sir gyda 29% yn unig o'r ymatebwyr yn siarad Cymraeg a 38% yn disgrifio'u hunain fel Cymry?
- O ddarllen sylwadau'r cynghorau tref a chymuned yn fanwl, a oedd yn wir i ddweud bod rhai o'r sylwadau a nodwyd fel rhai o blaid cyflwyno Sistem PSD yn bwrw amheuaeth ynglŷn â'r drefn mewn gwirionedd drwy fynegi pryder ynglŷn â chynyddu maint wardiau?

- Sut bod modd cysoni'r ffaith bod yr Asesiad Effaith Ieithyddol yn nodi nad oedd yr ymgynghoriad wedi adnabod unrhyw ardrawiadau negyddol, ond bod sylwadau Cyngor Cymuned Llannor yn cyfeirio at effaith andwyol bosib' ar y Gymraeg?

Mewn ymateb, nododd y Swyddog Monitro:-

- Nad lle'r swyddogion oedd rhoi barn ar briodoldeb lefel yr ymateb i'r ymgynghoriad, ond ei fod ymhlith yr uchaf a gafwyd i ymgynghoriadau'r Cyngor dros y flwyddyn ddiwethaf ac yn adlewyrchu'r lefel ymateb a geir yn gyffredinol i ymgynghoriadau o'r math yma.
- Bod yr holl wybodaeth a gasglwyd wedi'i gynnwys yn y papurau er mwyn i'r aelodau ddod i'w casgliadau eu hunain ar y canlyniadau a'r safbwyntiau a gyflwynwyd.
- O ran yr Asesiad Effaith Cydraddoldeb, bod rhaid asesu yn y diwedd beth yw trwch helaeth yr ymateb a'r ardrawiad, a rhan o'r wybodaeth yn unig oedd yr ymgynghoriad. Canfyddiad yr asesiad oedd bod yr effaith yn niwtral ar yr iaith Gymraeg a nodweddion eraill, ac roedd hynny'n seiliedig ar y dystiolaeth gyfansawdd. Gan hynny, credid bod yr asesiad yn gywir ac yn gytbwys o ran yr ymatebion.

Yn ystod y drafodaeth ddilynol, cyflwynwyd nifer o sylwadau o blaid ac yn erbyn mabwysiadu System PSD ar gyfer etholiadau Cyngor Gwynedd. Wrth gyflwyno ei sylwadau, cadarnhaodd Cadeirydd Grŵp Plaid Cymru, er mai polisi cenedlaethol Plaid Cymru yw i gefnogi System PSD ar bob lefel, nad oedd y Grŵp wedi derbyn unrhyw chwip na chyfarwyddyd o'r canol ar sut i bleidleisio, a bod rhai o aelodau'r Grŵp yn bwriadu pleidleisio o blaid System PSD, ac eraill yn erbyn.

Roedd y rhesymau dros gefnogi System PSD yn cynnwys :-

- Bod System PSD yn cynhyrchu canlyniadau sy'n fwy cynrychioliadol o'r ffordd mae pobl yn pleidleisio.
- Bod y System Mwyafrif Syml yn creu mwyafrifoedd allan o leiafrifoedd a'i bod yn deg cael system sy'n adlewyrchu'r gyfran o'r bleidlais.
- Bod yr holl bartïon gwleidyddol ar draws y DU yn cael anhawster dod o hyd i ymgeiswyr, a bod y System PSD yn un ffordd o wneud hynn. Trwy ddefnyddio'r ymgeiswyr hynny gellid sicrhau bod mwy o bobl yn cael y cyfle i bleidleisio drostynt.
- Bod y drefn bresennol wedi torri a bod pobl yn cwestiynu pa fandad sydd gan gynghorwyr sydd wedi dod ar y Cyngor yn ddiwrthwynebiad.
- Bod y System PSD yn adlewyrchu dymuniadau'r etholwyr yn well.
- Ei bod yn ymddangos bod system wardiau aml-aelod yn gweithio'n iawn yng Nghyngor Sir Ynys Môn ac roedd y drefn yn boblogaidd hefyd yn yr Alban a Gogledd Iwerddon gan fod modd i etholwyr gysylltu â mwy nag un cynghorydd i gael datrysiaid i broblem.
- Nad oedd creu wardiau aml-aelod yn golygu colli'r cyswllt lleol gan y byddai'r cynghorwyr yn dal yn adnabyddus yn yr ardal, a golygai rhannu sedd rannu'r baich yn ogystal.
- Nad oedd y drefn bresennol yn gyfrannol nac yn deg. Er enghraifft, yn yr Etholiad Cyffredinol diwethaf, enillodd Llafur 80% o'r seddi yng Nghymru gydag ychydig dros draean o'r pleidleisiau yn unig.
- Bod y drefn bresennol yn wastraffus gyda phleidleisiau'r mwyafrif o bobl yn arwain at ethol neb. Er enghraifft, yn yr Etholiad Cyffredinol diwethaf roedd 18,500 o etholwyr Meirion Dwyfor wedi mynd allan i bleidleisio ac wedi ethol neb. I'r gwrthwyneb, roedd pob pleidlais yn cyfri' gyda System PSD.
- Bod y System PSD yn grymuso'r etholwr ar draul pleidiau gwleidyddol gan ei bod yn caniatáu i bobl bleidleisio dros unigolion yn ogystal â phlaid. Gan hynny, roedd yn

iachach i drefn ddemocrataidd yn y pen draw gan nad yw'n rhoi gormod o'r grym yn nwylo pleidiau.

- Y byddai Sustem PSD yn arwain at wleidyddiaeth fwy caredig gan fod pobl yn gorfod chwilio, nid yn unig am bleidleisiau cyntaf iddyn nhw eu hunain, ond 2il, 3ydd a 4ydd pleidlais i bobl eraill. Hefyd, byddai yna lai o demtasiwn i bobl ladd ar ei gilydd, yn enwedig felly yng nghyfnod etholiad.
- Bod y Cyngor hwn wedi'i ddisgrifio'n ddiweddar fel un o gynghorau mwyaf blaengar Cymru oherwydd materion fel y Premiwm Treth Cyngor ac Erthygl 4, a dymunid gweld Gwynedd yn parhau i arwain Cymru fel cyngor blaengar arweiniol drwy fabwysiadu Sustem PSD.
- Mai un o nodweddion amlycaf Sustem PSD yw ei fod yn annog cynghorwyr i weithio'n galed oherwydd eu bod yn cystadlu yn erbyn cynghorwyr o'r un pleidiau.
- Ei bod yn fater o dristwch bod cyn lleied o bobl, yn enwedig pobl ifanc, yn ymwneud yn llawn â'r broses ddemocrataidd, ac er na fyddai cyflwyno Sustem PSD yn datrys yr holl rwystredigaethau, gallai fynd gryn dipyn o'r ffordd tuag at fod yn fwy cynhwysol a theg gan wneud i bobl deimlo bod eu pleidlais yn cyfri.
- Y byddai Sustem PSD yn annog gwell dewis, gwell amrywiaeth ac yn rhoi gwell ymdeimlad o gynrychiolaeth i bobl y sir.
- Y deallir bod yna bryderon y gallai Sustem PSD roi troedle i bleidiau asgell dde eithafol, ond rhwystredigaeth wleidyddol sy'n rhannol gyfrifol am yrru pobl i'r cyfeiriad hwnnw. Tybir y byddai pleidiau a grwpiau ymgyrch yr asgell dde o bosib' yn llai atyniadol os yw pobl yn teimlo eu bod wedi'u cynnwys a'u clywed gan y sustem etholiadol. Nodwyd hefyd nad oes yr un aelod asgell dde eithafol wedi'i benodi yn yr Alban dan y drefn PSD.
- Bod yr aelodau hynny sy'n cynrychioli Dinas Bangor ar y Cyngor hwn eisoes yn cydweithio a rhannu arbenigeddau ar draws ffiniau wardiau, a hefyd ym Mangor yn ehangach oherwydd natur y ddinas.
- Nad oes angen poeni'n ormodol am y newidiadau i'r ffiniau yn sgil mabwysiadu Sustem PSD gan y bydd cyfle i'r Cyngor drafod yr opsiynau sy'n cael eu cynnig gyda Chomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru.
- O ran pwysau gwaith, na fyddai disgwyl i gynghorwyr fod ar bob cyngor cymuned o fewn y ward dan drefn PSD.
- Nad oes angen poeni am gymhlethdod y Sustem PSD o ran yr etholwyr, ac er bod yna gymhlethdodau yn y cyfri', byddai yna bobl broffesiynol yn gwneud y gwaith.
- Er y derbynnir bod aelodau yn adnabod eu hardal, nid drwg o beth yw iddynt ddod i adnabod ardal fwy eang.
- Na fyddai cynghorwyr ar eu pennau eu hunain mewn wardiau mawr gan y byddai'n rhaid iddynt weithio gyda phobl eraill. Credir mai da o beth fyddai hynny o ran dod i ddeall a gwerthfawrogi safbwyntiau pobl eraill.
- Bod y drefn bresennol yn methu rhoi dewis digonol i bobl Gwynedd ac yn methu denu pobl allan i bleidleisio.
- Bod y Sustem PSD yn llwyddo i ddenu mwy o bobl ifanc, mwy o ferched a mwy o bobl sy'n adlewyrchu cymdeithas yn well i mewn i wleidyddiaeth.

Roedd y rhesymau dros wrthwynebu Sustem PSD yn cynnwys:-

- Bod peryg' i'r wardiau mawr fyddai'n cael eu creu dan Sustem PSD wanbau'r berthynas rhwng cynghorwyr sir a'r cymunedau maent yn eu cynrychioli.
- Bod rhai cynghorwyr eisoes ar 3 cyngor cymuned ynghyd â chyrrff llywodraethol ysgolion, a byddai'r gofynion hynny yn cynyddu petai'r wardiau yn cael eu hymestyn.
- Bod Sustem PSD yn gweddu'n well i wleidyddiaeth genedlaethol na gwleidyddiaeth leol.
- Bod y Sustem Mwyafrif Syml yn drefn lle mae'r ffiniau yn gwbl hysbys, yn drefn lle mae cynghorwyr yn byw ac wedi'u magu ymhlith eu hetholwyr a gydag

adnabyddiaeth a dealltwriaeth dda o'u hardal ac yn drefn lle mae cynghorwyr yn cynrychioli ardal sydd â'i ffiniau nid nepell o'u cartrefi.

- Bod y drefn bresennol o ethol yn gwbl eglur ac mae'n hawdd casglu pwy sydd wedi ennill. I'r gwrthwyneb, mae'r Sustem PSD yn broses ddrud ac aneglur sy'n cymryd tua deuddydd i gyfri'r pleidleisiau ac yn gallu costio tua £16,000.
- Nad oedd yn wir i ddweud y bydd pob pleidlais yn cyfri' dan Sustem PSD gan y bydd yna bobl yn colli, a'r un nifer o gynghorwyr fydd yn cael eu hethol yn y pen draw.
- Bod myth bod Sustem PSD yn mynd i ennyn cydweithio ond credir mai'r realiti fydd diffyg atebolrwydd, pobl yn cynrychioli ardaloedd rhy fawr a neb yn ymdrin â materion neilltuol lleol.
- Bod sôn y byddai Sustem PSD yn fwy cynhwysol, ond yn sicr mae'n drefn sy'n mynd i ffafrio partïon gwleidyddol a'u tactegau.
- Y byddai Sustem PSD yn arwain at golli'r cyswllt personol gyda'r cynghorydd lleol, gan mai cynghorwyr rhanbarthol fydd yna bellach. Hefyd, byddai yna golli cyfrifoldeb o faterion lleol, colli dirnadaeth ar faterion lleol ac adnabyddiaeth o'r ardal.
- Yn naturiol, bydd wardiau 3-6 aelod hefyd 3-6 gwaith yn fwy o ran maint, ac ni all unrhyw un wneud cyfiawnder â ward mor enfawr ac anhylaw a chynrychioli'r holl etholwyr o fewn y ward honno. Bydd felly'n fater o ddewis a dethol a rhannu dyletswyddau, sy'n mynd i fod yn anodd, yn drwsgl, yn llafurus ac yn aneffeithiol. Hefyd, po fwyaf yw maint y wardiau, anoddaf y bydd i ganfasio ar adeg etholiad.
- Y byddai Sustem PSD yn golygu colli sofraniaeth ardal fechan gyda neb bellach yn cynrychioli ardal cwbl wledig. Byddai hefyd yn golygu colli ardaloedd hanesyddol a'u ffiniau.
- Y byddai wardiau mwy yn golygu bod mwyafrif yr etholwyr yn drefol a byddai'n anodd i'r cynghorydd gynrychioli'r ddwy garfan yn ei ward, sef pobl cefn gwlad a phobl y dref.
- Gan fod ffiniau wardiau o dan y Sustem PSD yn anhysbys ar hyn o bryd, disgwylir i'r Cyngor bleidleisio'n ddall ar y mater.
- Mai Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru fyddai'n penderfynu ar ffiniau'r wardiau newydd dan Sustem PSD, sef yr union bobl sydd wedi argymhell creu etholaeth newydd ar gyfer Senedd Cymru fyddai'n ymestyn o Aberdaron yr holl ffordd i'r ffin â Lloegr. Credir bod hynny'n gwbl anaddas ac anghydnaws.
- Ni chredir bod y sustem wedi torri. Yn hytrach, difaterwch sy'n rhwystro pobl rhag mynd i bleidleisio oherwydd eu bod wedi'u siomi gymaint dros y blynyddoedd gydag addewidion gwag gwleidyddion, ac nid oedd symud i Sustem PSD yn mynd i newid hynny.
- O ran y drefn rhestrau caeedig, bod peryg' i bobl o'r tu allan i'r gymuned gael eu hethol i seddau diogel, gan mai pleidiau, ac nid etholwyr, sy'n cael penderfynu pwy fydd yn eu cynrychioli.
- Mai rôl cynghorydd lleol yw bod yn llais lleol dros ei gymuned ac nid bod yn rhan o gonsortiw m sy'n gwasanaethu rhanbarth cyfan. Golyga trefn o'r fath golli atebolrwydd.
- Er yr honnir na fyddai neb yn cael ei ethol yn ddiwrthwynebiad dan Sustem PSD, nid oes yna unrhyw sicrwydd y bydd mwy o bobl yn sefyll etholiad mewn wardiau 3-6 aelod.
- Ni chredir y byddai Sustem PSD yn arwain at wleidyddiaeth fwy caredig, ond yn hytrach i'r gwrthwyneb i hynny.
- Bod 61% o'r cynghorau tref a chymuned a ymatebodd i'r ymgynghoriad wedi ymateb yn gryf yn erbyn unrhyw newid i'r drefn. Gan fod y cynghorau tref a chymuned hynny wedi'u hethol drwy gyfundrefn ddemocrataidd, hwy sy'n gynrychioliadol o boblogaeth y sir. I'r gwrthwyneb, roedd 72% o'r unigolion a ymatebodd o blaid newid y drefn, ond credir bod cynghorau tref a chymuned yn dipyn trymach yn y glorian.

- Y byddai newid i Sustem PSD a chynyddu maint y wardiau yn cymylu'r berthynas rhwng poblogaeth ein hardaloedd a'r sawl sy'n cynrychioli'r boblogaeth honno gan arwain at bellter, dieithrwch, anghyneffindra a diffyg gwybodaeth ymysg cynrychiolwyr a phoblogaeth yr ardaloedd maent yn eu cynrychioli. Byddai'r drefn hefyd yn siŵr o arwain at fwy o ddifrawder a llai o ddiddordeb oherwydd teneuo'r cyswllt rhwng etholiadau lleol ac ardaloedd lleol.
- Y byddai Sustem PSD yn ffafrio pleidiau ariannog a threfnedig. Yn achos Gwynedd, er y byddai'n siŵr o ffafrio Plaid Cymru, byddai hefyd yn ffafrio pleidiau eraill, gan gynnwys pleidiau asgell dde eithafol.

Ar nodyn mwy cyffredinol:-

- Mynegwyd cryn anffodlonrwydd bod Llywodraeth Cymru yn gofyn i gynghorau unigol benderfynu ar eu trefn bleidleisio eu hunain, yn hytrach na bod cyfarwyddyd ar sut i weithredu yn dod o'r canol.
- Awgrymwyd bod yr ymateb i'r ymgynghoriad yn dangos nad sustem bleidleisio sydd flaenaf ym meddyliau pobl y sir ar adeg o gyni ariannol a thoriadau.

Pleidleisiwyd ar y cynnig, sef:-

Yn unol ag Adran 8 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 fod y Cyngor yn penderfynu mabwysiadu sustem pleidlais sengl drosglwyddadwy ar gyfer etholiadau Cyngor Gwynedd o hyn ymlaen.

Nododd y Cadeirydd fod 45 aelod wedi pleidleisio o blaid, 1 wedi atal a 22 yn erbyn.

(Er mwyn mabwysiadu sustem pleidlais sengl drosglwyddadwy roedd yn ofynnol i nifer yr aelodau o blaid fod o leiaf dwy ran o dair o nifer y seddi ar y Cyngor, sef 46 allan o 69. Gan na chyrrhaeddwyd y trothwy o 46, ni fydd y drefn yn newid ar gyfer etholiadau 2027 ac ni fydd adolygiad Trefniadau Etholiadol yn cychwyn.)

PENDERFYNWYD peidio mabwysiadu sustem pleidlais sengl drosglwyddadwy ar gyfer etholiadau Cyngor Gwynedd o hyn ymlaen yn unol ag Adran 8 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Dechreuodd y cyfarfod am 1.30yp a daeth i ben am 3.10yp.

CADEIRYDD

Eitem 8

CYFARFOD:	Y Cyngor Llawn
DYDDIAD:	5 Rhagfyr 2024
AELOD CABINET:	Cynghorydd Paul Rowlinson, Aelod Cabinet Cyllid
TEITL:	TRETH CYNGOR: HAWL DISGRESIWN I GANIATÁU DISGOWNTIAU A/NEU CODI PREMIWM AR AIL GARTREFI AC EIDDO GWAG HIRDYMOR
SWYDDOG CYSWLLT:	Dewi Morgan, Pennaeth Cyllid

PENDERFYNIAD A GEISIR

**Fod y Cyngor yn gwneud dim newid i'r Premiwm Treth Cyngor ar gyfer 2025/26.
Hynny yw, ar gyfer blwyddyn ariannol 2025/26:**

- Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt ar ail gartrefi dosbarth A, yn unol ag Adran 12 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992.**
- Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt ac yn CODI PREMIWM O 150% ar ail gartrefi dosbarth B, yn unol ag Adran 12B o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992.**
- Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt i gartrefi sydd wedi bod yn wag am 6 mis neu fwy ac yn CODI PREMIWM O 100% ar gartrefi sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy, yn unol ag Adran 12A o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992.**

1. Y RHESWM PAM FOD ANGEN I'R CYNGOR WNEUD Y PENDERFYNIAD:

- 1.1 Yn unol â gofynion Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992, rhaid i'r Cyngor wneud penderfyniad blynyddol os yw am godi Premiwm ar Dreth Cyngor eiddo gwag hir-dymor ac ail gartrefi ("anheddau wedi eu meddiannu'n gyfnodol). Heb benderfyniad, byddai'n rhaid cynnig disgownt o 50% ar Dreth Cyngor eiddo o'r fath.
- 1.2 Ar gyfer blynyddoedd ariannol 2023/24 a 2024/25, mae'r Cyngor wedi codi Premiwm Treth Cyngor o 150% ar ail gartrefi a 100% ar eiddo gwag hirdymor, ond mae deddfwriaeth yn rhoi caniatâd i'r Cyngor godi Premiwm o hyd at 300%.
- 1.3 Fodd bynnag, pe bai'r Cyngor yn cynyddu'r gyfradd Premiwm, bydd yn rhaid iddo ystyried a fyddai penderfyniad o'r fath yn rhesymol ar ôl ystyried y canllawiau statudol, canlyniad ymchwil a chyngor cyfreithiol y mae'r awdurdod wedi'i gael.
- 1.4 Mae copi o'r Canllawiau Statudol diweddaraf yn Atodiad 2.

2. CYFLWYNIAD A RHESYMEG

Cefndir/ Cyflwyniad

- 2.1 Mae Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 yn caniatáu disgrisiwn i'r Cyngor godi Treth Cyngor llawn, caniatáu disgownt o hyd at 50%, neu godi Premiwm ychwanegol ar Dreth Cyngor rhai dosbarthau o ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor.
- 2.2 Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu yn flynyddol, ers 1998, i ganiatáu DIM disgownt i ail gartrefi.
- 2.3 Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu yn flynyddol, ers 2009, i ganiatáu DIM disgownt i eiddo sydd wedi bod yn wag ers 6 mis neu fwy.
- 2.4 Ychwanegodd Adran 139 Deddf Tai (Cymru) 2014 Adrannau 12A a 12B i Ddeddf 1992 er mwyn cynnwys darpariaeth ddewisol i gynghorau i godi "Premiwm" o ddim mwy na 100% ar eiddo sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy (Adran 12A) ac ail gartrefi dosbarth B (Adran 12B)
- 2.5 Ar 8 Rhagfyr 2016, penderfynodd y Cyngor y byddai'n codi Premiwm o 50% ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor, yn weithredol o 1 Ebrill 2018. Ar 4 Mawrth 2021, penderfynodd y Cyngor y byddai'n cynyddu'r Premiwm i 100%, sef y lefel uchaf bosib dan y ddeddfwriaeth, ar gyfer blwyddyn ariannol 2021/22, ac ar 2 Rhagfyr 2021 penderfynodd gadw lefel y Premiwm yn 100% ar gyfer 2022/23.

- 2.6 Mae Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Anheddau Gwag Hirdymor ac Anheddau a Feddiennir yn Gyfnodol) (Cymru) 2022 (SI 2022/370 Cy.90) wedi addasu Adrannau 12A a 12B Deddf 1992 sy'n rhoi grym i awdurdodau bilio godi premiwm o hyd ar 300% ar Dreth Gyngor ail gartrefi ac eiddo gwag hir-dymor ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24 a blynyddoedd ariannol dilynol.
- 2.7 Mewn ymateb i'r newid deddfwriaethol yma, ar 1 Rhagfyr 2022 penderfynodd y Cyngor gynyddu'r Premiwm ar ail gartrefi i 150% a chadw'r Premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn 100% ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24. Roedd hyn yn dilyn cynnal ymgynghoriad cyhoeddus cynhwysfawr yn ystod hydref 2023. Ar 7 Rhagfyr 2023 penderfynodd y Cyngor gadw'r Premiwm ar yr un lefel yn 2024/25.
- 2.8 Mae adroddiad y Cyngor ar 1 Rhagfyr 2022, pan osodwyd lefel presennol y Premiwm am y tro cyntaf, wedi ei gynnwys yn Atodiad 1. Mae'r adroddiad hwn yn egluro'r holl resymeg dros osod y lefelau hynny.**
- 2.9 Yn 2022 daethpwyd i'r casgliad:
- “12.6. Mae'r Cabinet wedi gwneud ei argymhelliad gan ddod i'r casgliad nad oes modd sefydlu cyfiawnhad cyffelyb i gynyddu'r premiwm uwchlaw cyfradd o 150%. Nid yw nifer o'r camau pellach hyn megis newidiadau i'r gyfundrefn cynllunio na threth busnes wedi dod yn weithredol eto a felly nid ydym wedi cael cyfle i asesu ardrawiad y polisïau hyn yng ngwyneb newid sylweddol iawn yn y Premiwm, na'r oblygiadau ymarferol.”*
- 2.10 Roedd hyn yn dilyn proses ymgynghori eang yn ystyried yr ystod o gynnydd oedd yn agored hyd at 300%. Bellach mae sawl newid wedi dod yn weithredol a dechrau cael effaith ar y farchnad. Mae'r system trethi busnes wedi newid ers 1 Ebrill 2023 gan gynyddu y gofynion i ganiatáu trosglwyddo eiddo gwyliau i dreth busnes i osod am 182 diwrnod ac argaeledd o 282 diwrnod. Mae'r Erthygl 4 hefyd yn weithredol ers Medi 2024.
- 2.11 Er mwyn gallu amddiffyn penderfyniad i godi Premiwm ar gyfradd uwch nag y mae ar hyn o bryd, felly, bydd angen gallu arddangos **beth sydd wedi newid** ers i'r lefel presennol gael ei osod yn Rhagfyr 2022, a bod hynny yn gosod sail a rhesymeg i adolygu.
- 2.12 Byddai hyn yn adeiladu ac yn ddatblygiad o'r penderfyniad yn 2022 gan ddefnyddio y canfyddiadau o'r ymgynghoriad i ddarparu gwybodaeth a dealltwriaeth o'r ardrawiadau. Mae'r penderfyniad a geisir yn adlewyrchu elfen o ddarganfyddiadau'r gwaith ymchwil.

2.13 Yn ôl y canllawiau statudol:

Rhaid cadarnhau unrhyw fwriad i amrywio neu ddirymu penderfyniad i gymhwyso premiwm cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'n berthnasol iddi.

Hefyd, anogir awdurdodau lleol yn gryf i ymgynghori cyn penderfynu cynyddu premiwm uwchlaw 100% gan wneud hynny o leiaf chwe mis cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'r cynnydd arfaethedig i'r premiwm yn berthnasol iddi.

Bydd hyn yn golygu y bydd modd ystyried y premiwm wrth bennu lefelau'r dreth gyngor ar gyfer y flwyddyn nesaf a bydd yn rhoi digon o amser i drethdalwyr ystyried effaith premiwm uwch ar eu hamgylchiadau ariannol personol a gwneud dewisiadau ynghylch eu heiddo

- 2.14 Er bod y Canllawiau newydd felly yn rhoi'r argraff y dylai Cyngorau gynnal ymgynghoriad cyn penderfynu codi premiwm ac yn enwedig cyn penderfynu codi premiwm uwchlaw 100%, does dim gofyniad i wneud hyn bob tro mae Cyngor yn penderfynu codi'r premiwm yn uwch. Mae'r penderfyniad a geisir yn cynnig cadw graddfa'r premiwm ar ail gartrefi ac eiddo gwag fel y maent. Petai y Cyngor o'r farn fod angen diwygio y graddfeydd yma yna mae modd dal sylw penodol at ganlyniadau yr ymgynghoriad yn 2022. Roedd yr ymgynghoriad yn eang, wedi derbyn ymateb sylweddol ac yn seiliedig ar geisio barn ar gynnydd hyd at 300% (atodir yr adroddiad penderfyniad 2022). Ond, yn briodol a gan adlewyrchu ar y penderfyniad yn Rhagfyr 2022, dylid ystyried canfyddiadau y gwaith ymchwil ynghyd â'r wybodaeth ehangach ac asesiadau wrth ystyried y cyd destun a chyfiawnhad ar gyfer penderfyniad.
- 2.15 Ni ellir fyth cael gwared o'r risg o her gyfreithiol yn llwyr, ond byddai modd pwysu a mesur y Gwaith Ymchwil a gyflwynir yng ngweddill yr adroddiad yma ac yn Atodiad 3 er mwyn dod i gasgliad os oes modd lliniaru'r risg yma i lefel derbyniol.

3. GWAITH YMCHWIL

- 3.1 Wrth osod lefel cyfredol y Premiwm, gofynnodd y Cyngor llawn am waith ymchwil er mwyn dadansoddi'r effaith yr oedd y Premiwm yn ei gael ar gymunedau Gwynedd.
- 3.2 Mae canlyniad y gwaith ymchwil hwn yn ymddangos yn yr adroddiad a geir yn Atodiad 3, gyda'r crynodeb gweithredol fel a ganlyn.

Pwrpas a sgôp yr ymchwil

- 3.3 Bwriad yr ymchwil yma oedd casglu tystiolaeth am effaith y ddau gynnydd diweddaraf yn lefel y premiwm treth gyngor yng Ngwynedd (i 100% ar gyfer ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor yn Ebrill 2021, ac i 150% ar gyfer ail gartrefi yn Ebrill 2023) gan amcanu at ateb y cwestiynau canlynol:
- Ydi cynyddu'r premiwm wedi arwain at lai o ail gartrefi yng Ngwynedd?
  - Beth ddigwyddodd i'r eiddo oedd gynt yn ail gartrefi – h.y. ydyn nhw wedi mynd o dalu'r dreth gyngor efo premiwm (ail gartref), i dalu treth gyngor sylfaenol (prif gartref), neu i'r gyfundrefn treth fusnes (llety gwyliau), neu unrhywategori arall
  - Beth ydym yn ei wybod am y bobl sy'n byw mewn tai oedd yn ail gartrefi ond sydd bellach yn brif gartref? Oedd hyn yn gysylltiedig â gwerthiant y tŷ yr un adeg, neu newid defnydd o dan yr un berchnogaeth?
  - Ydi'r cynnydd premiwm wedi arwain at ddod â thai gwag hirdymor yn ôl i ddefnydd?
- 3.4 Roedd yr ymchwil yn canolbwyntio ar ddefnydd eiddo gan ganolbwyntio ar dair gwahanol elfen, sef:
- Dadansoddi manylion categorïau eiddo yn y system dreth cyngor (tai yn newid i / o fod yn ail gartref neu yn wag hirdymor).
  - Edrych ar y cyswllt rhwng newid categorïau eiddo yn y gyfundrefn dreth cyngor a gwerthiant tai.
  - Casglu gwybodaeth bellach am eiddo sydd wedi newid o ail gartref i brif gartref, drwy holiadur i'r deiliaid presennol.

Dadansoddi symudiadau categori yn y gyfundrefn dreth gyngor

- 3.5 Roedd yr elfen yma yn golygu dadansoddi manylion categorïau yr holl eiddo yn y sir o fewn y system dreth gyngor ar wahanol ddyddiadau rhwng Hydref 2019 ac Ebrill 2024, gan edrych yn benodol ar dai yn newid i / o fod yn ail gartref neu yn wag hirdymor, ac unrhyw batrymau gwahanol yn hyn oddeutu adeg cynnydd yn y premiwm.

- 3.6 O ran eiddo yn symud rhwng bod yn ail gartref a bod yn brif breswylfa, fel arfer fe fu yna lif (net) o eiddo o brif breswylfeydd i ail gartrefi. Ond fe fu llif net y ffordd arall (h.y. o ail gartrefi i brif breswylfeydd) yn y cyfnod cyn y cynnydd premiwm i 100% yn Ebrill 2021, ac (yn fwy pendant a mwy hirhoedlog) cyn ac ar ôl y cynnydd premiwm i 150% yn Ebrill 2023.
- 3.7 O ran eiddo yn symud rhwng bod yn ail gartrefi a bod yn llety gwyliau, cyn Ebrill 2023 roedd yna lif o eiddo o ail gartrefi (yn y gyfundrefn treth gyngor) i lety gwyliau (yn y gyfundrefn treth fusnes). Ond wedi Ebrill 2023 (adeg newid rheoliadau treth fusnes, o ran y cyfnod mae eiddo'n cael ei / ar gael i'w osod), mae'r llif bellach y ffordd arall, o lety gwyliau i ail gartrefi. Mae arwyddion diweddar, ar sail data Rhagfyr 2023 – Ebrill 2024, fod y llif yma wedi tyfu fel bod y cyfanswm nifer ail gartrefi ar draws Gwynedd yn sefydlogi (h.y. mae'r llif yma tua'r un faint â'r llif o ail gartrefi i brif breswylfeydd).
- 3.8 I grynhoi, mae yn ymddangos felly (er bod rhaid cofio y gallai ffactorau eraill hefyd fod yn dylanwadu ar y sefyllfa) fod y premiwm wedi gwneud cyfraniad at ddod ag ail gartrefi yn ôl i ddefnydd fel prif breswylfeydd.
- 3.9 Ymddengys hefyd bod y newid rheoliadau llety gwyliau wedi, ac yn parhau i, ddylanwadu – gan arwain at lif o eiddo o lety gwyliau i ail gartrefi, gan wrthbwyso rhywfaint ar effaith y duedd (uchod) i ail gartrefi newid i fod yn brif breswylfeydd.
- 3.10 O ran effaith y premiwm ar eiddo gwag hirdymor, mae'n anodd canfod unrhyw batrwm pendant. Roedd nifer uwch wedi trosglwyddo ar ôl cynnydd premiwm yn 2021, ond yn dilyn hynny mae'r niferoedd wedi bod yn amrywiol iawn a 'does dim effaith hirhoedlog amlwg.

Cymharu efo gwerthiannau tai

- 3.11 Edrychwyd ar y cyfnod o Rhagfyr 2022 ymlaen, sef y cyfnod lle dechreuodd llif net o eiddo o ail gartrefi i brif breswylfeydd. O'r eiddo newidiodd o ail gartref i brif breswylfan yn y cyfnod yma, roedd 19% wedi eu gwerthu tua'r un adeg.
- 3.12 O'r eiddo oedd wedi parhau'n ail gartref yn ddi-dor rhwng Rhagfyr 2022 a Ebrill 2024, tua 1% ohonynt oedd wedi eu gwerthu yn ystod y cyfnod yma. Mae hyn yn gyfran is nag yn y cyfnod blaenorol (Rhagfyr 2021 – Rhagfyr 2022); nid oes tystiolaeth felly fod y cynnydd premiwm i 150% wedi arwain at gynnydd yn faint o ail gartrefi sy'n cael eu gwerthu i berchnogion eraill ail gartrefi.

Gwybodaeth bellach am eiddo newidiodd o ail gartref i brif gartref

- 3.13 Gyrrwyd holiadur i dros 900 cyfeiriad a newidiodd statws o ail gartref i brif breswylfa (yn y data treth gyngor) ers Rhagfyr 2022 (sef pryd dechreuodd llif o ail gartrefi i brif breswylfeydd). Cafwyd cyfradd ymateb o 20%.
- 3.14 O'r rhai oedd wedi nodi eu bod yn berchen ar y tŷ, roedd 64% wedi prynu'r tŷ er mwyn byw ynddo yn barhaol (erioed wedi bod yn ail gartref iddynt), a 28% bellach yn byw yn barhaol mewn tŷ oedd yn arfer bod yn ail gartref iddynt.
- 3.15 Roedd mwyafrif (71%) y rhai symudodd i dŷ oedd yn ail gartref iddyn nhw, heb fyw yng Ngwynedd o'r blaen. O'r rhai oedd wedi prynu'r tŷ i fyw ynddo'n barhaol, roedd tua'u hanner (52%) heb fyw yng Ngwynedd o'r blaen, ond tua'u traean (35%) wedi byw yng Ngwynedd ers 5 mlynedd neu fwy.
- 3.16 O'r eiddo lle cafwyd ymateb i'r holiadur, roedd oedolyn / oedolion yn siarad Cymraeg yn 39% o'r tai brynwyd i fyw ynddynt yn barhaol. Mae hyn yn cymharu â 26% lle roedd perchnogion wedi symud i dai oedd eisoes yn ail gartrefi iddyn nhw.

Ystyriaethau eraill

- 3.17 Mae modd rhannu'r data i ardaloedd llai yn ôl yr angen, ac fe gynhwysir rai canlyniadau am wardiau unigol Abersoch gyda Llanengan, ac Aberdyfi, yn yr adroddiad llawn.
- 3.18 I'r dyfodol fe ellid edrych ar ffynonellau pellach o wybodaeth, i edrych ar agweddau posibl eraill o effaith cynyddu'r premiwm. Byddai modd trafod hefyd, efallai, y potensial ar gyfer casglu data ychwanegol i bwrpas ymchwil wrth weinyddu'r dreth, os am barhau i fonitro'r tueddiadau yma.

4. DEFNYDD Y PREMIWM

- 4.1 Ers cyflwyno'r Premiwm ar gychwyn blwyddyn ariannol 2018/19, mae'r arian sy'n cael ei gasglu trwy'r Premiwm wedi cael ei osod mewn cronfa benodol, a hynny er mwyn ariannu prosiectau penodol sydd wedi cael eu hamlinellu yn y Cynllun Gweithredu Tai. Ers blwyddyn ariannol 2023/24 mae £3m yn cael ei ddefnyddio yn y gyllideb refeniw tuag at ariannu'r gwasanaeth Digartrefedd.
- 4.2 Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn anelu i adeiladu, prynu neu adnewyddu dros 2,000 o unedau fydd yn helpu dros 15,000 o bobl Gwynedd dros oes y Cynllun.
- 4.3 Yn dilyn newidiadau i sefyllfa dai, anghenion pobl Gwynedd a ffynonellau ariannol dros y blynyddoedd diwethaf, yn enwedig yn sgil pandemig Covid-19 a Brexit, cymerwyd y cyfle i adolygu'r Cynllun yn ddiweddar, gan gymryd mantais o gyfleoedd newydd i ehangu a helpu hyd yn oed mwy o drigolion y sir gyda'u sefyllfa dai.
- 4.4 Bydd y Cynllun Gweithredu Tai yn buddsoddi dros £180m dros oes y Cynllun, a hynny trwy dynnu ar sawl ffynhonnell ariannol, megis Grant Cymorth Tai a Grant Tai Cymdeithasol Llywodraeth Cymru, Cynllun Rheoli Asedau'r Cyngor ac wrth gwrs y Premiwm Treth Cyngor ar Ail Gartrefi a Thai Gwag.
- 4.5 Mae'r cyllid a dderbynnir o'r gronfa Premiwm Treth Cyngor (oddeutu 27% o holl werth y Cynllun) wedi'i glustnodi'n llawn yn erbyn sawl prosiect yn y Cynllun Gweithredu Tai, megis cynlluniau llety â chefnogaeth, codi ein tai ein hunain, cyfrannu at elfennau trigiannol mewn cynlluniau cymunedol, dod â thai gwag y sir yn ôl i ddefnydd, a sicrhau bod pobl anabl yn gallu parhau i fyw yn eu cartrefi presennol.
- 4.6 Mae gallu cynnwys y Premiwm fel ffynhonnell ariannol wedi galluogi i'r Adran ddenu sawl grant ychwanegol. Rhoddwyd blaenoriaeth i wario'r grantiau hynny'n gyntaf gan fod terfyn amser arnynt, ac mae hynny yn ei dro wedi caniatáu i ni flaenoriaethu gwariant o'r premiwm a sicrhau bod hynny'n dod â'r budd mwyaf i bobl Gwynedd.
- 4.7 O holl wariant/ymrwymadau ariannol y Cynllun hyd yma (sef y golofn olaf yn y tabl), mae oddeutu £10.5m wedi dod o gronfa'r Premiwm.

4.8 Mae'r tabl isod yn crynhoi prif ddata'r Cynllun hyd yma, gan gynnwys sawl uned, nifer o bobl sydd wedi derbyn cefnogaeth a'r gwariant ar bob prosiect.

Cyf.	Disgrifiad	Targed Unedau	Unedau wedi cwblhau	Unedau ar y gweill	Targed unigolion	Unigolion wedi'u helpu	Cyllideb	Cyllid wedi'i ymrwymo
1a	Llety â chefnogaeth i'r digartref	83	20	62	0	22	£14,300,000	£3,546,495
1b	Llety â chefnogaeth i ieuenctid digartref (Lle Da)	4	4	-	0		£1,251,442	£1,005,608
1c	Unedau hunan gynhaliol ar gyfer unigolion ag anghenion cymdeithasol dwys	5		5	0		£800,000	£442,058
1ch	Pecynnau cefnogaeth i landlordiaid preifat gartrefu unigolion digartref	140	21	11	0	47	£3,300,000	£243,465
1d	Cefnogaeth iechyd meddwl arbenigol	0		40 unigolyn	200	56	£240,000	£45,158
1dd	Llety a chefnogaeth ychwanegol yn Arfon	6		6	0		£818,000	£500
2a	Adeiladu mwy o dai cymdeithasol na'r hyn y gellir ei ariannu drwy'r GTC	700	346	194	0	-	£56,700,000	£42,842,136
2b	Ail ddatblygu safle Cartref Pwyliaid, Penrhos	107			0			
2c	Cynllun Prynu i Osod	100	35	11	0	138	£22,400,000	£6,583,492
3a	Tŷ Gwynedd – Datblygu ein tai ein hunain	90		43	0		£9,000,000	£360,350
3c	Ymgynghori gyda chymunedau er mwyn sefydlu eu hanghenion tai	0	-	-	0	43	£150,000	£1,360
3ch	Gwrthod ceisiadau i godi amod person lleol ar gyn "dai Cyngor".	70	43	20	0	63		
3dd	Grantiau Prynwyr Tro Cyntaf i adnewyddu tai gwag	282	247	30	0	319	£4,080,000	£1,027,780
3e	Eithriad treth cyngor ar dai gwag	0			120	123	£200,000	£165,061
3f	Cynllun Prynu Cartref	120	42	35	0	23	£11,500,000	£3,100,000
3ff	Prynu tir adeiladu ar gyfer y dyfodol	0			0	0	£1,200,000	£679,472
3g	Elfen trigiannol mewn cynlluniau adfywio cymunedol	12	1		0	4	£600,000	£37,500
3ng	Cynnig cymorth i berchnogion sy'n dymuno gosod neu werthu eu tai i bobl leol	0			0		£ -	
4a	Sefydlu gwasanaeth Cadwraeth Ynni newydd i berchnogion tai	0			0	2000	£500,000	£231,620

Cyf.	Disgrifiad	Targed Unedau	Unedau wedi cwblhau	Unedau ar y gweill	Targed unigolion	Unigolion wedi'u helpu	Cyllideb	Cyllid wedi'i ymrwymo
4b	Cynllun peilot Tai Arloesol	4	4		4	4	£600,000	£839,269
5a	Tai gyda chefnogaeth – ieuencid	4	0		0		£500,000	
5b	Tai gofal estynedig - henoed	72	0		0		£13,000,000	
5ch	Tai gyda chefnogaeth – oedolion gydag anghenion dwys	15	0		0		£500,000	
5d	Cartrefi addas i blant gydag anghenion corfforol dwys	15	11	6	0	11	£1,200,000	£912,144
5dd	Frondeg, Caernarfon	17	0		0		£200,000	£2,552
5e	Benthyciadau di log i wella cyflwr tai	0	12	20	25	27	£250,000	£95,090
5f	Diogelwch yn y Cartref	0	0	10	2000	3684	£600,000	£400,000
5ff	Addasiadau i wneud tai yn gartrefi addas i unigolion ag anableddau	0	0	-	900	703	£7,200,000	£5,706,294
6	Siop un stop i faterion Tai	0	-		0		£480,000	
		1846	757	482	3249	7267	£152,251,442	£68,267,404

5. ASESIAID EFFAITH CYDRADDOLDEB

- 5.1 Mae'r Aseiad Effaith Cydraddoldeb sydd yn yr Atodiad yn adlewyrchu gofynion a datblygiadau diweddar, amgylchiadau newidiol, a chanlyniadau'r ymgynghoriad cynhwysfawr a gynhaliwyd yn 2022.
- 5.2 Canlyniad yr Aseiad Effaith Cydraddoldeb a gwblhawyd yn 2022 wrth osod lefel gyfredol y Premiwm yw fod ychydig o dystiolaeth y byddai cynyddu'r premiwm ar ail-gartrefi yn gwahaniaethau yn erbyn grŵp gwarchoddedig, gyda data yn awgrymu fod perchnogion ail gartrefi yn tueddu i fod yn bobl hŷn ac yn adnabod eu hunain fel Saeson. Bwriad y polisi o safbwynt Premiwm Treth Cyngor yw cydnabod fod eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi yn cynyddu rhai o broblemau cymdeithasol Gwynedd, a dylai'r perchnogion wneud cyfraniad ariannol i liniaru peth o'r anafteision maent yn eu hachosi.
- 5.3 Roedd aseiad 2022 hefyd yn dod i gasgliad y byddai'r Premiwm yn cael effaith bositif ar y cyfan ar yr iaith Gymraeg a chydbwysedd cymunedau gan fod cynnyrch y premiwm yn ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai sy'n cynorthwyo teuluoedd lleol i brynu tŷ fforddiadwy. Fodd bynnag, nodir fod hyn yn ganlyniad nifer o ffactorau positif a negyddol sy'n effeithio ar yr iaith, sy'n cael sylw mewn nifer o fannau yn yr adroddiad yma a'r atodiadau.

6. DEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL (CYMRU) 2015

- 6.1 Mae dyletswydd i weithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy, sef ceisio sicrhau fod anghenion y presennol yn cael ei ddiwallu heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion. Wrth weithredu yn unol â'r ddyletswydd gyffredinol yma mae angen i'r Cyngor ystyried pwysigrwydd effaith hirdymor, bod yn integredig, cynhwysol, cydweithio ac ataliol wrth ddatblygu a gweithredu'r cynnig gerbron.
- 6.2 Yn unol â gofynion y Ddeddf, mae Cyngor Gwynedd wedi mabwysiadu amcanion llesiant. Tynnir sylw penodol at yr amcanion canlynol:
- Cymunedau sy'n ffynnu ac yn llewyrchus i'r hir-dymor
  - Trigolion sy'n iach ac yn Annibynnol gyda Safon Bywyd Da
- 6.3 Mae'r Premiwm presennol yn ariannu Cynllun Gweithredu Tai y Cyngor, sy'n ymgais ragweithiol i gryfhau cynladwyedd y cymunedau hynny o fewn Gwynedd sydd â nifer uchel o ail gartrefi a thai gwag hir dymor.
- 6.4 Mae Strategaeth Tai y Cyngor yn nodi'r weledigaeth o "Sicrhau bod gan bobl Gwynedd fynediad at gartref addas o safon, sy'n fforddiadwy ac sy'n gwella eu hansawdd bywyd".
- 6.5 Mae'r Strategaeth yn adnabod pum amcan yr oedd yn rhaid ceisio eu cyfarch os oedd y Cyngor am gyflawni'r weledigaeth hon:
1. Neb yn ddigartref yng Ngwynedd
  2. Tai cymdeithasol ar gael i bawb sydd angen un
  3. Cartref pawb yng Ngwynedd yn fforddiadwy iddynt
  4. Tai Gwynedd yn amgylcheddol gyfeillgar
  5. Cartrefi yn cael dylanwad cadarnhaol ar iechyd a llesiant pobl Gwynedd.
- 6.6 Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn cynnwys nifer o brosiectau sydd, gyda'i gilydd, yn mynd ati i wireddu'r amcanion hyn.

7. ARGYMHELLIAD Y CABINET

7.1 Ar ôl ystyried yr opsiynau uchod yn nghyd-destun y wybodaeth yn yr adroddiad hwn, yr atodiadau a'r astudiaethau y cyfeirir atynt, mae angen i'r Cyngor ddod i benderfyniad ar lefel y Premiwm i'w osod ar gyfer 2025/26. Mae Cabinet y Cyngor, yn ei gyfarfod ar 26 Tachwedd, wedi penderfynu:

Argymell i'r Cyngor llawn ar 5 Rhagfyr 2024 mai'r canlynol yw'r opsiwn a ffafrir o safbwynt lefel y Premiwm ar Dreth Cyngor Ail Gartrefi ac Anheddau Gwag Hirdymor ar gyfer blwyddyn ariannol 2025/26:

- Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt ar ail gartrefi dosbarth A, yn unol ag Adran 12 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. dim newid).
- Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt ac yn CODI PREMIWM O 150% ar ail gartrefi dosbarth B, yn unol ag Adran 12B o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. dim newid).
- Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt i gartrefi sydd wedi bod yn wag am 6 mis neu fwy ac yn CODI PREMIWM O 100% ar gartrefi sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy, yn unol ag Adran 12A o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. dim newid).

BARN Y SWYDDOGION STATUDOL:

Swyddog Monitro:

Fel y nodir yn yr adroddiad mae'n ofynnol i'r Cyngor wneud penderfyniad ar gyfer y flwyddyn ariannol i ddod. Mae'n briodol felly fod penderfyniad ar gyfer Disgowntiau a Premiwm Treth Cyngor yn derbyn ystyriaeth gan y Cyngor llawn. Fe esbonnir yn yr adroddiad fod proses ymgynghori wedi ei chynnal ar gyfer cynyddu lefel y premiwm i 150% ar gyfer 2022/23 ac ymlaen. Rwy'n fodlon felly gyda priodoldeb argymhelliad y Cabinet a gallaf gynghori ymhellach yn y cyfarfod pe cyfyd angen.

Pennaeth Cyllid:

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet i baratoi'r adroddiad yma ac yn cadarnhau'r cynnwys.

DOGFENNAU CEFNDIR

Adroddiad Cyngor 1 Rhagfyr 2022

Canllawiau Statudol

Gwaith Ymchwil ar Effaith y Premiwm (Tachwedd 2024)

CYFARFOD:	Y Cyngor Llawn
DYDDIAD:	1 Rhagfyr 2022
AELOD CABINET:	Cynghorydd Ioan Thomas Aelod Cabinet Cyllid
TEITL:	TRETH CYNGOR: HAWL DISGRESIWN I GANIATÁU DISGOWNTIAU A/NEU CODI PREMIWM
AMCAN:	Cadarnhad ffurfiol am 2022/23 o'r penderfyniadau blaenorol i beidio caniatáu disgownt i ail gartrefi a pheidio caniatáu disgownt ar eiddo gwag, ac i godi Premiwm o 150% neu 100% ar eiddo perthnasol o'r fath.
SWYDDOG CYSWLLT:	Dewi Morgan, Pennaeth Cyllid

1. CRYNODEB GWEITHREDOL

- 1.1. Mae Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 yn caniatáu disgresiwn i'r Cyngor godi Treth Cyngor llawn, caniatáu disgownt o hyd at 50%, neu godi Premiwm o hyd at 100% ychwanegol ar Dreth Cyngor rhai dosbarthau o ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor.
- 1.2. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu yn flynyddol, ers 1998, i ganiatáu DIM disgownt i ail gartrefi.
- 1.3. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu yn flynyddol, ers 2009, i ganiatáu DIM disgownt i eiddo sydd wedi bod yn wag ers 6 mis neu fwy.
- 1.4. Ychwanegodd Adran 139 Deddf Tai (Cymru) 2014 Adrannau 12A a 12B i Ddeddf 1992 er mwyn cynnwys darpariaeth ddewisol i gynghorau i godi "Premiwm" ychwanegol o ddim mwy na 100% ar eiddo sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy (Adran 12A) ac ail gartrefi perthnasol (Adran 12B).
- 1.5. Ar 8 Rhagfyr 2016, penderfynodd y Cyngor y byddai'n codi Premiwm o 50% ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor, yn weithredol o 1 Ebrill 2018. Ar 4 Mawrth 2021, penderfynodd y Cyngor y byddai'n cynyddu'r Premiwm i 100%, sef y lefel uchaf bosib dan y ddeddfwriaeth, ar gyfer blwyddyn ariannol 2021/22. Penderfynodd y Cyngor ar 2 Rhagfyr 2021 y byddai'n cadw'r lefel heb ei newid ar gyfer blwyddyn ariannol 2022/23.

ARGYMHELLIAD

Argymhellir ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24 fod Cyngor Gwynedd yn:

- Caniatáu DIM disgownt ar ail gartrefi dosbarth A, yn unol ag Adran 12 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. dim newid o 2022/23).
- Caniatáu DIM disgownt ac yn CODI PREMIWM O 150% ar ail gartrefi dosbarth B, yn unol ag Adran 12B o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. cynyddu o 100% i 150%).
- Caniatáu DIM disgownt i gartrefi sydd wedi bod yn wag am 6 mis neu fwy ac yn CODI PREMIWM O 100% ar gartrefi sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy, yn unol ag Adran 12A o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. dim newid o 2022/23).

2. CYFLWYNIAD

- 2.1. Mae Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 yn caniatáu disgresiwn i'r Cyngor godi Treth Cyngor llawn, caniatáu disgownt o hyd at 50%, neu godi Premiwm ychwanegol ar Dreth Cyngor rhai dosbarthau o ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor.
- 2.2. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu yn flynyddol, ers 1998, i ganiatáu DIM disgownt i ail gartrefi.
- 2.3. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu yn flynyddol, ers 2009, i ganiatáu DIM disgownt i eiddo sydd wedi bod yn wag ers 6 mis neu fwy.
- 2.4. Ychwanegodd Adran 139 Deddf Tai (Cymru) 2014 Adrannau 12A a 12B i Ddeddf 1992 er mwyn cynnwys darpariaeth ddewisol i gynghorau i godi "Premiwm" o ddim mwy na 100% ar eiddo sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy (Adran 12A) ac ail gartrefi dosbarth B (Adran 12B)
- 2.5. Ar 8 Rhagfyr 2016, penderfynodd y Cyngor y byddai'n codi Premiwm o 50% ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor, yn weithredol o 1 Ebrill 2018. Ar 4 Mawrth 2021, penderfynodd y Cyngor y byddai'n cynyddu'r Premiwm i 100%, sef y lefel uchaf bosib dan y ddeddfwriaeth, ar gyfer blwyddyn ariannol 2021/22, ac ar 2 Rhagfyr 2021 penderfynodd gadw lefel y Premiwm yn 100% ar gyfer 2022/23.
- 2.6. Mae *Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Anheddau Gwag Hirdymor ac Anheddau a Feddiennir yn Gyfnodol) (Cymru) 2022 (SI 2022/370 Cy.90)* wedi addasu Adrannau 12A a 12B Deddf 1992 sy'n rhoi grym i awdurdodau bilio godi premiwm o hyd ar 300% ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac eiddo gwag hir-dymor ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24 a blynyddoedd ariannol dilynol.

- 2.7. Er mwyn ei alluogi i wneud argymhelliad yn ei gyfarfod ar 22 Tachwedd 2022, penderfynodd y Cabinet ar 27 Medi 2022 y byddai'n cynnal ymgynghoriad cyhoeddus er mwyn derbyn barn y cyhoedd sut dylid ymateb i'r newid yn y Ddeddf. Mae'r cyfnod ymgynghori wedi dod i ben, a phwrpas yr adroddiad hwn yw cyflwyno canlyniadau'r ymgynghoriad, yn ogystal ag ystyriaethau perthnasol eraill, fel bod modd i'r Cabinet bwysu a mesur yr adborth sydd wedi ei dderbyn cyn penderfynu ar argymhelliad i'w gynnig i'r Cyngor llawn.
- 2.8. Mae canlyniadau'r ymgynghoriad cyhoeddus wedi eu cynnwys yn Rhan 4 yr adroddiad yma.

3. YSTYRIAETHAU PERTHNASOL

Cyd-destun

- 3.1. Nid "ail gartrefi" na "tai haf" yw'r terminoleg a ddefnyddir yn Adran 12B, ond "anheddu gyda preswyllo o bryd i'w gilydd (*dwelling occupied periodically*)". Mae'r Ddeddf yn datgan mai'r amodau er mwyn i eiddo fod yn destun premiwm Treth Cyngor "ail gartref" yw, "**there is no resident of the dwelling, and the dwelling is substantially furnished**". Hynny yw, nad yw'r eiddo yma yn brif gartref i unrhyw un, ond mae wedi cael ei ddodrefnu. Nid yw'r Ddeddf yn cynnwys unrhyw ddarpariaeth i allu gwahaniaethu ar sail lle mae'r perchennog yn byw, neu os yw'n cael ei ddefnyddio at bwrpasau gwyliau.
- 3.2. Yn *Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Dosbarthau Rhagnodedig ar Anheddu) (Cymru) 1998 (SI 1998/105)* mae 'ail gartrefi' wedi'u categorio i ddau ddsbarth, sef dosbarthau A a B, tra bod dosbarth C yn cyfeirio at eiddo gwag:
  - **Dosbarth A** – Annedd lle nad oes trigolyn, sydd wedi'i ddodrefnu'n sylweddol lle mae'r meddiant yn cael ei wahardd am gyfnod o 28 diwrnod o leiaf yn y flwyddyn berthnasol.
  - **Dosbarth B** – Annedd lle nad oes trigolyn, sydd wedi'u ddodrefnu'n sylweddol a nid oes cyfyngiad cyfreithiol ar ei feddiant.
  - **Dosbarth C** – Annedd sydd yn ddi-ddeddiad a heb ei ddodrefnu'n sylweddol.
- 3.3. Diffinnir "trigolyn" mewn perthynas ag unrhyw annedd fel unigolyn sydd wedi cyrraedd 18 mlwydd oed gyda'u prif neu unig breswylfa yn yr annedd (Adran 6(5) Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992).
- 3.4. Fel canlyniad i'r newidiadau a daeth i rym yn sgil Deddf Tai (Cymru) 2014, ystyriwyd y mater gan y Cyngor Llawn ar 8 Rhagfyr 2016, a penderfynodd godi Premiwm o 50% yn 2018/19 ar ail gartrefi dosbarth B ac ar eiddo gwag hir dymor dosbarth C (gwag am 12 mis neu fwy).

3.5. Mae'r holl bapurau cefndir mewn perthynas â'r penderfyniad cyntaf i godi Premiwm i'w cael ar wefan Cyngor Gwynedd:

<https://democratiaeth.cyngor.gwynedd.gov.uk/ielistdocuments.aspx?cid=130&mid=1656&ver=4>

3.6. Ar 4 Mawrth 2021 penderfynodd y Cyngor y byddai'n cynyddu lefel y Premiwm i 100% ar eiddo perthnasol. Mae holl bapurau cefndir mewn perthynas â'r penderfyniad hwn i'w cael ar wefan Cyngor Gwynedd:

<https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//ielistdocuments.aspx?cid=130&mid=4215&ver=4&>

3.7. Mae Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 yn mynnu fod rhaid gwneud penderfyniad yn unol ag Adrannau 12, 12A a 12B yn flynyddol, a hynny gan y Cyngor llawn.

3.8. Mae strategaeth ariannol 2022/23, a setliad grant y Cyngor gan Lywodraeth Cymru, wedi'i seilio ar barhad y polisi i ganiatáu DIM disgownt, a byddai rhaid i unrhyw newid i'r polisi hwnnw gael ei ariannu gan y Cyngor yn 2022/23.

3.9. Mae'r rheoliadau ar gyfer gosod sylfaen y dreth wedi eu llunio fel nad yw penderfyniad i godi Premiwm yn effeithio ar setliad grant y Cyngor gan Lywodraeth Cymru.

3.10. Ar 9 Tachwedd 2022 roedd:

- **4,564** eiddo yn destun y Premiwm ar ail-gartrefi (Dosbarth B)
- **229** o ail gartrefi pellach yn Dosbarth B ond ddim yn talu'r Premiwm gan eu bod yn destun un o'r eithriadau a amlinellir yn Rhan 8 isod.
- **753** eiddo o fewn Dosbarth A lle mae'r meddiant yn cael ei wahardd am gyfnod o 28 diwrnod o leiaf yn y flwyddyn berthnasol.

3.11. Ar yr un adeg, roedd **1,099** eiddo yn destun y Premiwm ar annedd gwag hirdymor.

3.12. Gellir gweld sut mae'r niferoedd wedi newid yn y tabl isod:

	Gorffennaf 2016	Tachwedd 2020	Tachwedd 2022
Ail-gartrefi Dosbarth B*	4,841	4,718	4,564
Annedd gwag hirdymor	1,115	1,130	1,099

* eithriad ddim yn berthnasol

Gofynion Statudol

- 3.13. Wrth roi'r grym i gynghorau i godi Premiwm (yn wreiddiol hyd at 100% ac yna hyd at 300%) ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac anheddau gwag hirdymor, mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi canllawiau statudol ar gyfer gweinyddu'r Premiwm, sef *Canllawiau Gweithredu Premiymau'r Dreth Gyngor ar Gartrefi Gwag Hirdymor ac Ail Gartrefi yng Nghymru*. Mae copi o'r Canllawiau Statudol i'w gael yn Atodiad 1.
- 3.14. Mae paragraffau 20 i 22 o'r Canllawiau yn amlinellu'r hyn sydd angen i awdurdod lleol ei ystyried pan yn bwriad cyflwyno Premiwm. Rhoddwyd ystyriaeth fanwl i rhain yn 2016 pan benderfynodd Cyngor Gwynedd gyflwyno Premiwm o 50% ar ail gartrefi ac anheddau gwag hirdymor, ac yna bob blwyddyn pan yn dod i benderfyniad ar y Premiwm ar gyfer y flwyddyn ddilynol. Os bydd y Cabinet yn penderfynu argymhell cynyddu lefel y Premiwm bydd angen iddo ystyried y canlynol eto, a sut mae'r dystiolaeth sydd i law yn cyflawni'r isod.

20. Bwriadwyd i'r disgresiwn a roddir i awdurdodau lleol i godi premiwm fod yn gyfrwng i gynorthwyo awdurdodau lleol i wneud y canlynol:

- adfer defnydd cartrefi gwag hirdymor er mwyn darparu cartrefi saff, diogel a fforddiadwy; a
- chynorthwyo awdurdodau lleol i gynyddu'r cyflenwad o dai fforddiadwy a gwella cynladwyedd cymunedau lleol.

21. Wrth benderfynu p'un ai codi premiwm ynteu peidio, dylid talu sylw i'r nodau hyn. Dylai awdurdodau gymryd i ystyriaeth yr angen am dai a'r amgylchiadau neilltuol yn eu hardal.

22. Mae yna ystod o ffactorau a allai fod o gymorth i awdurdodau lleol i benderfynu p'un ai codi premiwm ynteu peidio. Tra y bydd rhai ffactorau yn benodol naill ai i gartrefi gwag hirdymor neu i ail gartrefi, bydd eraill yn gyffredin i'r ddau. Rhestrir y ffactorau hyn isod i fod o gymorth i awdurdodau lleol. Ni fwriadwyd i'r rhestr fod yn un derfynol.

- Niferoedd a chanrannau o gartrefi gwag hirdymor neu ail gartrefi yn yr ardal;
- Dosbarthiad cartrefi gwag hirdymor neu ail gartrefi a thai eraill ledled yr awdurdod ac asesiad o'u heffaith ar werthoedd eiddo mewn ardaloedd neilltuol;
- Yr effaith bosibl ar economïau lleol a'r diwydiant twristiaeth;
- Patrymau'r galw am gartrefi fforddiadwy a faint sydd ar gael;

- Yr effaith bosibl ar wasanaethau cyhoeddus lleol;
- Yr effaith bosibl ar y gymuned leol;
- Mesurau eraill sydd ar gael i awdurdodau i gynyddu'r cyflenwad tai;
- Mesurau eraill sydd ar gael i awdurdodau i fod o gymorth i adfer defnydd eiddo gwag.

- 3.15. Wrth gyflwyno'r Premiwm o 50%, rhoddwyd sylw penodol i ddau astudiaeth. Yn gyntaf, dadansoddiad manwl a gynhaliwyd yn 2013 oedd yn cefnogi cyflwyno premiwm, gan hefyd bwysu am gamau i reoli / rhwystro trosglwyddiad ail gartrefi i dai gwyliau masnachol a'r gyfundrefn treth busnes. Roedd y ddogfen yn cynnwys dadansoddiad fanwl yn cefnogi safbwynt y Cyngor y dylid rhoi'r hawl i ganiatáu premiwm ar ail gartrefi. Rhannwyd canlyniad y dadansoddiad yma gydag aelodau ar y pryd, a bu'n ystyriaeth allweddol wrth wneud y penderfyniad i godi Premiwm ar ail gartrefi.
- 3.16. Yn yr un modd, roedd Strategaeth Dai 2013-17 yn rhoi sylw i eiddo gwag o fewn Gwynedd, a datganiad cenhadaeth y Strategaeth Tai Gwag oedd: "Bydd Cyngor Gwynedd yn ymdrechu i ddod ag eiddo gwag yn ôl i ddefnydd. Ein nod yw cyfrannu at les y gymdogaeth, cynyddu'r cyflenwad tai, lleihau digartrefedd neu'r posibilrwydd o ddigartrefedd, ac ar yr un pryd, lleihau'r pwysau ar y Rhestr Aros Tai".
- 3.17. Erbyn hyn, mae'r Cyngor wedi mabwysiadu Strategaeth Tai newydd (Cyngor llawn, 18 Gorffennaf 2019), ac mae tri adroddiad allweddol wedi cael sylw gan y Cabinet yn Rhagfyr 2020 a Mehefin 2021:
- 15 Rhagfyr 2020
- Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau
- Cynllun Gweithredu Tai.
- 15 Mehefin 2021
- Ail Gartrefi – Datblygu Polisiâu Newydd yng Nghymru
- 3.18. Mae'r uchod yn dystiolaeth allweddol er mwyn ystyried os oes cyfiawnhad dros newid lefel bresennol y Premiwm.

Ail Gartrefi

Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau

3.19. Mae canlyniad y Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau yn rhoi cefndir o'r sefyllfa yng Ngwynedd o safbwynt "cartrefi gwyliau", ac effaith gyfunol ail gartrefi ac unedau gwyliau hunan-ddarpar ar gymdeithas Gwynedd:

Adroddiad Cabinet:

https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//documents/s27960/Eitem%207%20-%20Adroddiad_GwaithYmchwilTaiGwyliau.pdf?LLL=1

Atodiad – Ymchwil:

<https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//documents/s27959/Eitem%207%20-%20Atodiad%20-%20Ymchwil.pdf?LLL=1>

3.20. Cymeradwywyd y gwaith ymchwil hwn gan y Cabinet i'w gyflwyno i Lywodraeth Cymru. Gwnaethpwyd y penderfyniad "yn wyneb yr angen i gael gwell rheolaeth ar dai sydd yn cael eu tynnu allan o'r cyflenwad sydd ar gael i bobl leol, a thrwy hynny i roi buddiannau trigolion lleol yn gyntaf".

3.21. Roedd y gwaith ymchwil yn ystyried "cartrefi gwyliau" fel cyfuniad o ail gartrefi ac unedau gwyliau hunan-ddarpar. Roedd yr astudiaeth yn amlygu'r nifer uchel o anheddau a ddefnyddir o fewn Gwynedd at bwrpasau gwyliau, gyda dros 4,800 o ail-gartrefi ac oddeutu 2,000 o unedau gwyliau hunan-ddarpar (Tachwedd 2020):

	Gwynedd	Cymru
Nifer o unedau preswyl	61,645	988,418
Nifer o ail-gartrefi	4,873	18,547
Nifer o lety gwyliau hunan-ddarpar (uned busnes annomestig)	1,976	6,906
Cyfanswm cyfunol	6,849	25453
Canran cyfunol o lety gwyliau	10.76%	2.56%

Ffynhonnell: Adroddiad Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau, Rhagfyr 2020

- 3.22. Casgliadau'r adroddiad oedd fod y gwaith ymchwil wedi yn adnabod fod yna rai ardaloedd yn y DU a gwledydd/dinasoedd ar y cyfandir sydd wedi gweithredu neu yn y broses o gyflwyno mesurau er mwyn ceisio rheoli llety gwyliau tymor byr. Mae'r dulliau rheolaeth yn amrywio ac yn aml yn ddibynnol ar ffactorau cyd-destunol o ran effaith cartrefi gwyliau ar yr ardal leol ac yn ehangach. Mae'r gwaith ymchwil yn dangos heb unrhyw amheuaeth fod cyfraddau uchel o gartrefi gwyliau yn cael effaith andwyol yn economaidd, gymdeithasol a diwylliannol ar gymunedau.
- 3.23. Mae dros 1 o bob 10 uned preswyl yng Ngwynedd yn lety gwyliau gydag 8% yn ail gartrefi. Nid yw'r unedau gwyliau hunan-ddarpar yn ddarostyngedig i'r gyfundrefn Treth Cyngor gan eu bod wedi trosglwyddo i'r rhestr ardrethi annomestig, a rhoddir mwy o sylw i'r eiddo hyn yn Rhan 6 yr adroddiad yma.
- 3.24. Fel mae'r Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau yn nodi, ers cyflwyno premiwm treth cyngor ar ail gartrefi yn 2018 a chyflwyno'r cynllun rhyddhad treth i unedau llety gwyliau hunanarlwyo cymwys sy'n talu'r cyfraddau trethi annomestig, mae nifer yr ail gartrefi wedi lleihau'n raddol gyda nifer yr eiddo sy'n talu cyfraddau treth annomestig yn cynyddu'n raddol.
- 3.25. Fodd bynnag, disgwylir bydd newidiadau deddfwriaethol a ddaw yn weithredol rym yn Ebrill 2023 yn debygol o arafu'r trosglwyddiad yma. Ceir mwy o fanylion am hyn yn Rhan 6 isod.

Ail Gartrefi: Datblygu Polisiâu Newydd yng Nghymru

- 3.26. Ym mis Mawrth 2021 cyhoeddwyd adroddiad cynhwysfawr o dan y teitl "Ail Gartrefi – Datblygu Polisiâu Newydd yng Nghymru" (awdur Dr Simon Brooks) mewn ymateb i gomisiwn gan y Coleg Cymraeg Cenedlaethol a'r Gweinidog Iechyd Meddwl, Llesiant a'r Gymraeg yn Llywodraeth Cymru. Mae copi o'r adroddiad i'w gael yma:

[Ail gartrefi: Datblygu polisiâu newydd yng Nghymru](#)

- 3.27. Mae'r adroddiad yn un cynhwysfawr, ond un o'r pwyntiau sy'n cael eu nodi ynddo yw fod y *"disgwrs presennol ynghylch ail gartrefi a'u heffaith ar gynaliadwyedd cymunedau yng Nghymru a'r iaith Gymraeg yn aml yn anecdotaidd ac nid yw wedi'i wreiddio mewn ymchwil drylwyr. Mae'n 19 o flynyddoedd ers cyhoeddi'r astudiaeth gynhwysfawr ddiwethaf o'r maes. O ganlyniad, ceir nifer helaeth o dybiaethau a honiadau am ail gartrefi mewn trafodaethau cyhoeddus yng Nghymru heddiw sy'n haeddu ystyriaeth bellach"*. Mae'r adroddiad yn mynd yn ei flaen i restru pedair tybiaeth cyffredin, sef:
- Tybiaeth 1: Ail gartrefi sy'n gyfrifol am y cynnydd mewn prisiau tai mewn cymunedau penodol
  - Tybiaeth 2: Pe bai llai o ail gartrefi, byddai pobl leol yn symud i'r cymunedau hyn i fyw
  - Tybiaeth 3: Mae gostwng prisiau tai'n ddymunol
  - Tybiaeth 4: Mae ail gartrefi yn niweidio'r iaith Gymraeg
- 3.28. Â'r adroddiad ymlaen i ystyried y bedair dybiaeth yma yn eu tro, ac mae'n dod i'r casgliad canlynol.
- 3.29. *"Nid gwaredu ail gartrefi yn gyfan gwbl yw'r ateb gorau mewn cymunedau lle maent yn ffurfio rhan sylweddol o'r stoc dai. Am y rhesymau a nodwyd, byddai troi ail gartrefi yn brif breswylfeydd mewn modd sydyn fwy na thebyg yn arwain at gynnydd sylweddol mewn mewnlifiad parhaol i gefn gwlad Cymru a allai gael effaith niweidiol ar y Gymraeg.*
- 3.30. *"Mewn cymunedau Cymraeg glan môr mewn ardal fel Dwyfor lle ceir 20% a mwy o'r stoc dai yn ail gartrefi, gallai trosi ail gartrefi yn brif breswylfeydd mewn modd nad oedd wedi ei gynllunio'n ofalus fod yn gatastroffig.*
- 3.31. *"Ond byddai cynyddu canran yr ail gartrefi yn y cymunedau hyn hefyd yn niweidiol gan y byddai'n lleihau niferoedd absoliwt siaradwyr Cymraeg yn lleol. Creulondeb y sefyllfa o safbwynt y gymuned Gymraeg yw fod trosi rhagor o dai annedd yn ail gartrefi yn niweidiol i'r Gymraeg, ond byddai gostyngiad mawr neu sydyn yn niferoedd yr ail gartrefi hefyd yn niweidiol. Mae'r ddau beth yn wir am eu bod yn gysylltiedig â'r un ffenomen, sef anallu pobl leol i gystadlu yn y farchnad dai yn erbyn prynwyr o'r tu allan i'r gymuned.*
- 3.32. *"Mae dadl felly dros lunio polisi cyhoeddus sy'n ceisio sefydlogrwydd o ran nifer yr ail gartrefi mewn cymunedau a effeithir ganddynt, neu sy'n ceisio lleihau nifer yr ail gartrefi mewn modd graddol dros nifer o flynyddoedd"*.

3.33. Mae adroddiad Dr Brooks yn cynnwys 12 argymhelliad ac ar 15 Mehefin 2021 trafododd y Cabinet ymateb y Cyngor i'r adroddiad:

[Ymateb Cyngor Gwynedd i'r adroddiad "Ail Gartrefi - Datblygu Polisiâu Newydd Yng Nghymru"](#)

3.34. Roedd penderfyniad y Cabinet fel a ganlyn:

“Cytunwyd ar ymateb y Cyngor i'r adroddiad “Ail Gartrefi – Datblygu Polisiâu Newydd yng Nghymru” fel y nodir yn rhan 9 o'r adroddiad gan amlygu'n benodol yr angen i addasu argymhelliad rhif 7 – Llety Gwyliau Tymor Byr a Threthi Busnes.

Cytunodd yr Arweinydd i gyfleu'r ymateb yn ffurfiol i Lywodraeth Cymru gan alw arnynt i'w fabwysiadau a gweithredu'r argymhellion mwyaf effeithiol ar fyrder er mwyn ymateb i'r argyfwng tai sy'n wynebu cymunedau Gwynedd”.

Anheddau Gwag

3.35. Ers cyflwyno'r Premiwm am y tro cyntaf yn 2018 mae Cyngor Gwynedd wedi codi'r un gyfarfod ar ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor. Un o'r rhesymau am hyn oedd ymarferoldeb cadw trosolwg o'r eiddo oedd wedi eu dodrefnu a'r rhai sydd ddim (sef y gwahaniaeth ymarferol rhwng y ddau fath o eiddo).

3.36. Fodd bynnag, mae rhai awdurdodau bilio yng Nghymru yn codi cyfradd wahanol o Premiwm ar eiddo gwag hir-dymor ac ail gartrefi, ac mae hyn yn bosibilrwydd yng Ngwynedd hefyd.

3.37. Dylid nodi hefyd fod cyfanswm o 1,099 eiddo gwag hir-dymor, tra'n gymharol isel o'i gymharu â nifer yr ail gartrefi o fewn Gwynedd, yn ffigwr uchel pan yn ystyried y galw am gartrefi fforddiadwy o fewn y sir ac mae hyn wedi ei gydnabod yn y Strategaeth Tai. Yn ôl Ystadegau Cymru, mae amcangyfrifon yn awgrymu fod Gwynedd yn 5^{ed} allan o 22 awdurdod lleol Cymru o ran nifer o eiddo gwag hirdymor.

3.38. Mewn cymhariaeth â'r ail gartrefi ac eiddo sydd wedi trosglwyddo, gwelir fod yr eiddo gwag hirdymor o fewn Gwynedd yn dueddol o fod mewn bandiau Treth Cyngor is nag eiddo Gwynedd yn gyffredinol; gwelir yn arbennig fod dros 20% ohonynt ym Mand A, o'i gymharu â llai na 15% o'r stoc cyffredinol.

Strategaeth Tai 2019-2024

3.39. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu ei Strategaeth Tai 2019-2024, "Cartrefi i Bobl Gwynedd" yng Ngorffennaf 2019:

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Dogfennau-Cyngor/Strategaethau-a-pholisiau/Tai/Strategaeth-Tai-v29-Terf-Cymraeg.pdf>

3.40. Mae'r Strategaeth yn nodi'r weledigaeth o "Sicrhau bod gan bobl Gwynedd fynediad at gartref addas o safon, sy'n fforddiadwy ac sy'n gwella eu hansawdd bywyd". Mae'r Strategaeth yn nodi'r canlynol am dai gwag: *"Rydym wedi adnabod oddeutu 1,300 o dai gwag ar draws y Sir. Mae'r rhain yn dai sydd wedi bod yn wag ers peth amser a gall eu cyflwr fod yn wael iawn. Mae hyn yn wastraff adnodd wrth ystyried bod agos i 2,000 o bobl ar restr aros y Cyngor. Credwn nad yw'r rhestr tai gwag yn gyflawn, a bod angen cynyddu'r ymdrech i'w canfod a'u dychwelyd i ddefnydd fel cartrefi i'n trigolion"*.

4. CYNLLUN GWEITHREDU TAI

4.1. Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn trosi'r Strategaeth Dai i mewn i brosiectau penodol er mwyn mynd i'r afael â'r sefyllfa.

4.2. Yn 2019 fe sefydlodd y Cyngor yr Adran Tai ac Eiddo newydd oherwydd ei fod wedi adnabod yr angen i fod yn cyflawni mwy yn y maes tai. Roedd trigolion Gwynedd yn wynebu nifer o heriau ar y pryd sy'n golygu ei bod yn eithriadol o heriol cael mynediad at gartrefi addas o fewn ein cymunedau. Mae'r Cyngor wedi datgan yn glir nad yw hyn yn sefyllfa gynaliadwy a bod angen iddo fod yn ymateb ym mhob ffordd posib.

Adroddiad Cabinet:

<https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//documents/s27956/Eitem%206%20-%20Cynllun%20Gweithredu%20Tai%20TERFYNOL.pdf?LLL=1>

Mae dolen i'r Cynllun Gweithredu Tai i'w gael yma:

<https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//documents/s27957/Eitem%206%20-%20Atodiad%20A%20-%20Cynllun%20Gweithredu%20Tai.pdf?LLL=1>

- 4.3. Wrth fabwysiadu'r Cynllun, roedd y Cyngor yn gwybod y byddai angen cyfres o fesurau, nifer ohonynt tu hwnt i reolaeth uniongyrchol y Cyngor ar hyn o bryd, os am allu sicrhau gwir degwch i drigolion lleol yn y maes tai. Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn un o'r mesurau hynny ac yn caniatáu i'r Cyngor anelu i weithredu i'r eithaf o'n gallu uniongyrchol er mwyn ceisio unioni'r sefyllfa bresennol.
- 4.4. Er mwyn sicrhau fod y Cyngor yn cymryd pob cyfle o fewn ei reolaeth uniongyrchol yn y maes tai, mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn cynnwys 33 o brosiectau gwahanol wedi eu teilwra i geisio ymateb i bob un o'i amcanion yn y maes hwn, sef:
- Neb yn ddigartref yng Ngwynedd
  - Tai cymdeithasol ar gael i bawb sydd angen un
  - Cartref pawb yng Ngwynedd yn fforddiadwy iddynt
  - Tai Gwynedd yn amgylcheddol gyfeillgar
  - Cartrefi yn cael dylanwad cadarnhaol ar iechyd a llesiant pobl Gwynedd.

5. YMGYNGHORIAD CYHOEDDUS

- 5.1. Eglurwyd i'r Cabinet ym Medi 2022 fod y Canllawiau Statudol, *Canllawiau Gweithredu Premiymau'r Dreth Gyngor ar Gartrefi Gwag Hirdymor ac Ail Gartrefi yng Nghymru*, hefyd yn nodi

23. Rhaid i'r penderfyniad gan awdurdod lleol i godi premiwm dan adrannau 12A neu 12B o Ddeddf 1992 gael ei wneud gan y Cyngor llawn. Cyn gwneud hynny, rhaid i'r awdurdod lleol roi'r ystyriaeth ddyledus i'w ddyletswyddau statudol i gynnal asesiadau effaith ar gydraddoldeb o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a Dyletswyddau Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus Cymru 2011 ac i'r holl ystyriaethau perthnasol eraill. Dylai'r awdurdod lleol hefyd ystyried ymgysylltu â rhanddeiliaid allweddol, gan gynnwys yr etholwyr lleol, a chynnal ymgynghoriad cyn penderfynu p'un ai codi un neu'r ddau breimiwm ynteu peidio.

- 5.2. Defnyddiwyd y meddalwedd *LimeSurvey* a ddefnyddir yn arferol gan y Cyngor er mwyn llunio holiadur. Lanswyd yr ymgynghoriad cyhoeddus ar 30 Medi 2022, ac roedd yn agored am 28 diwrnod tan 28 Hydref 2022. Rhyddhawyd datganiadau i'r wasg a arweiniodd at nifer o erthyglau ac eitemau yn y wasg a'r cyfryngau. Dechreuwyd cyhoeddi negeseuon ar gyfryngau cymdeithasol yr un pryd er mwyn hyrwyddo'r ymgynghoriad. Cyhoeddwyd ail ddatganiad i'r wasg ym mis Hydref mewn da bryd cyn y dyddiad cau, a bu sawl neges atgoffa ar gyfrifon Facebook a Trydar y Cyngor.

Cyfryngau Cymdeithasol a Llythyru

- 5.3. Er mwyn sicrhau fod ymwybyddiaeth o'r ymgynghoriad mor eang â phosib, ar 29 Medi anfonwyd llythyr at bob perchennog ail gartref ac eiddo gwag hirdymor yn eu hysbysu am yr ymgynghoriad; lle roedd cyfeiriad gohebu ar y system Treth Cyngor oedd yn wahanol i gyfeiriad yr eiddo dan sylw, defnyddiwyd y cyfeiriad gohebu.
- 5.4. Rydym yn hyderus felly bod ymdrech resymol wedi cael ei wneud i godi ymwybyddiaeth ymysg pobl Gwynedd a perchnogion ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor i'w hysbysu o'r ymgynghoriad fel bod modd iddynt ymateb, ac fod hyn yn dystiolaeth fod ymdrech glir wedi ei wneud i gysylltu â rhanddeiliaid allweddol.
- 5.5. Nid oes modd cael cyfleuster gwirio a fyddai'n sicrhau mai unwaith yn unig y gallai unigolyn fynegi barn, ond mae'n bwysig nodi nad pleidlais neu refferendwm cyhoeddus yw'r ymarfer hwn ond yn hytrach ymarfer ymgynghori a gynlluniwyd i gasglu barn trigolion llawn amser Gwynedd yn ogystal â pherchnogion anheddau sy'n cael eu meddiannu o bryd i'w gilydd ac anheddau gwag hirdymor ar faterion parhaus. Hynny yw, nid cyfrif amrwd o'r atebion o blaid ac yn erbyn cynyddu'r Premiwm fydd y prif ffactor fydd angen ei ystyried, ond serch hynny mae'r ffigyrau isod yn rhoi ymdeimlad i aelodau'r Cabinet am nifer a chyfeiriad yr ymatebion.
- 5.6. Mae'n egwyddor sylfaenol fod unrhyw ymgynghoriad yn cael ei gynnal pan mae'r cynigion yn cael eu ffurfio a fod canlyniadau'r ymgynghoriad yn cael ystyriaeth cydwybodol wrth ddod i safbwynt. Felly, wrth wneud ei argymhelliad, bydd angen i'r Cabinet roi ystyriaeth briodol i'r materion a'r pryderon sydd wedi eu cynnwys yn yr ymatebion i'r ymgynghoriad, fel bod darlun llawn o'r materion sydd wedi cael eu tynnu i'w sylw.
- 5.7. Mae'r Tîm Ymchwil a Gwybodaeth wedi gwneud ymdrech sylweddol ers dyddiad cau'r ymgynghoriad ar 28 Hydref ddadansoddi'r canlyniadau. Mae canlyniad llawn eu gwaith i'w gael yn Atodiad 2.

Nifer Ymatebion

- 5.8. Derbyniwyd **7,330** o ymatebion i'r holiadur. Roedd 7,277 o ymatebion i'r holiadur ar-lein a 53 o ymatebion papur. Dyma'r nifer fwyaf o ymatebion mae'r Cyngor wedi ei weld i unrhyw ymgynghoriad yn y blynyddoedd diwethaf.
- 5.9. Roedd 3,518 (48.0%) o'r rhai a atebodd yn datgan fod eu prif gartref yng Ngwynedd, a 2,690 (36.7%) yn datgan fod eu prif gartref y tu allan i Wynedd

5.10. O'r ymatebwyr:

- Roedd 3,646 (49.7%) yn dweud nad oeddynt yn berchen ar ail gartref nac annedd gwag hir dymor
- Roedd 3,447 (47.0%) yn dweud eu bod yn berchen ar ail gartref
- Roedd 201 (2.7%) yn dweud eu bod yn berchen ar annedd gwag hir dymor
- Roedd 36 (0.5%) yn dweud eu bod yn berchennog ar ail gartref ac annedd gwag hir dymor

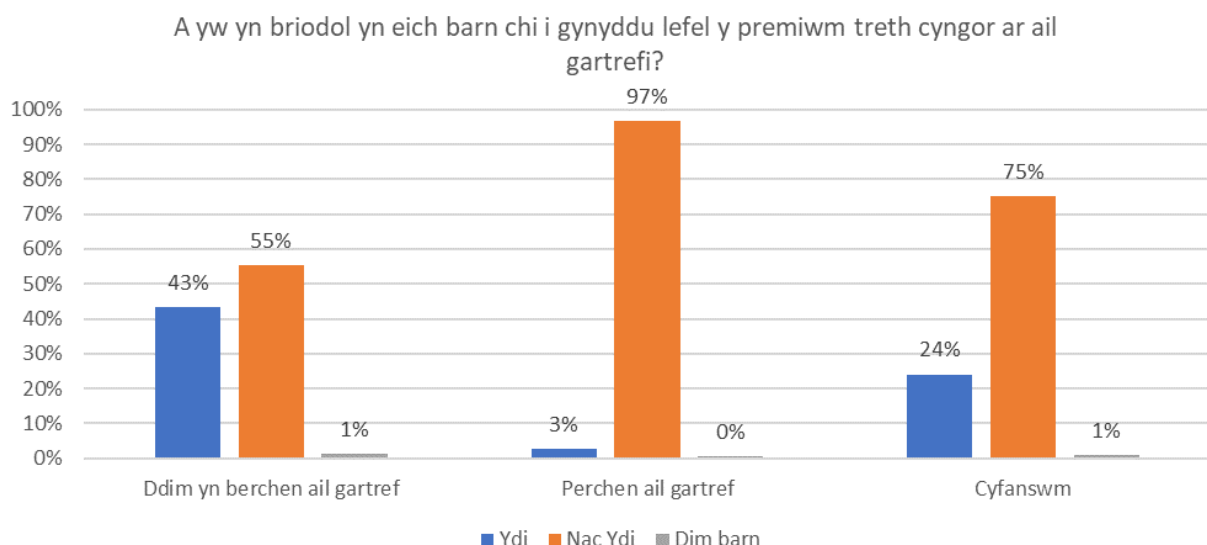
5.11. Roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr felly (50.3%) yn berchen ar un ai ail gartref neu annedd gwag hirdymor yng Ngwynedd (neu'r ddau).

Dadansoddi'r Canlyniadau – Ail Gartrefi

5.12. Mewn cyfanswm roedd dros hanner yr ymatebwyr (58.7%) yn meddwl fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra fod 27.7% o'r farn eu bod yn cael effaith negyddol, gydag 8.2% yn meddwl eu bod yn cael dim effaith. Nid oedd gan 5.4% o'r ymatebwyr farn ar hyn.

5.13. Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn a gwelir bod 80.5% o'r ymatebwyr sydd yn berchen ar ail gartref yn meddwl fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, ond roedd oddeutu 40% o'r ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor hefyd o'r farn yma.

5.14. Cwestiwn allweddol yn yr ymgynghoriad oedd **Ar hyn o bryd mae Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi yn 100%. Mae'r Cyngor yn ystyried a ddylid cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor. A yw hyn yn briodol yn eich barn chi?**

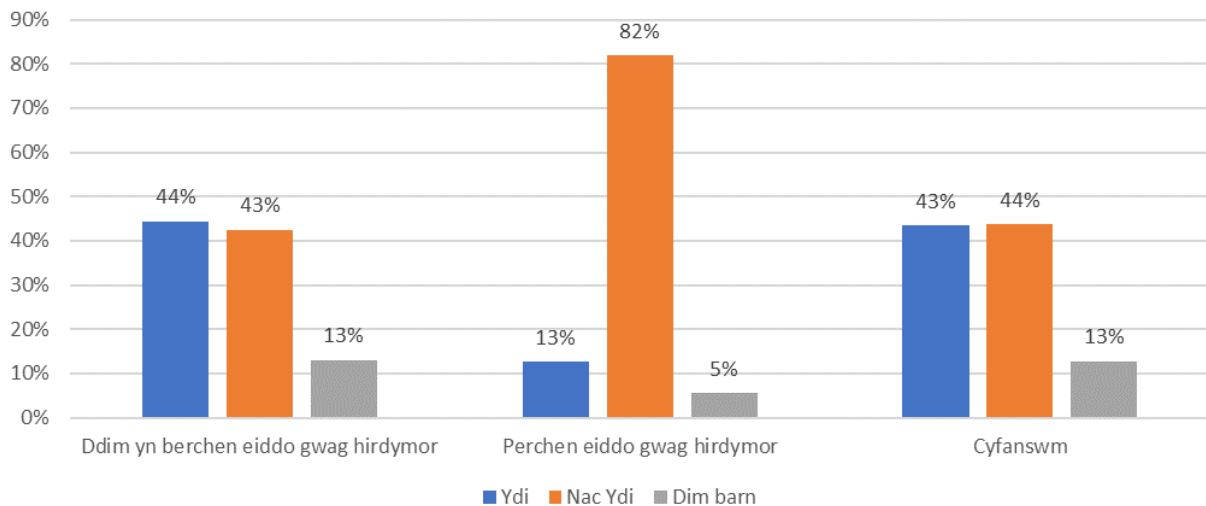
- 5.15. Mewn cyfanswm roedd 75% o'r ymatebwyr o'r farn nad yw'n briodol cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi. Roedd 24.1% yn credu ei bod yn briodol ei gynyddu, gyda 0.9% heb farn.
- 5.16. Fodd bynnag drwy wahanu'r atebion rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir rhywfaint o wahaniaeth barn gyda mwyafrif llethol yr ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm. Ymhlith ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref roedd y farn yn fwy rhanedig, ond gyda'r mwyafrif yma hefyd (54.1%) o'r farn na fyddai'n briodol cynyddu'r premiwm.
- 5.17. O'r 24% oedd o blaid cynyddu'r Premiwm, roedd 66% ohonynt eisiau ei gynyddu i 300% a hynny ar unwaith.
- 5.18. Tra'n pwysleisio eto nad refferendwm oedd y broses, ond ymgynghoriad sy'n chwilio am farn a sylwadau i gynorthwyo'r awdurdod i ddod at benderfyniad, mae'r ymatebion yn rhoi ymdeimlad o'r farn gyhoeddus am y cynnig.
- 5.19. Mewn cyfanswm roedd dros hanner yr ymatebwyr (59.0%) o'r farn na fyddai cynyddu lefel y premiwm ar ail gartrefi yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg. Roedd 73.9% o'r ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn credu na fyddai cynyddu lefel y premiwm yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg, gyda 18.7% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol. Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor mae'r farn rywfaint yn fwy rhanedig gyda 45.6% o'r farn na fyddai'n cael effaith ar y Gymraeg, 36.4% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol ac 13.8% yn credu byddai'n cael effaith negyddol.
- 5.20. Mewn cyfanswm roedd mwyafrif yr ymatebwyr (62.3%) yn meddwl y byddai cynyddu lefel y premiwm treth cyngor ar ail gartrefi yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol. Roedd 23.0% yn credu byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar y gymuned leol a 12.3% yn meddwl na fyddai'n cael effaith.
- 5.21. Fodd bynnag, roedd mwyafrif llethol (81.4%) o'r ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol. Roedd 13.7% yn credu na fyddai cynyddu'r premiwm yn cael unrhyw effaith.
- 5.22. Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor mae'r farn yn rhanedig iawn gyda 44.8% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol, 42.4% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol a 10.6% o'r farn na fyddai yna effaith.

- 5.23. Un o'r dadleuon cyffredin iawn yn y sylwadau gan berchnogion ail gartrefi oedd y budd economaidd roeddynt yn ddweud maent yn ei gyfrannu i Wynedd, gan roi gwaith i adeiladwyr a masnachwyr lleol eraill, yn ogystal â'r gefnogaeth sy'n cael ei roi i siopau lleol. Mewn cyfanswm roedd mwyafrif yr ymatebwyr (70.9%) yn meddwl y byddai cynyddu lefel y premiwm treth cyngor ar ail gartrefi yn cael effaith negyddol ar yr economi leol. Roedd 16.4% yn credu byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar yr economi leol a 9.6% yn meddwl na fyddai'n cael effaith.
- 5.24. Roedd mwyafrif llethol (90.8%) yr ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol. Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor roedd 52.6% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol, 30.7% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol a 12.9% o'r farn na fyddai yna effaith.

Dadansoddi'r Canlyniadau – Anheddau Gwag Hir-dymor

- 5.25. Mewn cyfanswm roedd 72.9% o'r ymatebwyr yn meddwl fod eiddo gwag hirdymor yn cael effaith negyddol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra fod 16.2% o'r farn nad ydynt yn cael effaith ac 1.3% yn meddwl eu bod yn cael effaith gadarnhaol. Nid oedd gan 9.6% o'r ymatebwyr farn ar y mater. Roedd ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn fwy tebygol nag ymatebwyr eraill i fod o'r farn nad yw yn cael effaith ar gymunedau lleol.
- 5.26. At ei gilydd roedd barn yr ymatebwyr os dylid cynyddu'r Premiwm ar eiddo gwag hir-dymor yn rhanedig iawn, gyda 43.8% yn meddwl na fyddai cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn briodol, a 43.4% yn credu y byddai yn briodol. Nid oedd gan 12.8% o'r ymatebwyr farn ar hyn. Roedd mwyafrif llethol (84.1%) yr ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm ar yr eiddo yma, tra ymhlith yr ymatebwyr nad oedd yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor roedd mwyafrif (55.8%) o blaid cynyddu'r Premiwm.

A yw yn briodol yn eich barn chi i gynyddu lefel y premiwm treth cyngor ar eiddo gwag hirdymor?

- 5.27. Roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr (55.1%) yn meddwl na fyddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg. Roedd 21.7% yn meddwl y byddai yna effaith gadarnhaol a 10.2% yn meddwl y byddai yna effaith negyddol.
- 5.28. O ran effaith ar y gymuned leol, roedd y farn yn eithaf rhanedig gyda 40.0% o'r ymatebwyr yn meddwl byddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael effaith gadarnhaol ar y gymuned leol, 26.0% yn credu na fyddai effaith a 22.1% o'r farn y byddai yna effaith negyddol. Nid oedd gan 11.9% o'r ymatebwyr farn ar hyn.
- 5.29. At ei gilydd 'roedd cryn wahaniaeth barn yr effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor yn ei gael ar yr economi leol. Roedd 37.5% o'r holl ymatebwyr yn credu y byddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael effaith gadarnhaol ar yr economi leol. Roedd 26.8% o'r farn na fyddai unrhyw effaith, a 23.7% yn credu y byddai effaith negyddol. Nid oedd gan 11.9% o'r ymatebwyr farn ar hyn.
- 5.30. Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn. Roedd 48.3% o'r ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol.

Gohebiaeth arall

5.31. Yn ogystal â'r 7,330 o ymatebion i'r holiadur ffurfiol, mae'r swyddogion ac aelodau'r Cyngor wedi derbyn sawl llythyr gan aelodau'r cyhoedd yn mynegi eu barn ar y Premiwm Treth Cyngor. Yn y tabl isod ceir crynodeb o'r pwyntiau oedd yn cael eu codi yn y llythyrau ac sy'n briodol eu hystyried pan fel rhan o'r broses hwn.

Mae'r eiddo mewn ystâd sydd wedi cael ei adeiladu'n bwrpasol fel cartrefi gwyliau ac yn anaddas fel cartrefi	25
Dylid eithrio "brodorion" / rhai sydd wedi magu'n lleol / Cymry Cymraeg / Rhai sydd wedi etifeddu / Eiddo sydd wedi bod yn y teulu ers blynyddoedd	11
Byddai'n rhaid gwerthu'r eiddo	8
Gwrthwynebu'r Premiwm yn gyffredinol	8
Bydd effaith negyddol ar yr economi lleol	7
Perchnogion yn cael eu targedu oherwydd blynyddoedd o ddiffyg tai addas	2
Dylid eithrio'r rhai sydd wedi prynu'r eiddo cyn i'r Premiwm ddod i mewn	2
Ni fydd posib parhau i ddod i'r ardal (rhai wedi dod ers dros 60 mlynedd)	2
Ceisiadau am eithriad oherwydd amgylchiadau personol	1
Dylid eithrio tai gwerth llai na £200,000	1
Bydd lleihad mewn twristiaeth	1
Mae'r Cyngor yn dwyn pensiynau'r henoed	1
Gwrthwynebu cwestiynau'r ymgynghoriad	1
Wedi gorfod gadael yr eiddo i roi gofal	1
Pobl mwy cyfoethog fyddai'n prynu'r eiddo petai rhaid gwerthu	1
Cymar wedi ei chladdu yn yr ardal	1
Mae'r Cyngor yn targedu'r bobl anghywir	1
Pam targedu pobl sydd wedi dod i'r ardal ers blynyddoedd?	1
Dylid eithrio Fairbourne oherwydd yr amgylchiadau yno	1

5.32. Dylid nodi fod perchnogion cartrefi gwyliau mewn un datblygiad yn benodol wedi cydweithio i ohebu i fynegi nad ddylid codi Premiwm ar eiddo mewn ystâd a adeiladwyd yn wreiddiol ac a farchnatwyd fel unedau gwyliau; mae'r perchnogion yn dweud nad yw eiddo fel hyn yn addas fel cartrefi.

5.33. Gwelir hefyd fod unigolion wedi gohebu i nodi y Premiwm yn targedu Cymry Cymraeg sydd wedi symud i fyw tu allan i Wynedd oherwydd gwaith ond yn cadw eiddo o fewn y sir gan eu bod eisiau dychwelyd i ymweld ag ardal eu magwraeth mor aml â phosib. Maent wedi nodi y byddai eu gorfodi i werthu yn golygu dirywiad yn y Gymraeg yn y pentrefi hyn, nid ei gryfhau.

6. TROSLWYDDIADAU UNEDAU GWYLIAU HUNAN-DDARPAR

- 6.1. Pan wnaethpwyd y penderfyniad gwreiddiol i godi Premiwm, adnabuwyd y risg o gyflymiad yn y nifer o eiddo sy'n trosglwyddo i fod yn unedau gwyliau hunan-ddarpar, sy'n destun ardrethi annomestig. Byddai hyn oherwydd fod Asiantaeth Swyddfa'r Prisiwr wedi dyfarnu eu bod yn cwrdd â'r trothwy i allu gwneud hynny.
- 6.2. Mae'r Cyngor ers sawl blwyddyn wedi bod yn pwysu ar Lywodraeth Cymru i newid Adran 66 Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988 er mwyn rheoli trosglwyddiad cartrefi domestig i fod yn unedau gwyliau hunan-ddarpar sy'n destun ardrethi annomestig, a'r mwyafrif helaeth yn osgoi unrhyw drethiant lleol am eu bod yn derbyn ryddhad ardrethi busnesau bychain. Mae Cynllun y Cyngor yn nodi fod y Cyngor yn bwriadu parhau i gynnal ein pwysu yn y maes yma yn ystod y blynyddoedd nesaf, gan ddefnyddio tystiolaeth rydym yn ei gasglu yn barhaus, er mwyn cael Gweinidogion Cymru i ddeall maint y broblem sy'n bodoli yng Ngwynedd.
- 6.3. Mae Llywodraeth Cymru wedi cyflwyno newid deddfwriaethol fydd yn cael effaith ar 1 Ebrill ymlaen ar unedau gwyliau hunan-ddarpar. Effaith *Gorchymyn Ardrethu Annomestig (Diwygio'r Diffiniad o Eiddo Domestig) (Cymru) 2022 (SI 2022/563 (Cy. 129))* yw fod Adran 66 Deddf 1988 wedi cael ei addasu fel y bydd angen i annedd fod wedi bod ar gael i'w osod am 252 diwrnod yn y flwyddyn ddiwethaf, fod bwriad ei osod am 252 diwrnod yn y flwyddyn nesaf, ac fod eiddo wedi cael ei wir osod am 182 diwrnod yn y flwyddyn ddiwethaf (o'i gymharu â 70 diwrnod ar hyn o bryd).
- 6.4. Wrth ddod i benderfyniad ar y Premiwm mewn blynyddoedd blaenorol, rhoddwyd ystyriaeth i'r risg y byddai cynyddu'r Premiwm yn cymell mwy o berchnogion ail gartrefi i osod eu heiddo a'i drosglwyddo i'r rhestr ardrethi annomestig. Er fod y risg yma yn parhau i fodoli, mae'r cynnydd sylweddol yn y nifer o ddyddiau lle mae'n rhaid gosod eiddo yn debygol o arwain at arafu arwyddocaol yn y gyfradd drosglwyddo.

6.5. Mae'r ffigyrau diweddaraf (hyd at ddiwedd Hydref 2022) yn dangos fod cyfanswm o 2,908 eiddo yng Ngwynedd wedi trosglwyddo o'r rhestr Treth Cyngor i'r rhestr Ardrethi Annomestig, wedi i Asiantaeth Swyddfa'r Prisiwr ddynodi'r eiddo yn unedau gwyliau hunan-ddarpar, yn unol ag Adran 66(2BB) Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988. Mae oddeutu 90% o'r eiddo sy'n trosglwyddo yn derbyn Rhyddhad Ardrethi i Fusnesau Bychain llawn, sy'n golygu nad oes unrhyw drethiant lleol yn daladwy arnynt:

Blwyddyn ariannol	Nifer eiddo'n trosglwyddo
2022-23 (hyd at 31/10/2022)	246
2021-22	469
2020-21	506
2019-20	397
2018-19	454
2017-18	282
2016-17	199
2015-16	167
2014-15	188
Cyfanswm	2,908

6.6. Mae profiadau dros y dair blynedd diwethaf, e.e. wrth weinyddu grantiau busnes Covid-19 y Llywodraeth, wedi dangos fod nifer o unigolion a chwmnïau yn prynu eiddo yng Ngwynedd erbyn hyn yn benodol gyda'r bwriad o'u trosi i fod yn unedau gwyliau hunan-ddarpar, yn hytrach na'u defnyddio fel ail gartref. Fel rhan o'r buddsoddiad yma maent yn ymdrechu i gadw'r eiddo o fewn y gyfundrefn Treth Cyngor am cyn lleied â phosib cyn gallu trosglwyddo.

7. EITHRIADAU

7.1. Mae Deddf 1992 yn cynnwys darpariaeth sy'n rhoi'r hawl i Weinidogion Cymru osod eithriadau penodol (mewn dosbarthiadau) lle na ellir gosod premiwm Treth Cyngor. Gwnaethant hynny trwy Mae'r tabl isod yn crynhoi'r eithriadau lle na allwn godi'r premiwm yn unol â [Rheoliadau'r Dreth Gyngor \(Eithriadau rhag Symiau Uwch\) \(Cymru\) 2015 \(SI 2015/2068\)](#). Mae'r tabl isod yn amlinellu'r eithriadau lle na ellir codi Premiwm:

Dosbarthiadau o Anheddau	Diffiniad	Y math o eiddo sy'n gymwys i'r eithriad rhag talu'r premiwm
Dosbarth 1	Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar werth - gyda therfyn amser o un	Cartrefi Gwag Hir dymor ac Ail Gartrefi
Dosbarth 2	Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar osod - gyda therfyn amser o un flwyddyn	
Dosbarth 3	Anecsau sy'n ffurfio rhan, neu sy'n cael eu trin fel rhan, o'r brif annedd	
Dosbarth 4	Anheddau fyddai'n unig neu brif breswylfa rhywun pe na bai yn preswyllo yn llety'r Lluoedd Arfog	
Dosbarth 5	Safleoedd carafanau ac angorfeydd cychod.	Ail Gartrefi
Dosbarth 6	Cartrefi tymhorol lle gwaherddir byw ar hyd y flwyddyn	
Dosbarth 7	Anheddau cysylltiedig â gwaith	

7.2. Tynnir sylw'r Cabinet i ddau fater yn benodol wrth ymdrin ag eithriadau. Yn gyntaf, ar 11 Tachwedd 2022 lansiodd Llywodraeth Cymru ymgynghoriad ar addasiadau i Reoliadau 2015. Mae'r rheoliadau drafft yn argymhell addasu Dosbarth 6 yn y tabl uchod fel bod yr eiddo canlynol wedi eu heithrio o dalu'r Premiwm lle mae cyfyngiadau cynllunio:

- yn atal meddiannaeth am gyfnod parhaus o 28 o ddiwrnodau o leiaf mewn unrhyw gyfnod o un flwyddyn;
- yn pennu na chaniateir defnyddio'r annedd ond ar gyfer llety gwyliau tymor byr; neu
- yn atal meddiannaeth fel unig neu brif breswylfa person.

- 7.3. Mae manylion am yr ymgynghoriad cyhoeddus, fydd yn cau ar 22 Rhagfyr 2022, i'w cael yma: [Rheoliadau drafft y Dreth Gyngor \(Eithriadau rhag Symiau Uwch\) \(Cymru\) \(Diwygio\) 2023 \[HTML\] | LLYW.CYMRU](#)
- 7.4. Yr ail fater sydd angen ei ystyried yw y byddai angen defnyddio Adran 13A o Ddeddf 1992 i gyflwyno unrhyw eithriadau lleol, dewisol. Mater i'r Cabinet yw defnydd Adran 13A, nid yw'n fater sy'n rhaid cael penderfyniad Cyngor llawn.
- 7.5. Felly, gellir ymdrin ag eithriadau fel mewn adroddiad Cabinet ar wahân cyn diwedd Mawrth 2023.

8. DEFNYDD Y PREMIWM

- 8.1. Ers cyflwyno'r Premiwm ar gychwyn blwyddyn ariannol 2018/19, mae'r arian sy'n cael ei gasglu trwy'r Premiwm wedi cael ei osod mewn cronfa benodol, a hynny er mwyn ariannu prosiectau penodol sydd wedi cael eu hamlinellu yn y Cynllun Gweithredu Tai.
- 8.2. Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn nodi'n glir pa gynlluniau unigol sydd i gael eu hariannu gydag arian y Premiwm.
- 8.3. Mae hyn yn gyson gyda dyhead aelodau'r Cyngor a Llywodraeth Cymru, sy'n nodi disgwyliad, ond nid gorfodaeth, fod yr arian yn cael ei ddefnyddio yn y maes tai.
- 8.4. Mae nifer o'r prosiectau yn y Cynllun Gweithredu Tai yn rhai gellir eu ehangu petai mwy o adnoddau ar gael iddynt. Ar y llaw arall, mae chwyddiant yn golygu fod costau prosiectau adeiladu wedi cynyddu yn sylweddol ers mabwysiadu'r Cynllun Gweithredu Tai yn 2020.
- 8.5. Dros y blynyddoedd diwethaf, yn dilyn y pandemig Covid-19, dod â'r Grant Caledi Llywodraeth Cymru i ben, y pwysau ar deuluoedd yn sgil yr argyfwng costau byw a penderfyniad landlordiaid i ddod â thenantiaethau i ben, mae'r pwysau ar Wasanaeth Digartrefedd y Cyngor wedi cynyddu'n aruthrol.
- 8.6. Byddai pob 50% o gynnydd yn y Premiwm yn cyfrannu oddeutu £3m i'r Gronfa Premiwm Treth Cyngor.
- 8.7. Adroddwyd i'r Cabinet ar 25 Hydref bod disgwyl i wariant yn y maes Digartrefedd fod yn uwch na'r gyllideb o oddeutu £3.2 miliwn eleni. Ffigwr net oedd hwn, ar ôl trosglwyddo rhai cyllidebau am y flwyddyn. Mae'r gorwariant gros oddeutu £4.7m yn 2022/23, ac amcangyfrifir y bydd yn £6m yn 2023/24. Credwn fod ffactorau dros dro yn atebol am gyfran o'r gorwariant, ond mae oddeutu £3m o fwllch tymor hir yn y gyllideb yma hefyd.

- 8.8. Wrth ystyried lefel y Premiwm ar gyfer 2023/24 gofynnir i aelodau ystyried y posibilrwydd o ddefnyddio unrhyw gynnyrch Premiwm ychwanegol i gynorthwyo i ymdrin â'r gorwariant sylweddol yn y maes digartrefedd, neu i ddargyfeirio peth o'r cynnyrch presennol at y pwrpasau hyn. Byddai modd dargyfeirio peth o arian y Premiwm at y pwrpas yma, gan ei fod yn amlwg o fewn y maes Tai, ond byddai hynny'n arian fyddai ddim wedyn ar gael i ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai.
- 8.9. Nid y nifer o ail gartrefi yng Ngwynedd sydd i gyfrif yn llwyr at y cynnydd sylweddol yng nghostau digartrefedd wrth gwrs, ond maent yn cyfrannu at y broblem. Os nad oes modd i bobl lleol brynu tai, nid ydynt yn gallu gadael tenantiaethau ac mae hynny yn ei dro yn achosi pwysau ar wasanaethau digartrefedd pan mae galw am denantiaethau newydd yn codi ond nid oes stoc dai ar gael i ddiwallu'r galw.
- 8.10. Nid oes rhaid gosod yr un gyfradd Premiwm ar ail gartrefi ag sydd ar eiddo gwag hir-dymor, ac er fod Gwynedd wedi codi'r un gyfradd ers cyflwyno'r Premiwm yn 2018, rydym yn cydnabod fod y dadleuon yn wahanol rhwng y ddau, yn enwedig o ran eiddo sy'n wag ac sy'n anaddas i'w osod heb waith atgyweirio pellach arno. Mae premiwm o 100% ar eiddo gwag hir-dymor ar hyn o bryd, a pwrpas y Premiwm hwn yw rhoi pwysau i adnewyddu'r eiddo pan fydd y cyfnod o ryddhad treth ar gyfer adfer wedi dod i ben. Mae perygl y byddai ei gynyddu'n uwch yn debygol o orfodi gwerthiant a'r eiddo wedyn yn dod yn ail gartrefi yn hytrach na dod yn ôl i'r stoc dai lleol.
- 8.11. Ar adeg ei fabwysiadu yn 2020, roedd cyfanswm amcangyfrif gost yr holl gynlluniau yn y Cynllun Gweithredu Tai (am y cyfnod 2020/21 – 2026/27) yn £77.1m, gyda £22.9m o hwn yn cael ei ariannu allan o'r Premiwm Treth Cyngor. Ers cymeradwyo'r Cynllun, mae chwyddiant uchel wedi cynyddu amcan bris nifer o'r prosiectau hyn.
- 8.12. Erbyn Tachwedd 2022, mae'r Cyngor wedi gwario £15m ers dechrau'r Cynllun Gweithredu Tai, o amrywiaeth o ffynonellau gan gynnwys y Premiwm Treth Cyngor a grantiau.
- Premiwm Treth Cyngor - £1.5m
  - Grantiau – £6.8m
  - Cynllun Rheoli Asedau – £6.5m
- 8.13. Cynllun 6 blynedd ydi'r Cynllun Gweithredu Tai ac mae'r Cyngor wedi bod yn llwyddiannus yn denu nifer o grantiau sydd wedi rhoi gwarchodaeth i'r Premiwm a fydd yn galluogi i ni gyflawni mwy yn y pen draw.

- 8.14. Noder felly bod gwariant y premiwm yn isel hyd yma oherwydd bod y Cyngor wedi gorfod blaenoriaethu gwario'r grantiau hyn sydd â therfyn amser i'w gwario. Noder hefyd mai 2021/22 oedd blwyddyn ariannol lawn gyntaf y Cynllun Gweithredu Tai, ac roedd gwaith ymchwil a sgopio yn digwydd bryd hynny, felly bydd y gwariant yn cynyddu yn ystod 2022/23.
- 8.15. Ers dechrau'r Cynllun Gweithredu Tai:
- Mae o leiaf 350 o unedau naill wedi'u prynu, eu datblygu, neu eu haddasu i roi cartref addas i bobl
  - Mae o leiaf 2700 o bobl wedi'u helpu trwy'r cynlluniau.

9. ASESIAID EFFAITH CYDRADDOLDEB

- 9.1. Fel gyda phob penderfyniad pellgyrhaeddol, rhaid i'r Cyngor roi'r ystyriaeth ddyledus i'w ddyletswyddau statudol i gynnal asesiadau effaith ar gydraddoldeb o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a Dyletswyddau Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus Cymru 2011 ac i'r holl ystyriaethau perthnasol eraill.
- 9.2. Gwnaed y penderfyniad cyntaf i gyflwyno Premiwm yn Rhagfyr 2016, yn dilyn ystyriaeth o Asesiad Effaith Cydraddoldeb oedd wedi ei gynnal yn unol â'r gofynion statudol sydd ar y Cyngor.
- 9.3. Cwblhawyd Asesiad Effaith Cydraddoldeb cynhwysfawr wrth ystyried cynyddu'r Premiwm ym Mawrth 2021. Ers hynny, daeth y Ddyletswydd Economaidd-gymdeithasol i rym yng Nghymru ar 31 Mawrth 2021, sy'n berthnasol i Gyngor Gwynedd. Mae hyn yn golygu fod rhaid i'r Cyngor, wrth wneud "penderfyniadau strategol" megis penderfynu ar flaenoriaethau a gosod amcanion, ystyried sut y gallai ei benderfyniadau helpu i leihau anghydraddoldebau sy'n deillio o anfantais economaidd-gymdeithasol. Ymddengys y byddai graddfa'r Premiwm ar ail gartrefi ac anheddau gwag hirdymor yn "benderfyniad strategol" yn unol â'r ddyletswydd yma.
- 9.4. Fel nodir yn "Cefndir Deddfwriaethol" uchod, cyflwynwyd y grym i godi premiwm gan y Ddeddf Tai, gyda'r disgwyliad sylfaenol fod y rhai sy'n gallu fforddio mwy nag un eiddo yn cynorthwyo awdurdodau lleol yn ariannol i ymdrin â phroblemau tai yn eu hardaloedd, yn arbennig y rhai mwyaf bregus mewn cymdeithas sy'n methu cael cartref o gwbl.

- 9.5. Wrth benderfynu yn Chwefror 2021 i argymhell i'r Cyngor llawn gynyddu lefel y Premiwm i 100%, nododd aelodau'r Cabinet fod argyfwng tai o fewn y sir. Pwysleisiwyd yr egwyddor fod y Cyngor yn awyddus i drigolion gael cartrefi yn eu cymunedau, i sicrhau cymunedau sydd yn ffynnu. Ategwyd fod tai yn flaenoriaeth ac fod gofyn i sicrhau adnoddau ychwanegol er mwyn gweithredu'r Strategaeth Dai.
- 9.6. Credwn mai nod greiddiol y Premiwm, felly, ydi lleihau anghydraddoldebau sy'n deillio o anfantais economaidd-gymdeithasol.
- 9.7. Mae'r Asesiad Effaith Cydraddoldeb wedi cael ei ddiweddarau i adlewyrchu gofynion a datblygiadau diweddar, amgylchiadau newidiol, a chanlyniadau'r ymgynghoriad diweddar. Mae'r asesiad addasedig wedi ei gynnwys yn yr Atodiad.
- 9.8. Canlyniad yr Asesiad Effaith Cydraddoldeb yw fod ychydig o dystiolaeth y byddai cynyddu'r premiwm ar ail-gartrefi yn gwahaniaethau yn erbyn grŵp gwarchodedig, gyda data yn awgrymu fod perchnogion ail gartrefi yn tueddu i fod yn bobl hŷn ac yn adnabod eu hunain fel Saeson. Bwriad y polisi o safbwynt Premiwm Treth Cyngor yw cydnabod fod eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi yn cynyddu rhai o broblemau cymdeithasol Gwynedd, a dylai'r perchnogion wneud cyfraniad ariannol i liniaru peth o'r anfantais maent yn eu hachosi.
- 9.9. Mae honiad wedi ei wneud fod y polisi o godi'r Premiwm yn un hiliol oherwydd lle mae perchnogion ail gartrefi yn byw, ond mae nifer o'r rhai sydd wedi ateb yr ymgynghoriad yn nodi mai Cymry sydd yn berchen ar eiddo yng Ngwynedd tra fod eu prif gartref y tu allan i Gymru. Bydd y Premiwm yn cael ei godi yn seiliedig ar nodweddion yr eiddo, nid nodweddion y perchennog, a bydd effaith bositif os ydi teuluoedd lleol yn gallu fforddio prynu eiddo yn eu hardal leol yn hytrach na gorfod symud i ffwrdd i gael cartref. Mae cydnabyddiaeth fod effaith ariannol negyddol ar bobl sy'n byw tu allan i Wunedd, gyda nifer helaeth ohonynt yn adnabod eu hunain fel Saeson. Yn unol â gofynion Deddf Cydraddoldeb 2010 mae cynyddu lefel y Premiwm yn fodd cymesur o gyflawni nod ddilys, sef ariannu materion yn y maes Tai sy'n mynd i'r afael â peth o'r niwed mae ail gartrefi ac anheddau gwag yn eu hachosi i gymunedau Gwynedd.
- 9.10. Mae'r asesiad hefyd yn dod i gasgliad y byddai'r Premiwm yn cael effaith bositif ar y cyfan ar yr iaith Gymraeg a chydbwysedd cymunedau gan fod cynnyrch y premiwm yn ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai sy'n cynorthwyo teuluoedd lleol i brynu tŷ fforddiadwy. Fodd bynnag, nodir fod hyn yn ganlyniad nifer o ffactorau positif a negyddol sy'n effeithio ar yr iaith, sy'n cael sylw mewn nifer o fannau yn yr adroddiad yma a'r atodiadau.

10. DEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL (CYMRU) 2015

- 10.1. Mae dyletswydd i weithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy, sef ceisio sicrhau fod anghenion y presennol yn cael ei ddiwallu heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion. Wrth weithredu yn unol â'r ddyletswydd gyffredinol yma mae angen i'r Cyngor ystyried pwysigrwydd effaith hirdymor, bod yn integredig, cynhwysol, cydweithio ac ataliol wrth ddatblygu a gweithredu'r cynnig gerbron.
- 10.2. Yn unol â gofynion y Ddeddf, mae Cyngor Gwynedd wedi mabwysiadu amcanion llesiant. Tynnir sylw penodol at yr amcanion canlynol:
- Cymunedau sy'n ffynnu ac yn llewyrchus i'r hir-dymor
  - Trigolion sy'n iach ac yn Annibynnol gyda Safon Bywyd Da
- 10.3. Mae'r Premiwm presennol yn ariannu Cynllun Gweithredu Tai y Cyngor, sy'n ymgais ragweithiol i gryfhau cynladwyedd y cymunedau hynny o fewn Gwynedd sydd â nifer uchel o ail gartrefi a thai gwag hir dymor.
- 10.4. Mae Strategaeth Tai y Cyngor yn nodi'r weledigaeth o "Sicrhau bod gan bobl Gwynedd fynediad at gartref addas o safon, sy'n fforddiadwy ac sy'n gwella eu hansawdd bywyd".
- 10.5. Mae'r Strategaeth yn adnabod pum amcan yr oedd yn rhaid ceisio eu cyfarch os oedd y Cyngor am gyflawni'r weledigaeth hon:
1. Neb yn ddigartref yng Ngwynedd
  2. Tai cymdeithasol ar gael i bawb sydd angen un
  3. Cartref pawb yng Ngwynedd yn fforddiadwy iddynt
  4. Tai Gwynedd yn amgylcheddol gyfeillgar
  5. Cartrefi yn cael dylanwad cadarnhaol ar iechyd a llesiant pobl Gwynedd.
- 10.6. Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn cynnwys nifer o brosiectau sydd, gyda'i gilydd, yn mynd ati i wireddu'r amcanion hyn.

11. UNRHYW YMGYNGHORIADAU A GYNHALIWYD CYN ARGYMELL Y PENDERFYNIAD

- 11.1. Mae'r adroddiad yn disgrifio canlyniadau'r ymgynghoriad cyhoeddus.
- 11.2. Mae'r mater hwn wedi cael ei flaen-graffu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 17 Tachwedd cyn i'r mater gael ei ystyried gan y Cabinet ar 22 Tachwedd. Nid rôl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio oedd rhoi barn ar lefel y Premiwm ar gyfer 2023/24 ond yn hytrach roi ystyriaeth i'r tystiolaeth sydd wedi gasglu a dod i gasgliad os yw'n ddigonol i alluogi'r Cabinet wneud argymhelliad a'r Cyngor llawn ddod i benderfyniad rhesymegol.
- 11.3. Penderfyniad y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio oedd i dderbyn bod y wybodaeth yn yr adroddiad a'r atodiadau yn cydymffurfio gyda'r canllawiau statudol a gofynion deddfwriaethol.
- 11.4. Penderfynwyd hefyd cynnig y sylwadau isod i'r Cabinet eu hystyried wrth benderfynu ar argymhelliad i'r Cyngor Llawn wneud penderfyniad terfynol ar y lefelau premiwm:
  - Bod angen cwblhau asesiad ieithyddol cynhwysfawr yn unol â Pholisi Iaith y Cyngor
  - Bod angen ystyried effaith y premiwm ar allu 'brodorion' i wneud bywoliaeth
  - Bod angen gweld ystadegau sydd yn dangos effaith y premiwm ar adfer tai gwag
  - Bod angen tystiolaeth am lwyddiant y premiwm. Beth sydd wedi ei gyflawni hyd yma?
  - Bod angen ymgynghori pellach ar ddefnydd y premiwm.
  - Beth yw'r cyfiawnhad o ddefnyddio premiwm ail gartref i gyllido digartrefedd? Derbyn bod yr egwyddor yn dderbyniol, ond beth yw'r dystiolaeth tu cefn i'r penderfyniad?
  - Bod angen cydblethu ystyriaethau'r premiwm gyda deddfwriaethau a mesurau Llywodraeth Cymru o reoli ail dai.
- 11.5. Adroddwyd ar y pwyntiau hyn ar lafar i'r Cabinet yn ei gyfarfod ar 22 Tachwedd. Mae'r sylwadau hefyd wedi cael eu hystyried pan yn paratoi'r adroddiad hwn i'r Cyngor llawn.

12. OPSIYNAU

- 12.1. Mae angen i'r Cyngor roi ystyriaeth benodol i ffactorau lleol sy'n effeithio ar y farchnad dai ac argaeledd cartrefi, ac yn benodol yr astudiaethau a darganfyddiadau y cyfeirir atynt yn Rhan 4 yr adroddiad hwn. Dylid rhoi sylw hefyd i ganlyniadau'r ymgynghoriad cyhoeddus a'r Aseiad Effaith Cydraddoldeb a'r wybodaeth a chasgliadau yn deillio o'r elfennau yma o'r adroddiad.
- 12.2. Gellir crynhoi'r prif gasgliadau fel a ganlyn.
- 12.3. O gadw'r premiwm ar ei lefel bresennol bydd modd parhau i glustnodi swm blynyddol oddeutu £6m i'r gronfa sy'n cyllido'r amrediad eang o brosiectau yng Nghynllun Gweithredu Tai y Cyngor. Ers sefydlu'r cynllun hwnnw, mae chwyddiant wedi cael effaith ar hyfywdra achos busnes sawl prosiect unigol gyda chostau adeiladu wedi cynyddu'n sylweddol dros y ddwy flynedd ddiwethaf. Yn ogystal â hynny mae prisiau tai wedi cynyddu yn yr un modd hefyd wrth gwrs. Ond, gan fod costau'n Cynllun wedi eu seilio ar yr adeg lle roedd y premiwm ar gyfradd o 50%, dylai'r incwm ychwanegol o bremiwm 100% fod yn ddigonol i ymdopi gyda'r cynnydd prisiau.
- 12.4. Fodd bynnag, fel y mae'r adroddiad hwn yn ei amlinellu, mae'r sefyllfa ail gartrefi (ymysg ffactorau eraill) hefyd yn cael effaith ar ddiartrefedd erbyn hyn gan greu pwysau ariannol tebygol oddeutu £6m y flwyddyn. Ni allwn osgoi cyfarch y gost yma ac nid oes gennym adnoddau ar gael o fewn cyllidebau sylfaenol y Cyngor ar ei gyfer. Ni fyddai cadw'r premiwm ar gyfradd o 100% yn cynnig unrhyw gymorth tuag at ymdopi gyda'r pwysau ariannol hwnnw heb i ni leihau'r cyllid sydd ar gael i gyfarch elfennau eraill ein Cynllun Gweithredu Tai, ac felly cyflawni llai o gynlluniau.
- 12.5. Ar y llaw arall, byddai cynyddu'r premiwm i gyfradd o 150% yn ychwanegu oddeutu £3m o incwm blynyddol ychwanegol a byddai hynny'n gyfraniad tuag at ariannu'r pwysau ariannol sy'n ein hwynebu yn y maes digartrefedd. Golyga hynny y byddai modd parhau i glustnodi'r incwm a gesglir ar hyn o bryd ar gyfer cyllido'r Cynllun Gweithredu Tai a chyflawni popeth sydd ynddo heb orfod cwtogi uchelgais y Cyngor yn y maes hwn.
- 12.6. Mae'r Cabinet wedi gwneud ei argymhelliad gan ddod i'r casgliad nad oes modd sefydlu cyfiawnhad cyffelyb i gynyddu'r premiwm uwchlaw cyfradd o 150%. Nid yw nifer o'r camau pellach hyn megis newidiadau i'r gyfundrefn cynllunio na threth busnes wedi dod yn weithredol eto a felly nid ydym wedi cael cyfle i asesu ardrawiad y polisiau hyn yng ngwyneb newid sylweddol iawn yn y Premiwm, na'r oblygiadau ymarferol.

- 12.7. Nodir ym mharagraff 8.10 uchod fod cyfiawnhad rhesymegol yn bodoli dros gadw'r dreth ar eiddo gwag hir-dymor heb ein newid (h.y. ar 100%) er mwyn galluogi perchnogion i atgyweirio eu heiddo petai angen a dod â'r eiddo yn ôl i ddefnydd.
- 12.8. Ar ôl ystyried yr opsiynau uchod yn nghyd-destun y wybodaeth yn yr adroddiad hwn, yr atodiadau a'r astudiaethau y cyfeirir atynt, mae angen i'r Cyngor ddod i benderfyniad ar lefel y Premiwm i'w osod ar gyfer 2023/24. Mae Cabinet y Cyngor, yn ei gyfarfod ar 22 Tachwedd, wedi penderfynu:

Argymhell i'r Cyngor llawn ar 1 Rhagfyr 2022 mai'r canlynol yw'r opsiwn a ffafrir o safbwynt lefel y Premiwm ar Dreth Cyngor Ail Gartrefi ac Anheddau Gwag Hirdymor ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24:

- Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt ar ail gartrefi dosbarth A, yn unol ag Adran 12 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. dim newid).
- Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt ac yn CODI PREMIWM O 150% ar ail gartrefi dosbarth B, yn unol ag Adran 12B o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. cynyddu o 100% i 150%).
- Fod Cyngor Gwynedd yn caniatáu DIM disgownt i gartrefi sydd wedi bod yn wag am 6 mis neu fwy ac yn CODI PREMIWM O 100% ar gartrefi sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy, yn unol ag Adran 12A o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (h.y. dim newid).

DOGFENNAU CEFNDIR

1. Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau (Rhagfyr 2020)
2. Strategaeth Tai
3. Cynllun Gweithredu Tai
4. Ail Gartrefi – Datblygu Polisiâu Newydd yng Nghymru (Dr Simon Brooks)
5. Ymateb y Cyngor i adroddiad Brooks
6. Ymatebion i'r Ymgynghoriad (gan eithrio dogfennau sydd yn cynnwys gwytodaeth eithriedig am unigolion)

BARN Y SWYDDOGION STATUDOL:

Swyddog Monitro:

Fel yr esbonnir ac amlygir yn yr adroddiad mae ystod o ffactorau sydd angen eu cloriannu wrth ddod at argymhelliad y Cabinet. Fe nodir yn gywir yn yr adroddiad fod y grym statudol ar gyfer gosod premiwm treth cyngor ar “ail gartrefi” ac eiddo gwag tymor hir wedi ei gynyddu i hyd at 300% drwy addasiadau i Ddeddf Cyllid Lywodraeth Leol 1992 ddaeth yn weithredol ar y 1af o Ebrill 2022. Wrth ystyried adolygu y premiwm a chynnydd posib o’r uchafswm statudol blaenorol (100%) mae’n bwysig fod y Cyngor yn rhoi ystyriaeth llawn i’r cyd destun a heriau yng Ngwynedd, canlyniadau yr ymgynghoriad a’r wybodaeth a barn sydd wedi ei dderbyn a chanlyniadau yr Asesiad Ardrawiad Cydraddoldeb. Mae’r adroddiad yn esbonio y materion sydd yn berthnasol i’r penderfyniad a chanlyniadau y prosesau ac mae argymhelliad y Cabinet yn seiliedig ar asesu ac chloriannu y ffactorau yma.

Pennaeth Cyllid:

Rwyf wedi cydweithio gyda’r Aelod Cabinet i baratoi’r adroddiad yma ac yn cadarnhau’r cynnwys.

Canlyniadau Ymgynghoriad Premiwm Treth Cyngor ar Ail Gartrefi ac Eiddo Gwag Hirdymor – Hydref 2022

Dyddiad Cyflwyno: 2022-11-04

Awduron: Tîm Ymchwil a Dadansoddeg

Cynnwys

Tudalen

1. Cyflwyniad	3
2. Ymatebion i'r Ymgynghoriad	4
3. Ymatebion ar Ail Gartrefi	5
4. Ymatebion ar Eiddo Gwag Hirdymor	22
5. Atodiad : Cwestiynau Cydraddoldeb	40

1. Cyflwyniad

Lansiwyd yr ymgynghoriad cyhoeddus ar 30ain Medi ac roedd yn agored tan 28ain Hydref. Rhoddwyd yr holiadur ar wefan y Cyngor gyda llythyrau wedi cael eu gyrru i holl berchnogion ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor, a negeseuon atgoffa yn cael eu rhoi ar dudalennau cyfryngau cymdeithasol y Cyngor.

Derbyniwyd 7,330 o ymatebion i'r holiadur. Roedd 7,277 o ymatebion i'r holiadur ar-lein a 53 o ymatebion papur. Dyma'r nifer fwyaf o ymatebion mae'r Cyngor wedi ei weld i unrhyw ymgynghoriad yn y blynyddoedd diwethaf.

Cafodd yr ymgynghoriad ei rannu yn ddwy ran, sef rhan ar gyfer ail gartrefi a rhan ar gyfer eiddo gwag hirdymor.

2. Ymatebion i'r ymgynghoriad

Cafwyd 7,330 o ymatebion i'r ymgynghoriad.

2.1 Eich sefyllfa chi?

Roedd cwestiwn cyntaf yr holiadur yn gofyn i ymatebwyr ddewis un neu fwy o ddatganiadau oedd yn disgrifio'u sefyllfa hwy. Dyma'r nifer, a'r canran, o ymatebwyr a ddewisodd y gwahanol ddatganiadau:

Sefyllfa	Nifer	Canran
Mae fy mhrif gartref yng Ngwynedd	3,518	48.0%
Mae fy mhrif gartref y tu allan i Wynedd	2,690	36.7%
Mae gen i ail gartref yng Ngwynedd	3,483	47.5%
Mae gen i eiddo gwag hirdymor yng Ngwynedd	237	3.2%

Gan y byddai modd i ymatebwyr unigol fod mewn mwy nag un o'r sefyllfaoedd uchod, mae'n haws cangoreiddio'r ymatebwyr fel â ganlyn:

Categori	Nifer	Canran
Heb ail gartref na eiddo gwag yng Ngwynedd*	3,646	49.7%
Perchen ail gartref yng Ngwynedd (ond dim eiddo gwag hirdymor)	3,447	47.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor yng Ngwynedd (ond dim ail gartref)	201	2.7%
Perchen ail gartref ac eiddo gwag hirdymor yng Ngwynedd	36	0.5%
Cyfanswm Ymatebwyr	7,330	100.0%

*Mae'r categori yma yn gallu cynnwys ymatebwyr sydd yn byw yng Ngwynedd a thu allan i Wynedd, sydd heb ail gartref na eiddo gwag hirdymor yng Ngwynedd

Roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr felly (50.3%, N=3,684) yn berchen ar un ai ail gartref neu annedd gwag hirdymor yng Ngwynedd (neu'r ddau).

O fewn y ffigwr yma roedd 47.0% yn berchen ar ail gartref, 2.7% yn berchen ar annedd gwag hirdymor, a 0.5% yn berchen ar y ddau (h.y. annedd gwag hirdymor ac ail gartref yng Ngwynedd).

Doedd 49.7% o'r ymatebwyr ddim yn berchen ar ail gartref nag annedd gwag hirdymor yng Ngwynedd. O fewn y ffigwr yma, roedd 8.5% (N=625) wedi nodi hefyd bod eu prif gartref y tu allan i Wynedd.

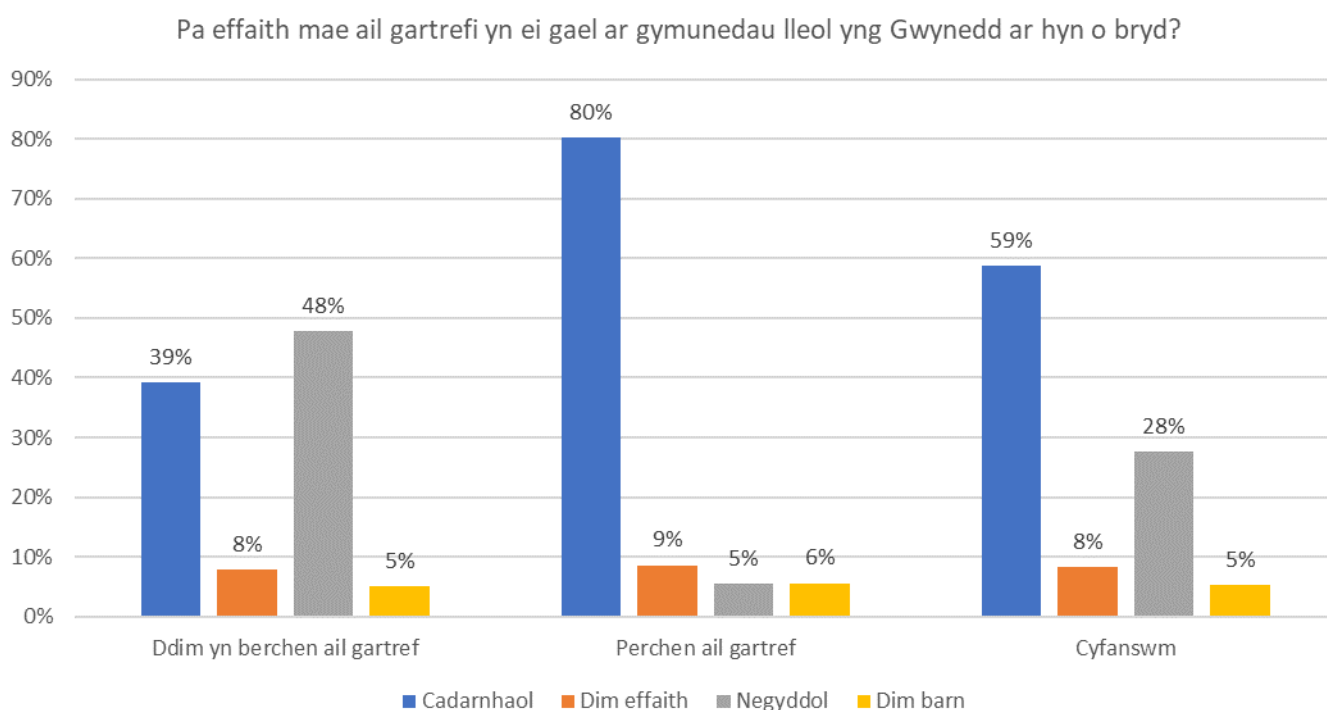
3. Canlyniadau ar gyfer Ail Gartrefi

Mae'r rhan yma yn edrych yn benodol ar ganlyniadau'r cwestiynau ynglŷn ag ail gartrefi.

3.1 Pa effaith mae ail gartrefi yn ei gael ar gymunedau lleol yng Gwynedd ar hyn o bryd?

Mewn cyfanswm roedd dros hanner yr ymatebwyr (58.7%, N=4,304) yn meddwl fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra fod 27.7% (N=2,030) o'r farn eu bod yn cael effaith negyddol, gydag 8.2% (N=603) yn meddwl eu bod yn cael dim effaith. Nid oedd gan 5.4% (N=393) o'r ymatebwyr farn ar hyn.

Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

“Ddim yn berchen ail gartref” yn y siart yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen annedd gwag hirdymor (ond ddim ail gartref), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

“Perchen ail gartref” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref, p'run ai oeddent hefyd yn berchen eiddo gwag hirdymor ai peidio

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymatebion fesul categori, ac yn dangos bod 80.5% o'r ymatebwyr sydd yn berchen ar ail gartref yn meddwl fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra mai llai na hanner (39.4%) o'r ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor sydd o'r farn yma. Mae 48.7% o'r ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref nac eiddo gwag hirdymor yn meddwl bod ail gartrefi yn cael effaith negyddol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra mai dim ond 5.3% o'r ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref sydd o'r farn yma.

Gwelir fod ymatebion y rhai sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn eithaf cyfartal, gyda ychydig mwy ohonynt (35.3%) yn teimlo fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd.

Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref mae'r farn eto yn fwy rhanedig ond gyda'r mwyafrif (55.6%) o'r farn fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar hyn o bryd.

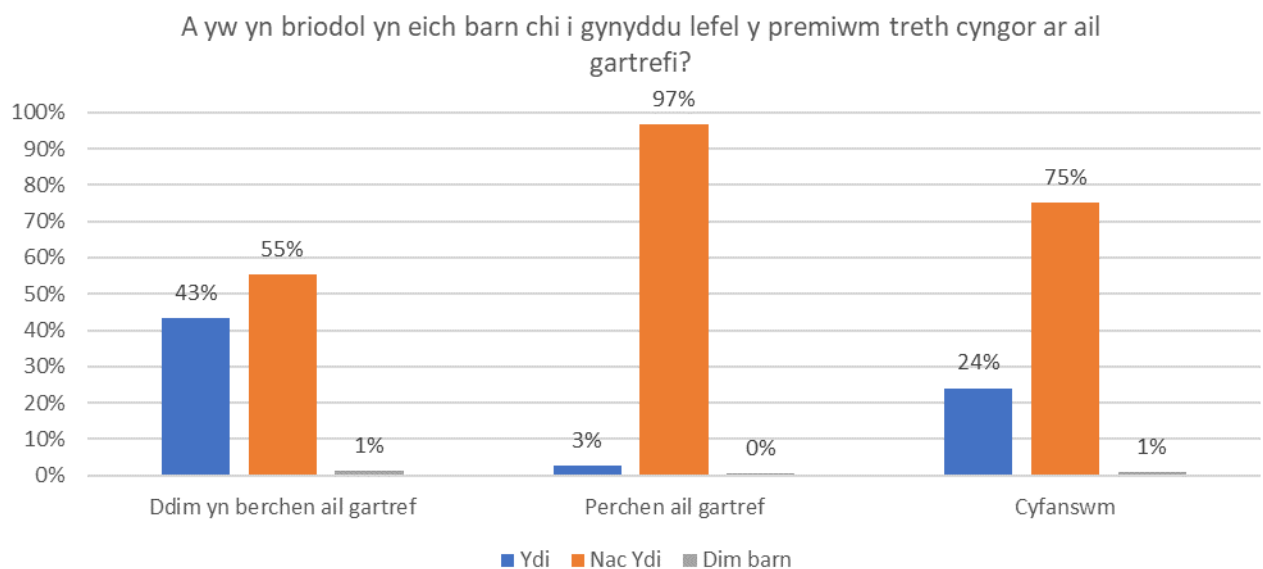
	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,437	39.4%	275	7.5%	1,776	48.7%	158	4.3%	3,646	100.0%
Perchen ar ail gartref	2,776	80.5%	298	8.6%	184	5.3%	189	5.5%	3,447	100.0%
Perchen ar eiddo gwag hirdymor	71	35.3%	27	13.4%	64	31.8%	39	19.4%	201	100.0%
Perchen ar eiddo gwag hirdymor ac ar ail gartref	20	55.6%	3	8.3%	6	16.7%	7	19.4%	36	100.0%
Cyfanswm	4,304	58.7%	603	8.2%	2,030	27.7%	393	5.4%	7,330	100.0%

3.2 Ar hyn o bryd mae Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi yn 100%. Mae'r Cyngor yn ystyried a ddylid cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor. A yw hyn yn briodol yn eich barn chi?

Mewn cyfanswm roedd tri-chwarter yr ymatebwyr (75.0%, N=5,497) o'r farn nad yw'n briodol cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi. Roedd 24.1% (N=1,764) yn credu ei bod yn briodol ei gynyddu, gyda 0.9% (N=69) heb farn.

Fodd bynnag drwy wahanu'r atebion rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim (siart isod), gwelir rhywfaint o wahaniaeth barn gyda mwyafrif llethol yr ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm. Ymhlith ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref roedd y farn yn fwy rhanedig, ond gyda'r mwyafrif yma hefyd o'r farn na fyddai'n briodol cynyddu'r premiwm.

“Ddim yn berchen ail gartref” yn y siart yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen annedd gwag hirdymor (ond ddim ail gartref), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

“Perchen ail gartref” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref, p'run ai oeddent hefyd yn berchen eiddo gwag hirdymor ai peidio

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymatebion fesul categori, ac yn dangos bod mwyafrif llethol (96.9%) yr ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm ar ail gartrefi, gyda mwyafrif llai (54.1%) o'r ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor yn rhannu'r un farn. Roedd 44.6% o'r ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref nac eiddo gwag hirdymor o'r farn y byddai cynyddu lefel y premiwm ar ail gartref yn briodol, ond dim ond 2.7% o berchnogion ail gartrefi oedd o'r un farn.

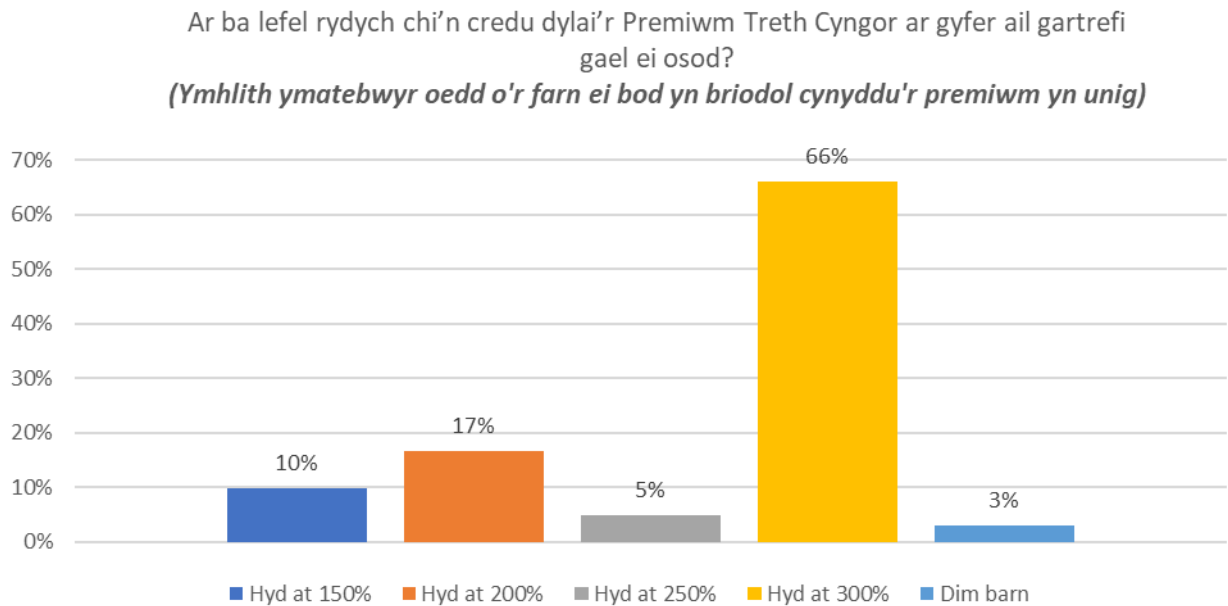
Roedd mwyafrif (76.1%) o'r ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor hefyd yn gwrthwynebu cynyddu'r premiwm ar ail gartrefi. Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref roedd 88.9% yn gwrthwynebu cynyddu'r premiwm ar ail gartrefi.

	Ydi		Nac Ydi		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,626	44.6%	1,973	54.1%	47	1.3%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	94	2.7%	3,339	96.9%	14	0.4%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	42	20.9%	153	76.1%	6	3.0%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	2	5.6%	32	88.9%	2	5.6%	36	100.0%
Cyfanswm	1,764	24.1%	5,497	75.0%	69	0.9%	7,330	100.0%

3.3 Ar ba lefel rydych chi'n credu dylai'r Premiwm Treth Cyngor ar gyfer ail gartrefi gael ei osod?

Roedd cyfle i'r 1,764 o ymatebwyr oedd o'r farn y byddai'n briodol cynyddu'r lefel premiwm treth cyngor ar ail gartrefi, roi eu barn wedyn ar y lefel y dylid ei osod.

Ymhlith yr ymatebwyr yma, roedd tua dau-draean (66.1%, N=1,166) yn credu dylid cynyddu'r premiwm hyd at 300% gydag 16.6% arall (N=292) yn credu y dylid ei osod hyd at 200% (siart isod).

Dangosir y canlyniadau llawn fesul categori ymatebwyr yn y tabl isod ond dylid nodi, gan nad oedd llawer o ymatebwyr sy'n berchen ail gartref / eiddo gwag hirdymor o blaid cynyddu'r premiwm o gwbl, bod y canrannau yn y categorïau yma yn seiliedig ar niferoedd bychan.

	Hyd at 150%		Hyd at 200%		Hyd at 250%		Hyd at 300%		Dim barn		C'swm
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	124	7.6%	268	16.5%	82	5.0%	1,119	68.8%	33	2.0%	1,626
Perchen ail gartref	44	46.8%	19	20.2%	1	1.1%	20	21.3%	10	10.6%	94
Perchen eiddo gwag hirdymor	3	7.1%	5	11.9%	2	4.8%	26	61.9%	6	14.3%	42
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	-	-	-	-	-	-	1	50.0%	1	50.0%	2
Cyfanswm	171	9.7%	292	16.6%	85	4.8%	1,166	66.1%	50	2.8%	1,764

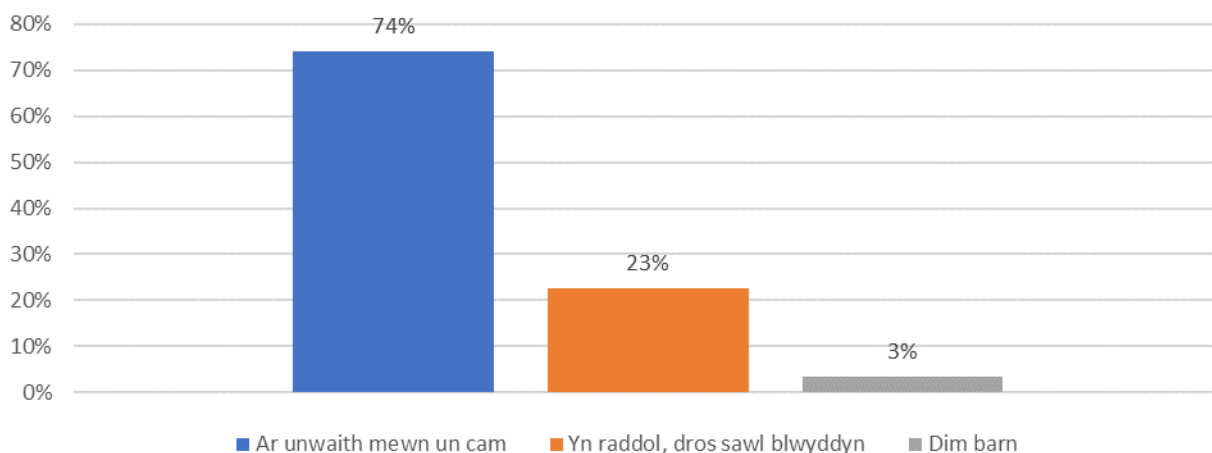
Cwestiwn ddim ond yn berthnasol i ymatebwyr oedd o blaid cynyddu'r premiwm ar ail gartrefi

3.4 Sut ddylai'r cynnydd yn y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer ail gartrefi gael ei gyflwyno?

Roedd hefyd cyfle i'r 1,764 o ymatebwyr oedd o blaid cynyddu'r lefel premiwm treth cyngor ar ail gartrefi roi eu barn ar sut ddylai'r cynnydd gael ei gyflwyno.

Ymhlith yr ymatebwyr yma, roedd tua tri-chwarter (74.1%, N=1,308) yn credu dylid cynyddu'r premiwm ar unwaith mewn un cam, gyda 22.5% (N=397) yn credu dylid ei gyflwyno'n raddol dros sawl blwyddyn (siart isod).

Sut ddylai'r cynnydd yn y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer ail gartrefi gael ei gyflwyno?
(Ymhlith ymatebwyr oedd o'r farn ei bod yn briodol cynyddu'r premiwm yn unig)

Unwaith eto dangosir y canlyniadau llawn fesul categori ymatebwyr isod ond gan nodi eto, gan nad oedd llawer o ymatebwyr sy'n berchen ail gartref / eiddo gwag hirdymor o blaid cynyddu'r premiwm o gwbl, bod y canrannau o fewn y categorïau yma yn seiliedig ar niferoedd bychan.

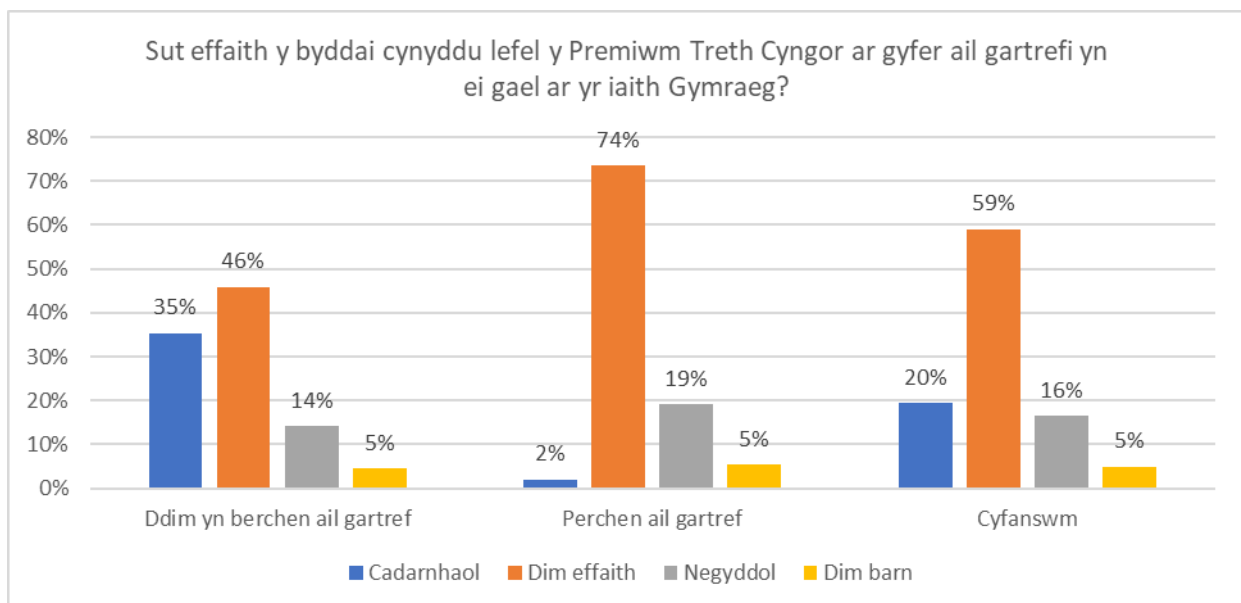
	Ar unwaith mewn un cam		Yn raddol, dros sawl blwyddyn		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,256	77.2%	320	19.7%	50	3.1%	1,626	100.0%
Perchen ail gartref	26	27.7%	61	64.9%	7	7.4%	94	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	25	59.5%	15	35.7%	2	4.8%	42	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	1	50.0%	1	50.0%	-	-	2	100.0%
Cyfanswm	1,308	74.1%	397	22.5%	59	3.3%	1,764	100.0%

Cwestiwn ddim ond yn berthnasol i ymatebwyr oedd o blaid cynyddu'r premiwm ar ail gartrefi

3.5 Sut effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer ail gartrefi yn ei gael ar yr iaith Gymraeg?

Mewn cyfanswm roedd dros hanner yr ymatebwyr (59.0%, N=4,327) o'r farn na fyddai cynyddu lefel y premiwm ar ail gartrefi yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg. Roedd gweddill yr ymatebion yn eithaf cyfartal gyda 19.5% (N=1,432) yn meddwl byddai'n cael effaith gadarnhaol ar y Gymraeg a 16.5% (N=1,207) o'r farn y byddai'n cael effaith negyddol.

Fodd bynnag o edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir tipyn o wahaniaeth yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

“Ddim yn berchen ail gartref” yn y siart yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen annedd gwag hirdymor (ond ddim ail gartref), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

“Perchen ail gartref” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref, p'run ai oeddent hefyd yn berchen eiddo gwag hirdymor ai peidio

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymateb fesul categori, ac yn dangos bod 73.9% o'r ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn credu na fyddai cynyddu lefel y premiwm yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg, gyda 18.7% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol.

Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor mae'r farn rywfaint yn fwy rhanedig gyda 45.6% o'r farn na fyddai'n cael effaith ar y Gymraeg, 36.4% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol ac 13.8% yn credu byddai'n cael effaith negyddol.

Ymhlith y rhai sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor roedd y mwyafrif (52.2%) yn teimlo na fyddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith ar y Gymraeg.

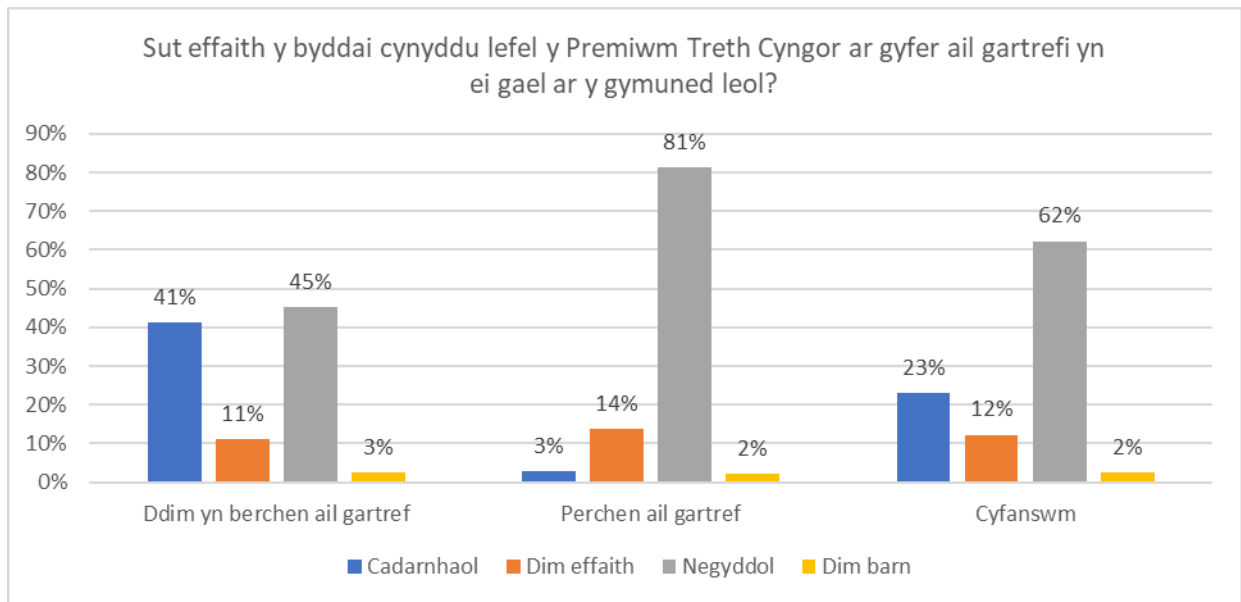
Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref roedd eu hanner (50.0%) yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr iaith Gymraeg a thraean (33.3%) yn credu na fyddai'n cael unrhyw effaith.

	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,328	36.4%	1,661	45.6%	502	13.8%	155	4.3%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	68	2.0%	2,549	73.9%	646	18.7%	184	5.3%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	33	16.4%	105	52.2%	41	20.4%	22	10.9%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	3	8.3%	12	33.3%	18	50.0%	3	8.3%	36	100.0%
Cyfanswm	1,432	19.5%	4,327	59.0%	1,207	16.5%	364	5.0%	7,330	100.0%

3.6 Sut effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer ail gartrefi yn ei gael ar y gymuned leol?

Mewn cyfanswm roedd mwyafrif yr ymatebwyr (62.3%, N=4,566) yn meddwl y byddai cynyddu lefel y premiwm treth cyngor ar ail gartrefi yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol. Roedd 23.0% (N=1,685) yn credu byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar y gymuned leol a 12.3% (N=902) yn meddwl na fyddai'n cael effaith.

Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir peth gwahaniaeth yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

“Ddim yn berchen ail gartref” yn y siart yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen annedd gwag hirdymor (ond ddim ail gartref), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o’r ddau

“Perchen ail gartref” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref, p’run ai oeddent hefyd yn berchen eiddo gwag hirdymor ai peidio

Mae’r tabl isod yn manylu ar yr ymateb fesul categori, ac yn dangos bod y mwyafrif llethol (81.4%) o’r ymatebwyr sy’n berchen ar ail gartref yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol. Roedd 13.7% yn credu na fyddai cynyddu’r premiwm yn cael unrhyw effaith.

Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor mae’r farn yn rhanedig iawn gyda 44.8% yn credu y byddai cynyddu’r premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol, 42.4% yn credu byddai’n cael effaith gadarnhaol a 10.6% o’r farn na fyddai yna effaith.

Ymhlith y rhai sy’n berchen ar eiddo gwag hirdymor roedd y mwyafrif (51.2%) yn teimlo y byddai cynyddu’r premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol.

Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy’n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref roedd y mwyafrif (63.9%) yn credu y byddai cynyddu’r premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol.

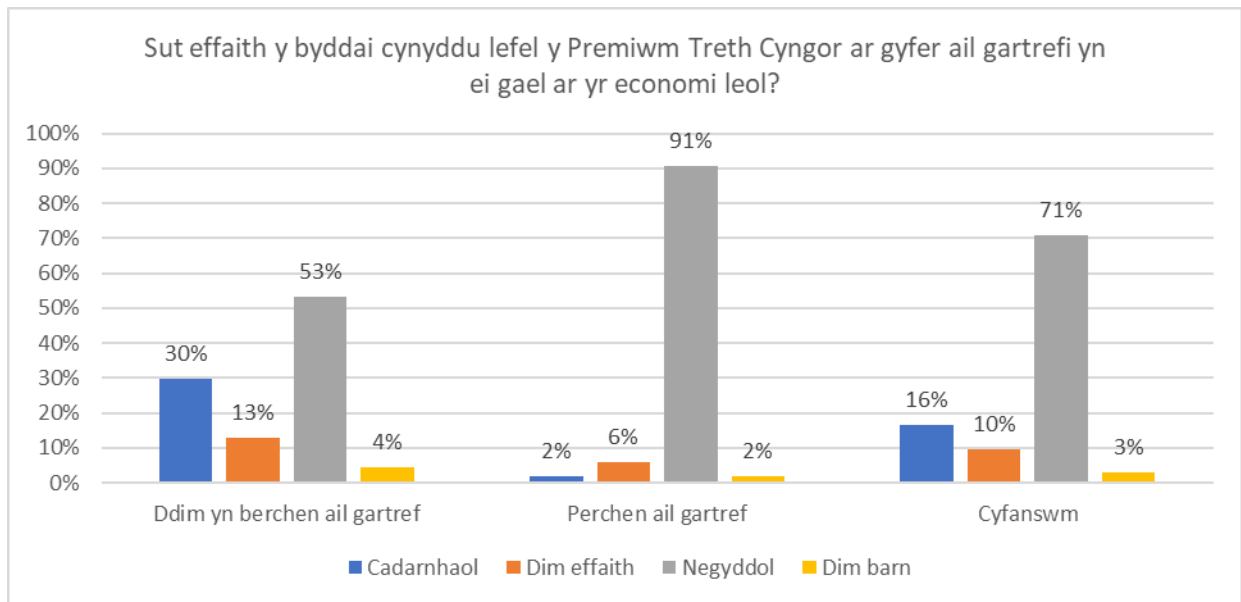

	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,547	42.4%	386	10.6%	1,634	44.8%	79	2.2%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	96	2.8%	472	13.7%	2,806	81.4%	73	2.1%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	39	19.4%	37	18.4%	103	51.2%	22	10.9%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	3	8.3%	7	19.4%	23	63.9%	3	8.3%	36	100.0%
Cyfanswm	1,685	23.0%	902	12.3%	4,566	62.3%	177	2.4%	7,330	100.0%

3.7 Sut effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer ail gartrefi yn ei gael ar yr economi leol?

Mewn cyfanswm roedd mwyafrif yr ymatebwyr (70.9%, N=5,200) yn meddwl y byddai cynyddu lefel y premiwm treth cyngor ar ail gartrefi yn cael effaith negyddol ar yr economi leol. Roedd 16.4% (N=1,203) yn credu byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar yr economi leol a 9.6% (N=703) yn meddwl na fyddai'n cael effaith.

Drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir rhywfaint o wahaniaeth yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

“Ddim yn berchen ail gartref” yn y siart yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen annedd gwag hirdymor (ond ddim ail gartref), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o’r ddau

“Perchen ail gartref” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref, p’run ai oeddent hefyd yn berchen eiddo gwag hirdymor ai peidio

Mae’r tabl isod yn manylu ar yr ymateb fesul categori, ac yn dangos bod mwyafrif llethol (90.8%) yr ymatebwyr sy’n berchen ar ail gartref yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol. Roedd 5.8% yn credu na fyddai cynyddu’r premiwm yn cael unrhyw effaith.

Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor roedd 52.6% yn credu y byddai cynyddu’r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol, 30.7% yn credu byddai’n cael effaith gadarnhaol a 12.9% o’r farn na fyddai yna effaith.

Ymhlith y rhai sy’n berchen ar eiddo gwag hirdymor roedd y mwyafrif (61.7%) yn teimlo y byddai cynyddu’r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol.

Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy’n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref roedd y mwyafrif (75.0%) yn credu y byddai cynyddu’r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol.

	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,119	30.7%	469	12.9%	1,918	52.6%	140	3.8%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	59	1.7%	201	5.8%	3,131	90.8%	56	1.6%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	24	11.9%	29	14.4%	124	61.7%	24	11.9%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	1	2.8%	4	11.1%	27	75.0%	4	11.1%	36	100.0%
Cyfanswm	1,203	16.4%	703	9.6%	5,200	70.9%	224	3.1%	7,330	100.0%

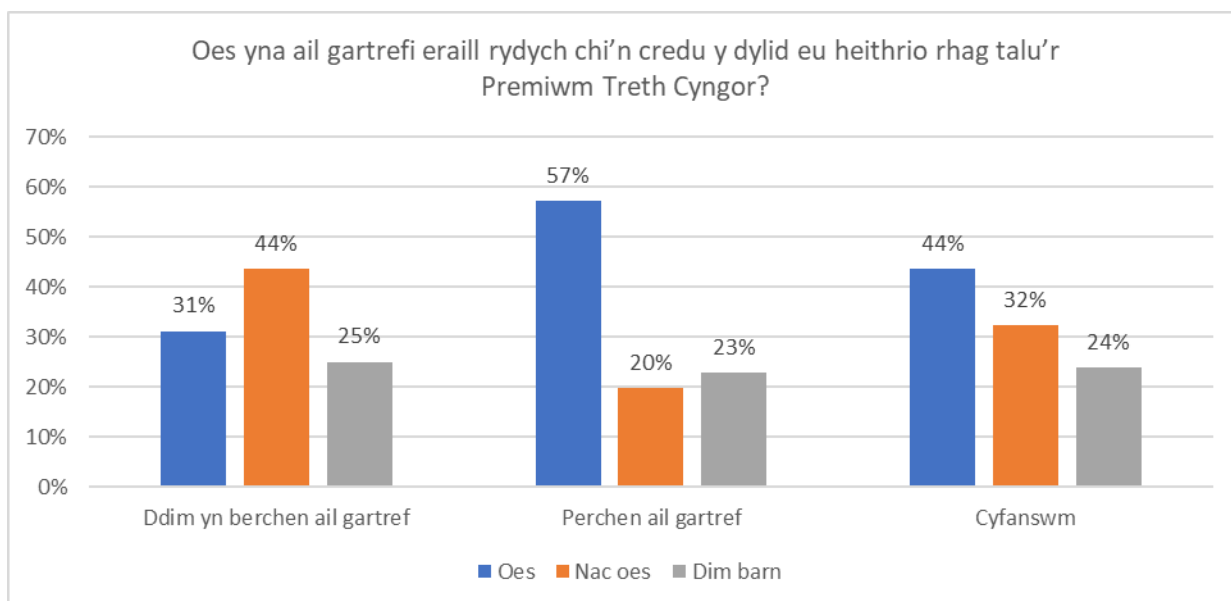
3.8 Oes yna ail gartrefi eraill rydych chi'n credu y dylid eu heithrio rhag talu'r Premiwm Treth Cyngor?

Mae'r ail gartrefi canlynol wedi eu heithrio'n statudol rhag bod yn destun y Premiwm:

- Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar werth - gyda therfyn amser o un flwyddyn
- Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar osod - gyda therfyn amser o un flwyddyn
- Anecsau sy'n ffurfio rhan, neu sy'n cael eu trin fel rhan o'r brif annedd
- Anheddau fyddai'n unig neu brif breswylfa rhywun pe na bai yn preswyllo yn llety'r Lluoedd Arfog
- Safleoedd carafanau ac angorfeydd cychod
- Cartrefi tymhorol lle gwaherddir byw ar hyd y flwyddyn
- Anheddau cysylltiedig â gwaith

Roedd gan yr ymatebwyr gyfle i ystyried a oedd angen ychwanegu unrhyw fath o ail gartref arall ar y rhestr. Bu i 43.6% (N=3,195) o'r ymatebwyr nodi bod angen gwneud hyn, gyda 32.4% (N=2,375) yn nodi nad oedd angen ychwanegu at y rhestr a 24.0% (N=1,760) heb farn.

Fel ddangosir yn y siart isod roedd ymatebwyr sy'n berchen ail gartref yn fwy tebygol nag ymatebwyr eraill o awgrymu eithriadau i'r premiwm, gyda 57.2% (N=1,994) o holl berchnogion ail gartrefi yn nodi hyn o'i gymharu â 31.2% (N=1,201) o'r holl ymatebwyr eraill.

“Ddim yn berchen ail gartref” yn y siart yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen annedd gwag hirdymor (ond ddim ail gartref), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

“Perchen ail gartref” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref, p'run ai oeddent hefyd yn berchen eiddo gwag hirdymor ai peidio

3.9 Nodwch unrhyw ail gartrefi eraill rydych chi'n credu y dylid eu heithrio rhag talu'r Premiwm Treth Cyngor

Roedd gan y rhai nododd bod angen ychwanegu at y rhestr eithrio gyfle i fanylu ar hyn. O'r 3,195 nododd “Oes” bu i 97.7% (N=3,122) fanylu ar hynny mewn sylwadau.

Sylwad	Nifer sylwadau	% o'r nifer roddodd sylwadau
Ail gartrefi sy'n cael eu gosod ar gyfer gwyliau neu fusnesau neu at ddibenion twristiaeth	523	16.8%
Ail gartrefi sydd yn cael eu defnyddio yn aml	373	11.9%
Pob ail gartref	366	11.7%
Cartrefi wedi eu hetifeddu a nawr yn cael eu defnyddio fel ail gartrefi / etifeddu ac yn bwriadu cadw / cartrefi sydd wedi bod 'yn y teulu' am gyfnod	268	8.6%
Ail gartref sydd wedi cael eu perchnogi am gyfnod penodol o amser neu a brynwyd cyn dyddiad penodedig	191	6.1%

Eiddo adeiladwyd fel Cartrefi Gwyliau neu lle gwaherddir preswylfa barhaol	152	4.9%
Ail gartrefi unigolion gyda cysylltiad lleol (ee teulu, wedi byw yng Ngwynedd neu Cymru ac ati) neu y mae eu prif gartref yn lleol	146	4.7%
Anheddau ar yr un safle â phreswylfa barhaol ee anecs, adeiladau fferm	108	3.5%
Lleoliad annymunol / Anheddau anghysbell / Mynediad cyfyngedig / Cyfleusterau cyfyngedig / Defnydd cyfyngedig o gyfleusterau'r Cyngor	105	3.4%
Defnydd personol yn unig neu ddim yn cynhyrchu incwm	101	3.2%
Yn cael ei adnewyddu neu yn aros am ganiatâd cynllunio	92	2.9%
Eiddo sydd ddim yn addas i fyw ynddo drwy'r flwyddyn oherwydd maint neu cyflwr y tŷ, neu ei fod yn gartref tymhorol, carafán, cabanau gwyliau ac ati	88	2.8%
Yn dibynnu ar amgylchiadau'r perchennog ee pensiywyr, salwch, lle mae'r perchennog mewn cartref gofal neu berson sengl	85	2.7%
Cysylltiedig â swydd neu prifysgol - gweithio yn rhywle arall neu byw yn rhywle arall a gweithio yng Ngwynedd	76	2.4%
Eiddo a brynwyd cyn y premiwm	70	2.2%
Cartrefi anaddas i bobl leol neu brynwyr tro cyntaf	63	2.0%
Eiddo sydd wedi neu am gael eu osod ar gyfer rent tymor hir	59	1.9%
Bydd yr ail gartref yn dod yn brif breswylfa yn y dyfodol	58	1.9%
Cyfnod i feddwl ar ôl colled ag etifeddu cartref	55	1.8%
Defnydd elusennol, cymdeithasol ddefnyddiol neu galluogi gwaith elusennol ee Wcrain, gwirfoddoli tra yna, cartefu gweithwyr allweddol ac ati	53	1.7%
Cartrefi gwyliau	42	1.3%
Eiddo sydd ar werth neu am gael ei werthu	41	1.3%
Ail gartref sydd wedi neu sydd am gael ei adeiladu, datblygu neu gwella gan y perchennog	25	0.8%
Ail gartrefi o dan brydles sy'n gwahardd gosod neu isosod eiddo neu gyfyngu ar gyfer defnydd personol yn unig	22	0.7%
Lleoliad - Cartrefi mewn ardaloedd lle nad oes galw mawr neu mewn ardaloedd lle nad oes llawer o ail gartrefi	22	0.7%
Adeiladau mewn cyflwr gwael	18	0.6%
Ail dai sydd o fudd i'r economi neu leol (ag eithrio twristiaeth neu categori arall) ee cyflogi staff	17	0.5%
Adeiladau rhestredig	12	0.4%
Ail gartref sydd yn ran o fusnes arall (dim yn gysylltiedig a twristiaeth) ee fferm	9	0.3%
Cartrefi gwerth uchel	7	0.2%
Ail gartrefi sydd ddim yn cael eu defnyddio yn aml	7	0.2%
Cartrefi gwerth isel	6	0.2%
Eiddo gwag	6	0.2%
Wedi cofrestru i bleidleisio yn eu ail dai	5	0.2%

Ail dai yn eu unig eiddo yn y DU	2	0.1%
Eiddo prydles	1	0.0%
Yn eiddo i unigolyn nid cwmni eiddo	1	0.0%
Lle mae un cartref o'r ddau gartref yn cael ei rentu gan yr unigolyn	1	0.0%
Eiddo sydd ddim yn wag am gyfnod hir	1	0.0%

Gan fod nifer o ymatebwyr wedi gwneud mwy nag un sylwad mae'r niferoedd yn adio i fwy na 100%

3.10 Unrhyw sylwadau eraill sydd gennych am ail gartrefi

Bu i 72.7% (N=5,329) o'r ymatebwyr wneud sylw pellach am ail gartrefi.

Sylwad	Nifer sylwadau	% o'r nifer roddodd sylwadau
Perchnogion ail gartrefi yn cyfrannu i'r economi leol / cymuned leol. Byddai cyfyngu ar ail gartrefi yn niweidio'r economi	2731	51.2%
Byddai premiwm TC uwch yn targedu pobl sydd ag ail gartref, yn annheg / afresymol	892	16.7%
Mae ail gartrefi yn rhwystr i farchnad dai fforddiadwy i bobl leol / i gymunedau hyfyw	548	10.3%
Annheg ar deuluoedd sydd wedi etifeddu cartref (yn cynnwys pobl lleol) / Annheg ar deuluoedd sydd wedi buddsoddi yng Ngwynedd am ddegawdau / Annheg ar pob sydd wedi cynilo am flynyddoedd i brynu ail dŷ	508	9.5%
Pobl lleol ddim eisiau prynu'r tai / Y tŷ yn anaddas i deulu (cyflwr/lleoliad) / Y tŷ wedi bod ar y farchnad ers sbel cyn iddyn nhw ei brynu / Wedi gwario miloedd yn gwneud tŷ anaddas i fyny	459	8.6%
Dylai'r Cyngor wneud mwy i ddarparu a hybu tai fforddiadwy	426	8.0%
Byddwn i / pobl rwy'n eu hadnabod yn gwerthu eu ail gartref pe bai'r premiwm yn cynyddu	384	7.2%
Ni fyddai cynnydd yn y premiwm yn helpu gwneud tai yn fforddiadwy	371	7.0%
Pobl lleol hefyd yn berchen ar ail dŷ / Cosbi pobl lleol sydd wedi buddsoddi oherwydd twristiaeth	235	4.4%
Creu swyddi / economi hyfyw ydi'r ateb yn hytrach na chodi premiwm	216	4.1%
Angen cynyddu premiwm TC ar ail gartrefi cyn gynted â phosib	206	3.9%
Dim ond codi premiwm ar berchnogion ail dai sydd efo'i prif dŷ y tu allan i Wynedd / Gogledd Cymru / Cymru - dim cosbi trigolion Gwynedd	160	3.0%
Angen cau unrhyw 'loopholes' o ran trethiant (gan gynnwys trethiant llety gwyliau)	157	2.9%

Dylid delio efo problem tai fforddiadwy mewn ffyrdd eraill, e.e. rheoliadau cynllunio / cyfyngiadau ar brynu	156	2.9%
Byddai cynnydd yn y premiwm yn targedu pobl o Loegr / yn hiliol / yn erbyn hawliau dynol	131	2.5%
Dylid dim ond cyflwyno newidiadau Treth Cyngor mewn rhai ardaloedd, yn dibynnu ar amgylchiadau lleol	122	2.3%
Ddim yn deg talu mwy o dreth, pan yn defnyddio llai o wasanaethau na thrigolion lleol	121	2.3%
Angen cyfyngiadau ar, a rheoli'n well, y farchnad llety gwyliau tymor-byr	118	2.2%
Y rheol '182 dydd' i lety gwyliau gael eu cyfrif fel busnes yn afrealistig / annheg ac yn golygu bydd mwy yn gorfod talu y premiwm	110	2.1%
Byddai cynnydd mewn premiwm yn achosi cynnydd yn nifer y llety gwyliau	98	1.8%
Ddim yn eglur sut byddai'r arian o unrhyw gynnydd (a / neu y cynnydd blaenorol) yn cael ei ddefnyddio	77	1.4%
Byddai cynyddu'r premiwm yn arwain at newid yn natur perchnogaeth ail gartrefi, gyda buddsoddwyr a phobl gyfoethog yn unig yn gallu eu fforddio	71	1.3%
Dylai unrhyw bremiwm gael ei gyfyngu i bryniannau newydd, nid i bobl oedd wedi prynu tai cyn hyn	57	1.1%
Byddai cynyddu premiwm yn achosi cwmp ym mhrisiau tai yn lleol, efo canlyniadau sylweddol / niweidiol	44	0.8%
Ail gartrefi ddim yn cael effaith ar y iaith Gymraeg (neu'n llai niweidiol na pe baent yn mynd i drigolion parhaol nad ydynt yn siarad Cymraeg)	27	0.5%
Mae ail gartrefi yn broblem gymhleth, ac angen cymryd unrhyw gamau gyda gofal / ar sail tystiolaeth fanwl	26	0.5%
Dylai tai sydd yn y broses o gael eu atgyweirio gael eu eithrio / Tai sydd ddim mewn cyflwr i gael eu gwerthu neu rhentu	23	0.4%
Rhai tai wedi cael eu hadeiladu yn benodol fel ail gartrefi a /neu cyfyngiadau ar faint o amser ellir bod yno	19	0.4%
Ni fyddai'n 'edrych yn dda' i Wynedd fod yn cynyddu premiwm TC - delwedd anghroesawgar / mewnblyg	18	0.3%
Ddim yn adeg da i wneud unrhyw newid, oherwydd cyflwr yr economi	8	0.2%
Ni fyddai cynyddu'r premiwm ddim ond yn symud y broblem i ran arall o Gymru	7	0.1%
Dylid eithrio mentrau cymdeithasol nid er elw sy'n rhedeg unedau gwyliau	1	0.0%

Gan fod nifer o ymatebwyr wedi gwneud mwy nag un sylwad mae'r niferoedd yn adio i fwy na 100%

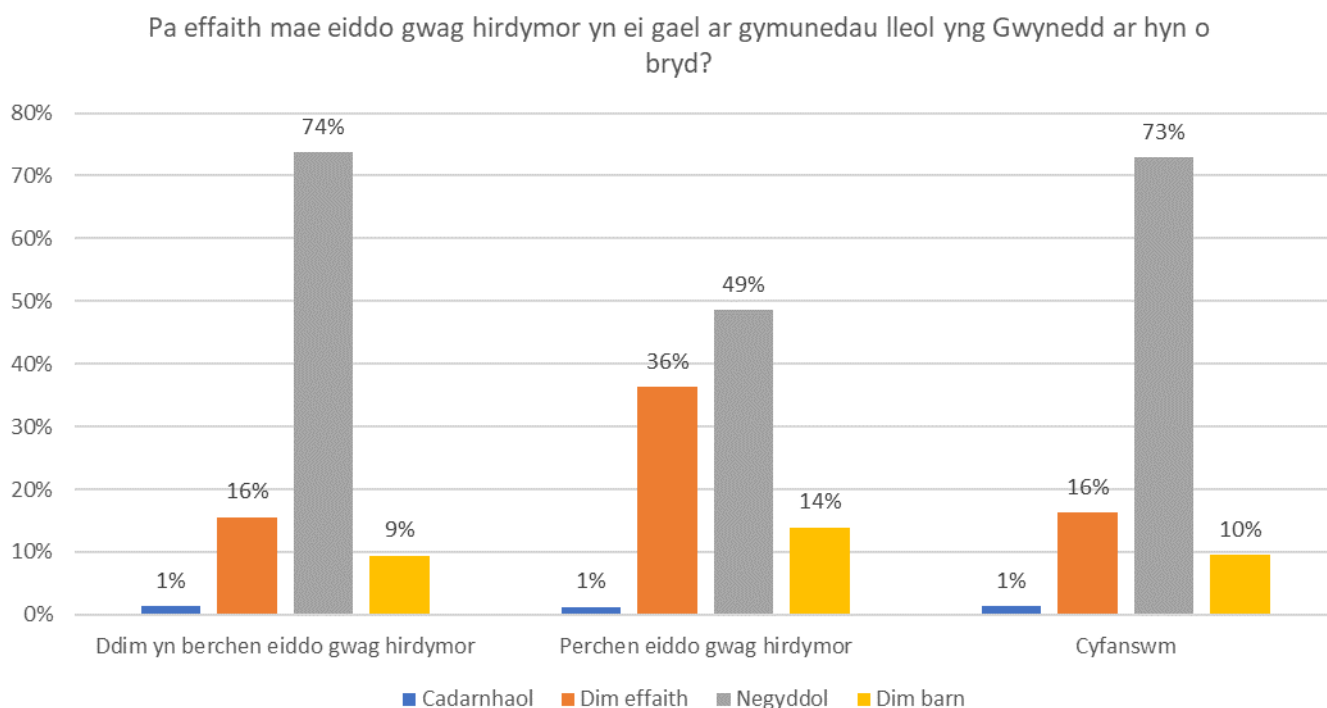
4. Canlyniadau ar gyfer Eiddo Gwag Hirdymor

Mae'r rhan yma yn edrych yn benodol ar ganlyniadau'r cwestiynau ynglŷn ag eiddo gwag hirdymor.

4.1 Pa effaith mae eiddo gwag hirdymor yn ei gael ar gymunedau lleol yng Gwynedd ar hyn o bryd?

Mewn cyfanswm roedd mwyafrif yr ymatebwyr (72.9%, N=5,342) yn meddwl fod eiddo gwag hirdymor yn cael effaith negyddol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra fod 16.2% (N=1,191) o'r farn nad ydynt yn cael effaith ac 1.3% (N=96) yn meddwl eu bod yn cael effaith gadarnhaol. Nid oedd gan 9.6% (N=701) o'r ymatebwyr farn ar hyn.

Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor a'r rhai sydd ddim, gwelir rhywfaint o wahaniaeth yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

“Ddim yn berchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref (ond ddim eiddo gwag hirdymor), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

“Perchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen eiddo gwag hirdymor, p'run ai oeddent hefyd yn berchen ail gartref ai peidio.

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymatebion fesul categori o ymatebwyr. Y prif wahaniaeth amlwg ydi bod ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn fwy tebygol nag ymatebwyr eraill i fod o'r farn nad yw yn cael effaith ar gymunedau lleol: roedd 37.3% o'r rhai sydd ag eiddo gwag hirdymor, a 30.6% o'r rhai sydd ag eiddo gwag hirdymor ac ailgartref, yn meddwl nad oes effaith. Mae hyn yn cymharu ag 13.4% o'r ymatebwyr oedd heb eiddo gwag hirdymor nag ail gartref, ac 17.9% o ymatebwyr sydd ag ail gartref.

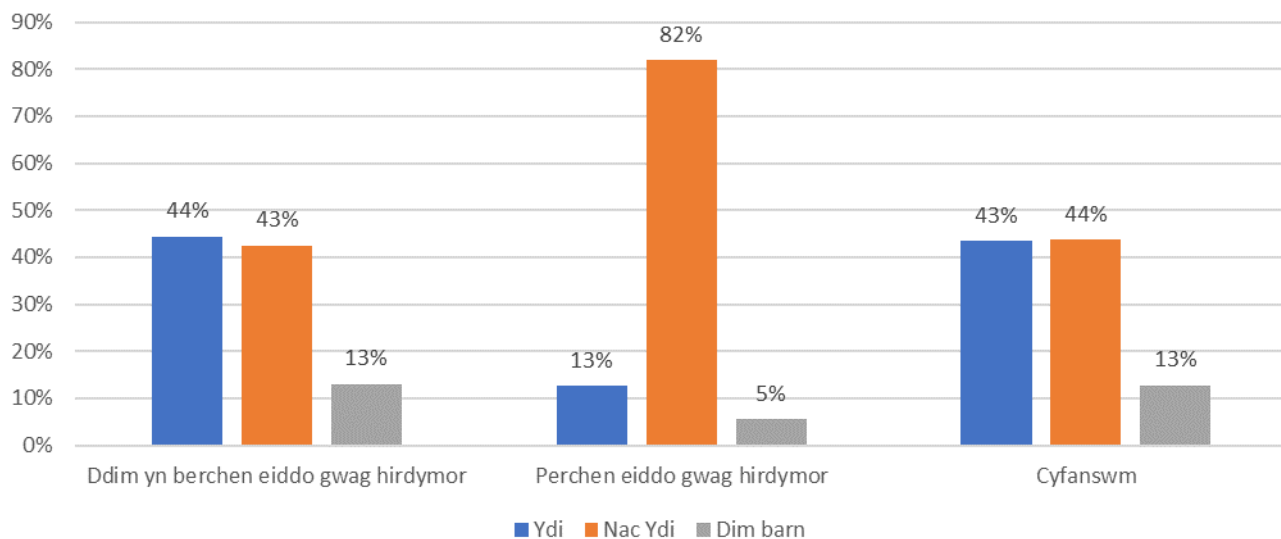
	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	45	1.2%	487	13.4%	2,886	79.2%	228	6.3%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	48	1.4%	618	17.9%	2,341	67.9%	440	12.8%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	3	1.5%	75	37.3%	95	47.3%	28	13.9%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	-	-	11	30.6%	20	55.6%	5	13.9%	36	100.0%
Cyfanswm	96	1.3%	1,191	16.2%	5,342	72.9%	701	9.6%	7,330	100.0%

4.2 Ar hyn o bryd mae Premiwm Treth Cyngor ar eiddo gwag hirdymor yn 100%. Mae'r Cyngor yn ystyried a ddylid cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor. A yw hyn yn briodol yn eich barn chi?

At ei gilydd roedd barn yr ymatebwyr yn rhanedig iawn gyda 43.8% (N=3,210) yn meddwl na fyddai cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn briodol, a 43.4% (N=3,181) yn credu y byddai yn briodol. Nid oedd gan 12.8% (N=939) o'r ymatebwyr farn ar hyn.

Fodd bynnag o edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

A yw yn briodol yn eich barn chi i gynyddu lefel y premiwm treth cyngor ar eiddo gwag hirdymor?

“Ddim yn berchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref (ond ddim eiddo gwag hirdymor), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o’r ddau

“Perchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen eiddo gwag hirdymor, p’run ai oeddent hefyd yn berchen ail gartref ai peidio.

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymatebion fesul categori, ac yn dangos bod mwyafrif llethol (84.1%) yr ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm ar yr eiddo yma, tra ymhlith ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref nac eiddo gwag hirdymor roedd y mwyafrif (55.8%) o blaid cynyddu'r premiwm.

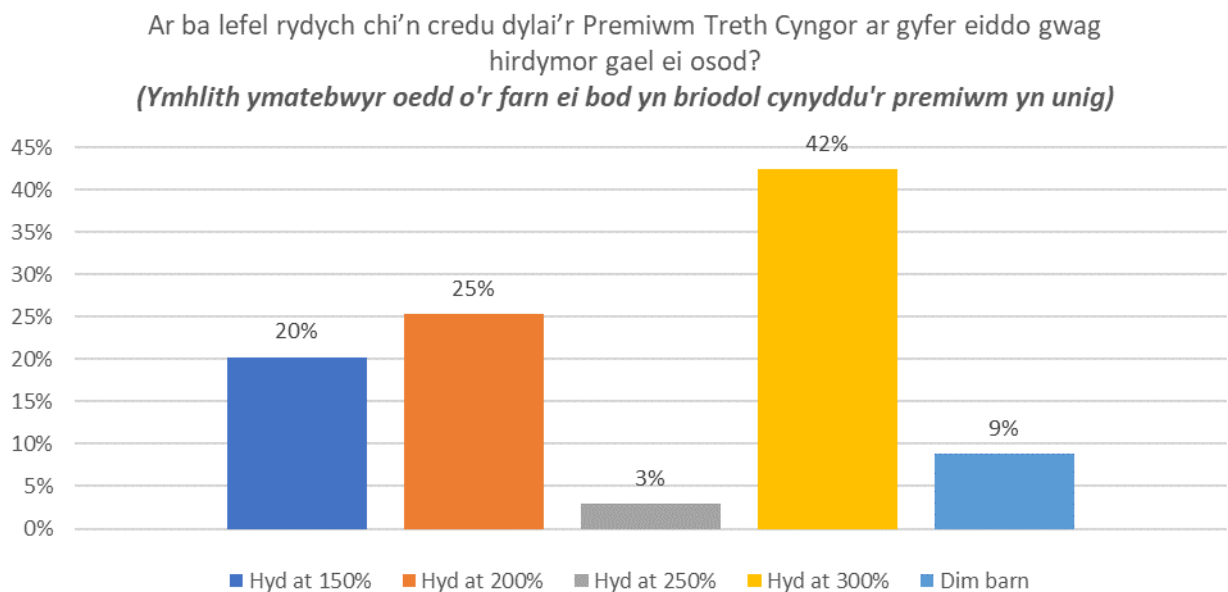
Ymhlith perchnogion ail gartrefi roedd yr ymateb yn fwy cymysg gyda 48.9% yn gwrthwynebu cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor a 32.4% o blaid ei gynyddu. O ran y nifer fychan o ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref, roedd 69.4% yn gwrthwynebu cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor.

	Ydi		Nac Ydi		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	2,035	55.8%	1,330	36.5%	281	7.7%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	1,116	32.4%	1,686	48.9%	645	18.7%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	23	11.4%	169	84.1%	9	4.5%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	7	19.4%	25	69.4%	4	11.1%	36	100.0%
Cyfanswm	3,181	43.4%	3,210	43.8%	939	12.8%	7,330	100.0%

4.3 Ar ba lefel rydych chi'n credu dylai'r Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor gael ei osod?

Roedd cyfle i'r 3,181 o ymatebwyr oedd o'r farn bod cynyddu'r lefel premiwm treth cyngor ar eiddo gwag hirdymor yn briodol, roi eu barn wedyn ar y lefel dylid ei osod.

Ymhlith yr ymatebwyr yma, roedd 42.4% (N=1,350) yn credu dylid cynyddu'r premiwm hyd at 300%, gyda 25.4% arall (N=808) yn credu y dylid ei gynyddu hyd at 200% a 20.3% (N=645) am ei gynyddu hyd at 150% (siart isod).

Dangosir y canlyniadau llawn fesul categori ymatebwyr yn y tabl isod ond gan nodi, gan nad oedd llawer o ymatebwyr sy'n berchen eiddo gwag hirdymor o blaid cynyddu'r premiwm o gwbl, bod y canrannau yn y categorïau yma yn seiliedig ar niferoedd bychan.

	Hyd at 150%		Hyd at 200%		Hyd at 250%		Hyd at 300%		Dim barn		C'swm
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	320	15.7%	462	22.7%	70	3.44%	1,083	53.2%	100	4.9%	2,035
Perchen ail gartref	317	28.4%	338	30.3%	25	2.2%	259	23.2%	177	15.9%	1,116
Perchen eiddo gwag hirdymor	6	26.1%	8	34.8%	-	-	7	30.4%	2	8.7%	23
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	2	28.6%	-	-	-	-	1	14.3%	4	57.1%	7
Cyfanswm	645	20.3%	808	25.4%	95	3.0%	1,350	42.4%	283	8.9%	3,181

Cwestiwn ddim ond yn berthnasol i ymatebwyr oedd o blaid cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor

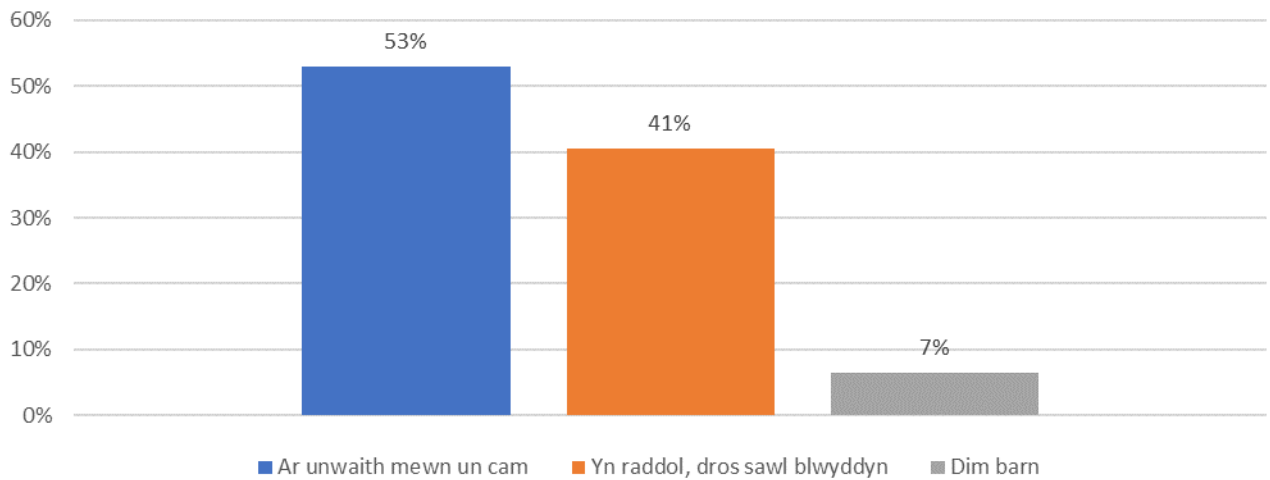
4.4 Sut ddylai'r cynnydd yn y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor gael ei gyflwyno?

Roedd hefyd cyfle i'r 3,181 o ymatebwyr oedd o'r farn bod cynyddu'r lefel premiwm treth cyngor ar eiddo gwag hirdymor yn briodol, roi eu barn ar sut dylai'r cynnydd gael ei gyflwyno.

Ymhlith yr ymatebwyr yma, roedd tua'u hanner (52.9%, N=1,684) yn credu dylid cynyddu'r premiwm ar unwaith mewn un cam, gyda 40.6% (N=1,290) yn credu dylid ei gyflwyno'n raddol dros sawl blwyddyn (siart isod).

Sut ddylai'r cynnydd yn y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor gael ei gyflwyno?

(Ymhlith ymatebwyr oedd o'r farn ei bod yn briodol cynyddu'r premiwm yn unig)

Unwaith eto dangosir y canlyniadau llawn fesul categori ymatebwyr isod ond gan nodi eto, gan nad oedd llawer o ymatebwyr sy'n berchen eiddo gwag hirdymor o blaid cynyddu'r premiwm o gwbl, bod y canrannau o fewn y categorïau yma yn seiliedig ar niferoedd bychan.

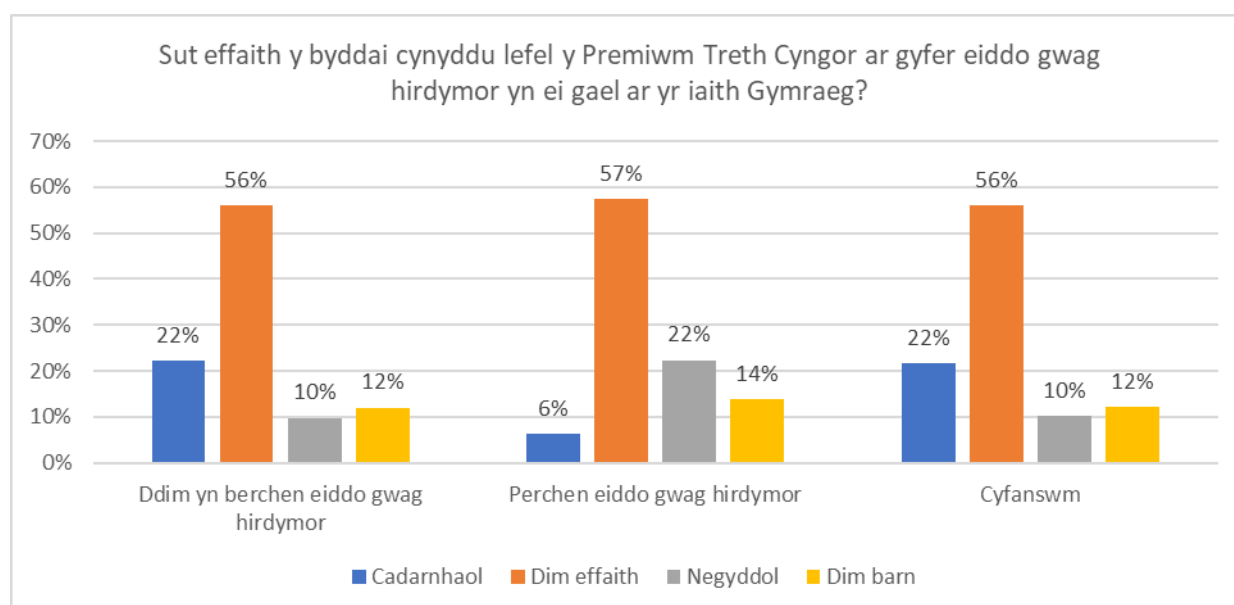
	Ar unwaith mewn un cam		Yn raddol, dros sawl blwyddyn		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,313	64.5%	645	31.7%	77	3.8%	2,035	100.0%
Perchen ail gartref	365	32.7%	623	55.8%	128	11.5%	1,116	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	5	21.7%	17	73.9%	1	4.3%	23	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	1	14.3%	5	71.4%	1	14.2%	7	100.0%
Cyfanswm	1,684	52.9%	1,290	40.6%	207	6.5%	3,181	100.0%

Cwestiwn ddim ond yn berthnasol i ymatebwyr oedd o blaid cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor

4.5 Sut effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor yn ei gael ar yr iaith Gymraeg?

Mewn cyfanswm roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr (55.1%, N=3,433) yn meddwl na fyddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg. Roedd 21.7% (N=1,588) yn meddwl y byddai yna effaith gadarnhaol a 10.2% (N=748) yn meddwl y byddai yna effaith negyddol.

O edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor a'r rhai sydd ddim, fe welir (siart isod) bod perchnogion eiddo gwag hirdymor rywfaint yn fwy tueddol i gredu y byddai effaith negyddol ar y Gymraeg pe cynyddid y premiwm (a llai tueddol i gredu y byddai yna effaith gadarnhaol).

“Ddim yn berchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref (ond ddim eiddo gwag hirdymor), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

“Perchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen eiddo gwag hirdymor, p'run ai oeddent hefyd yn berchen ail gartref ai peidio.

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymateb fesul categori, ac yn dangos bod 58.7% o'r ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn credu na fyddai cynyddu lefel y premiwm yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg, gyda 21.4% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol.

Roedd mwyafrif perchnogion ail gartrefi (67.3%) o'r farn na fyddai cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg. Ond ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor, roedd y farn rywfaint yn fwy rhanedig gyda 45.3% o'r farn na

fyddai'n cael effaith ar y Gymraeg, 36.7% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol a 9.5% yn credu byddai'n cael effaith negyddol.

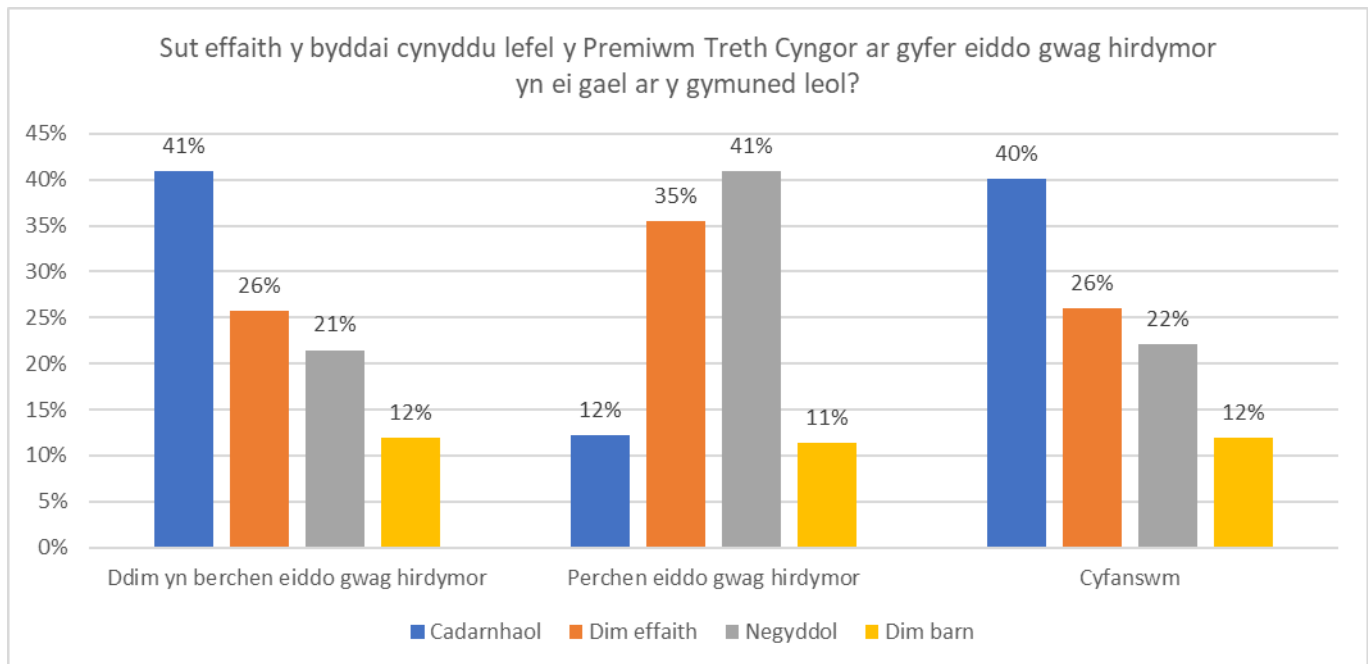
	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,339	36.7%	1,650	45.3%	346	9.5%	311	8.5%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	234	6.8%	2,321	67.3%	349	10.1%	543	15.8%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	14	7.0%	118	58.7%	43	21.4%	26	12.9%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	1	2.8%	18	50.0%	10	27.8%	7	19.4%	36	100.0%
Cyfanswm	1,588	21.7%	4,107	56.0%	748	10.2%	887	12.1%	7,330	100.0%

4.6 Sut effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor yn ei gael ar y gymuned leol?

Mewn cyfanswm roedd y farn ar y cwestiwn yma yn eithaf rhanedig gyda 40.0% (N=2,935) o'r ymatebwyr yn meddwl byddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael effaith gadarnhaol ar y gymuned leol, 26.0% (N=1,905) yn credu na fyddai effaith a 22.1% (N=1,619) o'r farn y byddai yna effaith negyddol. Nid oedd gan 11.9% (N=871) o'r ymatebwyr farn ar hyn.

Fodd bynnag drwy edrych ar wahân ar ymatebion y rhai sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

“Ddim yn berchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref (ond ddim eiddo gwag hirdymor), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o’r ddau

“Perchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen eiddo gwag hirdymor, p’run ai oeddent hefyd yn berchen ail gartref ai peidio

Mae’r tabl isod yn manylu ar yr ymateb fesul categori, ac yn dangos bod 42.3% o’r ymatebwyr sy’n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn credu y byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol, gyda 34.8% yn credu na fyddai’n cael unrhyw effaith.

Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor roedd y mwyafrif (53.6%) yn credu y byddai cynyddu’r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar y gymuned leol, 21.5% o’r farn na fyddai yna unrhyw effaith, ac 17.7% yn credu y byddai yna effaith negyddol.

Ymhlith y rhai sy’n berchen ar ail gartref roedd y farn yn rhanedig iawn gyda 30.1% o’r farn na fyddai unrhyw effaith, 27.6% o’r farn y byddai effaith gadarnhaol a 25.4% yn credu y byddai effaith negyddol.

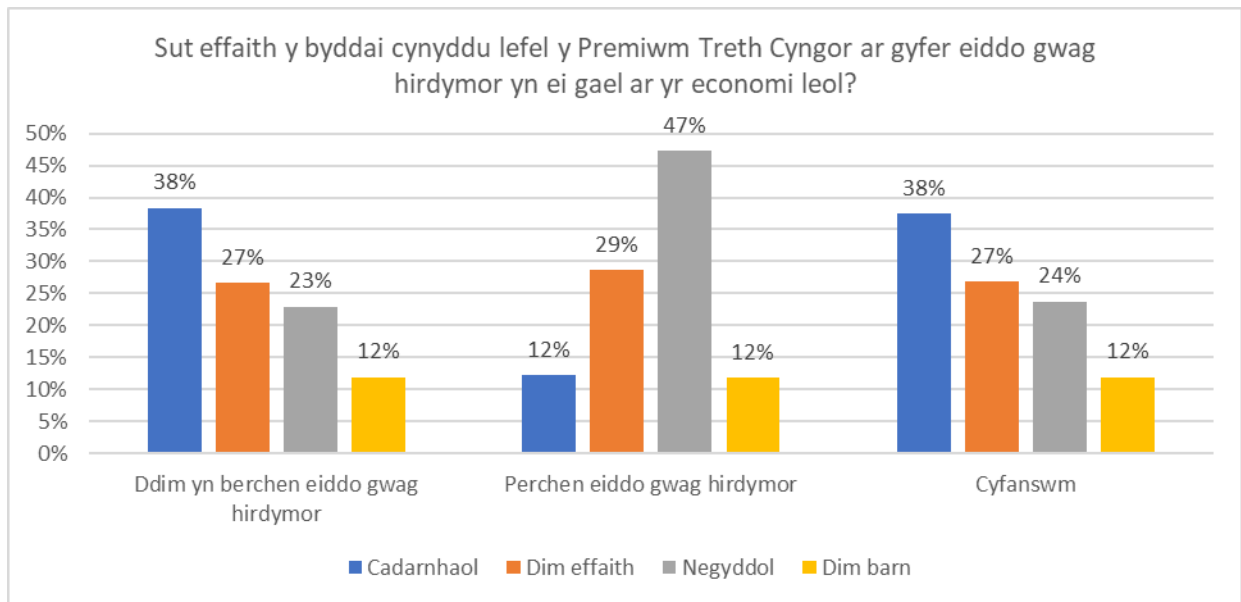
Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy’n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref roedd 38.9% yn meddwl na fyddai effaith ar y gymuned leol, a 33.3% yn credu y byddai effaith negyddol.

	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,954	53.6%	783	21.5%	645	17.7%	264	7.2%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	952	27.6%	1,038	30.1%	877	25.4%	580	16.8%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	27	13.4%	70	34.8%	85	42.3%	19	9.5%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	2	5.6%	14	38.9%	12	33.3%	8	22.2%	36	100.0%
Cyfanswm	2,935	40.0%	1,905	26.0%	1,619	22.1%	871	11.9%	7,330	100.0%

4.7 Sut effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor yn ei gael ar yr economi leol?

At ei gilydd 'roedd cryn wahaniaeth barn ar y cwestiwn yma hefyd gyda 37.5% (N=2,752) o'r holl ymatebwyr yn credu y byddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael effaith gadarnhaol ar yr economi leol. Roedd 26.8% (N=1,964) o'r farn na fyddai unrhyw effaith, a 23.7% (N=1,740) yn credu y byddai effaith negyddol. Nid oedd gan 11.9% (N=874) o'r ymatebwyr farn ar hyn.

Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

“Ddim yn berchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref (ond ddim eiddo gwag hirdymor), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o’r ddau

“Perchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen eiddo gwag hirdymor, p’run ai oeddent hefyd yn berchen ail gartref ai peidio

Mae’r tabl isod yn manylu ar yr ymateb fesul categori, ac yn dangos bod 48.3% o’r ymatebwyr sy’n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol. Roedd 29.4% yn credu na fyddai cynyddu’r premiwm yn cael unrhyw effaith.

Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor roedd 49.3% yn credu y byddai cynyddu’r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar yr economi leol, 23.4% yn credu byddai’n cael unrhyw effaith ac 19.6% o’r farn y byddai’n cael effaith negyddol.

Ymhlith y rhai sy’n berchen ar ail gartref roedd y farn yn rhanedig gyda 30.2% yn teimlo na fyddai cynyddu’r premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael unrhyw effaith ar yr economi leol, 26.8% yn meddwl y byddai yna effaith gadarnhaol a 26.5% yn credu y byddai yna effaith negyddol.

Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy’n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref roedd 41.7% yn credu y byddai cynyddu’r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol, a 25.0% yn credu na fyddai’n cael unrhyw effaith.

	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,799	49.3%	854	23.4%	714	19.6%	279	7.7%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	924	26.8%	1,042	30.2%	914	26.5%	567	16.4%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	24	11.9%	59	29.4%	97	48.3%	21	10.4%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	5	13.9%	9	25.0%	15	41.7%	7	19.4%	36	100.0%
Cyfanswm	2,752	37.5%	1,964	26.8%	1,740	23.7%	874	11.9%	7,330	100.0%

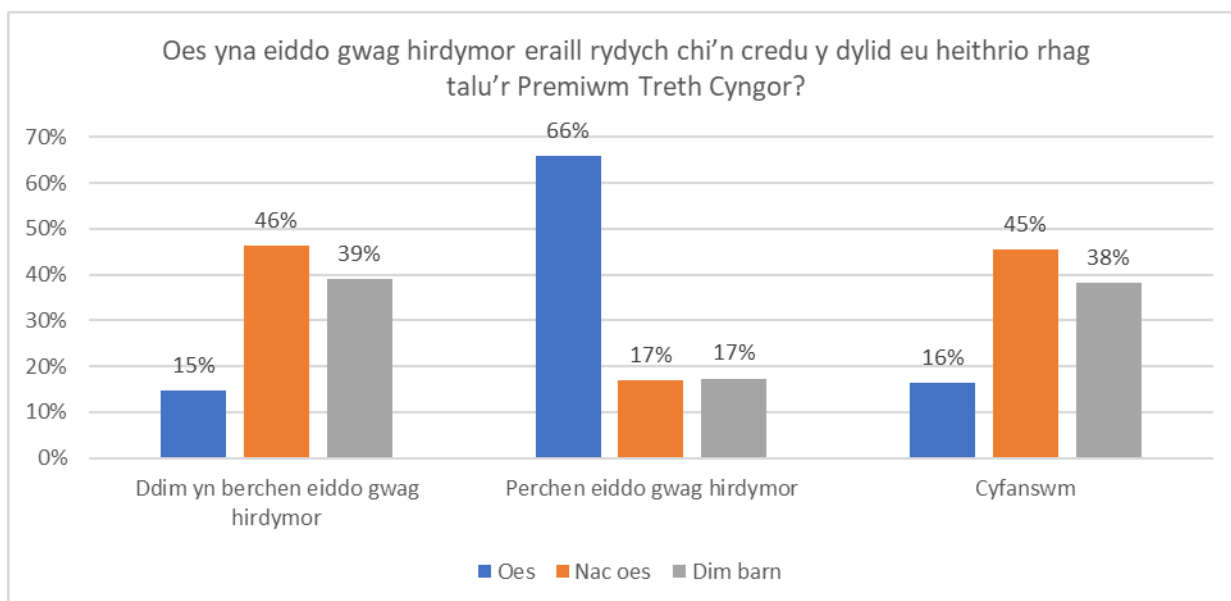
4.8 Oes yna eiddo gwag hirdymor eraill rydych chi'n credu y dylid eu heithrio rhag talu'r Premiwm Treth Cyngor?

Mae'r eiddo gwag hirdymor canlynol wedi eu heithrio'n statudol rhag bod yn destun y Premiwm:

- Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar werth - gyda therfyn amser o un flwyddyn
- Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar osod - gyda therfyn amser o un flwyddyn
- Anecsau sy'n ffurfio rhan, neu sy'n cael eu trin fel rhan o'r brif annedd
- Anheddau fyddai'n unig neu brif breswylfa rhywun pe na bai yn preswyllo yn llety'r Lluoedd Arfog

Roedd gan yr ymatebwyr gyfle i ystyried a oedd angen ychwanegu unrhyw fath o eiddo gwag hirdymor arall ar y rhestr. Bu i 16.3% (N=1,196) o'r ymatebwyr nodi bod angen gwneud hyn, gyda 45.4% (N=3,329) yn nodi nad oedd angen ychwanegu at y rhestr a 38.3% (N=2,805) heb farn.

Fel ddangosir yn y siart isod roedd ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn fwy tebygol nag ymatebwyr eraill i awgrymu eithriadau i'r premiwm, gyda 65.8% (N=156) o holl berchnogion eiddo gwag hirdymor yn nodi hyn o'i gymharu ag 14.7% (N=1,040) o'r holl ymatebwyr eraill.

“Ddim yn berchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref (ond ddim eiddo gwag hirdymor), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

“Perchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen eiddo gwag hirdymor, p'run ai oeddent hefyd yn berchen ail gartref ai peidio

4.9 Nodwch unrhyw eiddo gwag hirdymor eraill rydych chi'n credu y dylid eu heithrio rhag talu'r Premiwm Treth Cyngor

Roedd gan y rhai nododd bod angen ychwanegu at y restr eithrio gyfle i fanlyu ar hyn. O'r 1,196 nododd “Oes” bu i 92.7% (N=1,109) fanlyu ar hynny mewn sylwadau.

Sylwad	Nifer sylwadau	% o'r nifer roddodd sylwadau
Eiddo sydd yn cael gwaith adnewyddu sylweddol (anodd cael gweithwyr)	230	20.7%
Eiddo wedi eu hetifeddu/"probate"	188	17.0%
Gwag oherwydd wedi gorfod mynd i ofal/ysbyty	111	10.0%
Eiddo sydd wedi bod ar werth/i'w rentu am gyfnod hir	95	8.6%
Angen cynyddu'r cyfnod eithriad i fwy na 12mis	89	8.0%
Eiddo sydd ddim ffit i fyw ynddynt	79	7.1%
Pob eiddo gwag hirdymor	78	7.0%
Llety gwyliau	49	4.4%
Ail gartrefi sydd yn cael eu defnyddio	48	4.3%
Cytuno gyda'r rhestr	39	3.5%

Eiddo gwag sydd yn rhan o'r prif gartref ac yn anodd ei wahanu i'w werthu/rhentu e.e. eiddo ar ffermydd	36	3.2%
Eiddo wedi bod ym mherchnogaeth y teulu ers cenedlaethau	34	3.1%
Eiddo yn aros am ganiatad cynllunio/newid defnydd / trwy'r llysoedd	32	2.9%
Eiddo mewn perchnogaeth Cymry Cymraeg/person lleol	30	2.7%
Eiddo ble mae'r perchennog wedi gorfod mynd i ffwrdd i weithio ond yn bwriadu dychwelyd yn y dyfodol	26	2.3%
Eiddo gyda gwerth hanesyddol/rhestredig	26	2.3%
Eiddo gwag gyda busnes yn rhan ohono	16	1.4%
Eiddo sydd ddim yn derbyn gwasanaethau gan y Cyngor	15	1.4%
Ni ddylid codi mwy o dreth ar unrhyw eiddo boed yn wag neu beidio	14	1.3%
Angen gwell diffiniad o "hirdymor"	12	1.1%
Eiddo gwag ble mae'r perchennog yn bwriadu dod i fyw yn barhaol iddo yn y dyfodol	12	1.1%
Eiddo gwag yn berchen elusen/y gymuned	10	0.9%
Pwerau i'r Cyngor i orfodi rhywun werthu yr eiddo iddynt os ydi o wedi bod yn wag am gyfnod penodol	9	0.8%
Eiddo gyda cyfyngiadau neu weithredoedd cyfamod	9	0.8%
Eiddo gwag yn berchen i bensynwyr	8	0.7%
Eiddo ble mai cartref gwyliau oedd y pwrpas gwreiddiol	7	0.6%
Carafanau statig / chalet / annex	5	0.5%
Eiddo gwag oherwydd bod y perchennog yn y carchar	3	0.3%
Tai amlfeddiannaeth (HMO) gwag	3	0.3%
Angen edrych ar pob cais yn unigol	3	0.3%
Eiddo sydd wedi bod yn wag am llai na 5 mlynedd	2	0.2%
Eiddo ble mae pobl yn berchen arnynt ers blynyddoedd e.e. 10 mlynedd	2	0.2%
Perchennog eiddo hefo anabledd neu yn sâl hirdymor	1	0.1%
Eiddo masnachol	1	0.1%
Angen codi premiwm ar adeiladau masnachol gwag	1	0.1%
Ddim yn cytuno hefo'r rhestr - ddylai annex ddim cael eu heithrio	1	0.1%

Gan fod nifer o ymatebwyr wedi gwneud mwy nag un sylwad mae'r niferoedd yn adio i fwy na 100%

4.10 Unrhyw sylwadau eraill sydd gennych am eiddo gwag hirdymor

Bu i 32.9% (N=2,415) o'r ymatebwyr wneud sylw pellach am eiddo gwag hirdymor.

Sylwad	Nifer sylwadau	% o'r nifer roddodd sylwadau
Gyda gymaint o brinder tai yn yr ardal angen annog/cymhell perchnogion eiddo gwag hirdymor i'w gwerthu/rhentu i bobl leol	477	19.8%
Prynu Gorfodol gan y Cyngor ar ôl cyfnod penodol o eiddo fod yn wag - datblygu i fod yn gartrefi i bobl leol	306	12.7%
Ydi'r Cyngor wedi siarad efo perchnogion eiddo gwag i ddeall pam ei fod yn wag yn hytrach na chodi y premiwm - angen penderfynu lefel premiwm achos wrth achos	274	11.3%
Eiddo gwag hirdymor yn gallu bod yn fler a chael effaith ar eiddo cyfagos/delwedd yr ardal/fandaliaeth	260	10.8%
Eiddo gwag hirdymor yn llawer mwy o broblem i gymunedau na ail gartrefi	259	10.7%
Premiwm yn syniad da ond rhaid cael eithriadau e.e. pan mae rhywun yn gorfod mynd i gartref gofal/mynd drwy "probate"/gwaith adnewyddu sylweddol	238	9.9%
Eiddo gwag hirdymor yn ddim help i'r economi leol	200	8.3%
Dylai'r premiwm orfodi perchnogion wneud rhywbeth efo nhw	152	6.3%
Angen cynyddu'r cyfnod eithrio - mwy na 12 mis	127	5.3%
Grantiau i bobl leol ddatblygu eiddo gwag	122	5.1%
Ffordd ddiog gan y Cyngor i godi arian yn lle edrych ar eu gwariant	98	4.1%
Angen gwell diffiniad o "hirdymor" a'r gwahaniaeth rhwng ail gartref/llety gwyliau ac eiddo gwag	97	4.0%
Eiddo gwag hirdymor yn cael effaith ar y gymuned leol a'r iaith Gymraeg	93	3.9%
Byddai ffigyrau am nifer yr eiddo gwag sydd yng Ngwynedd wedi bod yn ddefnyddiol wrth ateb yr ymgynghoriad	80	3.3%
Bydd hyn yn arwain at fwy o eiddo gwag gael eu rhoi ar y farchnad	78	3.2%
Nid dyma'r amser i godi treth cyngor - costau byw ddigon uchel yn barod	77	3.2%
Eiddo gwag yn mynd yn anoddach i'w gwerthu/rhentu oherwydd sefyllfa'r economi	71	2.9%
Fe gaiff effaith negyddol ar dwristiaeth	69	2.9%
Caiff codi y premiwm o bosib yr effaith groes i'r hyn mae'n bwriadu ei gael	64	2.7%
Byddai premiwm yn rwystr i fuddsoddiad/gwariant yn yr ardal	59	2.4%
Nifer o'r eiddo gwag yma ddim yn mynd i fod yn addas ar gyfer anghenion tai yn y gymuned, gan gynnwys teuluoedd ifanc	56	2.3%

Angen sicrhau nad oes rhai yn cymryd mantais o'r eithriadau i osgoi talu treth ychwanegol	49	2.0%
Angen i Gyngor Gwynedd ganolbwyntio ar greu mwy o swyddi yn yr ardal	46	1.9%
Dylai eiddo gwag hirdymor ble nad oes unrhyw fwriad gwella neu werthu dalu y premiwm	45	1.9%
Dylai'r Cyngor fod wedi adeiladu llawer iawn mwy o dai fforddiadwy nac maent wedi ei wneud	42	1.7%
Oes tystiolaeth fod y premiwm 100% yn cael ei fuddsoddi yn y cymunedau?	41	1.7%
Angen edrych ar reolau cynllunio - gwneud hi yn haws dod a eiddo gwag yn ôl i ddefnydd / rheoliadau sydd ddim ond caniatáu pobl leol	40	1.7%
Dylai'r premiwm aros yn 100%	39	1.6%
Holiadur yn rhagfarnllyd a chul a ddim yn ddiuedd	34	1.4%
Angen deddfwriaethau pellach i warchod eiddo er lles cymunedau ac unigolion lleol ac nid eu cosbi	33	1.4%
Rhai eiddo gwag wedi bod ym mherchnogaeth y teulu ers canrifoedd	31	1.3%
Y premiwm yn mynd yn erbyn hawliau dynol/hiliol	31	1.3%
Dylid helpu pobl i adnewyddu adfeilion	29	1.2%
Angen canolbwyntio ar eiddo masnachol gwag yn gyntaf	27	1.1%
Rhai eiddo gwag wedi eu prynu er mwyn dod i fyw iddynt yn y dyfodol	26	1.1%
Dylai eiddo gwag dalu llai o dreth cyngor ac nid mwy - ddim yn derbyn dim gwasanaethau	20	0.8%
Dylai'r Cyngor helpu perchnogion i ddod ag eiddo i ddefnydd yn hytrach na'u cosbi: cydweithredu	20	0.8%
Ni ellid rhoi bai ar eiddo gwag am ddirywiad yn yr iaith Gymraeg	17	0.7%
Premiwm ddim yn deg os nad ydi o yn cael ei ddefnyddio yr un fath drwy'r wlad	16	0.7%
Angen gwneud yn glir/digon o rybudd pryd fydd y newidiadau yn digwydd	15	0.6%
Dylai premiwm fod yn daladwy gan bobl leol yn union yr un fath	13	0.5%
Rheolau llym ar gyfer landlordiaid yn stopio nhw rentu y tai i bobl	12	0.5%
Ni ddylid cynnwys eiddo sydd wedi eu dodrefnu er nad oes neb yn byw ynddynt	11	0.5%
Byddai codi'r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi	10	0.4%
Dylid codi treth cyngor ar garafanau sydd yn ail-gartrefi	7	0.3%
Bydd hyn yn arwain at fwy o eiddo gwag droi yn lety gwyliau	7	0.3%
Ni fyddai codi'r premiwm yn cael llawer o effaith ynddo'i hun ar y defnydd o eiddo gwag	6	0.2%
Bydd codi y premiwm yn creu mwy o waith i staff y Cyngor e.e. mynd ar ôl rhai sydd ddim yn talu	4	0.2%
Eiddo gwag ddim yn broblem anferth yn yr ardal	4	0.2%
Cynnig canran premiwm gwahanol	2	0.1%

Ni ddylai neb o du allan i Wynedd gael ymgynghori ar y polisi Treth Cyngor	1	0.0%
Ni ddylid caniatau newid enwau eiddo i enwau Saesneg	1	0.0%
Dylai'r premiwm fod yn ddibynnol ar brofi incwm	1	0.0%

Gan fod nifer o ymatebwyr wedi gwneud mwy nag un sylwad mae'r niferoedd yn adio i fwy na 100%

Atodiad : Cwestiynau Cydraddoldeb

1. Rhyw

Categori	Nifer	Canran
Dynes / Benyw	3,162	43.1%
Dyn / Gwryw	3,491	47.6%
Dwi'n uniaethu mewn ffordd wahanol	25	0.3%
Gwell gennyf beidio â dweud	652	8.9%
Cyfanswm Ymatebwyr	7,330	100.0%

2. Oedran

Categori	Nifer	Canran
15 oed neu'n iau	1	0.0%
16 - 24 oed	106	1.4%
25 - 34 oed	428	5.8%
35 - 44 oed	772	10.5%
45 - 54 oed	1,474	20.1%
55 - 64 oed	1,806	24.6%
65 - 74 oed	1,405	19.2%
75 - 84 oed	626	8.5%
85 + oed	101	1.4%
Gwell gennyf beidio â dweud	611	8.3%
Cyfanswm Ymatebwyr	7,330	100.0%

3. Cenedligrwydd neu Hunaniaeth Genedlaethol

Categori	Nifer	Canran
Albanaidd	41	0.6%
Cymreig	2,556	34.9%
Gwyddelig o Ogledd Iwerddon	20	0.3%
Prydeinig	2,111	28.8%
Seisnig	1,702	23.2%
Arall	249	3.4%
Gwell gennyf beidio â dweud	651	8.9%
Cyfanswm Ymatebwyr	7,330	100.0%

4. Hil

Categori	Nifer	Canran
Asiaidd	15	0.2%
Cymysg / sawl grŵp ethnig	50	0.7%
Du / Affricanaidd / Caribiaidd	7	0.1%
Gwyn	6,319	86.2%
Sipsiwn / teithiwr Gwyddelig	1	0.0%
Arall	52	0.7%
Gwell gennyf beidio â dweud	886	12.1%
Cyfanswm Ymatebwyr	7,330	100.0%

5. Crefydd

Categori	Nifer	Canran
Bwdhaidd	15	0.2%
Cristion	3,744	51.1%
Hindw	3	0.0%
Iddewig	9	0.1%
Mwslim	8	0.1%
Sic	2	0.0%
Dim crefydd	2,249	30.7%
Arall	115	1.6%
Gwell gennyf beidio â dweud	1,185	16.2%
Cyfanswm Ymatebwyr	7,330	100.0%

6. Rhywioldeb

Categori	Nifer	Canran
Deurywiol	49	0.7%
Dyn hoyw	61	0.8%
Dynes hoyw / lesbiaidd	28	0.4%
Heterorywiol / Strêt	5,660	77.2%
Arall	109	1.5%
Gwell gennyf beidio â dweud	1,377	18.8%
Heb ateb	46	0.6%
Cyfanswm Ymatebwyr	7,330	100.0%

7. Hunaniaeth rhywedd wedi newid?

Categori	Nifer	Canran
Nac ydi	6,086	83.0%
Ydi	89	1.2%
Gwell gennyf beidio â dweud	1,076	14.7%
Heb ateb	79	1.1%
Cyfanswm Ymatebwyr	7,330	100.0%

8. Anabledd

Categori	Nifer	Canran
Nac ydw	5,989	81.7%
Ydw	366	5.0%
Gwell gennyf beidio â dweud	975	13.3%
Cyfanswm Ymatebwyr	7,330	100.0%

9. Sgiliau Cymraeg

Categori*	Nifer	Canran
Siarad Cymraeg	2,593	35.4%
Deall Cymraeg ar lafar	2,591	35.3%
Darllen Cymraeg	2,024	27.6%
Ysgrifennu'n Gymraeg	1,670	22.8%
Ddim yn deall Cymraeg	1,741	23.8%
Gwell gennyf beidio â dweud	1,580	21.6%
Arall	229	3.1%

*modd dewis mwy nac un categori

Paratowyd yr adroddiad yma gan

Tîm Ymchwil

Adran Cefnogaeth Gorfforaethol
Cyngor Gwynedd, Caernarfon, Gwynedd, LL55 1SH

E-bost: ymchwil@gwynedd.llyw.cymru

Ffôn: 01286 679619

www.gwynedd.llyw.cymru/ymchwil

Asesu'r Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg ac Anfantais Economaidd-Gymdeithasol

Gweler y daflen *Sut i Wneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb* am gymorth i lenwi'r ffurflen yma. Mae croeso hefyd i chi gysylltu gyda Delyth Williams, Swyddog Polisi a Chydraddoldeb ar est 32708, neu DelythGadlysWilliams@gwynedd.llyw.cymru, am gymorth pellach.

Mae'n ofynnol i'r Cyngor (dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010) i ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb gwarchoddedig. Mae gan y Cyngor hefyd ddyletswyddau cyffredinol ychwanegol i sicrhau tegwch a meithrin perthnasau da. Rhaid felly gwneud asesiad amserol cyn gwneud penderfyniad ar unrhyw newid perthnasol (h.y. sy'n cael effaith ar bobl hefo nodwedd gwarchoddedig).

Mae hefyd yn ofynnol i'r Cyngor, dan ofynion Safonau'r Gymraeg (Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011) ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac i sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Mae'r ddogfen hon felly yn sicrhau bod y penderfyniadau yma'n diogelu ac yn hyrwyddo'r defnydd a wneir o'r Gymraeg.

O Ebrill 1af 2021 ymlaen mae gan y Cyngor ddyletswydd i roi sylw dyledus i ddod i'r afael ag anfantais economaidd-gymdeithasol mewn penderfyniadau strategol.

I) Manylion

I.1 Beth yw enw'r polisi / gwasanaeth dan sylw?

Premiwm Treth Cyngor ar Eiddo Gwag Hir Dymor ac Ail Gartrefi

I.2 Beth ydi pwrpas y polisi/gwasanaeth sy'n cael ei greu neu ei newid? Pa newidiadau sy'n cael eu hystyried?

Rhwng Ebrill 2018 a Mawrth 2021 roedd y Cyngor wedi bod yn codi premiwm o 50% ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac eiddo gwag hir-dymor, ac ers 1 Ebrill 2021 cynyddwyd lefel y Premiwm i 100%. O 1 Ebrill 2023 bydd y ddeddfwriaeth wedi newid a bydd gan y Cyngor yr hawl i gynyddu lefel y Premiwm i 300%

Bydd angen i'r Cyngor llawn wneud ei benderfyniad ar y lefel Premiwm ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24 yn ei gyfarfod ar 1 Rhagfyr 2022 a hynny ar sail argymhelliad sydd i'w benderfynu gan y Cabinet yn ei gyfarfod ar 22 Tachwedd.

Yn ei gyfarfod ar 27 Medi 2022, cytunodd y Cabinet i gynnal ymgynghoriad cyhoeddus ar sut dylai ymateb i'r newid deddfwriaeth sy'n galluogi'r Cyngor i gynyddu lefel y Premiwm y tu hwnt i'r 100% presennol.

I.3 Pwy sy'n gyfrifol am yr asesiad yma?

Dewi Morgan, Pennaeth Cyllid

I.4 Pryd wnaethoch chi gychwyn yr asesiad? Pa fersiwn yw hwn?

15 Rhagfyr 2020. Dechreuodd yr asesiad hwn ar ôl i'r Cabinet benderfynu y byddai'n cynnal ymgynghoriad cyhoeddus er mwyn darganfod barn y cyhoedd ar y cynnig i newid graddfa'r Premiwm.

Mae'r asesiad wedi cael ei adolygu a'i ddiweddarau yn Tachwedd 2021 er mwyn cymryd ystyriaeth o'r Cyngor ddyletswydd i roi sylw dyledus i ddod i'r afael ag anfantais economaidd-gymdeithasol mewn penderfyniadau strategol.

Mae wedi cael ei addasu a'i ddiweddarau ymhellach yn Hydref / Tachwedd 2022 er mwyn ystyried canlyniadau'r ymgynghoriad cyhoeddus a lanswyd ym Medi 2022

2) Gweithredu

2.1 Pwy yw'r budd-ddeiliaid neu bartneriaid fydd yn rhaid gweithio hefo nhw i wneud yr asesiad yma?

Mae gan y Cyngor y grym o dan Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (fel y'i diwygiwyd) i addasu lefel y Premiwm hyd at 300% o 1 Ebrill 2023 ymlaen, wedi i'r Ddeddf gael ei addasu gan *Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Anheddau Gwag Hirdymor ac Anheddau a Feddiennir yn Gyfnodol) (Cymru) 2022 (SI 2022/370 Cy.90)*. Yr uchafswm blaenorol oedd 100%. Fodd bynnag, mae'n ddisgwyliad ecblyg i ni ymgynghori hefo'r cyhoedd a rhanddeiliaid allweddol. Cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus, gyda sylw wedi ei roi yn y wasg lleol ac ar wefannau cymdeithasol, ac ysgrifennodd y Cyngor at berchnogion eiddo sy'n destun y Premiwm.

Y partneriaid a rhanddeiliaid allweddol oedd:

Trigolion Gwynedd
Trethdalwyr ar eiddo gwag ac ail gartrefi

Bu cydweithio gyda nifer o bartneriaid mewnol, e.e.:

Adran Cyllid
Adran Cefnogaeth Gorfforaethol
Aelodau Cabinet Cyngor Gwynedd
Y Cyngor Llawn

2.2 Pa gamau ydych chi wedi ei cymryd i ymgysylltu gyda pobl hefo nodweddion gwarchoddedig, ynglŷn â'r iaith Gymraeg neu â chymunedau (un ai oherwydd lleoliad neu oherwydd angen) sy'n byw ag anfantais economaidd-gymdeithasol?

Rydym wedi ymdrechu i adnabod unigolion gyda nodweddion gwarchoddedig gan fod yr ymgynghoriad cyhoeddus yn gofyn i'r ymatebwyr ein hysbysu o unrhyw nodweddion gwarchoddedig fel bod modd ystyried rhain wrth ddatblygu'r polisi.

Roedd yr ymgynghoriad yn un cyhoeddus ac roedd yr holiadur ar gael i unrhyw un i'w lenwi ar-lein. Cyhoeddwyd dau ddatganiad i'r wasg yn codi ymwybyddiaeth ohono, a defnyddiwyd cyfryngau cymdeithasol i godi ymwybyddiaeth.

Ysgrifennodd y Cyngor at bob aelwyd oedd yn destun y Premiwm gyda llythyr yn tynnu eu sylw at yr ymgynghoriad. Lle roedd y cyfeiriad gohebiaeth gwahanol wedi ei gofnodi yn y system Treth Cyngor, defnyddiwyd hwnnw. Roedd y llythyr yn cyfeirio at wefan y Cyngor a'r cyfle i lenwi'r holiadur yno, ond roedd gwefan y Cyngor yn nodi y gallai unrhyw un gysylltu gyda'r Cyngor os oeddynt yn dymuno derbyn copi papur o'r ymgynghoriad.

2.3 Beth oedd canlyniad yr ymgysylltu?

Cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus rhwng 30 Medi a 28 Hydref 2022. Derbyniwyd 7,330 o ymatebion ar yr holiadur ffurfiol, yn ogystal ag oddeutu 100 o lythyrau a negeseuon ar wahân yn mynegi anffodlonrwydd gyda'r cynnig. Roedd 7,277 o ymatebion i'r holiadur ar-lein a 53 o ymatebion papur. Dyma'r nifer fwyaf o ymatebion mae'r Cyngor wedi ei weld i unrhyw ymgynghoriad yn y blynyddoedd diwethaf

Roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr (50.3%, N=3,684) yn berchen ar un ai ail gartref neu annedd gwag hirdymor yng Ngwynedd (neu'r ddau).

Mewn cyfanswm roedd tri-chwarter yr ymatebwyr (75.0%, N=5,497) o'r farn nad yw'n briodol cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi. Roedd 24.1% (N=1,764) yn credu ei bod yn briodol ei gynyddu, gyda 0.9% (N=69) heb farn. Fodd bynnag drwy wahanu'r atebion rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir rhywfaint o wahaniaeth barn gyda mwyafrif llethol yr ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm. Ymhlith ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref roedd y farn yn fwy rhanedig, ond gyda'r mwyafrif yma hefyd o'r farn na fyddai'n briodol cynyddu'r premiwm

Gofynnwyd am sylwadau ymatebwyr ar effaith y Premiwm ar nifer o agweddau o faterion cymdeithasol. Roedd nifer o'r rhai oedd yn gwrthwynebu'r cynnydd yn nodi eu bod yn berchen ar eu heiddo yng Ngwynedd ers sawl blwyddyn, ac yn hoff iawn o'r ardal. Ar y llaw arall, roedd rhai o'r rhai oedd yn ymateb yn honni fod cymhelliad hiliol tu ôl i'r bwriad i godi Premiwm gan fod y Cyngor yn erbyn pobl o'r tu allan i Wynedd a'i fod yn hiliol. Ni gyflwynwyd unrhyw dystiolaeth i gefnogi'r farn yma.

Mae dau gategori gwahanol o eiddo sy'n destun y Premiwm, sef ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor.

Ychydig iawn o bobl sydd eisiau talu mwy o dreth, ac roedd gwrthwynebiad chwyrn gan berchnogion ail gartrefi yn arbennig. Mae'n sefyll i reswm byddai cynyddu lefel y Premiwm yn cael effaith ariannol ar yr unigolion yma, ond ni welwyd dystiolaeth y byddai unrhyw grŵp gwarchoddedig yn cael eu heffeithio. Serch hynny, mae nifer o'r rhai sydd wedi ymateb i'r ymholiad yn honni fod y polisi o godi'r Premiwm yn un hiliol, gwrth-Seisnig, er nad oes unrhyw wahaniaethu yn bodoli pan yn gosod y premiwm.

Roedd yr ymgynghoriad yn cynnwys holiadur cydraddoldeb. Roedd hyn yn awgrymu fod cyfran uwch o berchnogion ail gartrefi na'r boblogaeth gyffredinol yn bobl hŷn.

2.4 Ar sail pa dystiolaeth arall ydych chi'n gweithredu?

Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn caniatáu i'r Cyngor weithredu'n bositif tuag at rhai carfannau os oes dystiolaeth o angen ("cymryd camau i fodloni anghenion pobl o grwpiau gwarchoddedig ble mae'r rhain yn wahanol i anghenion pobl eraill"). Mae sawl astudiaeth gan

y Cyngor wedi adnabod fod problem yn bodoli gyda argaeledd tai i deuluoedd ifanc Gwynedd, felly rydym wedi adnabod problem ac yn cymryd camau i ddelio gyda hynny. Mae pobl ifanc wedi ei prisio allan o'r farchnad dai leol.

Ar 9 Tachwedd 2022 roedd:

4,564 eiddo yn destun y Premiwm ar ail-gartrefi (Dosbarth B)

229 o ail gartrefi pellach yn Dosbarth B ond ddim yn talu'r Premiwm gan eu bod yn destun un o'r eithriadau a amlinellir yn Rhan 8 isod.

753 eiddo o fewn Dosbarth A lle mae'r meddiant yn cael ei wahardd am gyfnod o 28 diwrnod o leiaf yn y flwyddyn berthnasol.

Ar yr un adeg, roedd **1,099** eiddo yn destun y Premiwm ar annedd gwag hirdymor.

Astudiaeth Effaith Tai Gwyliau

Ystyriaeth allweddol gan y Cyngor wrth pan yn gosod Premiwm 2023/24 fydd yr adroddiad manwl Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau a gyflwynwyd i gyfarfod y Cabinet ar 15 Rhagfyr 2020:

https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//documents/s27960/Eitem%20%20-%20Adroddiad_GwaithYmchwilTaiGwyliau.pdf?LLL=1

Mae hyn yn dilyn astudiaeth debyg a gynhaliwyd yn 2013.

Mae'r adroddiad hwn yn dangos fod cyfanswm nifer y cartrefi gwyliau (ail gartrefi ac unedau gwyliau hunan-ddarpar) o fewn Gwynedd yn parhau i gynyddu, ac yn gofyn am ymrwymiad y Cabinet i gymryd camau pendant i ymdrin â'r sefyllfa.

Mae'r astudiaeth yn ganlyniad gwaith ymchwil manwl sydd wedi cael ei gynnal dros y misoedd diwethaf, ac mae'n amlygu fod nifer o ffactorau sy'n dylanwadu ar stoc dai Gwynedd. Mae'n adeiladu ar astudiaethau sydd wedi cael eu cynnal yn y gorffennol ac yn amlygu fod materion dybryd sy'n parhau angen sylw, a fod y sefyllfa o fewn cymunedau Gwynedd, yn enwedig y rhai sy'n denu ymwelwyr, yn dwysau.

Tra fod sgôp yr astudiaeth yn ymestyn i faterion cynllunio hefyd, rhoddir sylw blaenllaw i'r cymhelliad ariannol sydd yn bodoli o fod yn berchennog tŷ gwyliau yn ogystal â'r fantais trethiannol sy'n bodoli o fod yn cwrdd â'r trothwyon cyfreithiol ar gyfer trosglwyddo eiddo i'r gyfundrefn ardrethi annomestig (nid yw'r eiddo hyn yn destun y Premiwm).

Gwerth eiddo

Mae bandiau Treth Cyngor ail gartrefi yn gyffredinol uwch nag eiddo Gwynedd yn gyffredinol. Yn Hydref 2022, roedd 32.1% o ail gartrefi Gwynedd ym Mand Treth Cyngor E neu uwch, o'i gymharu â 22.1% o eiddo Gwynedd yn gyffredinol. Ar y llaw arall, mae bandiau eiddo gwag hir dymor yn is. Dim ond 17.6% o'r eiddo yma sydd yn mand E neu uwch.

Un o'r themâu oedd yn dod o'r ymgynghoriad oedd fod nifer o ail gartrefi yn gartref teuluol oedd wedi cael eu hetifeddu a'u cadw gan y teulu, neu fod yr eiddo wedi bod ym mherchnogaeth y teulu fel ail gartref ers nifer o flynyddoedd.

2.5 Oes yna unrhyw fylchau yn y dystiolaeth sydd angen ei gasglu?

Ar wahân i ymdeimlad rhai ymatebwyr fod Cyngor Gwynedd yn gyffredinol hiliol am ystyried codi'r Premiwm ac yna ei gynyddu, nid oes dystiolaeth wedi ei dderbyn i gefnogi hynny gan fod astudiaethau wedi cael eu cynnal sy'n awgrymu fod angen cymryd camau i weithredu i fynd i'r afael â phroblemau tai mewn ardaloedd gwledig o Wynedd.

3) Adnabod yr Effaith

3.1 Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r effaith fydd unrhyw newidiadau'n ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb isod. Beth yw'r effaith fydd y polisi/gwasanaeth newydd neu'r newidiadau arfaethedig yn ei gael ar bobl hefo'r nodweddion hyn? Mae hefyd angen ystyried yr effaith ar anfantais economaidd-gymdeithasol ac ar y Gymraeg.

Nodweddion	Sut fath o effaith? *	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Hil (gan gynnwys cenedligrwydd)	Positif	Bwriad y polisi o godi premiwm yw i fynd i'r afael â'r sefyllfa nad oes tai ar gael i bobl leol, ac mae'r effaith yn positif ar y garfan yma.
	Negyddol	<p>Bydd y polisi yn effeithio ar bobl o'r tu allan i Wynedd ac mae rhai o ymatebwyr i'r ymgynghoriad cyhoeddus yn honni y byddai'r Polisi yn hiliol gan ei fod yn targedu pobl o'r tu allan i Gymru. Fodd bynnag, nid oes unrhyw ystyriaeth o hil perchnogion yr eiddo pan fydd premiwm yn cael ei godi ar ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor.</p> <p>Codir y Premiwm ar bob ail gartref ac eiddo gwag hirdymor heb wahaniaethu mewn unrhyw fodd ar lle mae'r perchnogion yn byw na beth yw eu hil neu genedligrwydd. Er hynny, rydym yn cydnabod fod yr ymgynghoriad cyhoeddus yn dangos fod cyfran arwyddocaol o berchnogion ail gartrefi yn adnabod eu hunain fel Saeson ac felly mae'n debyg y bydd y polisi yn cael effaith ariannol negyddol ar y garfan yma. Serch hynny, bydd yr arian yn cael ei ddefnyddio i ddatblygu'r farchnad dai ar gyfer pobl leol, sy'n ddeiliant positif.</p>
Anabledd	Ansylweddol	Mae posibilrwydd bychan o wahaniaethau yn anuniongyrchol ar sail anabledd o oes rhywun anabl yn cadw eiddo sydd

		wedi ei addasu yng Ngwynedd gan nad oes modd iddynt gael gwyliau mewn man arall.
Rhyw	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Oedran	Positif	<p>Dangosodd astudiaeth yn 2013 fod gwneuthuriad demograffig y cymunedau sydd â chyfrannau uchel o ail gartrefi yn wahanol; yn gyffredinol, mae'r boblogaeth breswyl yn 'hîn'. Mae hyn yn effeithio ar gydbwysedd y cymunedau a bydd yn cael effaith ar wydnwch a chynladwyedd yr ardaloedd hyn yn y dyfodol.</p> <p>Aethpwyd ymlaen i nodi fod proffiliau perchnogion ail gartrefi eu hunain yn awgrymu eu bod yn gyffredinol yn ganol oed neu wedi ymddeol, ac yn gyfoethocach na'r cyfartaledd cenedlaethol. Fe wnaeth Shelter (2011) (<i>Taking Stock, an assessment of under utilisation of housing stock in England</i>) amcangyfrif fod 60% o berchnogion ail gartrefi yn genedlaethol rhwng 45 a 60 mlwydd oed o gymharu â 40% ar draws yr holl perchen-feddiant yn y grŵp oedran hwn. Mae ymatebion yr ymgynghoriad cyhoeddus cyfredol wedi awgrymu yr un peth.</p> <p>Felly, mae tystiolaeth fod y rhai fydd ar eu colled yn ariannol yn hîn, ond disgwylir y bydd y bobl hîn sy'n byw yn yr ardaloedd perthnasol trwy'r flwyddyn ar eu hennill gan y bydd y gymdeithas leol yn fwy gwydn a chynaliadwy.</p> <p>Serch hynny, mae tystiolaeth gryf fod darparwyr gofal yn wynebu trafferthion recriwtio dybryd. Mae sicrhau cydbwysedd cymunedol yn hollbwysig er mwyn cael digon o bobl ieuengach i warchod a rhoi gofal i bobl hîn, a bwriad y polisi o godi Premiwm ydi helpu pobl ifanc i aros yn yr ardal leol trwy allu darparu cartrefi lleol iddynt. Ar y cyfan, felly, bydd y polisi yn cael effaith positif gan ei fod yn helpu teuluoedd ifanc i gael cartref. Bydd hyn wedyn yn rhoi effaith mwy positif na negyddol ar gydbwysedd cymunedol.</p>
Cyfeiriadedd rhywiol	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Crefydd neu gred (neu ddiffyg cred)	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Ailbennu rhywedd	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Beichiogrwydd a mamolaeth	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod

Priodas a phartneriaeth sifil	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Yr iaith Gymraeg	Positif	<p>Bydd effaith anuniongyrchol ar yr iaith gan mai pwrpas codi premiwm yw i annog perchnogion eiddo gwag hir dymor ac ail gartrefi i ddychwelyd yr eiddo i'r stoc dai lleol, neu i dalu Treth Cyngor ychwanegol. Mae cynnyrch y Premiwm hyd yma wedi ei ddefnyddio i diwallu anghenion tai lleol. Mae cefnogi'r iaith Gymraeg, felly, yn rhan greiddiol o'r polisi yma.</p> <p>Yn benodol, bydd effaith positif ar gydbwysedd cymunedau gan fod cynnyrch y premiwm yn ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai sy'n cynorthwyo teuluoedd lleol i brynu tŷ fforddiadwy.</p>
Anfantais Economaidd-Gymdeithasol	Positif	<p>Wrth benderfynu yn Chwefror 2021 i argymhell i'r Cyngor llawn gynyddu lefel y Premiwm i 100%, nododd aelodau'r Cabinet fod argyfwng tai o fewn y sir. Pwysleisiwyd yr egwyddor fod y Cyngor yn awyddus i drigolion gael cartrefi yn eu cymunedau, i sicrhau cymunedau sydd yn ffynnu. Ategwyd fod tai yn flaenoriaeth ac fod gofyn i sicrhau adnoddau ychwanegol er mwyn gweithredu'r Strategaeth Dai.</p> <p>Mae'r y grym i godi premiwm wedi ei gyflwyno trwy Ddeddf Tai (Cymru) 2014 ac mae'r canllawiau statudol yn nodi:</p> <p><i>Bwriadwyd i'r disgrisiwn a roddir i awdurdodau lleol i godi premiwm fod yn gyfrwng i gynorthwyo awdurdodau lleol i wneud y canlynol:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>adfer defnydd cartrefi gwag hirdymor er mwyn darparu cartrefi saff, diogel a fforddiadwy; a</i> • <i>chynorthwyo awdurdodau lleol i gynyddu'r cyflenwad o dai fforddiadwy a gwella cynladwyedd cymunedau lleol.</i>

3.2 Mae'n ddyletswydd ar y Cyngor dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 i gyfrannu'n bositif i gymdeithas decach trwy hybu cydraddoldeb a pherthynas dda yn ei weithgareddau ym meysydd oedran, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol, crefydd, hil, trawsrywedd, anabledd a beichiogrwydd a mamolaeth. Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r ffordd mae unrhyw newid yn effeithio'r dyletswyddau yma.

Dyletswyddau Cyffredinol y Ddeddf Cydraddoldeb	A yw'n cael effaith?*	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Cael gwared â cham-wahaniaethu anghyfreithlon, aflonyddu ac erledigaeth	Nac ydi	
Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	Ydi	Bydd hyn yn rhoi cyfle cyfartal i bobl leol sy'n methu fforddio cartref ar hyn o bryd. Mae'r sefyllfa tai ar hyn o bryd yn anghyfartal a bwriad y penderfyniad ydi sefydlogi ac unioni'r sefyllfa yma.
Meithrin perthnasau da	Ydi	<p>Gall y polisi o godi Premiwm hyrwyddo perthnasau da gyda pobl o fewn cymunedau Gwynedd os ydi'r Polisi yn rhoi cyfle iddynt cael gwell cartref, neu gartref cyntaf, gan fod nifer y tai gwyliau ac anheddau gwag yn cael ei ganfod fel cael effaith andwyol ar allu pobl lleol i gael lle i fyw. Gall polisi o godi Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi ac anheddau gwag wella'r perthnasau os ydi trigolion Gwynedd yn teimlo fod y polisi'n gymorth iddynt fod â gwell cyfle i gael cartref yn eu hardal leol.</p> <p>Mae rhai perchnogion ail gartrefi wedi honni yn eu hymateb i'r ymgynghoriad y bydd cynyddu lefel y Premiwm yn achosi drwg-deimlad cymunedol, ond nid oes unrhyw dystiolaeth i law gefnogi'r honiad yma. Mae'r anghyfartaledd presennol yn fwy tebygol o greu drwgdeimlad.</p>

3.3 Sut mae eich cynnig yn sicrhau eich bod yn gweithio yn unol â gofynion Safonau'r Iaith Gymraeg (Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011), i sicrhau na chaiff y Gymraeg ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg, ac y manteisir ar bob cyfle i hyrwyddo'r Gymraeg (y tu hwnt i ddarparu gwasanaethau'n ddwyieithog) a chynyddu cyfleoedd i ddefnyddio a dysgu'r iaith yn y gymuned?

Fel nodir yn 3.1 uchod, bydd effaith bositif ar gydbwysedd cymunedau gan fod cynnyrch y premiwm yn ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai sy'n cynorthwyo teuluoedd lleol i brynu tŷ fforddiadwy.

3.4 Pa fesurau neu newidiadau eraill y gallech eu cynnwys i gryfhau neu newid y polisi / arfer er mwyn cael effaith gadarnhaol ar gyfleoedd pobl i ddefnyddio'r Gymraeg, ac i leihau neu atal unrhyw effeithiau andwyol y gallai'r polisi/ymarfer ei gael ar yr iaith Gymraeg?

Polisi trethiant yw hwn, a credwn fod y polisi cyfredol yn mynd hyd eithaf ein gallu cyfreithiol a statudol yn hynny o beth o safbwynt cael effaith bositif ar yr iaith.

3.5 Sut mae'r cynnig yn dangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i'r angen i fynd i'r afael ag anghyfartaledd o achos anfantais economaidd-gymdeithasol? (Sylwch fod hyn yn ymwneud â chau bylchau anghydraddoldeb yn hytrach na gwella canlyniadau i bawb yn unig).

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu Cynllun Gweithredu Tai yn Rhagfyr 2020 sy'n cynnwys ystod o brosiectau yn eu lle i wneud y defnydd o gynnyrch y Premiwm er mwyn mynd i'r afael ag achosion o anfantais economaidd-gymdeithasol. Yr egwyddor sylfaenol yw fod y rhai sy'n gallu fforddio sawl eiddo yn cynorthwyo'r rhai mwyaf bregus mewn cymdeithas sy'n methu cael cartrefi o gwbl. Y prosiectau yn y Cynllun Gweithredu Tai sy'n gwneud defnydd o arian y Premiwm yw:

- Cynlluniau tai â chefnogaeth i'r digartref
- Llety â chefnogaeth i ieuencid digartref
- Unedau hunan-gynhaliol ar gyfer unigolion ag anghenion cymdeithasol dwys
- Pecynnau cefnogaeth i landlordiaid preifat
- Llety a chefnogaeth ychwanegol yn Arfon
- Adeiladu mwy o dai cymdeithasol na'r hyn y gellir ei ariannu drwy'r grant tai cymdeithasol
- Datblygu tai ein hunain er mwyn cynyddu'r cyfleoedd i drigolion Gwynedd gystadlu yn y farchnad dai.
- Ymgynghori gyda chymunedau er mwyn sefydlu eu anghenion tai

- Plotiau hunan adeiladu
- Grantiau Prynwyr Tro Cyntaf i adnewyddu tai gwag
- Eithriad Treth Cyngor ar dai gwag i brynwyr tro cyntaf
- Cynllun cymorth prynu
- Prynu tir adeiladu ar gyfer y dyfodol
- Elfen trigiannol mewn cynlluniau adfywio cymunedol
- Sefydlu gwasanaeth Cadwraeth Ynni newydd i berchnogion tai er mwyn cyfrannu tuag at ein dyhead i fynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd
- Cynllun peilot Tai Arloesol
- Ariannu'r diffyg ariannol yn achosion busnes tai arloesol
- Tai gyda chefnogaeth – ieuencid
- Tai gofal estynedig – henoed
- Tai gyda chefnogaeth – oedolion gydag anghenion dwys
- Cartrefi addas i blant gyda anghenion corfforol dwys
- Frondeg, Caernarfon
- Benthyciadau di log i wella cyflwr tai
- Siop un stop i faterion Tai

3.6 Pa fesurau neu newidiadau eraill y gallech eu cynnwys i gryfhau neu newid y polisi / arfer i ddangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i'r angen i leihau canlyniadau anghyfartal o ganlyniad i anfantais economaidd-gymdeithasol, yn unol â'r Ddeddf Economaidd-Gymdeithasol?

Credwn fod y polisi eisoes yn dangos ymrwymiad llwyr i roi sylw dyledus i'r angen i leihau canlyniadau anghyfartal o ganlyniad i anfantais economaidd-gymdeithasol ac nad oes angen mesurau neu newidiadau eraill.

4) Dadansoddi'r canlyniadau

4.1 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, bositif ar unrhyw un o'r uchod? Beth yw'r rheswm am hyn?

Un o'r prif ganlyniadau'r Premiwm ydi ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai. Bydd y cynllun hwn yn mynd i'r afael ag anghysondeb cymdeithasol o fewn Gwynedd. Mae'r Aseiad Effaith Cydraddoldeb a gwblhawyd wrth baratoi'r Cynllun Gweithredu Tai yn nodi'r camau positif iawn fydd yn deillio o weithredu'r Cynllun, gyda chymorth ariannol y Premiwm:

[Microsoft Word - 0.2Aseiad_Effaith_Cydraddoldeb_CGT.doc \(llyw.cymru\)](#)

Bwriad y Premiwm yw anelu i leihau anghydraddoldeb o fewn cymunedau Gwynedd, ac mae'n cyfrannu at hynny drwy ariannu prosiectau penodol.

Mae manylion am asesiad o safbwynt Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol i'w gael yng nghorff yr adroddiad i'r Cabinet.

4.2 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, negyddol ar unrhyw un o'r uchod? Beth yw'r rheswm am hyn?

Dau garfan benodol o'r boblogaeth fydd yn destun y premiwm, sef perchnogion ail gartrefi, a perchnogion tai gwag hir dymor.

Dylid nodi fod ymatebion i'r ymgynghoriad, ynghyd ag astudiaethau cenedlaethol yn awgrymu'n gryf fod perchnogion ail gartrefi yn dueddol o fod yn bobl hŷn. Mae nifer o'r ymatebion i'r ymgynghoriad yn awgrymu fod rhai o'r perchnogion hŷn yma yn "asset rich / cash poor". Hynny yw, maent wedi prynu'r eiddo ers sawl blwyddyn neu wedi ei etifeddu, ond nid yw eu hincwm o reidrwydd yn uchel. Mae hyn yn y pen draw yn codi gronyn o amheuaeth os yw'r Cyngor yn gwireddu ei ddyletswyddau statudol, ond rhaid pwysu hynny yn erbyn y tlodi, diweithdra a digartrefedd sydd yng nghefn gwlad Gwynedd. Yn ôl y Cynllun Gweithredu Tai, mae 59% o drigolion Gwynedd wedi cael eu prisio allan o'r farchnad yng Ngwynedd.

Mae nifer o'r ymatebion i'r ymgynghoriad cyhoeddus wedi datgan fod y Polisi yma yn un hiliol gan ei fod yn targedu unigolion sydd yn byw y tu allan i Gymru. Fodd bynnag, mae'r Premiwm yn cael ei godi ar bob eiddo sy'n ail gartref neu'n eiddo gwag hirdymor heb ystyried y perchnogaeth. Mae cyfran arwyddocaol o berchnogion ail gartrefi yn adnabod eu hunain fel Saeson, a byddai cynyddu'r Premiwm yn cael effaith ariannol negyddol ar y garfan yma.

Mae cyfraith achos wedi sefydlu y bydd gwahaniaethu anuniongyrchol yn cael ei gymryd fel bod wedi digwydd pan fyddai darpariaeth, maen prawf neu arfer sy'n ymddangos yn niwtral, yn rhoi personau o darddiad hiliol neu ethnig o dan anfantais benodol o'i gymharu â phersonau eraill, oni bai bod darpariaeth, maen prawf neu arfer yn cael ei gyfiawnhau'n wrthrychol gan nod cyfreithlon a'r modd o gyflawni'r nod hwnnw yn briodol ac angenrheidiol.

Wrth wneud penderfyniad ar y Premiwm, felly, rhaid bod yn ymwybodol o'r posibilrwydd fod gwahaniaethu anuniongyrchol yn bodoli. Er mai defnydd eiddo sy'n golygu os yw Premiwm yn daladwy arno neu beidio, nid ei berchnogaeth, mae canlyniad yr ymgynghoriad yn awgrymu fod perchnogion eiddo o'r fath yn dueddol o fod yn Saeson ac yn bobl hŷn ac mae angen bod yn ymwybodol o'r risg o wahaniaethu anuniongyrchol yn erbyn y carfannau hyn.

Fodd bynnag, mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn datgan fod hyn yn gyfreithiol os yw'r polisi yn fodd cymesur o gyflawni nod ddilys, ac yn yr achos hwn mae'n fodd o wireddu gweithrediad gadarnhaol, sef mynd i'r afael ag argyfwng tai i bobl leol.

4.3 Beth ddylid ei wneud?

Dewiswch un o'r canlynol:

Parhau gyda'r polisi / gwasanaeth gan ei fod yn gadarn	
Addasu'r polisi i ddileu unrhyw rwystrau	
Atal a dileu'r polisi gan fod yr effeithiau niweidiol yn rhy fawr	
Parhau a'r polisi oherwydd gellir cyfiawnhau unrhyw effaith niweidiol	✓
Dim camau pellach ar hyn o bryd, mae'n gynamserol i benderfynu, neu does dim digon o dystiolaeth	

4.4 Os yn parhau hefo'r cynllun, pa gamau fyddwch chi'n cymryd i leihau neu liniaru unrhyw effeithiau negyddol?

Mae ychydig o dystiolaeth y byddai cynyddu'r premiwm ar ail-gartrefi yn gwahaniaethau yn erbyn grŵp gwarchodedig, gyda data yn awgrymu fod perchnogion ail gartrefi yn tueddu i fod yn bobl hŷn ac yn adnabod eu hunain fel Saeson. Bwriad y polisi o safbwynt Premiwm Treth Cyngor yw cydnabod fod eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi yn cynyddu rhai o broblemau cymdeithasol Gwynedd, a dylai'r perchnogion wneud cyfraniad ariannol i liniaru peth o'r anfanteision maent yn eu hachosi.

Mae honiad fod y polisi o godi'r Premiwm yn un hiliol oherwydd lle mae perchnogion ail gartrefi yn byw, ond mae nifer o'r rhai sydd wedi ateb yr ymgynghoriad yn nodi mai Cymry sydd yn berchen ar eiddo yng Ngwynedd tra fod eu prif gartref y tu allan i Gymru. Bydd y Premiwm yn cael ei godi yn seiliedig ar nodweddion yr eiddo, nid nodweddion y perchennog, a bydd effaith bositif os ydi teuluoedd lleol yn gallu fforddio prynu eiddo yn eu hardal leol yn hytrach na gorfod symud i ffwrdd i gael cartref. Mae cydnabyddiaeth fod effaith ariannol negyddol ar bobl sy'n byw tu allan i Wynedd, gyda nifer helaeth ohonynt yn adnabod eu hunain fel Saeson. Yn unol â gofynion Deddf Cydraddoldeb 2010 mae cynyddu lefel y Premiwm yn fodd cymesur o gyflawni nod ddilys, sef ariannu Cynllun Gweithredu Tai sy'n mynd i'r afael â peth o'r niwed mae ail gartrefi ac anheddau gwag yn eu hachosi i gymunedau Gwynedd.

4.5 Os nad ydych yn gweithredu ymhellach i ddileu neu leihau effeithiau negyddol, esboniwch pam yma.

--

Mater gwleidyddol yn y pen draw yw lefel y Premiwm, wedi ei gymryd ar sail y dystiolaeth sydd i law. Bydd yr aelodau etholedig yn dod i benderfyniad ar y balans briodol i'w gael rhwng y gost ychwanegol i berchnogion ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor a'r cymhelliant cysylltiedig o ddod ag eiddo yn ôl i ddefnydd, yn erbyn y lles cymdeithasol fyddai'n deillio o'r gallu i wireddu cynlluniau penodol i fynd i'r afael ag anghysondeb cymdeithasol.

5) Monitro

5.1 Pa gamau fyddwch chi'n gymryd i fonitro effaith ac effeithiolrwydd y polisi neu wasanaeth (cynllun gweithredu)?

Bydd rhaid cael penderfyniad y Cyngor llawn yn flynyddol ar gyfer gosod lefel y Premiwm. Bydd yr Adran Gyllid yn parhau i gadw golwg ar newidiadau ar statws eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi, ac yn gweithredu fel bo'r angen i asesu os oes materion cydraddoldeb tu ôl i'r trosglwyddo i ardrethi annomestig.

CANLLAWIAU

Treth Gyngor ar dai gwag ac ail gartrefi

Canllawiau ar gyfer awdurdodau lleol ar breimymau'r dreth gyngor ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi.

Cyhoeddwyd gyntaf: 9 Mawrth 2023

Diweddarwyd ddiwethaf: 9 Mawrth 2023

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html> i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

Cynnwys

Rhagymadrodd

Rhan 1: gweithredu premiwm y dreth gyngor ar anheddau gwag hirdymor ac anheddau a feddiennir yn gyfnodol yng Nghymru

Rhan 2: gweinyddu a Gorfodi

Rhan 3: monitro ac adrodd ar bremiymau'r dreth gyngor

Rhan 4: apeliadau

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html> i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

Rhagymadrodd

Ers 1 Ebrill 2017, mae awdurdodau lleol yng Nghymru wedi gallu codi premiwm o hyd at 100% o gyfradd safonol y dreth gyngor ar anheddau gwag hirdymor ac anheddau a feddiennir yn gyfnodol (y cyfeirir atynt yn fwy cyffredin fel ail gartrefi) yn eu hardaloedd. O 1 Ebrill 2023, bydd y premiymau uchaf y gall awdurdodau lleol eu pennu ar gyfer y dreth gyngor yn cynyddu i 300%. Pwerau disgrisiwn yw'r pwerau a roddir i awdurdodau lleol, felly mater i bob awdurdod lleol fydd penderfynu a fydd yn codi premiwm ar eiddo gwag hirdymor neu ail gartrefi (neu'r ddau).

Diben y canllawiau hyn yw sicrhau bod dull teg a chyson yn cael ei ddefnyddio ledled Cymru a helpu awdurdodau lleol i wneud y canlynol:

- penderfynu a ddylid codi premiwm neu ddiwygio premiwm yn eu hardal leol
- gweinyddu a gorfodi premiymau
- cymhwysu'r eithriadau
- monitro ac adrodd ar y defnydd a wneir o breiymau

Rhaid i bob awdurdod lleol yng Nghymru ystyried unrhyw ganllawiau a gyhoeddir gan Weinidogion Cymru wrth benderfynu ar breiwm ar gyfradd safonol y dreth gyngor fel y nodir yn adrannau 12A (3) a 12B (4) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 ('Deddf 1992') fel y'u mewnosodwyd gan Ddeddf Tai (Cymru) 2014 ('Deddf 2014').

Ni ddylid trin y canllawiau hyn fel dehongliad o'r ddeddfwriaeth. Mater i'r awdurdod lleol yn y lle cyntaf yw dehongli'r ddeddfwriaeth, a'r llysoedd sy'n gyfrifol am roi dehongliad diffiniol.

Rhan 1: gweithredu premiwm y dreth gyngor ar anheddau gwag hirdymor ac anheddau a

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Evch i <https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html> i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

feddiennir yn gyfnodol yng Nghymru

Y fframwaith cyfreithiol ar gyfer premiymau'r dreth gyngor

Mae'r adran hon yn amlinellu'r fframwaith cyfreithiol sy'n berthnasol i'r premiwm ar anheddau gwag hirdymor ac anheddau a feddiennir yn gyfnodol. Caiff gofynion penodol ar gyfer eiddo gwag hirdymor yn Adran 12a, a chaiff gofynion penodol ar gyfer anheddau a feddiennir yn gyfnodol yn Adran 12b.

Adrannau 12A a 12B i alluogi awdurdod bilio (cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol) yng Nghymru i ddatgymhwyso unrhyw ddisgownt a ganiatawyd i anheddau gwag hirdymor ac anheddau a feddiennir yn gyfnodol a chymhwyso swm uwch o dreth gyngor (premiwm).

Diwygiodd Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Anheddau Gwag Hirdymor ac Anheddau a Feddiennir yn Gyfnodol) (Cymru) 2022 ('Rheoliadau 2022') adrannau 12A a 12B o Ddeddf 1992 gan gynyddu'r swm uwch o dreth gyngor y gall awdurdod bilio (cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol) ei gymhwyso i anheddau gwag hirdymor ac anheddau a feddiennir yn gyfnodol i 300% ar gyfer blwyddyn ariannol 2023 i 2024 a blynyddoedd dilynol.

Os bydd awdurdod lleol yn penderfynu codi premiwm, rhaid iddo gyhoeddi hysbysiad o'r penderfyniad mewn o leiaf un papur newydd sy'n cylchredeg yn ei ardal o fewn 21 diwrnod i ddyddiad y penderfyniad.

Yn ogystal, os bydd awdurdod bilio yn penderfynu codi premiwm, bydd hyn yn datgymhwyso unrhyw ddisgownt a ganiatawyd o dan adran 11(2)(a) o Ddeddf 1992 ar gyfer anheddau lle nad oes preswylwyr.

Gall awdurdod bilio wneud, amrywio, neu ddirymu penderfyniad a wnaed o dan adrannau 12A a 12B o Ddeddf 1992, ond dim ond cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'r penderfyniad yn berthnasol iddi. Drwy arfer y pwerau hyn, gall

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-aill-gartrefi-html> i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

awdurdod bilio hefyd benderfynu ar y mathau neu'r dosbarthiadau o eiddo yn y categorïau anheddau gwag hirdymor neu ail gartrefi y byddant yn cymhwyso premiwm iddynt. Mae hyn yn galluogi pob awdurdod i deilwra ei benderfyniadau at amgylchiadau lleol.

Mae gan Weinidogion Cymru bwerau hefyd o dan adran 12A(4) a 12A(5), a 12B(5) a 12B(6) o Ddeddf 1992 i ragnodi, drwy reoliadau, ddosbarthiadau penodol o anheddau na ellir codi premiwm arnynt. Mae Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Eithriadau rhag Symiau Uwch) 2015 yn rhagnodi'r eithriadau ac fe'u nodir yn ddiweddarach yn y canllawiau hyn.

Mae system y dreth gyngor eisoes yn darparu sawl eithriad penodol rhag y dreth gyngor. Mae'r grwpiau esempt wedi'u nodi yng Ngorchymyn y Dreth Gyngor (Anheddau Esempt) 1992 (fel y'i diwygiwyd). Mae sawl esemptiad ar gyfer anheddau sydd heb eu meddiannu, er enghraifft:

- pan fo'r preswlydd yn yr ysbyty neu mewn lleoliad gofal preswyl hirdymor
- pan fo adeiladwaith annedd yn cael ei atgyweirio (am hyd at flwyddyn)
- pan fo'r preswlydd wedi marw (am hyd at chwe mis ar ôl y grant profiant neu lythyrau gweinyddu)

Ni ellir codi premiwm ar annedd sy'n esempt rhag y dreth gyngor. Fodd bynnag, os nad yw annedd yn gymwys i gael esemptiad mwyach, ac nid oes neb yn ei meddiannu o hyd, gellir codi premiwm arni os oes un yn gymwys. Yn achos annedd wag, gellir codi premiwm arni ar ôl iddi fod yn wag am gyfnod parhaus o flwyddyn, a bydd hyn yn cynnwys y cyfnod y bydd unrhyw esemptiad wedi cael ei gymhwyso ar ei gyfer.

Adran 12A: swm uwch ar gyfer anheddau gwag hirdymor

At ddiben yr adran hon, caiff annedd wag hirdymor ei diffinio fel annedd nad yw'n cael ei meddiannu ac sydd heb fawr o ddodrefn am gyfnod parhaus o

flwyddyn o leiaf.

Os caiff annedd ei dodrefnu neu'i meddiannu am un neu fwy o gyfnodau o chwe wythnos neu lai yn ystod y flwyddyn, ni fydd hyn yn effeithio ar ei statws fel annedd wag hirdymor. Hynny yw, ni all person newid statws annedd fel annedd wag hirdymor drwy feddiannu neu ddodrefnu'r annedd am gyfnod byr.

Os bydd awdurdod lleol yn penderfynu codi premiwm ar anheddau gwag hirdymor, gall bennu canrannau gwahanol ar gyfer anheddau gwahanol yn seiliedig ar y cyfnod y maent wedi bod yn wag. Mae hyn yn galluogi awdurdodau lleol i weithredu fesul cam, gan gynyddu premiymau yn raddol dros amser.

Adran 12B: swm uwch ar gyfer anheddau a feddiennir yn gyfnodol

At ddiben yr adran hon, caiff ail gartref ei ddiffinio fel annedd nad yw'n unig neu brif gartref person ac sydd wedi'i dodrefnu'n sylweddol. Mae Deddf 1992 yn cyfeirio at yr anheddau hyn fel anheddau a feddiennir yn gyfnodol ond cyfeirir atynt yn gyffredin fel 'ail gartrefi'.

Er mwyn i bremiwm fod yn gymwys i anheddau a feddiennir yn gyfnodol, rhaid i awdurdod bilio wneud ei benderfyniad cyntaf o dan adran 12B o leiaf flwyddyn cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'r premiwm yn berthnasol iddi.

O hyn ymlaen, bydd y canllawiau yn cyfeirio at eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi.

Penderfynu codi premiymau'r dreth gyngor ar eiddo gwag hirdymor a/neu ail gartrefi

Bwriedir i'r disgrisiwn a roddir i awdurdodau lleol godi premiwm fod yn adnodd i

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html> i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

helpu i wneud y canlynol:

- sicrhau bod eiddo gwag hirdymor yn cael eu defnyddio unwaith eto er mwyn darparu cartrefi diogel a fforddiadwy
- helpu awdurdodau lleol i gynyddu'r cyflenwad o dai fforddiadwy a gwneud cymunedau lleol yn fwy cynaliadwy

Gall awdurdodau lleol gymhwyso premiymau i eiddo gwag hirdymor neu ail gartrefi neu'r ddau, a gallant bennu premiymau gwahanol i bob dosbarth.

Cafodd y pwerau eu dylunio'n benodol i fod yn bwerau disgrisiwn er mwyn galluogi awdurdodau lleol i'w defnyddio yn eu ffyrdd eu hunain i fynd i'r afael â blaenoriaethau lleol ac adlewyrchu'r patrymau gwahanol o ran argaeledd tai a'r angen am dai sydd i'w gweld ledled Cymru.

Mae ystod o ffactorau a allai helpu awdurdodau lleol i benderfynu a ddylid codi premiwm ai peidio. Bydd rhai ffactorau yn benodol i eiddo gwag hirdymor neu ail gartrefi, ond bydd ffactorau eraill yn berthnasol i'r ddau. Mae'r ffactorau hyn wedi'u rhestru isod er mwyn helpu awdurdodau lleol. Nid yw'r rhestr hon yn un gynhwysfawr.

- Nifer a chanrannau'r eiddo gwag hirdymor a/neu ail gartrefi yn yr ardal leol.
- Dosbarthiad eiddo gwag hirdymor a/neu ail gartrefi a thai eraill ledled yr awdurdod ac asesiad o'u heffaith ar werthoedd eiddo mewn ardaloedd penodol.
- Yr effaith bosibl ar economïau lleol a'r diwydiant twristiaeth.
- Patrymau o ran y galw am gartrefi fforddiadwy a faint ohonynt sydd ar gael.
- Yr effaith bosibl ar wasanaethau cyhoeddus lleol.
- Yr effaith bosibl ar y gymuned leol.
- Yr effaith bosibl ar y Gymraeg.
- Mesurau eraill sydd ar gael i awdurdodau er mwyn cynyddu'r cyflenwad tai a nifer y tai fforddiadwy sydd ar gael.
- Mesurau eraill sydd ar gael i awdurdodau er mwyn helpu i sicrhau bod eiddo

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Evch i <https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html> i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

gwag hirdymor yn cael eu defnyddio unwaith eto.

Fel arfer, bydd penderfyniad awdurdod lleol i godi premiwm o dan adran 12A neu 12B o Ddeddf 1992 yn rhan o broses pennu'r gyllideb gan ei fod yn debygol o effeithio ar benderfyniadau ynghylch gwariant a phennu trethi. Felly, caiff y penderfyniad ei wneud gan y Cyngor llawn fel rheol. Cyn gwneud hynny, rhaid i awdurdod lleol roi ystyriaeth ddyledus i'w ddyletswyddau statudol i gynnal asesiadau o'r effaith ar gydraddoldeb o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a Dyletswydd cydraddoldeb y sector cyhoeddus yng Nghymru a ddaeth i rym yn 2011, yn ogystal ag unrhyw ystyriaethau perthnasol eraill. Bydd hyn yn cynnwys ystyried sut mae ei bolisi yn bodloni gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ac yn cyfrannu'n benodol at yr amcanion o greu Cymru lewyrchus; Cymru sy'n fwy cyfartal; a Chymru o gymunedau cydlynus.

Dylai awdurdodau lleol hefyd ystyried amseriad unrhyw benderfyniadau i gyflwyno neu amrywio premiwm ar gyfer blwyddyn ariannol. Bydd unrhyw newid i bremiwm yn newid cynlluniau refeniw awdurdod a dylai'r awdurdod gadw hyn mewn cof wrth bennu'r gyllideb. Fel rheol, disgwylir i awdurdod lleol adlewyrchu ei sylfaen drethu arfaethedig, gan gynnwys pob disgownt a phremiwm, erbyn diwedd mis Rhagfyr ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf, felly mae unrhyw benderfyniadau a wneir ar ôl hyn yn peryglu hygrededd data cyhoeddedig a gallant arwain at feirniadaeth.

Dylai awdurdod lleol ystyried sut mae'n ymgysylltu ac yn ymgynghori â rhanddeiliaid allweddol, gan gynnwys yr etholwyr lleol a pherchnogion ail gartrefi, cyn penderfynu codi premiwm.

Anogir awdurdodau lleol yn gryf i ymgynghori cyn gwneud penderfyniad cyntaf i godi premiwm. Ar gyfer ail gartrefi, rhaid gwneud y penderfyniad cyntaf i godi premiwm o leiaf 12 mis cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'r premiwm arfaethedig yn berthnasol iddi. Nid yw hyn yn berthnasol i eiddo gwag ond, gan fod yn rhaid i annedd wag fod yn wag am o leiaf 12 mis cyn y gellir cymhwyso premiwm iddi, awgryma Llywodraeth Cymru y dylid gwneud penderfyniad cyntaf

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html> i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

i gymhwyso premiwm i anheddau gwag hirdymor o leiaf chwe mis cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'r premiwm yn berthnasol iddi. Dylai awdurdod lleol gynnal asesiad llawn o'r effeithiau posibl, gan gynnwys ar y boblogaeth leol, ei gymunedau, a'r economi leol.

Rhaid cadarnhau unrhyw fwiad i amrywio neu ddirymu penderfyniad i gymhwyso premiwm cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'n berthnasol iddi. Hefyd, anogir awdurdodau lleol yn gryf i ymgynghori cyn penderfynu cynyddu premiwm uwchlaw 100% gan wneud hynny o leiaf chwe mis cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'r cynnydd arfaethedig i'r premiwm yn berthnasol iddi. Bydd hyn yn golygu y bydd modd ystyried y premiwm wrth bennu lefelau'r dreth gyngor ar gyfer y flwyddyn nesaf a bydd yn rhoi digon o amser i drethdalwyr ystyried effaith premiwm uwch ar eu hamgylchiadau ariannol personol a gwneud dewisiadau ynghylch eu heiddo.

Ar ôl penderfynu cyflwyno neu amrywio premiwm, yn ychwanegol at y gofyniad i gyhoeddi hysbysiad mewn papur newydd lleol o fewn 21 diwrnod, dylai awdurdod lleol ystyried sut y bydd yn rhannu gwybodaeth am ei benderfyniad yn ehangach, yn enwedig i'r rhai y gallai'r penderfyniad effeithio arnynt. Gellir gwneud hyn drwy gyhoeddi datganiadau i'r wasg, darparu gwybodaeth ar dudalennau gwe neu drwy lwybrau eraill er mwyn codi ymwybyddiaeth, er enghraifft, cyfathrebu'n uniongyrchol â'r sawl sy'n talu'r dreth gyngor ac y mae'n debygol y bydd y premiwm yn gymwys iddynt. Dylai awdurdod lleol hefyd ystyried sut y mae'n hysbysu'r rhai nad ydynt yn byw yn yr ardal leol o bosibl ond y gallai'r penderfyniad effeithio arnynt.

Eithriadau i bremiymau'r dreth gyngor ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi

Mae adrannau 12A a 12B o Ddeddf 1992 yn rhoi pwerau i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i ragnodi un dosbarth neu fwy o anheddau na chaiff awdurdod bilio benderfynu cymhwyso premiwm iddynt. Mae Rheoliadau'r Dreth Gyngor

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html> i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

(Eithriadau rhag Symiau Uwch) (Cymru) 2015 wedi'u gwneud o dan y pwerau hyn ni ellir codi premiwm ar annedd sy'n dod o dan eithriad. Rhaid i awdurdod lleol ystyried yr eithriadau hyn cyn penderfynu rhoi premiwm ar waith.

Mae'r rheoliadau yn rhagnodi saith dosbarth o anheddau esempt. Mae dosbarthiadau 1, 2, 3 a 4 yn gymwys i eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi. Mae dosbarthiadau 5, 6 a 7 yn gymwys i ail gartrefi yn unig. Amlinellir y dosbarthiadau anheddau yn y tabl canlynol a cheir rhagor o fanylion isod.

Dosbarth 1: anheddau sydd ar y farchnad i'w gwerthu neu lle mae cynnig i brynu'r annedd wedi cael ei dderbyn gyda therfyn amser o flwyddyn

Cymhwyso

Eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi.

Dosbarth 2: anheddau sydd ar y farchnad i'w gosod neu lle mae cynnig i rentu'r annedd wedi cael ei dderbyn gyda therfyn amser o flwyddyn

Cymhwyso

Eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi.

Dosbarth 3: anecsau sy'n rhan o'r brif annedd neu sy'n cael eu trin fel rhan o'r brif annedd

Cymhwyso

Eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi.

Dosbarth 4: anheddau a fyddai'n unig neu'n brif breswylfa i rywun pe na bai'n byw mewn llety i'r lluoedd arfog

Cymhwyso

Eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi.

Dosbarth 5: lleiniau carafanau ac angorfeydd cychod a feddiennir

Cymhwyso

Ail gartrefi.

Dosbarth 6: anheddau lle mae amod cynllunio yn nodi na ellir eu meddiannu drwy gydol y flwyddyn neu'n barhaol, neu'n nodi'n benodol mai dim ond fel llety gwyliau y gellir eu defnyddio, neu'n atal person rhag eu defnyddio fel

unig neu brif breswylfa

Cymhwyso

Ail gartrefi.

Dosbarth 7: anheddau sy'n gysylltiedig â swyddi

Cymhwyso

Ail gartrefi.

Dosbarth 1: anheddau sydd ar y farchnad i'w gwerthu

Mae'r eithriad hwn yn gymwys i'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor ac ar ail gartrefi. Mae'n eithrio anheddau sydd ar y farchnad i'w gwerthu. Mae hefyd yn cwmpasu anheddau lle mae cynnig i brynu'r annedd wedi cael ei dderbyn ond nad yw'r gwerthiant wedi cael ei gwblhau eto.

I fod yn gymwys ar gyfer yr eithriad hwn, rhaid bod annedd ar werth am bris sy'n rhesymol i'r annedd honno. Wrth ystyried a yw pris yn rhesymol ai peidio, dylid ystyried prisiau gwerthu anheddau tebyg yn yr ardal. Mae canllawiau ychwanegol ar gael yn Rhan 2 Gweinyddu a Gorfodi er mwyn helpu awdurdodau lleol i gymhwyso'r eithriad hwn.

Mae'r eithriad yn para am gyfnod o flwyddyn o'r dyddiad y caiff yr eithriad ei roi. Ar ôl i eithriad ddod i ben, ni fydd annedd sydd ar y farchnad i'w gwerthu yn gymwys i gael eithriad arall oni bai ei bod wedi cael ei gwerthu.

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html> i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

Dosbarth 2: anheddau sydd ar y farchnad i'w gosod

Mae'r eithriad hwn yn gymwys i'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi. Mae'n eithrio anheddau sydd ar y farchnad i'w gosod. Mae hefyd yn cwmpasu anheddau lle mae cynnig rhentu wedi cael ei dderbyn ond nad oes hawl gan y tenant feddiannu'r eiddo eto am nad yw'r denantiaeth wedi dechrau.

I fod yn gymwys ar gyfer yr eithriad hwn, rhaid bod annedd ar y farchnad i'w gosod am rent rhesymol, hynny yw, y rhent y byddai disgwyl i'r eiddo ei sicrhau o ystyried y rhent a godir ar anheddau tebyg. Mae canllawiau ychwanegol ar gael yn Rhan 2 Gweinyddu a Gorfodi er mwyn helpu awdurdodau lleol i gymhwyso'r eithriad hwn.

Mae'r eithriad yn para am gyfnod o flwyddyn o'r dyddiad y caiff yr eithriad ei roi. Ar ôl i'r eithriad ddod i ben, ni fydd annedd sydd ar y farchnad i'w gosod yn gymwys i gael eithriad arall oni bai bod tenantiaeth wedi cael ei rhoi am gyfnod o chwe mis neu fwy ar gyfer yr annedd honno.

Dosbarth 3: anecsau sy'n rhan o'r brif annedd neu sy'n cael eu trin fel rhan o'r brif annedd

Mae'r eithriad hwn yn gymwys i'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor ac ar ail gartrefi.

Mae'r eithriad hwn yn gymwys pan fydd perchennog wedi addasu ei annedd i ddarparu anecs ac mae'r anecs bellach yn cael ei ddefnyddio fel rhan o'r brif annedd.

Dosbarth 4: anheddau a fyddai'n unig neu'n brif breswylfa i rywun pe na bai'n byw mewn llety i'r lluoedd arfog

Mae'r eithriad hwn yn gymwys i'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor ac ar ail gartrefi.

Mae'r eithriad hwn yn gymwys i anheddau a fyddai'n unig neu'n brif breswylfa person ond nad yw'n cael ei meddiannu am fod y person hwnnw yn byw mewn llety i'r lluoedd arfog.

Bwriedir bod yr eithriad hwn yn cynnwys aelodau o'r lluoedd arfog nad yw eu cartrefi yn cael eu meddiannu am eu bod yn byw mewn llety i'r lluoedd arfog dramor.

Dosbarth 5: lleiniau carafanau ac angorfeydd cychod a feddiennir

Mae'r eithriad hwn yn gymwys i'r premiwm ar ail gartrefi. Mae'n cwmpasu anheddau sy'n cynnwys llain a feddiennir gan garafán neu angorfa a feddiennir gan gwch lle nad oes preswlydd yn byw yn y garafán neu'r cwch ar hyn o bryd, ond y bydd y garafán neu'r cwch yn unig neu'n brif breswylfa person y tro nesaf y cânt eu defnyddio.

Dosbarth 6: cartrefi tymhorol neu lety gwyliau nad oes modd eu meddiannu drwy gydol y flwyddyn neu'n barhaol

Mae'r eithriad hwn yn gymwys i'r premiwm ar ail gartrefi. Mae'n gymwys i anheddau sy'n ddarostyngedig i amodau cynllunio sy'n golygu na allant gael eu meddiannu am gyfnod parhaus o 28 diwrnod o leiaf yn ystod unrhyw gyfnod o

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html> i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

12 mis.

Caiff yr eithriad hwn ei gymhwyso'n aml i gartrefi gwyliau neu gabanau gwyliau a adeiladwyd at y diben sy'n ddarostyngedig i amodau cynllunio sy'n cyfyngu ar feddiannaeth drwy gydol y flwyddyn neu sy'n gwarchod nodweddion lleol, er enghraifft, pan fo safle gerllaw cynefin dan fygythiad y mae angen ei warchod ar adegau penodol o'r flwyddyn. Mae'r eithriad hwn yn seiliedig ar y diffiniad o'r disgownt disgresiwn presennol ar gyfer cartrefi tymhorol (Dosbarth A) yn Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Dosbarthau Rhagnodedig ar Anheddau) (Cymru) 1998.

O 1 Ebrill 2023, caiff Dosbarth 6 ei ymestyn i gynnwys pob annedd a gyfyngir gan amod cynllunio sy'n:

- atal meddiannaeth am gyfnod parhaus o o leiaf 28 diwrnod yn ystod unrhyw gyfnod o flwyddyn
- nodi mai dim ond fel llety gwyliau y dylid ei defnyddio
- atal person rhag meddiannu'r annedd fel ei unig neu brif breswylfa

Dosbarth 7: anheddau sy'n gysylltiedig â swyddi

Mae'r eithriad hwn ond yn gymwys i'r premiwm ar ail gartrefi yn unig ac mae'n gymwys i anheddau a feddiennir gan berson sy'n bodloni'r amodau canlynol:

- person cymhwysol mewn perthynas â'r annedd ond sy'n preswyllo mewn annedd arall sy'n gysylltiedig â'i swydd (fel y diffinnir yn Atodlen 1 i'r Rheoliadau)
- person cymhwysol mewn perthynas ag annedd sy'n gysylltiedig â swydd

Caiff person cymhwysol ei ddiffinio fel a ganlyn:

- person sy'n atebol i dalu'r dreth gyngor mewn perthynas ag annedd ar

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-aill-gartrefi-html> i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

ddiwrnod penodol, boed hynny ar y cyd â pherson arall ai peidio

- person a fyddai'n atebol i dalu'r dreth gyngor mewn perthynas ag annedd ar ddiwrnod penodol, boed hynny ar y cyd â pherson arall ai peidio os nad oedd yr annedd honno yn perthyn i'r canlynol (i) Dosbarth O o Orchymyn y Dreth Gyngor (Anheddau Esempt) 1992 (ii) Dosbarth E o Reoliadau'r Dreth Gyngor (Atebolrwydd Perchenogion) 1992

Mae'r eithriad hwn yn gymwys pan fo'n ofynnol i berson breswyllo mewn annedd sy'n gysylltiedig â'i swydd. Mae'n gymwys i ail gartref a feddiennir yn gyfnodol am ei bod yn ofynnol i berson fyw mewn llety sy'n gysylltiedig â'i swydd rywle arall. Mae'n gymwys hefyd pan fo'r llety sy'n gysylltiedig â'r swydd yn ail gartref person.

Mae'r diffiniad o annedd sy'n gysylltiedig â swydd i'w weld yn yr Atodlen i'r Rheoliadau. Er bod yr eithriad hwn yn debyg i'r disgownt sy'n gysylltiedig â swyddi o dan Reoliadau'r Dreth Gyngor (Dosbarthau Rhagnodedig ar Anheddau) (Cymru) 1998, mae'n wahanol am fod y disgownt ond yn gymwys os yw'r annedd sy'n gysylltiedig â swydd yn unig neu'n brif breswylfa person.

Ffordd arall y mae'n wahanol i'r disgownt ar gyfer anheddau sy'n gysylltiedig â swyddi yw nad yw'n ofynnol i'r trethdalwr dalu'r dreth gyngor ar gyfer dwy annedd, sy'n golygu y gall person sydd â phrif gartref dramor neu annedd sy'n gysylltiedig â swydd dramor gael budd o'r eithriad hefyd.

Mae canllawiau ychwanegol ar gael yn Rhan 2 Gweinyddu a Gorfodi er mwyn helpu awdurdodau lleol i gymhwyso'r eithriad hwn.

Lleihau atebolrwydd am bremiymau'r dreth gyngor ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi

Wrth arfer y pŵer o dan adran 12A a 12B o Ddeddf 1992, gall awdurdod bilio bennu'r mathau neu ddsbarthiadau penodol o eiddo o fewn y categorïau o

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-aill-gartrefi-html> i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

eiddo gwag tymor hir neu ail gartrefi y bydd yn defnyddio premiwm iddynt neu na fydd yn cymhwyso premiwm. At hynny, o dan adran 13A o Ddeddf 1992, mae gan awdurdodau bilio bwerau disgresiwn i leihau atebolrwydd y dreth gyngor fel y gwêl yr awdurdod bilio yn dda. Gellir arfer y pŵer hwn mewn achosion penodol neu wrth benderfynu ar ddsbarth o achosion. Gellir defnyddio'r pŵer i gyflwyno unrhyw lefel o leihad i atebolrwydd y dreth gyngor, gan gynnwys mewn amgylchiadau lle gall awdurdod lleol godi premiwm fel arall. Gall awdurdodau lleol ddefnyddio'r pwerau hyn, er enghraifft, i leihau neu ddatgymhwyso premiwm ac, o bosibl, fel ffordd o dargedu'r modd y maent yn defnyddio premiymau.

Dyma rai enghreifftiau o sefyllfaoedd lle gall awdurdod lleol ystyried defnyddio'r pwerau hyn:

- pan fo rhesymau pam nad oes modd byw yn yr annedd fel preswylfa barhaol
- pan fo rhesymau pam na ellir gwerthu neu osod annedd
- pan fo cynnig wedi cael ei dderbyn ar eiddo ond nad yw'r gwerthiant wedi cael ei gwblhau eto ac mae cyfnod yr eithriad wedi dod i ben
- pan fo defnydd y perchennog o eiddo yn cael ei gyfyngu gan amgylchiadau nas cwmpesir gan eithriad rhag y premiwm
- lle gallai codi premiwm achosi caledi

Nid yw'r rhestr uchod yn gynhwysfawr a bydd awdurdodau bilio am ystyried pob ffactor sy'n berthnasol yn eu barn nhw wrth benderfynu lleihau atebolrwydd y dreth gyngor ar gyfer eiddo penodol neu ddsbarth o eiddo ac asesu'r effaith bosibl.

Llety hunanddarpar

O 1 Ebrill 2023, os na fydd llety hunanddarpar yn cyrraedd y trothwyon gosod newydd a sefydlwyd gan Orchymyn Ardrethu Annomestig (Diwygio'r Diffiniad o Eiddo Domestig) (Cymru) 2022, caiff ei gyfrif fel eiddo domestig a bydd yn atebol

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html> i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

i dalu'r dreth gyngor. Os bydd yr awdurdod lleol wedi penderfynu cymhwyso premiwm i ail gartrefi, bydd y perchennog yn atebol i dalu'r ffi ychwanegol hefyd oni bai bod eithriad yn gymwys i'w eiddo, neu bod yr awdurdod lleol wedi penderfynu peidio â chodi premiwm ar gyfer y math hwnnw neu'r dosbarth hwnnw o eiddo.

Gall rhai achosion godi lle byddai eiddo hunanddarpar yr ystyrir ei fod yn anaddas i fyw yn ddo'n barhaol yn dod yn ddarostyngedig i'r dreth gyngor a phremiwm am nad oes eithriad yn gymwys iddo. Yn yr achosion hyn, anogir awdurdodau lleol i ystyried defnyddio eu pwerau disgresiwn i deilwra penderfyniad neu i leihau atebolrwydd y dreth gyngor er mwyn cymedroli'r effaith gan leihau'r premiwm i bob pwrpas. Byddai cadw'r atebolrwydd i dalu cyfradd safonol y dreth gyngor ar gyfer eiddo nad yw'n bodloni'r meini prawf gosod yn cyd-fynd â'r nod o sicrhau bod pawb sy'n berchen ar eiddo yn 'gwneud cyfraniad teg' i'w cymunedau lleol. Dyma rai enghreifftiau lle gall awdurdod lleol ystyried defnyddio'r pwerau hyn:

- tai allan neu ysguboriau a gaiff eu haddasu a'u troi yn llety gwyliau fel rhan o ymdrechion i arallgyfeirio ffermydd
- anecsau neu garejis wedi'u haddasu sy'n rhan o brif breswylfa perchennog
- carafannau neu gabanau gwyliau

Mater i'r awdurdod lleol yw penderfynu a fydd yn defnyddio'r pwerau disgresiwn yn adrannau 12A, 12B neu 13A i leihau atebolrwydd y dreth gyngor mewn perthynas â phremiwm neu i leihau rhwymedigaeth safonol y dreth gyngor, neu'r ddau, fel y bo'n briodol. Dylai'r polisi hwn gwmpasu amrywiaeth o sefyllfaoedd lle byddai awdurdod lleol yn ystyried defnyddio ei bwerau dewisol, gan gynnwys eiddo nad ydynt yn bodloni'r meini prawf i gael eu dosbarthu fel rhai annomestig. Er mwyn sicrhau tegwch a thryloywder, dylai fod gan awdurdod lleol bolisi clir ynghylch a gaiff y pwerau hyn eu defnyddio a sut. Fodd bynnag, dylai'r awdurdod ystyried pob achos yn unigol ar ôl pwysu a mesur amgylchiadau'r achos.

Dylid nodi bod ystyriaethau ynghylch defnyddio pwerau disgresiwn adran 13A yn debygol o fod yn wahanol os ystyrir eu bod yn lleihau atebolrwydd y dreth gyngor sy'n deillio o bremiwm o gymharu â lleihau atebolrwydd o gyfradd safonol y dreth gyngor. Y rheswm am hyn yw bod anheddau sy'n atebol i dalu premiwm eisoes yn atebol i dalu cyfradd safonol y dreth gyngor.

Defnyddio refeniw ychwanegol sy'n deillio o bremiymau'r dreth gyngor

Gall awdurdod lleol gadw unrhyw arian ychwanegol sy'n dod i law drwy weithredu'r premiymau ac mae diwygiadau wedi cael eu gwneud i sylfaen drethu'r dreth gyngor er mwyn hwyluso hyn. Caiff addasiadau eu gwneud er mwyn cynyddu'r premiwm uchaf y gellir ei godi o 1 Ebrill 2023. Gall awdurdodau ddefnyddio'r refeniw ychwanegol at unrhyw ddiben, ond fe'u hanogir i'w ddefnyddio er mwyn helpu i ddiwallu anghenion tai lleol, yn unol â bwriadau polisi'r premiymau.

Caiff gofynion penodol mewn perthynas ag adrodd ar unrhyw refeniw ychwanegol a gynhyrchir a'r defnydd a wneir ohono wedyn eu cynnwys yn Rhan 3 Monitro ac adrodd ar bremiymau'r dreth gyngor.

Rhan 2: gweinyddu a Gorfodi

Pennu atebolrwydd ar gyfer premiymau'r dreth gyngor a chymhwystra ar gyfer eithriadau

Wrth benderfynu codi premiwm, bydd angen i awdurdod lleol nodi a yw annedd yn eiddo gwag hirdymor neu'n ail gartref ac a fyddai, felly, yn atebol i dalu premiwm.

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html> i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

Mae'n rhesymol i awdurdod lleol ofyn am dystiolaeth fel biliau cyfleustodau sy'n dangos y defnydd a wneir o wasanaethau, trwydded yrru fel prawf o gyfeiriad, neu dderbynebau neu dystiolaeth arall o gostau symud os dywedir bod eiddo wedi'i feddiannu (nad yw'n wag) neu wedi'i feddiannu fel unig neu brif gartref (nad yw'n ail gartref). Bydd y broses yn debyg i'r trefniadau sydd ar waith ar hyn o bryd i asesu cymhwysra ar gyfer eithriadau a disgowntiau'r dreth gyngor.

Mae Gweinidogion Cymru wedi rhagnodi eithriadau penodol o ran premiymau'r dreth gyngor a chyfrifoldeb person atebol fydd gwneud cais i awdurdod lleol am eithriad os yw'n credu ei fod yn gymwys, a darparu tystiolaeth i gefnogi ei gais. Dylai pob awdurdod lleol nodi'n glir ac egluro'r dystiolaeth sydd ei hangen er mwyn bod yn dryloyw ac yn deg.

Yn yr un modd â threfniadau i fonitro a gorfodi eithriadau a disgowntiau presennol y dreth gyngor, disgwylir i awdurdodau lleol gymryd camau i gadarnhau'r dystiolaeth a ddarperir i gefnogi cais am eithriad. Gall awdurdod lleol hefyd gynnal arolygiadau neu ymweliadau rheolaidd â'r safle i gadarnhau bod eiddo yn parhau i fod yn gymwys.

Bydd awdurdodau lleol yn ymwybodol y gellir rhoi cosbau sifil i berson sy'n cyflenwi gwybodaeth anghywir yn fwriadol o dan Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992.

Mae'r adrannau canlynol yn cynnwys gwybodaeth ychwanegol er mwyn helpu awdurdodau lleol i gymhwyso'r eithriadau yn benodol ar gyfer:

- anheddau sydd ar y farchnad i'w gwerthu
- anheddau sydd ar y farchnad i'w gosod
- anheddau sy'n gysylltiedig â swyddi

Dosbarth 1: anheddau sydd ar y farchnad i'w gwerthu

Mae'r eithriad hwn yn gymwys i'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi. Mae'n eithrio anheddau sydd ar y farchnad i'w gwerthu. Mae hefyd yn cwmpasu anheddau lle mae cynnig i brynu'r annedd wedi cael ei dderbyn ond nad yw'r gwerthiant wedi cael ei gwblhau eto.

I fod yn gymwys ar gyfer yr eithriad hwn, rhaid bod annedd ar werth am bris sy'n rhesymol i'r annedd honno. Rhaid i berchennog atebol fodloni awdurdod lleol fod ei eiddo ar werth am bris rhesymol, h.y., pris y byddai'n rhesymol disgwyl iddo ei sicrhau ar y farchnad agored.

Wrth ystyried cais am eithriad, efallai yr hoffai awdurdod lleol ystyried amrywiaeth o ffactorau'n ymwneud â gwerthu anheddau, fel y canlynol:

- am ba hyd y mae gwahanol eiddo yn yr ardal wedi bod ar werth
- pris cyfartalog eiddo tebyg yn yr ardal leol a'r cyfnod cyfartalog y bu'r eiddo ar y farchnad
- a oes amodau cyfyngol afresymol, fel y pris, yn cael eu gosod ar yr annedd i'w hatal rhag cael ei gwerthu
- unrhyw ffactorau rhesymol eraill

Er mwyn penderfynu a yw annedd ar y farchnad i'w gwerthu go iawn, efallai yr hoffai awdurdod lleol ystyried gwahanol fathau o dystiolaeth a allai gynnwys y canlynol:

- hysbyseb ar wefannau, er enghraifft gwefannau asiantiaid eiddo, Rightmove a Zoopla, neu dystiolaeth o ffyrdd eraill y mae'r eiddo yn cael ei farchnata
- contract ag asiant eiddo
- rhestrau asiant eiddo neu fanylion gwerthu os caiff yr eiddo ei farchnata'n breifat
- tystysgrif Perfformiad Ynni (sy'n ofynnol pan gaiff eiddo ei adeiladu neu'i

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Evch i <https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html> i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

werthu)

Mae'r eithriad yn para am gyfnod o flwyddyn o'r dyddiad y caiff yr eithriad ei roi ond gellir ei ymestyn os bydd cynnig wedi cael ei dderbyn ar yr eiddo ond nad yw'r gwerthiant wedi cael ei gwblhau fwy na blwyddyn ar ôl i'r eithriad ddod i rym. Byddai'r eithriad yn dod i rym ar ddyddiad gwerthu'r eiddo. Ar ôl i eithriad ddod i ben, ni fydd annedd sydd ar y farchnad i'w gwerthu yn gymwys i gael eithriad arall oni bai ei bod wedi cael ei gwerthu.

Dosbarth 2: anheddau sydd ar y farchnad i'w gosod

Mae'r eithriad hwn hefyd yn gymwys i'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi. Mae'n eithrio anheddau sydd ar y farchnad i'w gosod. Mae hefyd yn cwmpasu anheddau lle mae cynnig rhentu wedi cael ei dderbyn ond nad oes hawl gan y tenant feddiannu'r eiddo eto am nad yw'r denantiaeth wedi dechrau.

I fod yn gymwys ar gyfer yr eithriad hwn, rhaid i berchennog atebol fodloni awdurdod lleol bod yr eiddo ar y farchnad i'w osod am bris rhesymol, h.y., y rhent y byddai'n rhesymol disgwyl i'r eiddo ei sicrhau o ystyried y rhent a godir ar anheddau tebyg.

Wrth ystyried a yw'r eithriad yn gymwys, efallai yr hoffai awdurdod lleol ystyried amrywiaeth o ffactorau sy'n ymwneud â gosod anheddau, fel y canlynol:

- am ba hyd y mae gwahanol eiddo yn ei ardal wedi bod ar gael i'w rentu
- rhent cyfartalog eiddo rhent tebyg yn yr ardal leol a'r cyfnod cyfartalog y bu'r eiddo ar y farchnad
- a oes amodau cyfyngol afresymol, fel y rhent, yn cael eu gosod ar yr eiddo i'w atal rhag cael ei osod
- unrhyw ffactorau rhesymol eraill

Er mwyn i awdurdod lleol benderfynu a yw perchennog atebol yn marchnata ei

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-aill-gartrefi-html> i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

eiddo i'w rentu go iawn, efallai yr hoffai awdurdod lleol ystyried gwahanol fathau o dystiolaeth a allai gynnwys y canlynol:

- contract ag asiantaeth gosod eiddo
- rhestrau asiantiaid eiddo neu lyfrynnau asiantiaid gosod eiddo
- cofrestru a thrwyddedu landlord ac asiant ar gyfer annedd sydd ar y farchnad i'w gosod, drwy Rhentu Doeth Cymru
- rhestrau o eiddo a gynigir i'w rhentu a ddarperir gan Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig
- tystysgrif Perfformiad Ynni (sy'n ofynnol pan gaiff eiddo ei adeiladu neu'i osod)
- tystysgrif diogelwch nwy ddilys sy'n ofynnol ar gyfer cartrefi a gaiff eu gosod

Mae'r eithriad yn para am gyfnod o flwyddyn o'r dyddiad y caiff yr eithriad ei roi. Ar ôl i'r eithriad ddod i ben, ni fydd annedd sydd ar y farchnad i'w gosod yn gymwys i gael eithriad arall oni bai bod tenantiaeth wedi cael ei rhoi am gyfnod o chwe mis neu fwy ar gyfer yr annedd honno.

Mae eithriadau 3 i 6 yn ddosbarthiadau mwy penodol ac ni chânt eu trafod ymhellach yn y rhan hon o'r canllawiau.

Dosbarth 7: anheddau sy'n gysylltiedig â swyddi

Mae'r eithriad hwn ond yn gymwys i'r premiwm ar ail gartrefi yn unig ac mae'n gymwys i anheddau a feddiennir gan berson cymhwysol. Mae'r meini prawf ar gyfer person cymhwysol wedi eu nodi o dan Dosbarth 7 yn Rhan 1.

Wrth ystyried cymhwystra ar gyfer yr eithriad hwn, gall awdurdod lleol ofyn am fathau penodol o dystiolaeth i brofi ei bod yn ofynnol i berson atebol fyw mewn annedd sy'n gysylltiedig â'i swydd. Gallai hyn gynnwys y canlynol:

- contract cyflogaeth

- hysbysiad galw am dalu'r dreth gyngor (i ddangos atebolrwydd mewn perthynas ag eiddo arall os yw'r prif gartref neu'r ail gartref yn y DU)
- ffurflenni treth neu ddatganiadau talu
- llythyr enwadol (mewn perthynas â Gweinidog Crefyddol)
- llythyr neu gontract ysgrifenedig gan y Weinyddiaeth Amddiffyn (mewn perthynas â'r lluoedd arfog)

Rhan 3: monitro ac adrodd ar bremiymau'r dreth gyngor

Yn ystod haf 2021, cynhaliodd Llywodraeth Cymru ymgynghoriad ar drethi lleol ar gyfer ail gartrefi a llety hunandarpar. Ystyriwyd effeithiolrwydd y pwerau disgresiwn a roddwyd i awdurdodau lleol gymhwyso premiymau'r dreth gyngor i ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor. Galwodd llawer o ymatebion ar i awdurdodau lleol fod yn fwy tryloyw ynghylch sut maent yn gwario'r arian sy'n cael ei godi drwy'r premiwm.

Er mwyn asesu effeithiolrwydd y premiymau a sicrhau bod gwybodaeth ynghylch sut y cânt eu defnyddio ar gael yn glir i'r rhai sy'n talu'r dreth gyngor yn lleol, mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl i awdurdodau lleol adrodd ar y modd y caiff y premiymau eu gweithredu a'r refeniw ychwanegol a gynhrychir.

Wrth ystyried y canllawiau hyn, dylai awdurdodau lleol hefyd roi ystyriaeth ddyledus i gyhoeddi gwybodaeth i gynorthwyo aelodau o'r cyhoedd a rhaid iddynt roi gwybodaeth i Weinidogion Cymru ar gais.

Mae awdurdodau lleol eisoes yn cyflwyno'r wybodaeth ganlynol am bremiymau drwy ffurflen statudol CT1 (Anheddau'r Dreth Gyngor). Caiff yr wybodaeth hon ei defnyddio i lunio'r datganiadau ystadegol blynyddol ar gasglu'r dreth gyngor.

- nifer yr eiddo sy'n atebol i dalu'r premiymau

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Evch i <https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html> i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

- canran y premiwm a gymhwysir i gartrefi gwag hirdymor
- canran y premiwm a gymhwysir i ail gartrefi

O 1 Ebrill 2023, anogir awdurdodau lleol i gyhoeddi manylion am yr incwm a gynhyrchwyd drwy godi premiwm ar gyfer y flwyddyn ariannol flaenorol ar eu gwefannau.

Dylid cynnwys y canlynol o leiaf:

- cyfanswm nifer yr (i) Eiddo gwag hirdymor a (ii) ail gartrefi
- nifer yr eiddo a oedd yn atebol i dalu pob premiwm (i) Eiddo gwag hirdymor a (ii) ail gartrefi
- faint o incwm a gynhyrchwyd drwy godi premiwm ar eiddo gwag hirdymor
- faint o incwm a gynhyrchwyd drwy godi premiwm ar ail gartrefi
- sut mae'r incwm ychwanegol a godwyd wedi cael ei ddefnyddio i fynd i'r afael â'r problemau a gaiff eu hachosi gan eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi, neu fynd i'r afael â phroblemau tai lleol eraill

Rhan 4: apeliadau

Os bydd person yn anfodlon â'i awdurdod lleol o ganlyniad i benderfyniad a wnaed ynghylch cyfrifo ei dreth gyngor, gan gynnwys ei atebolrwydd i dalu premiwm, dylai gysylltu â'r awdurdod lleol yn gyntaf i drafod y penderfyniad.

Os bydd person yn anfodlon o hyd ar ôl trafod â'i awdurdod lleol, gall gyflwyno apêl i'w awdurdod lleol.

Os bydd person yn anghytuno â chanlyniad proses apêl yr awdurdod lleol neu os na fydd yr awdurdod lleol yn darparu penderfyniad o fewn yr amserlenni gofynnol, gall y person gyflwyno apêl i Dribiwnlys Priso Cymru. Ni chaiff person wneud hyn oni bai ei fod wedi dilyn proses apêl yr awdurdod lleol ac wedi

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html> i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

cydymffurfio ag unrhyw brosesau sy'n ofynnol gan y Tribiwnlys cyn y gellir cyflwyno apêl.

Efallai na fydd y ddogfen hon yn hollol hygyrch.

Drllenwch ein [datganiad hygyrchedd](#) i gael rhagor o wybodaeth.

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://www.llyw.cymru/treth-gyngor-ar-dai-gwag-ac-ail-gartrefi-html> i weld y fersiwn ddiweddaraf. Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

Tystiolaeth am effaith y premiwm treth gyngor ar ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor yng Ngwynedd

Tachwedd 2024

Cynhyrchwyd gan y Gwasanaeth Ymchwil a Gwybodaeth, Cyngor Gwynedd

Cynnwys

1.0 Crynodeb Gweithredol.....	5
2.0 Cyflwyniad.....	7
2.1 Pwrpas yr adroddiad	7
2.2 Dyddiadau allweddol	8
2.3 Sgôp yr adroddiad	10
3.0 Methodoleg.....	11
4.0 Diffiniadau.....	12
5.0 Niferoedd a dosbarthiad ail gartrefi, unedau gwyliau ac eiddo gwag hirdymor	13
6.0 Trosolwg o'r niferoedd fesul categori o Hydref 2019 ymlaen	17
7.0 Ail gartrefi: Tracio symudiadau eiddo dros y cyfnod.....	19
7.1 Canlyniadau - tracio ail gartrefi.....	25
7.2 Canlyniadau ar gyfer yr ardaloedd â'r cyfran uchaf o ail gartrefi	27
7.3 Cymharu gyda data gwerthiannau tai.....	32
8.0 Canlyniadau holiaduron	34
9.0 Eiddo gwag hirdymor	40
10.0 Argymhellion ar gyfer gwella data	42
11.0 Casgliadau	43

Tabl Ffigyrau

Ffigwr 1: Dyddiadau / cyfnodau ble mae gennym ddata NFI ar gyfer tracio newidiadau categori (union ddyddiad oedd 1af o'r misoedd perthnasol heblaw am Hydref 2020 (2/10/20) a Rhagfyr 2023 (18/12/23)).....	11
Ffigwr 2: Map o cyfran ail gartrefi fesul ward, Ebrill 2024	13
Ffigwr 3: Map o cyfran llety gwyliau fesul ward, Ebrill 2024	14
Ffigwr 4: Map o cyfran eiddo gwag hirdymor fesul ward, Ebrill 2024	15
Ffigwr 5: Map o cyfran cyfansawdd (cyfanswm ail gartrefi, eiddo gwag hirdymor ac unedau gwyliau) fesul ward, Ebrill 2024.....	16
Ffigwr 6: Niferoedd ail gartrefi, eiddo gwag hir-dymor ac unedau gwyliau, Hydref 2019 – Gorffennaf 2024	17
Ffigwr 7: Newid mewn nifer ail gartrefi oherwydd eiddo yn trosglwyddo o fod yn neu i fod yn brif breswylfan neu ail gartref yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024, gan ddangos symudiadau o brif breswylfan i ail gartref, o ail gartref i brif breswylfan ac y cyfanswm symud net.	19
Ffigwr 8: Newid mewn nifer ail gartrefi oherwydd eiddo yn trosglwyddo o fod yn neu i fod yn llety gwyliau neu ail gartref yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024, gan ddangos symudiadau o lety gwyliau i ail gartref, o ail gartref i lety gwyliau ac y cyfanswm symud net.	20
Ffigwr 9: Newid mewn nifer ail gartrefi oherwydd eiddo yn trosglwyddo o fod yn neu i fod yn categorïau eraill neu ail gartref yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024, gan ddangos symudiadau o categorïau eraill i ail gartref, o ail gartref i categorïau eraill ac y cyfanswm symud net.	21
Ffigwr 10: Newid mewn nifer ail gartrefi yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024 fel cyfanswm symud net fesul categori (newid o/i prif breswylfan, newid o/i lety gwyliau, newidiadau eraill).	22
Ffigwr 11: Newid mewn nifer ail gartrefi yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024 gan ddangos symudiadau i mewn ac allan o fod yn ail gartref ac y cyfanswm symud net.	23
Ffigwr 12: Newid mewn nifer ail gartrefi yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024 fel cyfanswm symud net.....	24
Ffigwr 13: Newid mewn nifer ail gartrefi yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024 fel cyfanswm symud net fesul categori (newid o/i prif breswylfan, newid o/i lety gwyliau, newidiadau eraill) yn ward Abersoch gyda Llanengan	28
Ffigwr 14: Newid mewn nifer ail gartrefi yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024 fel cyfanswm symud net yn ward Abersoch gyda Llanengan.....	29
Ffigwr 15: Newid mewn nifer ail gartrefi yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024 fel cyfanswm symud net fesul categori (newid o/i prif breswylfan, newid o/i lety gwyliau, newidiadau eraill) yn ward Aberdyfi.....	30
Ffigwr 16: Newid mewn nifer ail gartrefi yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024 fel cyfanswm symud net yn ward Aberdyfi	31
Ffigwr 17: Newid mewn nifer eiddo gwag hirdymor yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024 fel crynodeb o symudiadau net fesul categori a mewn cyfanswm.	40

Mynegai i'r Tablau

Tabl 1: Dyddiadau allweddol o ran cyflwyno a chynyddu lefel y premiwm yng Ngwynedd dros y blynyddoedd	8
Tabl 2: Newid net yng nghyfanswm ail gartrefi Gwynedd ym mhob cyfnod, fesul y 3 prif categori o newidiadau.....	25
Tabl 3: Ymateb i'r cwestiwn 'Ydych chi'n berchennog neu'n rhentu'r tŷ?' fel nifer a chanran.	34
Tabl 4: Ymateb i'r cwestiwn 'Pa un o'r rhain sy'n disgrifio sefyllfa eich tŷ orau?' fel nifer a chanran...	34
Tabl 5: Ymateb i'r cwestiwn 'Ai hwn yw'r tŷ cyntaf i chi ei brynu?' fel nifer a chanran.	35
Tabl 6: Ymateb i'r cwestiwn 'Beth sy'n disgrifio'ch cartref chi orau?' fel nifer a chanran.	35
Tabl 7: Ymateb i'r cwestiwn 'Oes yna blant dan 18 oed yn byw yma?' fel nifer a chanran.	35
Tabl 8: Ymateb i'r cwestiwn 'Ar gyfer y cyfnod yn syth cyn i chi fyw yn y tŷ yma, pa rai o'r isod sy'n berthnasol i'r oedolion sy'n byw yn y tŷ?' fel nifer a chanran.	36
Tabl 9: Ymateb i'r cwestiwn 'Ar gyfer y cyfnod yn syth cyn i chi fyw yn y tŷ yma, pa rai o'r isod sy'n berthnasol i'r oedolion sy'n byw yn y tŷ?' o'i gymharu â sefyllfa yr eiddo.....	37
Tabl 10: Ymateb i'r cwestiwn 'Oes unrhyw un o'r oedolion yn y tŷ yn gallu siarad Cymraeg?' fel nifer a chanran.	38
Tabl 11: Ymateb i'r cwestiwn 'Oes unrhyw un o'r oedolion yn y tŷ yn gallu siarad Cymraeg?' yn erbyn 'Ar gyfer y cyfnod yn syth cyn i chi fyw yn y tŷ yma, pa rai o'r isod sy'n berthnasol i'r oedolion sy'n byw yn y tŷ?'	38
Tabl 12: Ymateb i'r cwestiwn 'Oes unrhyw un o'r plant dan 18 oed yn y tŷ yn gallu siarad Cymraeg?' fel nifer a chanran.	39
Tabl 13: Newid o eiddo gwag hirdymor i brif breswylfan	41

1.0 Crynodeb Gweithredol

Pwrpas a sgôp yr ymchwil

Bwriad yr ymchwil yma oedd casglu tystiolaeth am effaith y ddau gynnydd diweddaraf yn lefel y premiwm treth gyngor yng Ngwynedd (i 100% ar gyfer ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor yn Ebrill 2021, ac i 150% ar gyfer ail gartrefi yn Ebrill 2023) gan amcanu at ateb y cwestiynau canlynol:

- Ydi cynyddu'r premiwm wedi arwain at lai o ail gartrefi yng Ngwynedd?
- Beth ddigwyddodd i'r eiddo oedd gynt yn ail gartrefi – h.y. ydyn nhw wedi mynd o dalu'r dreth gyngor efo premiwm (ail gartref), i dalu treth gyngor sylfaenol (prif gartref), neu i'r gyfundrefn treth fusnes (llety gwyliau), neu unrhywategori arall?
- Beth ydym yn ei wybod am y bobl sy'n byw mewn tai oedd yn ail gartrefi ond sydd bellach yn brif gartref? Oedd hyn yn gysylltiedig â gwerthiant y tŷ yr un adeg, neu newid defnydd o dan yr un berchnogaeth?
- Ydi'r cynnydd premiwm wedi arwain at ddod â thai gwag hirdymor yn ôl i ddefnydd?

Roedd yr ymchwil yn canolbwyntio ar ddefnydd eiddo gan ganolbwyntio ar dair gwahanol elfen, sef:

- Dadansoddi manylion categorïau eiddo yn y system dreth cyngor (tai yn newid i / o fod yn ail gartref neu yn wag hirdymor).
- Edrych ar y cyswllt rhwng newid categorïau eiddo yn y gyfundrefn dreth cyngor a gwerthiant tai.
- Casglu gwybodaeth bellach am eiddo sydd wedi newid o ail gartref i brif gartref, drwy holiadur i'r deiliaid presennol.

Dadansoddi symudiadau categori yn y gyfundrefn dreth gyngor

Roedd yr elfen yma yn golygu dadansoddi manylion categorïau yr holl eiddo yn y sir o fewn y system dreth gyngor ar wahanol ddyddiadau rhwng Hydref 2019 ac Ebrill 2024, gan edrych yn benodol ar dai yn newid i / o fod yn ail gartref neu yn wag hirdymor, ac unrhyw batrymau gwahanol yn hyn oddeutu adeg cynnydd yn y premiwm.

O ran eiddo yn symud rhwng bod yn ail gartref a bod yn brif breswylfa, fel arfer fe fu yna lif (net) o eiddo o brif breswylfeydd i ail gartrefi. Ond fe fu llif net y ffordd arall (h.y. o ail gartrefi i brif breswylfeydd) yn y cyfnod cyn y cynnydd premiwm i 100% yn Ebrill 2021, ac (yn fwy pendant a mwy hirhoedlog) cyn ac ar ôl y cynnydd premiwm i 150% yn Ebrill 2023.

O ran eiddo yn symud rhwng bod yn ail gartrefi a bod yn llety gwyliau, cyn Ebrill 2023 roedd yna lif o eiddo o ail gartrefi (yn y gyfundrefn treth gyngor) i lety gwyliau (yn y gyfundrefn treth fusnes). Ond wedi Ebrill 2023 (adeg newid rheoliadau treth fusnes, o ran y cyfnod mae eiddo'n cael ei / ar gael i'w osod), mae'r llif bellach y ffordd arall, o lety gwyliau i ail gartrefi. Mae arwyddion diweddar, ar sail data Rhagfyr 2023 – Ebrill 2024, fod y llif yma wedi tyfu fel bod y cyfanswm nifer ail gartrefi ar draws Gwynedd yn sefydlogi (h.y. mae'r llif yma tua'r un faint â'r llif o ail gartrefi i brif breswylfeydd).

TYSTIOLAETH AM EFFAITH Y PREMIWM TRETH GYNGOR AIL GARTREFI AC EIDDO GWAG HIRDYMOR YNG NGWYNEDD – TACHWEDD 2024

I grynhoi, mae yn ymddangos felly (er bod rhaid cofio y gallai ffactorau eraill hefyd fod yn dylanwadu ar y sefyllfa) fod y premiwm wedi gwneud cyfraniad at ddod ag ail gartrefi yn ôl i ddefnydd fel prif breswylfeydd.

Ymddengys hefyd bod y newid rheoliadau llety gwyliau wedi, ac yn parhau i, ddylanwadu – gan arwain at lif o eiddo o lety gwyliau i ail gartrefi, gan wrthbwysu rhywfaint ar effaith y duedd (uchod) i ail gartrefi newid i fod yn brif breswylfeydd.

O ran effaith y premiwm ar eiddo gwag hirdymor, mae'n anodd canfod unrhyw batrwm pendant. Roedd nifer uwch wedi trosglwyddo ar ôl cynnydd premiwm yn 2021, ond yn dilyn hynny mae'r niferoedd wedi bod yn amrywiol iawn a 'does dim effaith hirhoedlog amlwg.

Cymharu efo gwerthiannau tai

Edrychwyd ar y cyfnod o Rhagfyr 2022 ymlaen, sef y cyfnod lle dechreuodd llif net o eiddo o ail gartrefi i brif breswylfeydd. O'r eiddo newidiodd o ail gartref i brif breswylfan yn y cyfnod yma, roedd 19% wedi eu gwerthu tua'r un adeg.

O'r eiddo oedd wedi parhau'n ail gartref yn ddi-dor rhwng Rhagfyr 2022 a Ebrill 2024, tua 1% ohonynt oedd wedi eu gwerthu yn ystod y cyfnod yma. Mae hyn yn gyfran is nag yn y cyfnod blaenorol (Rhagfyr 2021 – Rhagfyr 2022); nid oes tystiolaeth felly fod y cynnydd premiwm i 150% wedi arwain at gynnydd yn faint o ail gartrefi sy'n cael eu gwerthu i berchnogion eraill ail gartrefi.

Gwybodaeth bellach am eiddo newidiodd o ail gartref i brif gartref

Gyrrwyd holiadur i dros 900 cyfeiriad a newidiodd statws o ail gartref i brif breswylfa (yn y data treth gyngor) ers Rhagfyr 2022 (sef pryd dechreuodd llif o ail gartrefi i brif breswylfeydd). Cafwyd cyfradd ymateb o 20%.

O'r rhai oedd wedi nodi eu bod yn berchen ar y tŷ, roedd 64% wedi prynu'r tŷ er mwyn byw ynddo yn barhaol (erioed wedi bod yn ail gartref iddynt), a 28% bellach yn byw yn barhaol mewn tŷ oedd yn arfer bod yn ail gartref iddynt.

Roedd mwyafrif (71%) y rhai symudodd i dŷ oedd yn ail gartref iddyn nhw, heb fyw yng Ngwynedd o'r blaen. O'r rhai oedd wedi prynu'r tŷ i fyw ynddo'n barhaol, roedd tua'u hanner (52%) heb fyw yng Ngwynedd o'r blaen, ond tua'u traean (35%) wedi byw yng Ngwynedd ers 5 mlynedd neu fwy.

O'r eiddo lle cafwyd ymateb i'r holiadur, roedd oedolyn / oedolion yn siarad Cymraeg yn 39% o'r tai brynwyd i fyw ynddynt yn barhaol. Mae hyn yn cymharu â 26% lle roedd perchnogion wedi symud i dai oedd eisoes yn ail gartrefi iddyn nhw.

Ystyriaethau eraill

Mae modd rhannu'r data i ardaloedd llai yn ôl yr angen, ac fe gynhwysir rai canlyniadau am wardiau unigol Abersoch gyda Llanengan, ac Aberdyfi, yn yr adroddiad llawn.

I'r dyfodol fe ellid edrych ar ffynonellau pellach o wybodaeth, i edrych ar agweddau posibl eraill o effaith cynyddu'r premiwm. Byddai modd trafod hefyd, efallai, y potensial ar gyfer casglu data ychwanegol i bwrpas ymchwil wrth weinyddu'r dreth, os am barhau i fonitro'r tueddiadau yma.

2.0 Cyflwyniad

2.1 Pwrpas yr adroddiad

Ers Ebrill 2018 mae'r Cyngor wedi codi premiwm treth gyngor ar fwyafrif yr ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor yn y sir. Dros y blynyddoedd dilynol, cafodd lefel y premiwm ei gynyddu (gweler 'Dyddiadau allweddol' isod am fanylion y penderfyniadau / dyddiadau perthnasol).

Yn y trafodaethau diweddar ynglŷn â'r premiwm, fe godwyd yr angen i gasglu tystiolaeth am ei effaith ac fel rhan o hyn fe gawsom ein comisiynu gan y Tîm Arweinyddiaeth i ymchwilio i'r wybodaeth sydd ar gael. Bydd hyn hefyd yn darparu sylfaen tystiolaeth i helpu'r Cyngor wrth benderfynu ar lefel briodol y premiwm ar ail gartrefi ac ar eiddo gwag hirdymor i'r dyfodol.

Bydd yr adroddiad yma yn amcanu at ateb y cwestiynau canlynol:

- Ydi cynyddu'r premiwm wedi arwain at lai o ail gartrefi yng Ngwynedd?
- Beth ddigwyddodd i'r eiddo oedd gynt yn ail gartrefi – h.y. ydyn nhw wedi mynd o dalu'r dreth gyngor efo premiwm (ail gartref), i dalu treth gyngor sylfaenol (prif gartref), neu i'r gyfundrefn treth fusnes (llety gwyliau), neu unrhywategori arall
- Beth ydym yn ei wybod am y bobl sy'n byw mewn tai oedd yn ail gartrefi ond sydd bellach yn brif gartref? Oedd hyn yn gysylltiedig â gwerthiant y tŷ yr un adeg, neu newid defnydd o dan yr un berchnogaeth?
- Ydi'r cynnydd premiwm wedi arwain at ddod â thai gwag hirdymor yn ôl i ddefnydd?

2.2 Dyddiadau allweddol

Mae'n ddefnyddiol crynhoi'r dyddiadau allweddol o ran cyflwyno, a chynyddu lefel, y premiwm yng Ngwynedd dros y blynyddoedd (nodir y tri dyddiad pryd daeth y premiwm, neu gynnydd ynddo, yn weithredol mewn print bras).

Tabl 1: Dyddiadau allweddol o ran cyflwyno a chynyddu lefel y premiwm yng Ngwynedd dros y blynyddoedd

Dyddiad	Digwyddiad
Hydref 2013	Llywodraeth Cymru yn ymgynghori ar hawl i awdurdodau godi premiwm
Medi 2014	Deddf Tai (Cymru) yn caniatáu codi premiwm o hyd at 100% o Ebrill 2017
Hydref 2016	Cyngor yn ymgynghori ar yr egwyddor o godi premiwm, a'i lefel
Rhagfyr 2016	Cyngor yn penderfynu codi premiwm o 50% ar ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor o Ebrill 2018
Ebrill 2018	Premiwm o 50% ar ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor yn weithredol yng Ngwynedd
Rhagfyr 2020	Cyngor yn ymgynghori ar y posibilrwydd o gynyddu'r premiwm i 100%
Mawrth 2021	Cyngor yn penderfynu cynyddu'r premiwm i 100%
Ebrill 2021	Cynnydd i 100% yn weithredol yng Ngwynedd, ar gyfer ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor
Awst 2021	Llywodraeth Cymru yn ymgynghori am ehangu'r pwerau i godi premiwm
Mawrth 2022	Rheoliadau yn caniatáu codi premiwm o hyd at 300% ar ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor o Ebrill 2023
Medi 2022	Cyngor yn cychwyn ymgynghoriad ar sut dylid ymateb i'r newid yn y rheoliadau
Rhagfyr 2022	Cyngor yn penderfynu cynyddu'r premiwm ar ail gartrefi i 150% (ond cadw'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn 100%)
Ebrill 2023	Cynnydd i 150% ar gyfer ail gartrefi yn weithredol yng Ngwynedd (cadw yn 100% ar gyfer eiddo gwag hirdymor)
Rhagfyr 2023	Cyngor yn penderfynu cadw'r premiwm ar yr un lefel ond nodwyd y bwriad i gynnal ymchwil pellach ynghylch effaith y premiwm

Yn ogystal â'r uchod, mae Ebrill 2023 hefyd yn arwyddocaol gan mai dyma pryd y daeth y newid i'r maen prawf ar gyfer diffinio llety hunan-ddarpar (ar gyfer eu trethu fel busnes yn hytrach na drwy'r dreth gyngor) yn weithredol ar draws Cymru – sef, yn fras, bod angen iddynt fod wedi'u gosod am isafswm 182 dydd yn hytrach na 70, ac ar gael i'w gosod am 252 dydd yn lle 140. Roedd yr amserlen ar gyfer gweithredu hyn yn debyg i'r amserlen ar gyfer ymestyn y pŵer i godi premiwm o hyd at 300% (h.y. Llywodraeth Cymru yn cychwyn ymgynghori yn Awst 2021, cyhoeddi eu bwriad i dynhau'r diffiniad ym Mawrth 2022, gweithredol o Ebrill 2023).

Wrth ddehongli canlyniadau'r ymchwil isod, bydd angen cofio y gallai unrhyw effaith ddigwydd dros gyfnod o boptu'r dyddiadau yma, yn hytrach nag ar yr union adeg honno. Er enghraifft – pe bai cynnydd yn y premiwm yn ysgogi rhai perchnogion ail gartrefi i werthu'u heiddo, mae'n bosib y byddent yn gwerthu wrth i'r cynnydd ddechrau gael ei drafod neu pryd penderfynwyd ei gynyddu, yn hytrach nag aros tan i'r newid ddod i rym. Ar y llaw arall, mae'n bosib na fyddent yn penderfynu gwerthu tan ar ôl i'r premiwm ddod i rym ac fe allai gwerthiant hefyd gymryd rhai misoedd i'w gwblhau, felly ni fyddai'r effaith yma yn amlwg am gryn amser wedi'r cynnydd yn y premiwm efallai.

Wrth gwrs mae yna hefyd lu o ffactorau eraill – y tu allan i'r gyfundrefn drethi lleol – allai fod wedi effeithio'r maes yma yn y cyfnod dan sylw, er enghraifft:

- Cyfnod Covid ac effaith ddilynol hynny ar y farchnad dai yn lleol;
- Newidiadau ym maint, a natur, y galw am lety gwyliau yng Ngwynedd (eto, yn cynnwys effeithiau yn dilyn o gyfnod Covid);
- Datganoli, a newid cyfraddau, trethi ar brynu tai gan arwain at newid y dreth taladwy wrth brynu ail gartref, a gwahaniaethau yn hyn o beth rhwng Cymru a Lloegr;
- Natur yr economi a chyflogaeth yng Ngwynedd ac yn gyffredinol, yn cynnwys yr argyfwng costau byw;
- Trafodaeth ar Gyfarwyddyd Erthygl 4, a chyflwyno hyn yn 2024.

Yn anorfod felly, mae angen dehongli canlyniadau'r ymchwil gyda gofal, gan gofio na ellir bob tro gymryd yn ganiataol bod newidiadau ddigwyddodd ar adeg codi'r premiwm, o reidrwydd wedi digwydd oherwydd y premiwm.

2.3 Sgôp yr adroddiad

Mae'r ymchwil yma yn canolbwyntio ar ddefnydd eiddo (tai yn newid i / o fod yn ail gartref neu yn wag hirdymor, ac unrhyw dueddiadau gwahanol yn y patrwm yma oddeutu, neu yn dilyn, adeg cynnydd yn y premiwm).

I'r perwyl yma, prif elfen yr ymchwil oedd dadansoddi manylion categorïau eiddo yn y system dreth gyngor, ac edrych am batrymau yn hyn yn enwedig o gwmpas adegau cynyddu'r premiwm.

Edrychwyd hefyd ar y cyswllt rhwng newid categorïau eiddo yn y gyfundrefn dreth gyngor a gwerthiant tai, drwy baru'r data gyda data gwerthiannau tai y Gofrestrfa Tir ac edrych i ba raddau mae'r dyddiadau yn cyd-fynd.

Yn ogystal, er mwyn cael rhywfaint mwy o wybodaeth ynglŷn ag eiddo oedd yn arfer bod yn ail gartrefi ond sydd bellach yn brif gartref, fe ofynnwyd ychydig o gwestiynau i ddeiliaid presennol y tai hynny, ynglŷn â chefnidir y newid defnydd yma ac am y sawl sy'n byw yno erbyn hyn.

Mae mwy o fanylion am hyn yn y Methodoleg isod.

Wrth gwrs, mae yna agweddau posibl eraill o 'effaith y premiwm' nad yw'r adroddiad yma yn gallu ei ystyried (economaidd, ieithyddol, cymunedol ehangach, ac ati); mae'n bosib bod yna ffynonellau gwybodaeth eraill o wybodaeth ar gael fyddai o help efo hyn (gweler yr 'Argymhellion ar gyfer gwella data' ar ddiwedd yr adroddiad hefyd).

3.0 Methodoleg

Fel eglurwyd uchod mae'r ymchwil yma yn seiliedig ar dracio symudiadau eiddo unigol yng Ngwynedd rhwng un categori a'r llall, ac o un cyfnod i'r nesaf. Mae hyn yn golygu, felly, bod angen setiau data cynhwysfawr, mewn ffurf cwbl gyson a chymaradwy â'i gilydd, i allu dilyn y newidiadau'n gywir dros amser.

Mae premiwm treth gyngor yn bodoli yng Ngwynedd ers Ebrill 2018; fodd bynnag nid ydym wedi gallu canfod data manwl, cyflawn a chyson yn mynd yn ôl mor bell â hynny (mae'n debyg nad oedd yr angen i gadw'r fath wybodaeth i bwrpas ymchwil wedi cael ei adnabod yr adeg honno chwaith). Nid oedd yn bosib, felly, i ni ddefnyddio adeg pan nad oedd y premiwm wedi dod i rym (neu, yn ddelfrydol, adeg cyn bod unrhyw sôn am gyflwyno premiwm o gwbl) fel pwynt cychwyn yr ymchwil.

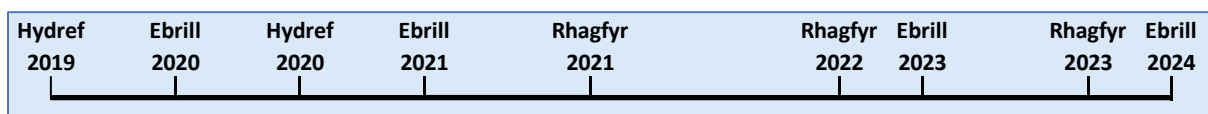
Wedi trafod ffynonellau data posibl efo'r adran Gyllid, y ffynhonnell orau a adnabuwyd oedd data sy'n cael ei adrodd ar gyfer ymarferiad paru data y Fenter Twyll Genedlaethol (NFI). Mae hwn yn cynnwys manylion categori treth gyngor pob eiddo unigol yng Ngwynedd.

Mae'r data yma ar gael ar gyfer gwahanol ddyddiadau, yn mynd nôl i Hydref 2019. Mae hwnnw yn bwynt cychwyn synhwyrol p'run bynnag gan ei fod yn ein galluogi i gymharu'r patrwm "arferol" (dros tua blwyddyn cyn bod sôn am gynnydd yn y premiwm) gydag unrhyw batrymau gwahanol o amgylch:

- y cynnydd i 100% ar gyfer ail gartrefi ac ar gyfer eiddo gwag hirdymor (Ebrill 2021); ac
- y cynnydd i 150% ar gyfer ail gartrefi (Ebrill 2023).

Mae hyn hefyd yn cadw'r gwaith dadansoddi o fewn terfynau ymarferol bosibl, gan fod hyn yn rhoi 9 set o ddata i ni ar wahanol ddyddiadau rhwng 1 Hydref 2019 ac 1 Ebrill 2024. Gan fod dros 60,000 o eiddo yng Ngwynedd mae hyn yn golygu cymharu data a thracio newidiadau ar draws cyfanswm o dros 500,000 o eitemau data.

Gan bod data NFI yn cael ei adrodd ar sail dyddiadau penodol a bod y bylchau rhwng y dyddiadau yma yn gallu amrywio, mae hyn yn golygu bod y dadansoddiad y gallwn ei wneud yn seiliedig ar gyfnodau penodol, gyda rhai yn hwy na'i gilydd fel ddangosir yn y diagram isod:

Ffigwr 1: Dyddiadau / cyfnodau ble mae gennym ddata NFI ar gyfer tracio newidiadau categori (union ddyddiad oedd 1af o'r misoedd perthnasol heblaw am Hydref 2020 (2/10/20) a Rhagfyr 2023 (18/12/23))

O ran yr holiadur ar gyfer eiddo a symudodd o gategori ail gartref i brif gartref, cynhwyswyd eiddo a newidiodd gategori rhwng Rhagfyr 2022 ac Ebrill 2024 (mae mwy o fanylion am resymeg hyn yn rhan berthnasol yr adroddiad isod).

4.0 Diffiniadau

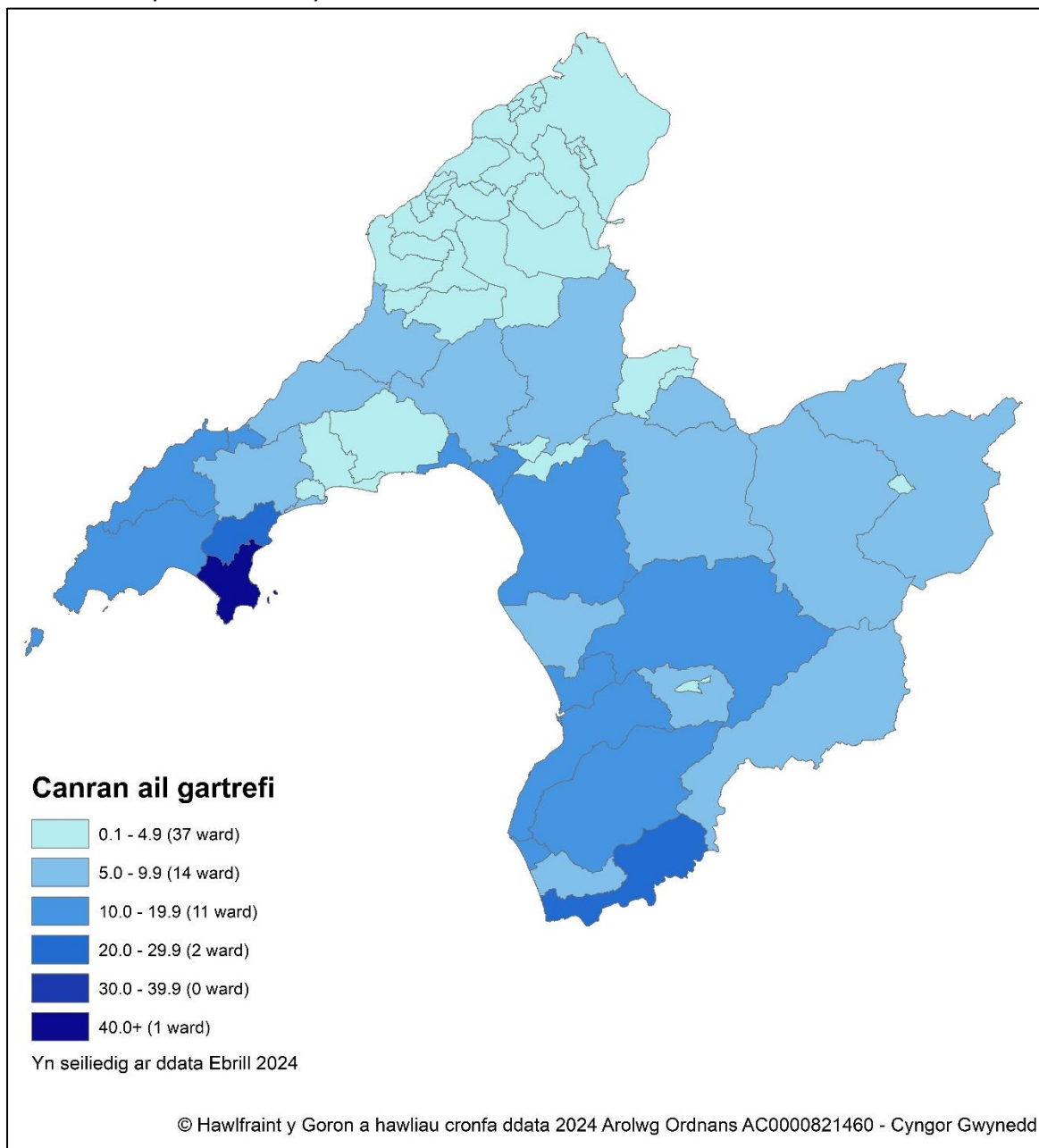
Yng ngweddill yr adroddiad yma, oni nodir fel arall:

- Mae **'ail gartref'** yn golygu eiddo yn y gyfundrefn treth gyngor sydd wedi'i ddodrefnu, sydd heb fod yn brif breswylfa a heb waharddiad cynllunio rhag meddiannu yn llawn-amser. Mae mwyafrif y rhain yn talu'r premiwm treth gyngor ond mae yna rai eithriadau, e.e. (am gyfnod) eiddo sy'n cael ei farchnata ar werth / ar osod, neu eiddo gysylltiedig â gwaith;
- Mae **'eiddo gwag hirdymor'** yn golygu eiddo yn y gyfundrefn treth gyngor, sy'n wag a diddodrefn ers dros 12 mis ac felly premiwm treth gyngor yn daladwy arnynt;
- Mae **'tai eraill'** yn golygu yr holl eiddo yn y gyfundrefn treth gyngor heblaw am y 2 categori uchod, a gan eithrio hefyd eiddo sydd â gwaharddiad cynllunio rhag eu meddiannu yn llawn-amser. Mae mwyafrif llethol y rhain, felly, yn brif breswylfannau (ond yn cynnwys hefyd eiddo sy'n wag ers llai na 12 mis);
- Mae **'uned gwyliau'** yn golygu uned llety gwyliau hunan-gynhaliol, sy'n cael ei drethu drwy'r gyfundrefn treth fusnes yn hytrach na drwy'r dreth gyngor;
- Mae **'cyfanswm tai'** yn gyfanswm y 4 categori uchod, h.y. yr holl eiddo yn y gyfundrefn treth gyngor heblaw am ail gartrefi sydd â gwaharddiad cynllunio rhag meddiannu yn llawn-amser, a gan ychwanegu hefyd unedau gwyliau hunan-gynhaliol sydd yn y gyfundrefn treth fusnes.

Er eglurder, nid ydym yn cynnwys yn yr ymarferiad hwn ail gartrefi sydd â gwaharddiad cynllunio rhag eu meddiannu yn llawn-amser ('chalets' ac ati, elwir yn 'Dosbarth A' mewn rheoliadau treth cyngor). Ystyrir bod rhain i bob pwrpas y tu allan i'r stoc tai defnyddiadwy 'arferol' ac ni fyddwn felly yn eu cynnwys yn y dadansoddiad yma.

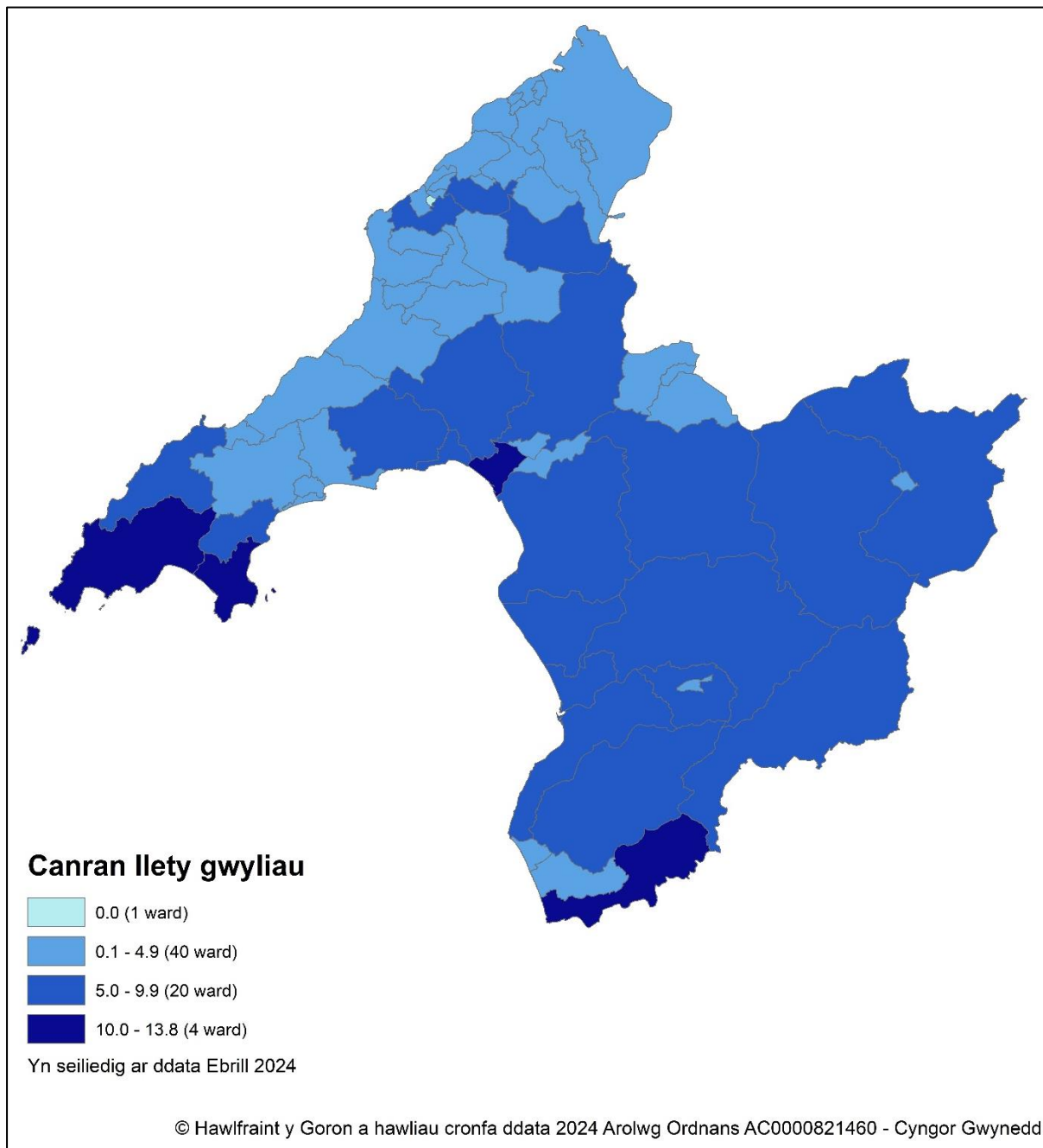
5.0 Niferoedd a dosbarthiad ail gartrefi, unedau gwyliau ac eiddo gwag hirdymor

- Yn Ebrill 2024 roedd yna 4,349 o ail gartrefi yng Ngwynedd (yn unol â'r categori yn y system treth gyngor), gyda 4,071 (93.6%) o'r rhain yn talu'r premiwm. Mae hyn yn cynrychioli 6.8% o'r cyfanswm tai.
- Mae'r map isod yn dangos cyfran yr ail gartrefi fesul ward ac yn dangos bod dosbarthiad ail gartrefi ar draws y sir yn anwastad iawn, yn amrywio o 0.1% yn ward Hendre i 40.4% yn ward Abersoch gyda Llanengan. Yn gyffredinol mae'r canrannau uchaf yn ardaloedd arfordirol Llŷn, Eifionydd a Meirionnydd.

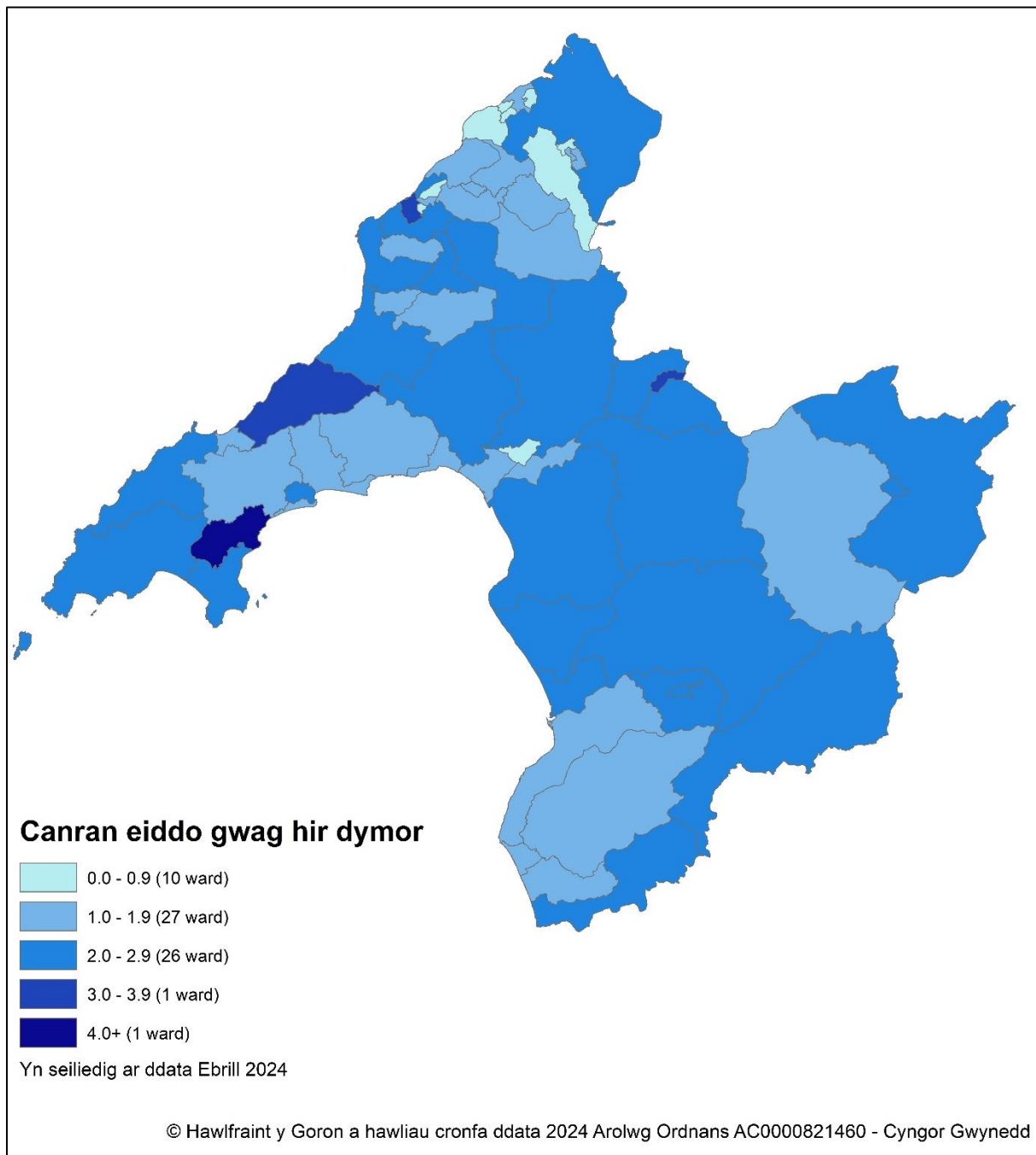
Ffigur 2: Map o cyfran ail gartrefi fesul ward, Ebrill 2024

- Er nad yw'r ymchwil yma yn ymwneud yn uniongyrchol â nhw – mae unedau gwyliau (gaiff eu trethu fel busnes) hefyd yn ystyriaeth berthnasol gan fod nifer o eiddo wedi bod yn symud rhwng y gyfundrefn treth gyngor (fel ail gartref) a'r gyfundrefn treth fusnes (fel llety gwyliau), gyda'r patrwm a'r niferoedd yma yn gallu gwahaniaethu ar wahanol adegau. Yn Ebrill 2024 roedd yna 2,628 o unedau gwyliau yn y gyfundrefn trethi busnes yng Ngwynedd; mae hyn yn cynrychioli 4.1% o'r cyfanswm tai. Mae dosbarthiad y rhain ar draws Gwynedd eto yn anwastad, fel ddangosir yn y map isod (yn amrywio o 0.0% yn ward Hendre i 13.8% yn ward Llanbedrog gyda Mynytho).

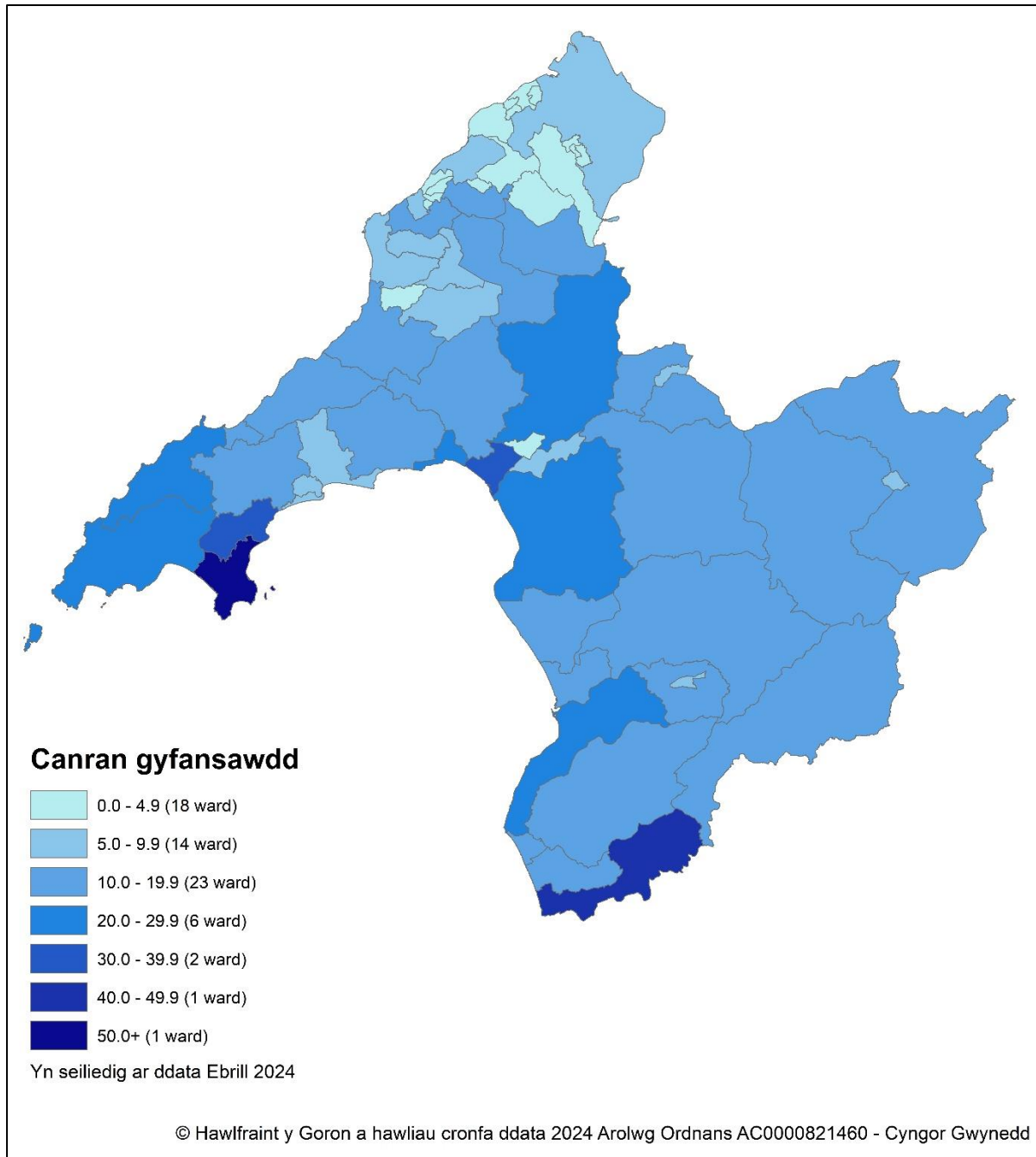
Ffigwr 3: Map o cyfran llety gwyliau fesul ward, Ebrill 2024

- Yn Ebrill 2024 roedd yna 1,146 o eiddo gwag hirdymor yn y gyfundrefn treth gyngor yng Ngwynedd, sy'n cynrychioli 1.8% o'r cyfanswm tai. Mae'r map isod yn dangos cyfran y rhain fesul ward yn Ebrill 2024 ac yn dangos bod dosbarthiad eiddo gwag hirdymor ar draws y sir yn anwastad iawn, gan amrywio o 0.4% yn ward Hendre i 5.0% yn ward Llanbedrog gyda Mynytho. Wrth ei natur, mae'r patrwm yma yn debygol o amrywio dros amser hefyd (e.e. y cyn-Gartref Pwylaidd ym Mhenrhos sy'n gyfrifol am fwyafrif yr unedau gwag cyfredol yn ward Llanbedrog gyda Mynytho).

Ffigwr 4: Map o cyfran eiddo gwag hirdymor fesul ward, Ebrill 2024

- Dangosir yn y map isod y canran cyfansawdd (cyfanswm ail gartrefi, eiddo gwag hirdymor ac unedau gwyliau, fel canran o'r cyfanswm tai) fesul ward; Abersoch gyda Llanengan (57.0%), Aberdyfi (43.0%) a Gorllewin Porthmadog (31.2%) yw'r uchaf o dan y mesur yma.

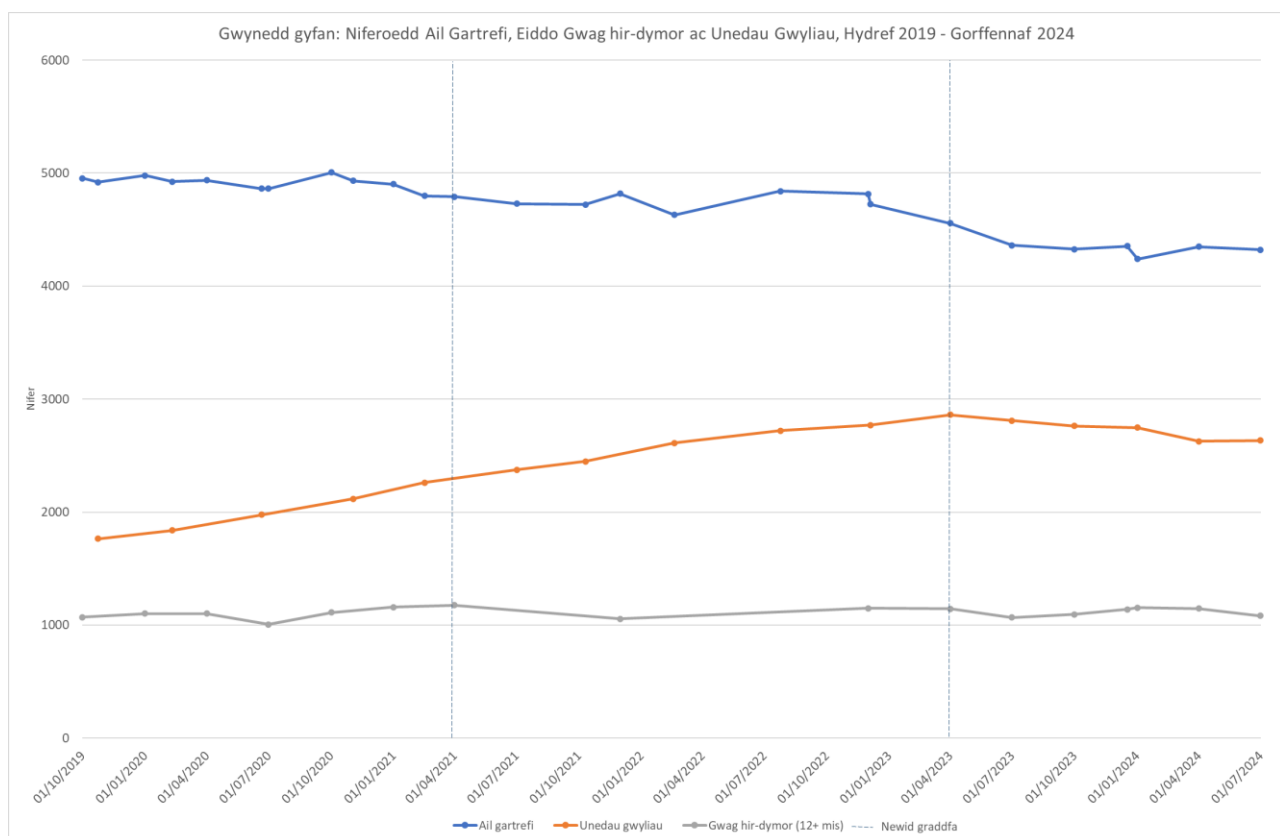
Ffigwr 5: Map o cyfran cyfansawdd (cyfanswm ail gartrefi, eiddo gwag hirdymor ac unedau gwyliau) fesul ward, Ebrill 2024

Dangosir y canrannau manwl fesul ward sy'n sail i'r mapiau uchod yn **Atodiad 1**.

6.0 Trosolwg o’r niferoedd fesul categori o Hydref 2019 ymlaen

Mae’r siart isod yn dangos y niferoedd ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor (yn y gyfundrefn treth gyngor) ac unedau gwyliau (yn y gyfundrefn treth fusnes) ar wahanol ddyddiadau o Hydref 2019 ymlaen.

(data NFI, ond hefyd gan mai cyfansymiau ar draws Gwynedd sydd dan sylw yma rydym wedi gallu canfod data arall er mwyn i’r dadansoddiad gynnwys mwy o ddyddiadau)

Ffigwr 6: Niferoedd ail gartrefi, eiddo gwag hir-dymor ac unedau gwyliau, Hydref 2019 – Gorffennaf 2024

O’r siart yma, gallwn weld rhai patrymau cyffredinol:

- Mae’r nifer ail gartrefi yng Ngwynedd wedi bod yn gostwng. Yn 2019 a 2020 roedd y nifer yn eithaf sefydlog, oddeutu 4,900 i 5,000 (uchafbwynt 5,006 yn Hydref 2020). Erbyn hyn mae’r nifer oddeutu 4,300 (isafbwynt 4,240 yn Ionawr 2024), gydag arwyddion fod y nifer yn dechrau sefydlogi oddeutu’r ffigwr yna.
- Mae mwyafrif y gostyngiad yma wedi digwydd o fewn dau gyfnod penodol. Fe ostyngodd o tua 4,900 i tua 4,700 rhwng Ionawr 2021 a Hydref 2021. Wedyn, fe fu gostyngiad cyson o tua 4,700 i tua 4,300 rhwng Rhagfyr 2022 a Hydref 2023.
- Tan yn ddiweddar bu nifer yr unedau gwyliau’n codi’n gyson, gan fynd o tua 1,800 (Hydref 2019) i tua 2,900 (Ebrill 2023). Ond mae yna rywfaint o ostyngiad o Ebrill 2023 ymlaen, gan gyrraedd tua 2,600 yn Ebrill 2024, er eto mae arwyddion bod y nifer yn dechrau sefydlogi yn ddiweddar.

TYSTIOLAETH AM EFFAITH Y PREMIWM TRETH GYNGOR AIL GARTREFI AC EIDDO GWAG HIRDYMOR YNG NGWYNEDD – TACHWEDD 2024

- Mae'r niferoedd eiddo gwag hirdymor wedi amrywio ychydig (rhwng tua 1,000 a 1,200 ar draws Gwynedd); ar yr wyneb 'does **dim llawer o batrwm amlwg** yn yr amrywiadau yma. Fe fu yna ryw faint o ostyngiad rhwng Ebrill 2021 a Rhagfyr 2021 (o 1,176 i 1,055) ond fe fu gostyngiadau tebyg ar adegau eraill hefyd.

Er hyn, nid yw'r ffigyrau moel yma yn rhoi llawer o wybodaeth am beth ddigwyddodd i'r eiddo yn y gwahanol gategoriâu (e.e. beth ydi defnydd y tai oedd gynt yn ail gartrefi). I gael gwell syniad am yr hyn sy'n mynd ymlaen felly, rydym wedi tracio sefyllfa eiddo unigol ar hyd y cyfnod dan sylw fel ddangosir yn rhannau nesaf yr adroddiad.

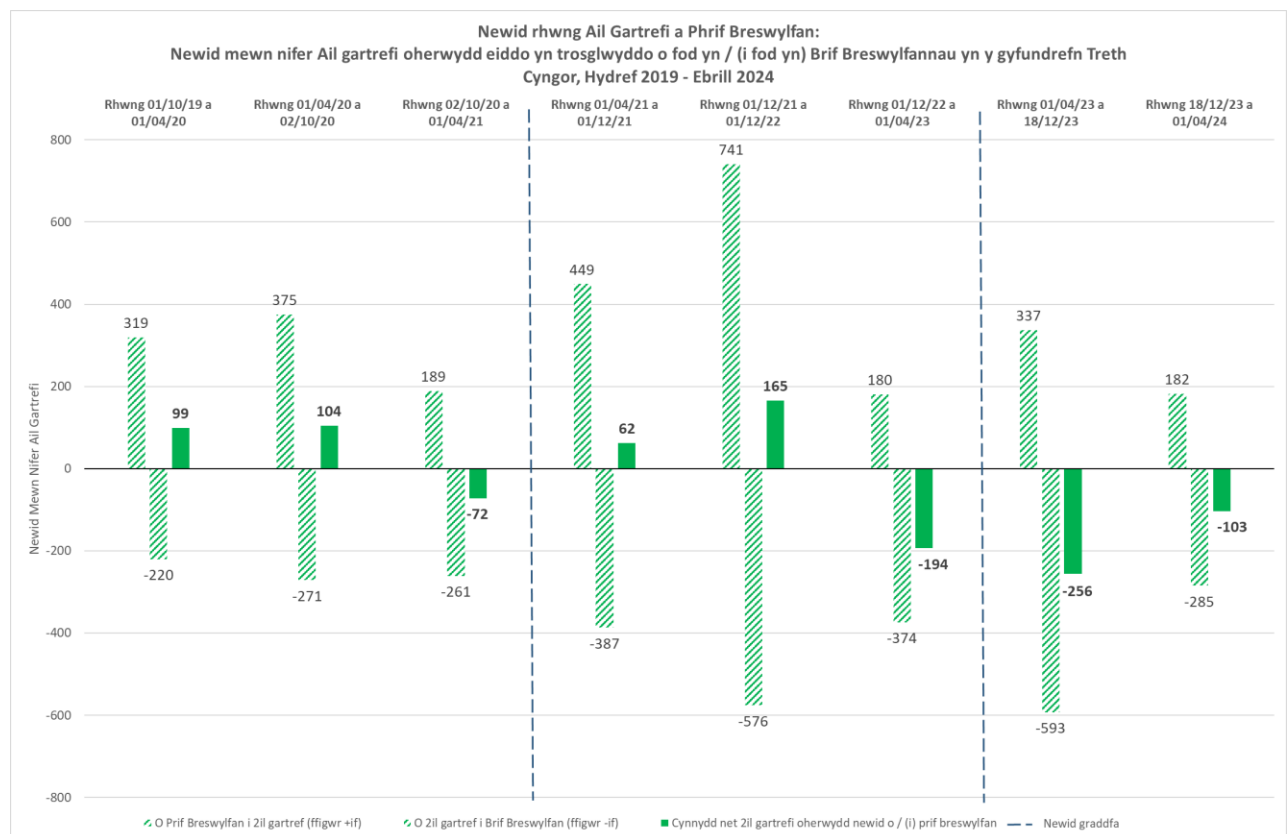
7.0 Ail gartrefi: Tracio symudiadau eiddo dros y cyfnod

O dracio a dadansoddi categorïau eiddo unigol yn y system gweinyddu treth gyngor (data NFI ar 9 dyddiad penodol rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024, fel eglurwyd yn y Methodoleg uchod), gellir edrych yn fanylach ar batrwm symudiadau rhwng un categori a'r llall ac edrych am batrymau yn hyn yn enwedig o gwmpas adegau cynyddu'r premiwm.

Mae'r 3 siart dilynol yn dadansoddi symudiadau eiddo i, ac o, y categori Ail Gartrefi yn y gyfundrefn treth gyngor fesul 3 gwahanol fath o symudiadau, sef (i) symud rhwng ail gartref a phrif breswylfan (ii) symud rhwng ail gartref ac uned wyliau (iii) newid rhwng ail gartref a chategorïau eraill.

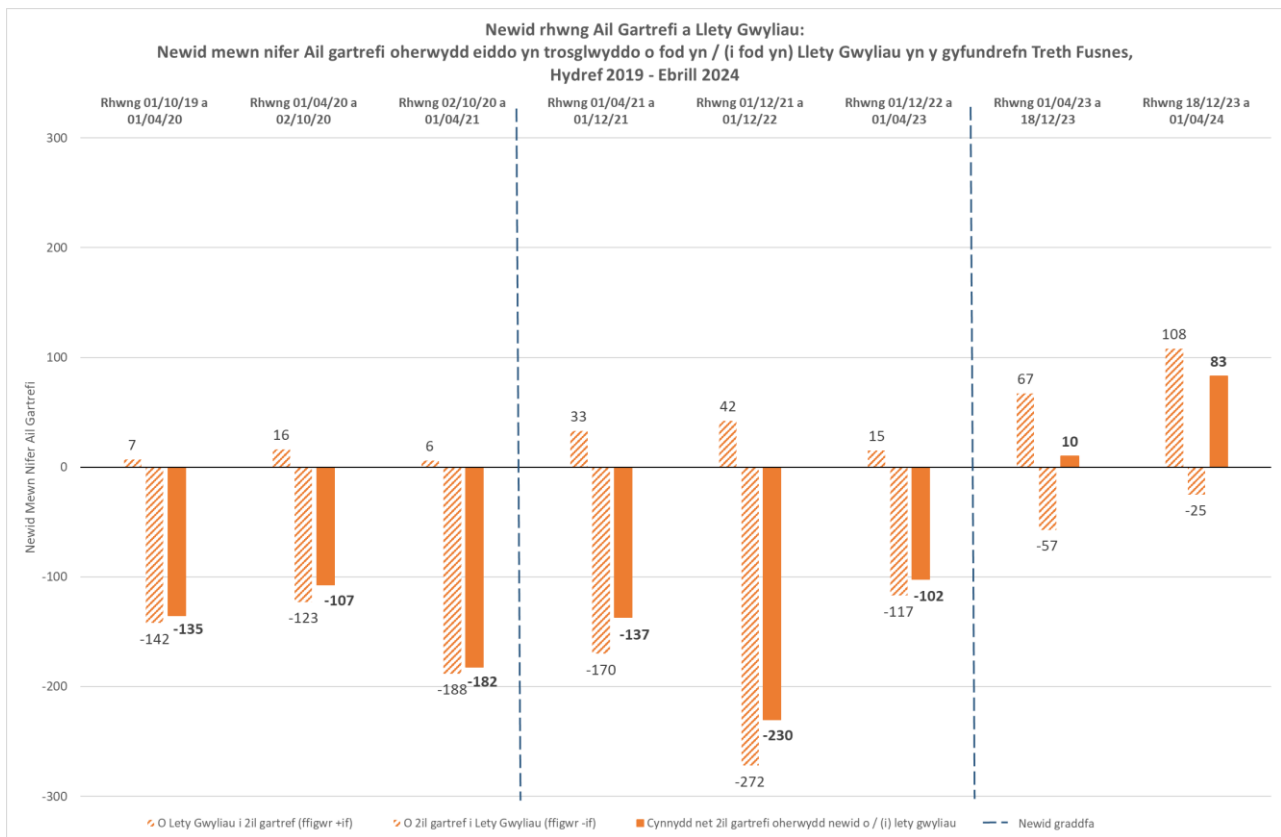
Yn yr holl siartiau isod, dangosir y symudiadau 'gros' (nifer eiddo yn symud i fod yn ail gartref, a nifer eiddo yn symud o fod yn ail gartref), a wedyn y symudiad 'net' (h.y. y gwahaniaeth rhwng y ddau ffigwr uchod), ym mhob un o'r cyfnodau. Mae hyn yn dangos hefyd y gall y sefyllfa net fod yn cuddio trosiant sylweddol (i mewn ac allan o'r categori ail gartrefi) o fewn y ffigyrau, ac yn amlygu'r angen i gymryd gofal wrth ddehongli y sefyllfa net, h.y. hyd yn oed mewn amgylchiadau cymharol 'arferol', sefydlog mae yna symudiadau sylweddol o eiddo i, ac o, fod yn ail gartrefi yn digwydd.

Mae'r data llawn tu ôl i'r siartiau yma (gan gynnwys dadansoddiad manylach o fewn y 'categorïau eraill') yn **Atodiad 2**.

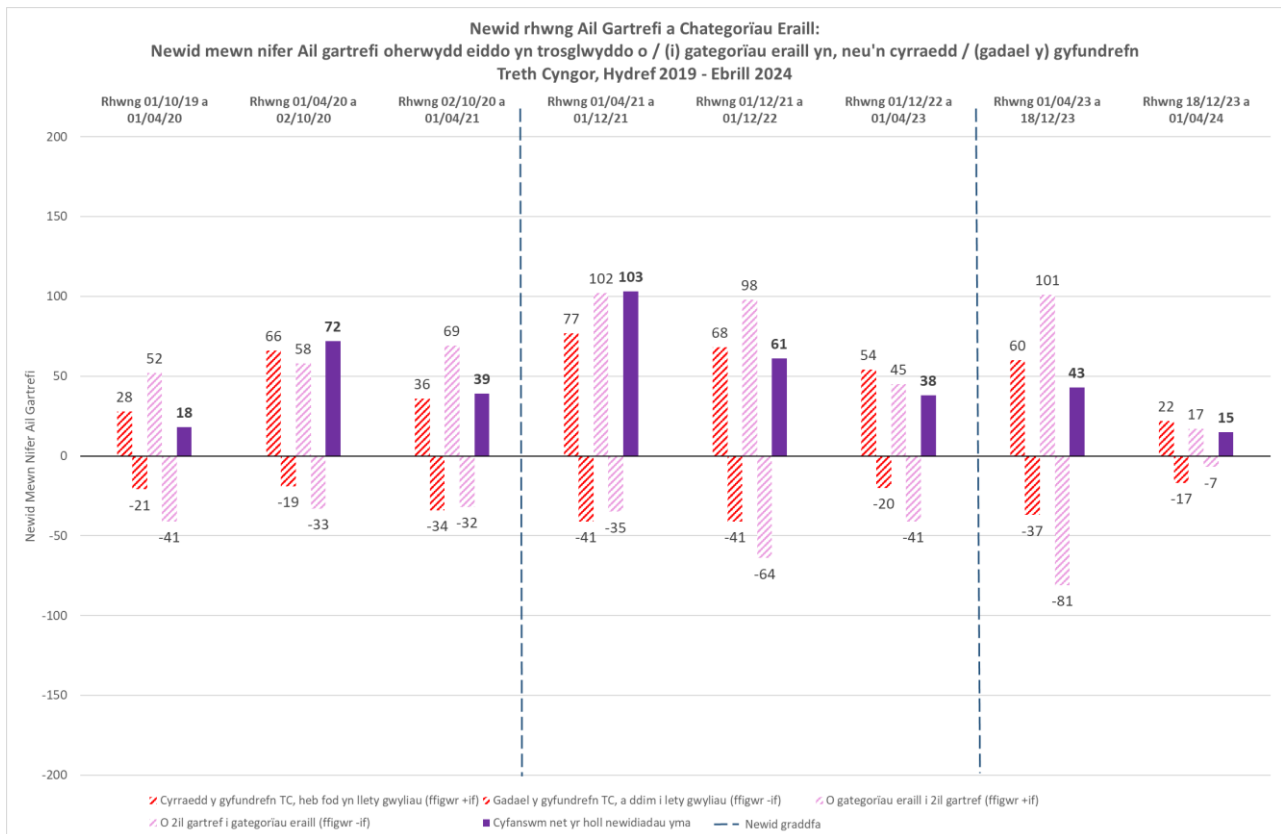
Ffigur 7: Newid mewn nifer ail gartrefi oherwydd eiddo yn trosglwyddo o fod yn neu i fod yn brif breswylfan neu ail gartref yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024, gan ddangos symudiadau o brif breswylfan i ail gartref, o ail gartref i brif breswylfan ac y cyfanswm symud net.

TYSTIOLAETH AM EFFAITH Y PREMIWM TRETH GYNGOR AIL GARTREFI AC EIDDO GWAG HIRDYMOR YNG NGWYNEDD – TACHWEDD 2024

Ffigwr 8: Newid mewn nifer ail gartrefi oherwydd eiddo yn trosglwyddo o fod yn neu i fod yn llety gwyliau neu ail gartref yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024, gan ddangos symudiadau o lety gwyliau i ail gartref, o ail gartref i lety gwyliau ac y cyfanswm symud net.

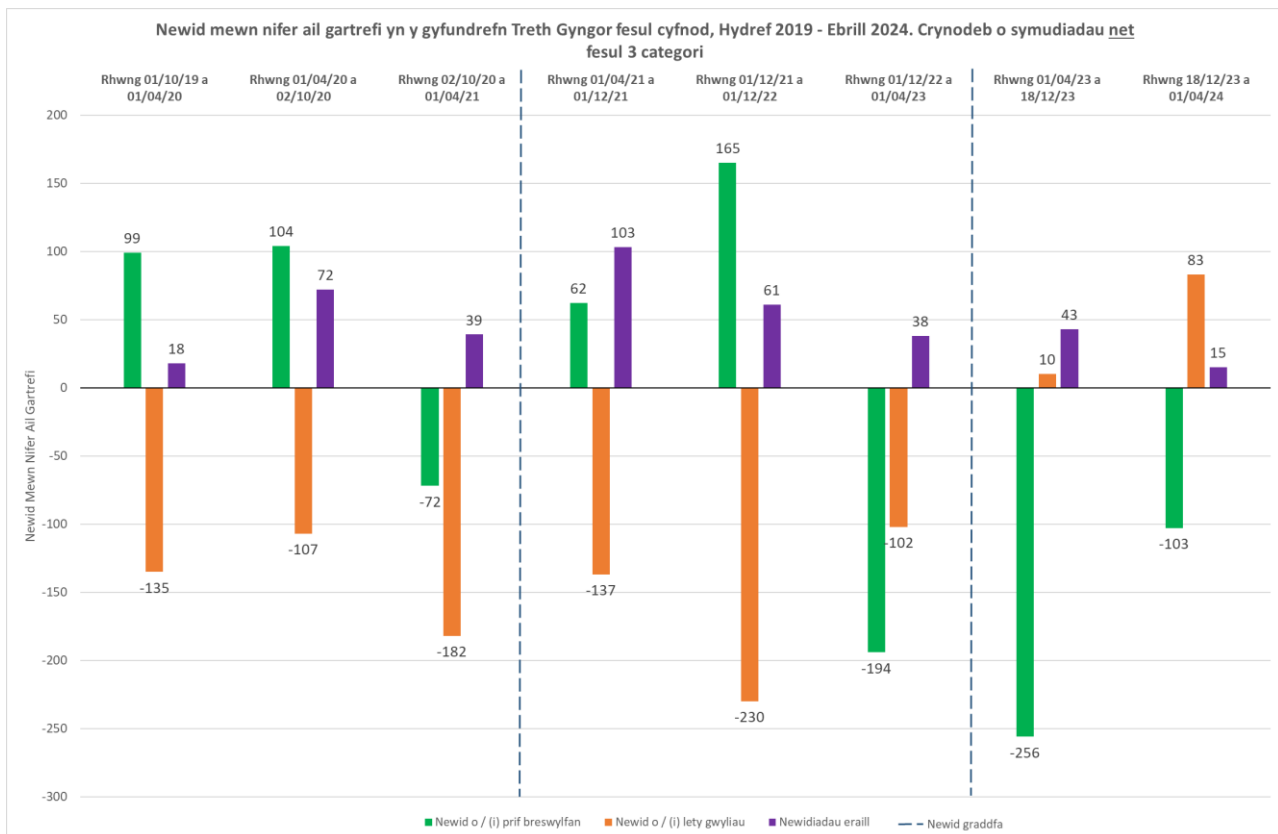
TYSTIOLAETH AM EFFAITH Y PREMIWM TRETH GYNGOR AIL GARTREFI AC EIDDO GWAG HIRDYMOR YNG NGWYNEDD – TACHWEDD 2024

Ffigur 9: Newid mewn nifer ail gartrefi oherwydd eiddo yn trosglwyddo o fod yn neu i fod yn categorïau eraill neu ail gartref yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024, gan ddangos symudiadau o categorïau eraill i ail gartref, o ail gartref i categorïau eraill ac y cyfanswm symud net.

Gallwn wedyn ddod â'r prif ffigurau o'r 3 siart uchod at ei gilydd, i ddangos y symudiad net ym mhob cyfnod fesul y tri phrif gategori, yn y siart isod. Mae hyn yn dangos yn eglur y prif dueddiadau net ar y gwahanol adegau yn ystod y cyfnod.

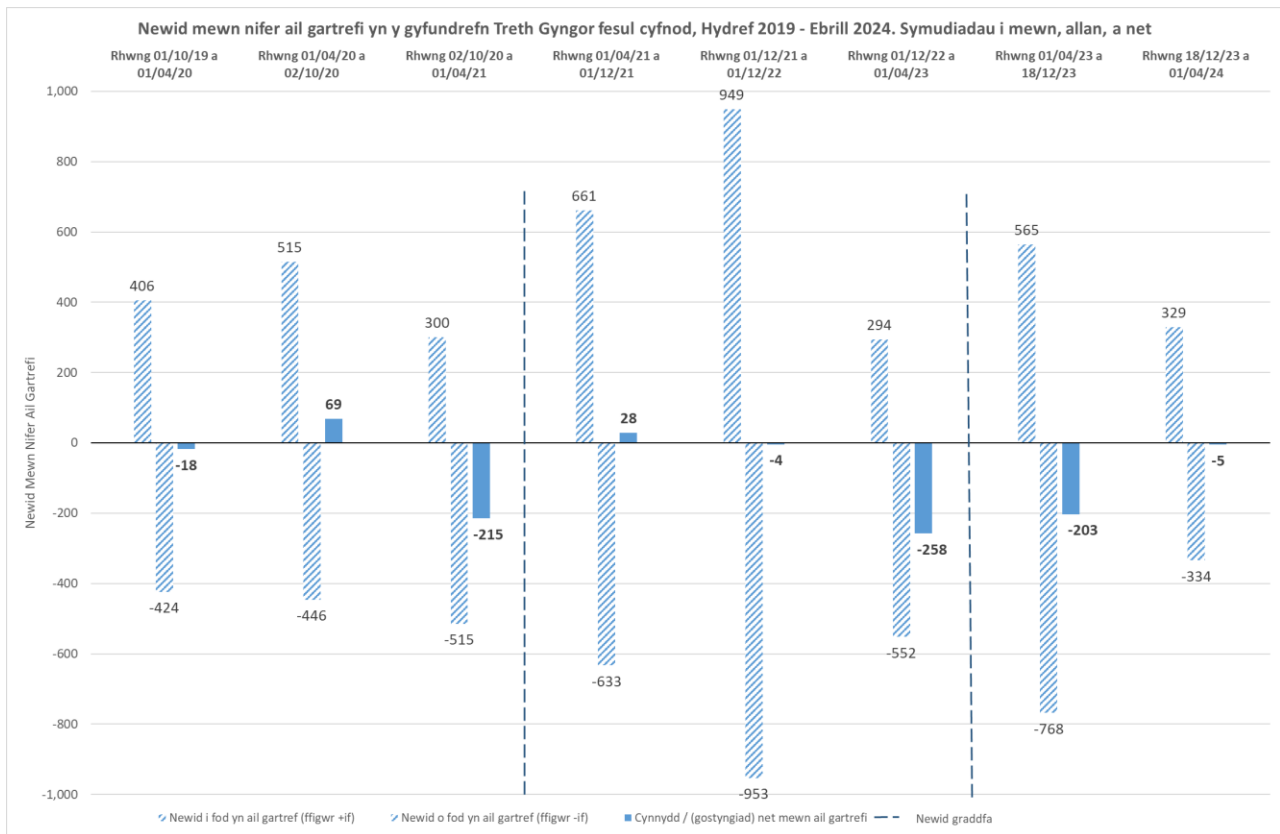
TYSTIOLAETH AM EFFAITH Y PREMIWM TRETH GYNGOR AIL GARTREFI AC EIDDO GWAG HIRDYMOR YNG NGWYNEDD – TACHWEDD 2024

Ffigwr 10: Newid mewn nifer ail gartrefi yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024 fel cyfanswm symud net fesul categori (newid o/i prif breswylfan, newid o/i llety gwyliau, newidiadau eraill).

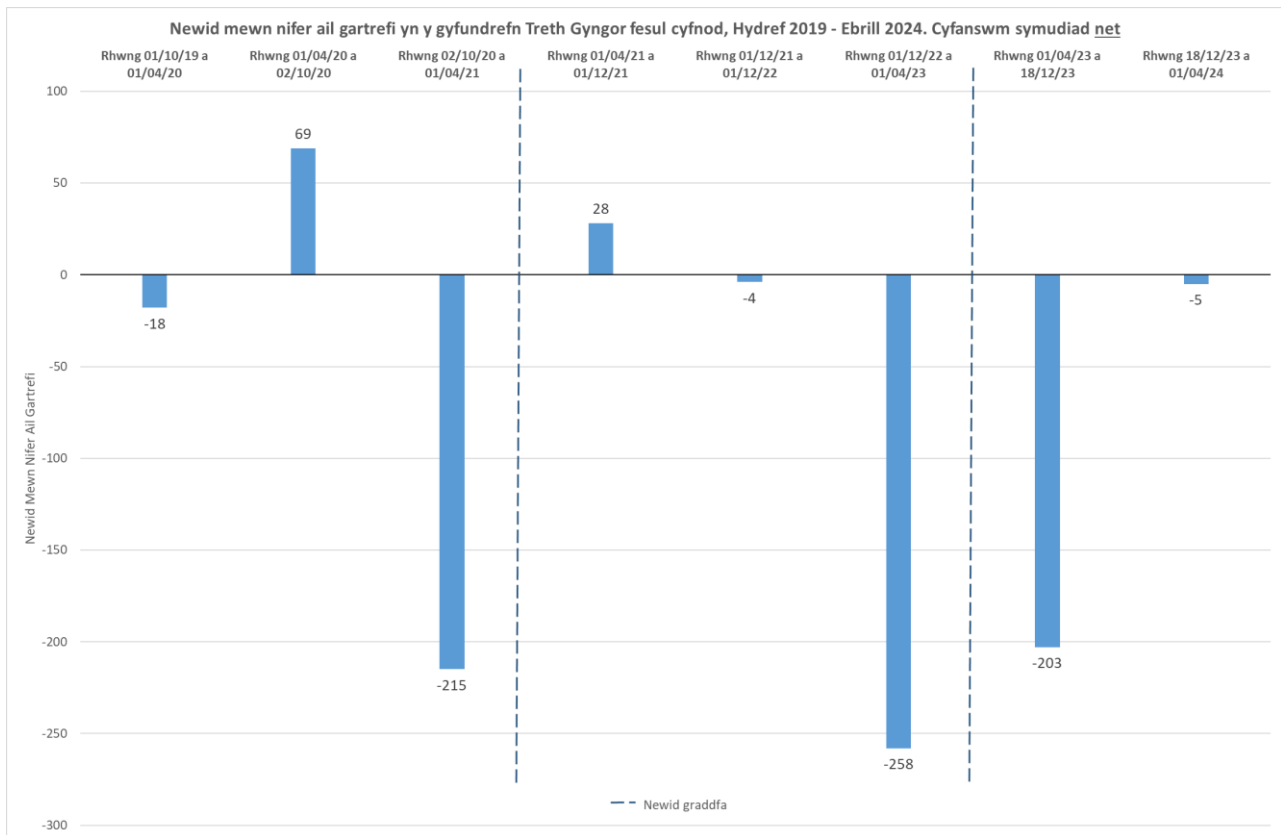
Mae'r ddwy siart isod yn dod â'r cyfan uchod at ei gilydd i ddangos y cyfanswm symudiadau i mewn i, ac allan o'r, categori ail gartrefi ym mhob cyfnod. Mae'r siart gyntaf yn dangos y symudiadau gros (i mewn / allan o'r categori ail gartref) yn ogystal â'r newid net (y gwahaniaeth rhwng y symudiadau i mewn ac allan), gan amlygu eto bod yna drosiant sylweddol o ran sefyllfa eiddo unigol hyd yn oed ar adegau lle mae'r ffigwr cyfanswm yn weddol sefydlog.

TYSTIOLAETH AM EFFAITH Y PREMIWM TRETH GYNGOR AIL GARTREFI AC EIDDO GWAG HIRDYMOR YNG NGWYNEDD – TACHWEDD 2024

Ffigwr 11: Newid mewn nifer ail gartrefi yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024 gan ddangos symudiadau i mewn ac allan o fod yn ail gartref ac y cyfanswm symud net.

Mae'r siart isod yn dangos y newid net yn y cyfanswm ail gartrefi yn yr 8 cyfnod dan sylw.

Ffigwr 12: Newid mewn nifer ail gartrefi yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024 fel cyfanswm symud net.

7.1 Canlyniadau - tracio ail gartrefi

Mae'r tabl isod yn crynhoi'r wybodaeth uchod gan ddangos y newid (net) yn y nifer ail gartrefi ym mhob cyfnod, fesul categori o newidiadau.

Tabl 2: Newid net yng nghyfanswm ail gartrefi Gwynedd ym mhob cyfnod, fesul y 3 prif gategori o newidiadau.

	Hyd 2019 – Ebr 2020 (1)	Ebr 2020 – Hyd 2020 (2)	Hyd 2020 – Ebr 2021 (3)	Ebr 2021 – Rhag 2021 (4)	Rhag 2021 – Rhag 2022 (5)	Rhag 2022 – Ebr 2023 (6)	Ebr 2023 – Rhag 2023 (7)	Rhag 2023 – Ebr 2024 (8)
Nifer ail gartrefi ar gychwyn y cyfnod	4,955	4,937	5,006	4,791	4,819	4,815	4,557	4,354
Cynnydd / (gostyngiad) net oherwydd ail gartrefi'n newid o / (i) brif breswylfan	+99	+104	-72	+62	+165	-194	-256	-103
Cynnydd / (gostyngiad) net oherwydd ail gartrefi'n newid o / (i) lety gwyliau	-135	-107	-182	-137	-230	-102	+10	+83
Cynnydd / (gostyngiad) net oherwydd newidiadau eraill	+18	+72	+39	+103	+61	+38	+43	+15
Nifer ail gartrefi ar ddiwedd y cyfnod	4,937	5,006	4,791	4,819	4,815	4,557	4,354	4,349

Gellir disgrifio'r prif batrymau, felly, fel a ganlyn:

- **Mewn cyfnodau “arferol”** cyn bod sôn am y ddau gynnydd yn y premiwm (*sef cyn Hydref 2020, ac eto rhwng Rhagfyr 2021 a Rhagfyr 2022; colofnau (1), (2) a (5) yn y tabl*) roedd yna lif cyson (net) o eiddo o fod yn brif breswylfan i fod yn ail gartref ond hefyd llif (un-ffordd, fwy neu lai) o eiddo o ail gartrefi i lety gwyliau. Roedd cyfuniad y ddau effaith yma, ynghyd â chynnydd bychan oherwydd ffactorau eraill (e.e. datblygiadau tai newydd), yn golygu bod **cyfanswm nifer yr ail gartrefi wedi aros yn weddol sefydlog** yn y cyfnodau yma.
- Yn y cyfnod **cyn y cynnydd premiwm i 100%** (*rhwng Hydref 2020 ac Ebrill 2021; colofn (3) yn y tabl*) roedd y patrwm yn wahanol – roedd yna **symudiad net o eiddo o ail gartrefi i brif breswylfan**. Roedd hyn, ynghyd â pharhad y llif o ail gartrefi i lety gwyliau, yn golygu bod y **cyfanswm ail gartrefi wedi gostwng** yn y cyfnod yma.
- Fodd bynnag, yn y **cyfnod yn union ar ôl y cynnydd premiwm 100%** (*sef Ebrill 2021 - Rhagfyr 2021; colofn (4) yn y tabl*) mae’r patrymau i weld yn mynd yn ôl i’r arfer (*sef llif o brif breswylfeydd i ail gartrefi, gyda’r llif arall o ail gartrefi i lety gwyliau yn golygu bod nifer yr ail gartrefi wedi parhau’n weddol gyson*). Felly **er bod y cynnydd premiwm i 100% i weld wedi newid y patrwm am gyfnod**, mae’n ymddangos bod yr **effaith yma yn un cymharol fychan a byrhoedlog**.
- Yn y **cyfnod cyn, ac yn dilyn, y cynnydd premiwm i 150%** fodd bynnag (*sef o Rhagfyr 2022 ymlaen; colofnau (6), (7) ac (8) yn y tabl*) fe fu yna **lif cyson o eiddo o ail gartrefi i brif breswylfa**. Ar gychwyn y cyfnod yma (*Rhagfyr 2022- Ebrill 2023; colofn (6)*) roedd y llif o ail gartrefi i lety gwyliau yn parhau hefyd, gan olygu bod **cyfanswm yr ail gartrefi wedi disgyn yn sylweddol mewn cyfnod byr**.
- Ond **ar ôl y newid rheoliadau treth fusnes** (*sef o Ebrill 2023 ymlaen; colofnau (7) ac (8)*) fe newidiodd cyfeiriad y symudiad rhwng ail gartrefi a llety gwyliau, fel bod yna bellach **lif net o lety gwyliau i ail gartrefi**.
- **Rhwng Ebrill 2023 a Rhagfyr 2023** (*colofn (7)*) roedd y **symudiad o ail gartrefi i brif breswylfa yn fwy na’r symudiad o lety gwyliau i ail gartrefi**, gan arwain felly at ostyngiad yn nghyfanswm nifer yr ail gartrefi.
- **Rhwng Rhagfyr 2023 ac Ebrill 2024** (*colofn (8)*) fodd bynnag, fe fu cynnydd yn y llif o ail gartrefi i lety gwyliau, gan olygu bod y **cyfanswm ail gartrefi fwy neu lai’n sefydlog** yn y cyfnod diweddaraf yma.

I grynhoi felly, fe fu yna lif net o eiddo o ail gartrefi i brif breswylfeydd cyn y cynnydd premiwm i 100% yn Ebrill 2021, ac (yn fwy pendant ac yn fwy hirhoedlog) cyn ac ar ôl y cynnydd premiwm i 150% yn Ebrill 2023. Mae hyn yn groes i’r patrwm arferol lle gwelid llif y ffordd arall, o brif breswylfeydd i ail gartrefi.

Fe newidiodd y patrwm symudiadau rhwng ail gartrefi a llety gwyliau hefyd yn dilyn y newid rheoliadau treth fusnes yn Ebrill 2023. Lle gynt roedd yna lif o ail gartrefi i lety gwyliau, mae’r llif bellach yn mynd y ffordd arall. Mae yna arwyddion (ar sail y data diweddaraf yn yr ymchwil yma, sef Rhagfyr 2023 – Ebrill 2024) fod y llif yma wedi tyfu fel bod nifer yr ail gartrefi yn sefydlogi erbyn hyn (h.y. mae’r llif yma tua’r un faint â’r llif o ail gartrefi i brif breswylfeydd).

TYSTIOLAETH AM EFFAITH Y PREMIWM TRETH GYNGOR AIL GARTREFI AC EIDDO GWAG HIRDYMOR YNG NGWYNEDD – TACHWEDD 2024

Fe wnaeth Llywodraeth Cymru gynnal dadansoddiad yn edrych ar y newidiadau mewn niferoedd ail dai trethadwy yng Ngwynedd, yn edrych ar ddata o 13 Ebrill 2023 a 13 Ebrill 2024. Roedd eu hymchwil yn dangos gostyngiad yn y nifer o ail gartrefi trethadwy yng Ngwynedd gyfan rhwng y ddau dyddiad yma. Er fod y dadansoddiad yma yn dangos tuedd tebyg i'r hyn sydd wedi cael ei weld yn nata treth cyngor mewnol Gwynedd, gan fod ffynhonnell y data a ddefnyddiwyd gan Llywodraeth Cymru yn wahanol i'r hyn sydd yn cael ei drafod yn yr adroddiad, nid yw'r ddau yn uniongyrchol gymaradwy.

Mae **Atodiad 3** yn cyflwyno'r un wybodaeth mewn ffordd ychydig yn wahanol, gan gychwyn efo'r eiddo oedd yn ail gartrefi yn Hydref 2019 a dangos beth ddigwyddodd i rheiny mewn cyfnodau dilynol (a hefyd o lle daeth yr ail gartrefi sy'n cyrraedd o'r newydd mewn cyfnodau dilynol).

Mae cymharu hyn yn uniongyrchol â'r siartiau uchod yn anodd oherwydd eiddo yn symud yn ôl ac ymlaen fwy nag unwaith (nad yw'r siartiau yn Atodiad 3 yn gallu ei adlewyrchu). Ond mae hyn yn amlygu eto y trosiant sylweddol o fewn y ffigyrau (o'r 4,955 eiddo oedd yn ail gartref yn Hydref 2019, dim ond 2,769 ohonynt (56%) oedd dal yn ail gartref erbyn Ebrill 2024 ond roedd 1,580 eiddo arall wedi cyrraedd y categori ail gartrefi erbyn hynny).

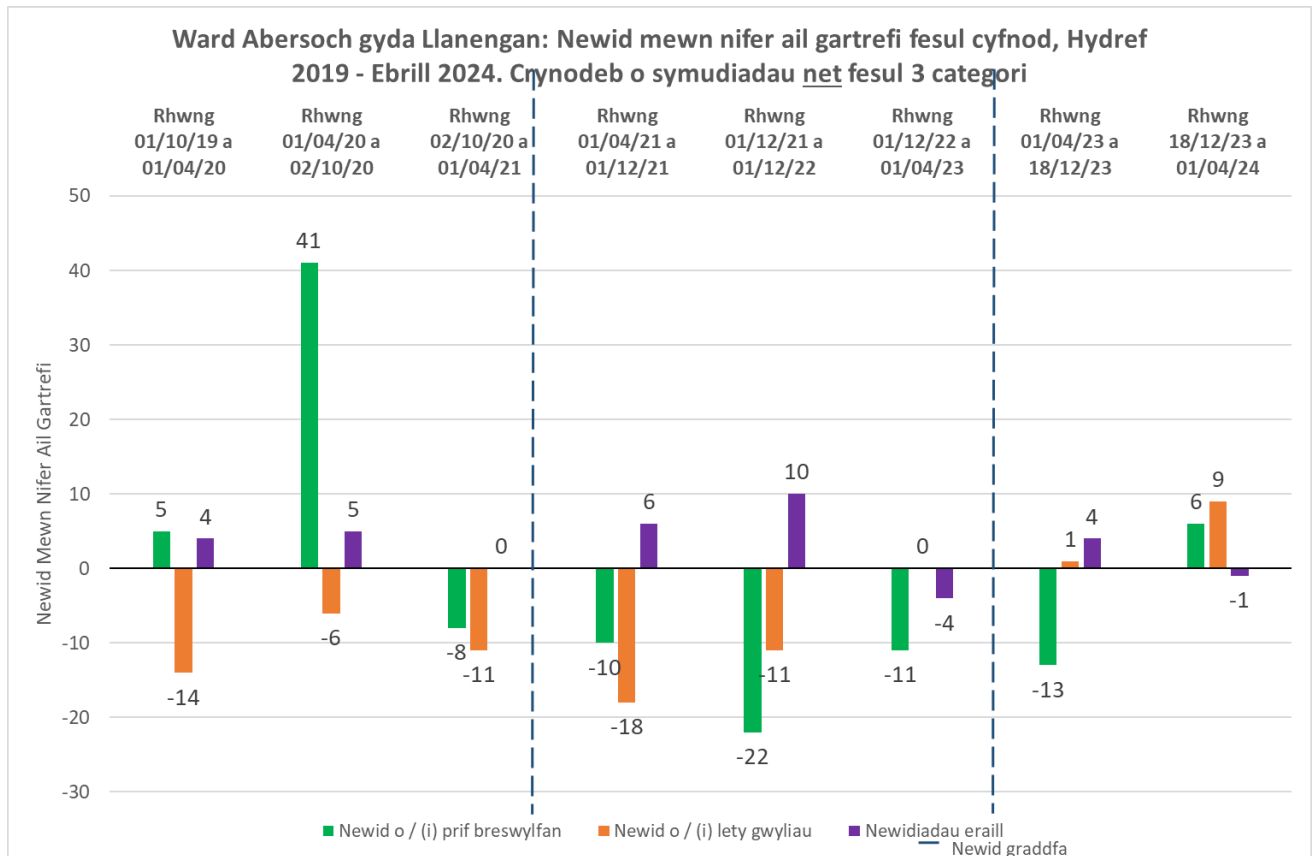
7.2 Canlyniadau ar gyfer yr ardaloedd â'r cyfran uchaf o ail gartrefi

Gan fod y data crai sy'n ffurfio sail yr adroddiad yma wedi'i gategoreiddio fesul ardal ddaearyddol (wardiau, cymdogaethau, ardaloedd llesiant ac ati) mae modd adrodd ymhellach fesul ardaloedd llai yn ôl yr angen.

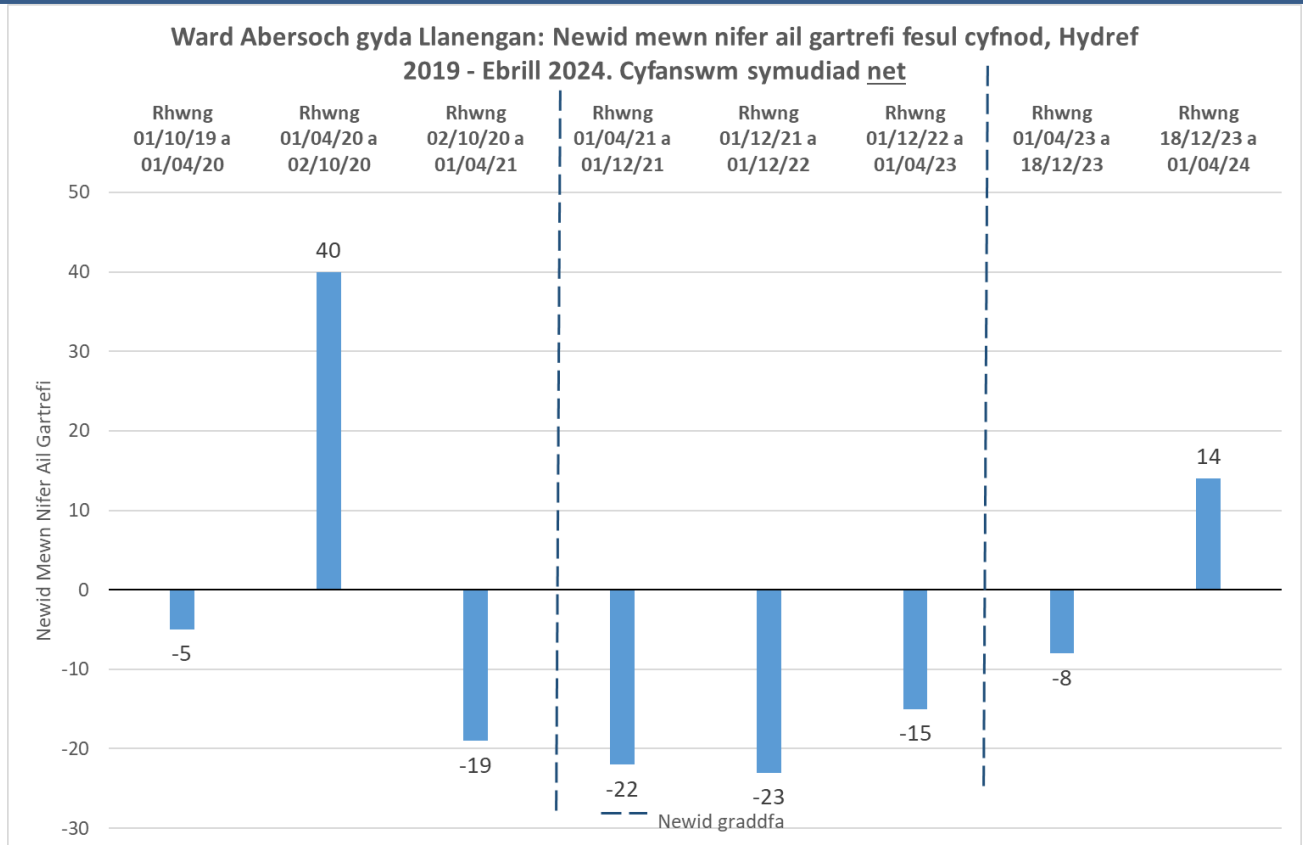
Rhag gorlwytho'r adroddiad yma â gormodedd o wybodaeth fodd bynnag, edrychir isod ar y darlun mewn dwy ward benodol sef **Abersoch gyda Llanengan**, ac **Aberdyfi** (fe welwyd yn rhan 5 uchod mai dyma'r ddwy ward â'r cyfrannau uchaf o ail gartrefi ac o unedau gwyliau yng Ngwynedd, a hefyd y canran cyfansawdd uchaf o ail gartrefi, unedau gwyliau ac eiddo gwag hirdymor gyda'i gilydd).

Mae'r siartiau isod yn dangos symudiadau net eiddo i, ac o, y categori Ail Gartrefi fesul y tri phrif gategori o symudiadau (y graff cyntaf fesul ward) ac mewn cyfanswm (yr ail graff fesul ward) yn y ddwy ward yma.

Abersoch gyda Llanengan

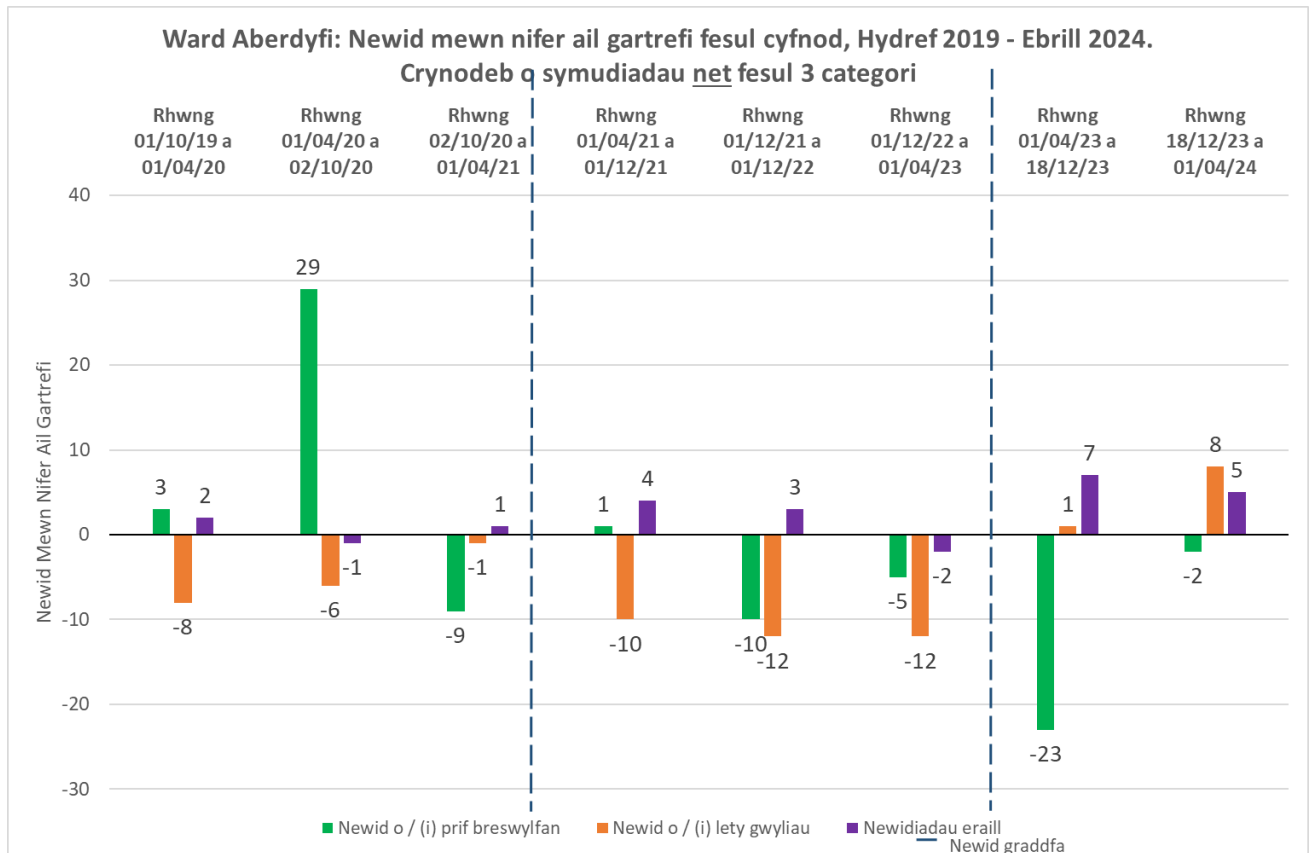

Ffigwr 13: Newid mewn nifer ail gartrefi yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024 fel cyfanswm symud net fesul categori (newid o/i prif breswylfan, newid o/i lety gwyliau, newidiadau eraill) yn ward Abersoch gyda Llanengan

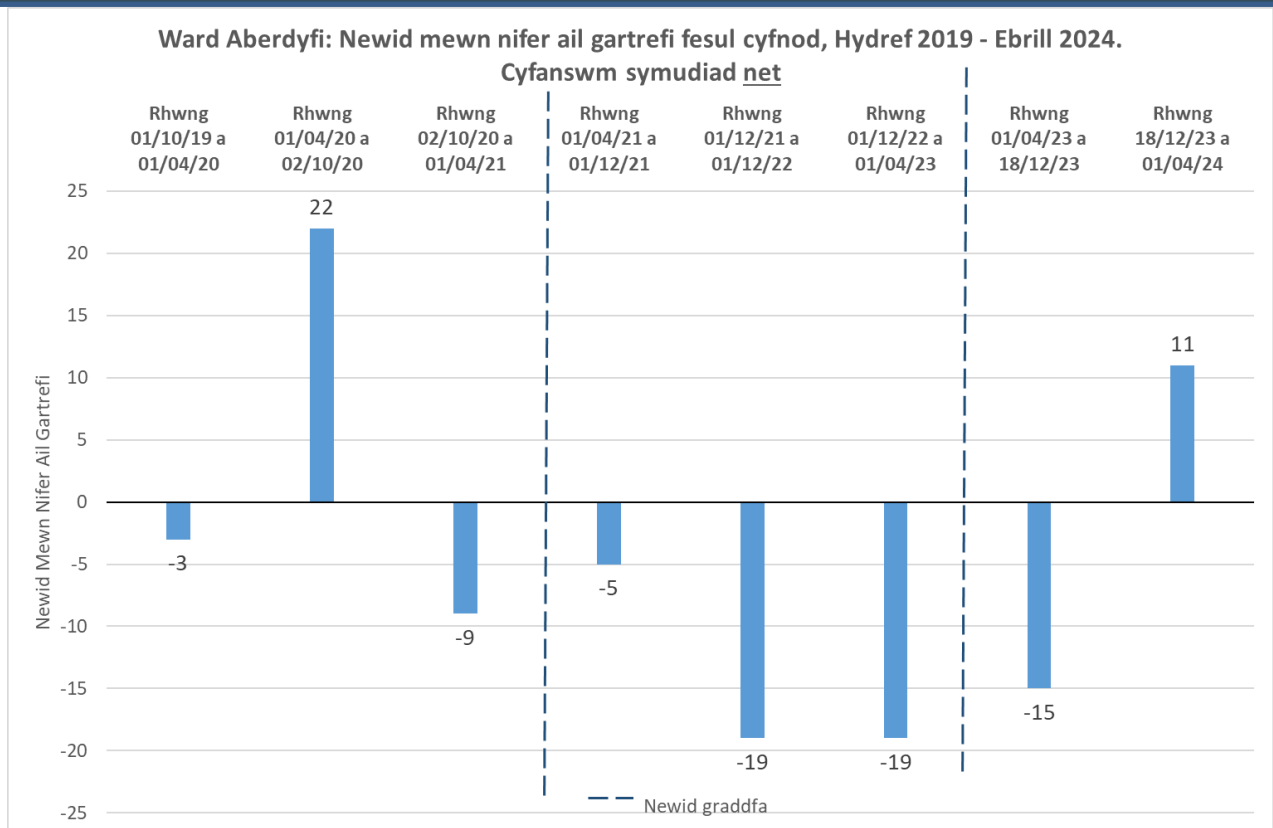

Ffigwr 14: Newid mewn nifer ail gartrefi yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024 fel cyfanswm symud net yn ward Abersoch gyda Llanengan

Aberdyfi

Ffigwr 15: Newid mewn nifer ail gartrefi yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024 fel cyfanswm symud net fesul categori (newid o/i prif breswylfan, newid o/i lety gwyliau, newidiadau eraill) yn ward Aberdyfi

Ffigur 16: Newid mewn nifer ail gartrefi yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024 fel cyfanswm symud net yn ward Aberdyfi

Casgliadau – Canlyniadau ar gyfer wardiau Abersoch gyda Llanengan, ac Aberdyfi

O gymharu'r patrwm yn y ddwy ward yma gyda'r darlun ar draws Gwynedd:

- Mae'r patrwm yn debyg i raddau helaeth – yn sicr o ran y newidiadau rhwng ail gartrefi a llety gwyliau, 'does dim gwahaniaethau arwyddocaol rhwng y ddwy ardal yma a Gwynedd yn gyffredinol;
- Mae yna rywffaint o wahaniaeth o ran y llif rhwng ail gartrefi a phrif breswylfeydd. Am ba bynnag reswm, mae'n ymddangos bod effaith y cynnydd premiwm i 100% (Ebrill 2021) wedi bod yn fwy hirhoedlog yn y ddwy ward yma (yn Abersoch / Llanengan yn enwedig) nag yng ngweddill Gwynedd, gyda llif net o ail gartrefi i brif breswylfeydd yn parhau i raddau wedi Ebrill 2021, yn groes i'r patrwm yng Ngwynedd yn gyffredinol.
- Fe fu yna hefyd lif (bychan) o brif breswylfeydd i ail gartrefi rhwng Rhagfyr 2023 ac Ebrill 2024 yn ward Abersoch / Llanengan - hyn eto yn groes i Wynedd yn gyffredinol.

Ar yr wyneb felly (a gan gofio bod angen gofal rhag darllen gormod i ganlyniadau am nifer cymharol fychan o eiddo) mae'r patrwm yn y ddwy ward yma yn rhywfaint gwahanol i Wynedd yn ei gyfanrwydd. Mae cynnydd yn y premiwm i weld wedi cael effaith yn y ddwy ward yma fel yng ngweddill Gwynedd – ond mae'n ymddangos bod union raddfa ac amseriad yr effaith yma wedi bod yn wahanol i raddau, yn enwedig felly yn Abersoch / Llanengan.

7.3 Cymharu gyda data gwerthiannau tai

Rydym hefyd wedi cymharu y data categorïau treth gyngor gyda data'r Gofrestrfa Tir ar gyfer tai a werthwyd. Ar gyfer yr elfen yma fe edrychwyd ar y cyfnod o Rhagfyr 2022 ymlaen (sef y cyfnod yn union cyn, ac yna yn dilyn, y cynnydd premiwm i 150%) gan mai dyna pryd dechreuwyd gweld llif net sylweddol, cyson o eiddo o'r categorï ail gartrefi i'r categorï prif breswylfan.

Roedd y canlyniadau yn dangos:

- O'r 857 eiddo (lle roedd posib cysylltu'r data efo'i gilydd) oedd wedi trosglwyddo o ail gartref i brif breswylfan yn ystod y cyfnod, roedd 163 ohonynt (19%) wedi eu gwerthu tua'r un adeg (h.y. o fewn blwyddyn i'r newid categorï trethiant).
- O'r 3,379 eiddo oedd wedi parhau'n ail gartref yn ddi-dor o Rhagfyr 2022 ymlaen tan Ebrill 2024 (a lle roedd posib cysylltu'r data gyda'i gilydd), roedd 31 (1%) ohonynt wedi newid perchnogaeth yn ystod y cyfnod yma.

Gellir cymharu hyn â'r cyfnod blaenorol (Rhagfyr 2021 – Rhagfyr 2022): roedd 3,714 eiddo wedi parhau'n ail gartref yn ddi-dor yn y cyfnod yma, gyda 84 (2%) wedi newid perchnogaeth yn ystod y cyfnod.

Nid yw'n amlwg, felly, bod y cynnydd premiwm i 150% wedi arwain at unrhyw gynnydd o ran faint o ail gartrefi gafodd eu gwerthu i berchnogion eraill ail gartrefi – yn wir, mae'r data yn awgrymu bod yna rywfaint llai o hyn wedi digwydd yn dilyn y cynnydd premiwm nag oedd yn flaenorol.

Canlyniadau uchod ar gyfer ward Abersoch gyda Llanengan

- O'r 35 eiddo (lle roedd posib cysylltu'r data efo'i gilydd) oedd wedi trosglwyddo o ail gartref i brif breswylfan yn ystod y cyfnod, roedd 3 ohonynt (9%) wedi eu gwerthu tua'r un adeg (o fewn blwyddyn i'r newid categorï trethiant).
- O'r 464 eiddo oedd wedi parhau'n ail gartref yn ddi-dor o Rhagfyr 2022 ymlaen tan Ebrill 2024 (a lle roedd posib cysylltu'r data gyda'i gilydd), roedd 4 (1%) ohonynt wedi newid perchnogaeth yn ystod y cyfnod yma.

Canlyniadau uchod ar gyfer ward Aberdyfi

- O'r 45 eiddo (lle roedd posib cysylltu'r data efo'i gilydd) oedd wedi trosglwyddo o ail gartref i brif breswylfan yn ystod y cyfnod, roedd 6 ohonynt (13%) wedi eu gwerthu tua'r un adeg (o fewn blwyddyn i'r newid categorï trethiant).
- O'r 269 eiddo oedd wedi parhau'n ail gartref yn ddi-dor o Rhagfyr 2022 ymlaen tan Ebrill 2024 (a lle roedd posib cysylltu'r data gyda'i gilydd), roedd 8 (3%) ohonynt wedi newid perchnogaeth yn ystod y cyfnod yma.

Yn y ddwy ward benodol yma, felly, o edrych ar yr eiddo drosglwyddodd o ail gartref i brif breswylfan oddeutu/ yn dilyn y cynnydd premiwm i 150%:- roedd cyfran is o'r rhain wedi bod yn gysylltiedig â gwerthiant y tŷ, nag oedd yn wir mewn trosglwyddiadau o'r fath drwy Wynedd yn gyffredinol.

O edrych ar yr eiddo oedd wedi parhau yn ail gartref yn ddi-dor yn ystod y cyfnod yma, roedd y cyfran gafodd eu gwerthu (h.y. trosglwyddo o fod yn ail gartref un perchennog, i ail gartref perchennog arall) yn ward Abersoch a Llanengan, yn debyg i'r cyfran ar draws Gwynedd gyfan. Roedd y cyfran rywfaint yn uwch yn ward Aberdyfi.

8.0 Canlyniadau holiaduron

Gyrrwyd holiadur syml i gyfeiriadau a oedd (yn ôl data treth cyngor) wedi newid o ail gartref i brif breswylfa ers Rhagfyr 2022. Fe ddewiswyd y cyfnod yma gan fod y cynnydd i 150% ar gyfer ail gartrefi yn weithredol yng Ngwynedd yn Ebrill 2023 ac, fel gwelwyd uchod, o Rhagfyr 2022 ymlaen y mae'r data treth gyngor yn dangos llif (net) sylweddol, cyson o eiddo o ail gartrefi i brif breswylfeydd.

Anfonwyd llythyr i'r holl gyfeiriadau yma (906 ohonynt)¹ gyda linc i gwblhau holiadur ar-lein neu gyfarwyddyd i gysylltu â Galw Gwynedd os yn well ganddynt gopi papur o'r holiadur. Pwrpas yr holiadur oedd cael rhywfaint mwy o wybodaeth ynglŷn ag eiddo oedd yn arfer bod yn ail gartref ond bellach yn brif breswylfa, i ddeall mwy am gefndir y newid defnydd yma ac am y sawl sy'n byw yno erbyn hyn. Gweler copi o'r llythyr yn **Atodiad 4** a chopi o'r holiadur yn **Atodiad 5**.

Cafwyd 177 o ymatebion; mae hyn yn gyfradd ymateb o 19.5%. Roedd 167 (94.4%) o'r rhain wedi ymateb ar-lein ac 10 (5.6%) wedi cwblhau holiadur papur.

Roedd yr rhan fwyaf o'r ymatebwyr yn nodi eu bod yn berchen ar y tŷ (85.3%, N=151). Roedd 6.8% (N=12) yn rhentu ac 1.1% (N=2) yn byw yn y tŷ heb dalu rhent.

Tabl 3: Ymateb i'r cwestiwn 'Ydych chi'n berchennog neu'n rhentu'r tŷ?' fel nifer a chanran.

	Nifer	Canran
Perchen	151	85.3
Rhentu	12	6.8
Byw yn y tŷ heb dalu rhent	2	1.1
Arall	2	1.1
Dim ateb	10	5.6
Cyfanswm	177	100.0

I'r rhai a oedd wedi nodi eu bod yn berchen ar y tŷ, gofynnwyd iddynt rhoi tic yn y blwch oedd yn disgrifio eu sefyllfa orau. Nododd 64.2% (N=97) eu bod wedi prynu'r tŷ er mwyn byw ynddo yn barhaol (erioed wedi bod yn ail gartref iddynt) ac roedd 27.8% (N=42) yn nodi bod y tŷ yn arfer bod yn ail gartref iddynt ond eu bod yn bellach yn byw yna yn barhaol.

Tabl 4: Ymateb i'r cwestiwn 'Pa un o'r rhain sy'n disgrifio sefyllfa eich tŷ orau?' fel nifer a chanran.

	Nifer	Canran
Wedi prynu'r tŷ yma er mwyn byw ynddo'n barhaol (erioed wedi bod yn ail gartref i mi)	97	64.2
Roedd y tŷ yma yn ail gartref i mi ond rwyf / rydym bellach yn byw ynddo'n barhaol	42	27.8
Arall	12	7.9
Cyfanswm	151	100.0

¹ Roedd cyfanswm o 1,252 eiddo wedi symud o ail gartref i brif breswylfa yn y cyfnod yma ar sail gros (gweler 7.1 uchod). Ond gan bod rhai o'r rhain wedi symud categori eto wedyn, neu eu sefyllfa yn gyffredinol fwy cymhleth (e.e. rhai ohonynt wedi dod yn wag erbyn hyn) fe gyfyngwyd y nifer eiddo holwyd i 906 er mwyn cyfyngu rhan yma'r ymchwil i sefyllfaoedd gweddol 'syml', ac i osgoi dryswch i'r sawl fyddai'n derbyn yr holiadur.

I'r rhai oedd wedi nodi eu bod wedi prynu'r tŷ yma er mwyn byw ynddo'n barhaol, gofynnwyd iddynt os mai hwn oedd y tŷ cyntaf iddyn nhw ei brynu. Nododd 20.6% (N=20) ei fod y tŷ cyntaf iddyn nhw ei brynu.

Tabl 5: Ymateb i'r cwestiwn 'Ai hwn yw'r tŷ cyntaf i chi ei brynu?' fel nifer a chanran.

	Nifer	Canran
Na	76	78.4
Ia	20	20.6
Dim ateb	1	1.0
Cyfanswm	97	100.0

Roedd rhan nesaf yr holiadur yn holi am nodweddion y cartref. Nododd hanner yr ymatebwyr (50.3%, N=89) fod yna fwy nag un oedolyn 18 oed a throsodd yn byw yn y tŷ, gyda 44.1% (N=78) yn nodi bod un oedolyn 18 oed a throsodd yn byw yn y tŷ, ac 5.6% (N=10) ddim wedi ateb.

Tabl 6: Ymateb i'r cwestiwn 'Beth sy'n disgrifio'ch cartref chi orau?' fel nifer a chanran.

	Nifer	Canran
Mwy nag un oedolyn (18 oed a throsodd) yn byw yma	89	50.3
Un oedolyn (18 oed a throsodd) yn byw yma	78	44.1
Dim ateb	10	5.6
Cyfanswm	177	100.0

Roedd 87.0% (N=154) o'r ymatebwyr yn nodi nad oedd plant yn byw yn y tŷ, gyda 7.9% (N=14) yn nodi bod plant yn byw yn y tŷ, a 5.1% (N=9) ddim wedi ateb.

Tabl 7: Ymateb i'r cwestiwn 'Oes yna blant dan 18 oed yn byw yma?' fel nifer a chanran.

	Nifer	Canran
Nag oes	154	87.0
Oes	14	7.9
Dim ateb	9	5.1
Cyfanswm	177	100.0

Roedd y cwestiwn nesaf yn cael ei ofyn i weld os oedd cyswllt lleol gan yr ymatebwyr, gan seilio'r rhestr yma ar feini prawf cyswllt lleol y Gofrestr Tai Gyffredin. Roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr (55.4%, N=98) heb fyw yng Ngwynedd o'r blaen. Roedd bron draean ohonynt (29.9%, N=53) wedi byw yng Ngwynedd am 5 mlynedd neu fwy cyn byw yn y tŷ yma. Roedd 8.5% (N=15) o'r ymatebwyr wedi eu magu yng Ngwynedd ond wedi symud i ffwrdd ac wedi symud yn ôl i Wynedd; a 5.1% (N=9) wedi byw yng Ngwynedd ers llai na 5 mlynedd cyn byw yn y tŷ yma.

TYSTIOLAETH AM EFFAITH Y PREMIWM TRETH GYNGOR AIL GARTREFI AC EIDDO GWAG HIRDYMOR YNG NGWYNEDD – TACHWEDD 2024

Tabl 8: Ymateb i'r cwestiwn 'Ar gyfer y cyfnod yn syth cyn i chi fyw yn y tŷ yma, pa rai o'r isod sy'n berthnasol i'r oedolion sy'n byw yn y tŷ?' fel nifer a chanran.

	Nifer	Canran
Wedi byw yng Ngwynedd am 5 mlynedd neu fwy cyn byw yn y tŷ yma	53	29.9
Wedi byw yng Ngwynedd ers llai na 5 mlynedd cyn byw yn y tŷ yma	9	5.1
Wedi fy magu yng Ngwynedd ond wedi symud i ffwrdd; ac wedyn wedi symud yn ôl i Wynedd	15	8.5
Dim wedi byw yng Ngwynedd o'r blaen	98	55.4

Ni fydd y canrannau yn adio i 100 gan bod posib dewis mwy nag un opsiwn yn y cwestiwn yma.

O gyfuno'r data sy'n sail i ddau o'r tablau uchod gyda'i gilydd, gellir edrych a oedd yna berthynas rhwng sefyllfa'r tŷ (p'run ai wedi ei brynu, symud i ail gartref oedd ganddynt eisoes, ayb) a p'run ai oedd unrhyw gyswllt lleol gan yr oedolion sy'n byw yno.

Fe welir nad oedd 71% o'r oedolion symudodd yn barhaol i fyw i dŷ oedd gynt yn ail gartref iddynt, wedi byw yng Ngwynedd o'r blaen. 52% oedd y cyfran cyfatebol ar gyfer pobl oedd wedi prynu'r tŷ i fyw ynddo'n barhaol (ddim yn ail gartref iddynt gynt).

Roedd 35% o'r oedolion brynodd y tŷ i fyw ynddo'n barhaol (ddim yn ail gartref iddynt gynt) wedi byw yng Ngwynedd ers 5 mlynedd neu fwy.

TYSTIOLAETH AM EFFAITH Y PREMIWM TRETH GYNGOR AIL GARTREFI AC EIDDO GWAG HIRDYMOR YNG NGWYNEDD – TACHWEDD 2024

Tabl 9: Ymateb i'r cwestiwn 'Ar gyfer y cyfnod yn syth cyn i chi fyw yn y tŷ yma, pa rai o'r isod sy'n berthnasol i'r oedolion sy'n byw yn y tŷ?' o'i gymharu â sefyllfa yr eiddo

	Wedi byw yng Ngwynedd am 5 mlynedd neu fwy cyn byw yn y tŷ yma		Wedi byw yng Ngwynedd ers llai na 5 mlynedd cyn byw yn y tŷ yma		Wedi fy magu yng Ngwynedd ond wedi symud i ffwrdd; ac wedyn wedi symud yn ôl i Wynedd		Dim wedi byw yng Ngwynedd o'r blaen		Cyfanswm
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	
Wedi prynu'r tŷ yma er mwyn byw ynddo'n barhaol (erioed wedi bod yn ail gartref i mi)	36	35.3	3	2.9	10	9.8	53	52.0	102
Roedd y tŷ yma yn ail gartref i mi ond rwyf / rydym bellach yn byw ynddo'n barhaol	7	16.7	0	0.0	5	11.9	30	71.4	42
Arall	3	23.1	2	15.4	0	0.0	8	61.5	13

TYSTIOLAETH AM EFFAITH Y PREMIWM TRETH GYNGOR AIL GARTREFI AC EIDDO GWAG HIRDYMOR YNG NGWYNEDD – TACHWEDD 2024

Nododd 65.3% (N=109) nad oedd unrhyw oedolyn yn y tŷ yn gallu siarad Cymraeg. Roedd traean yr ymatebwyr gydag o leiaf un oedolyn yn byw yn y tŷ yn gallu siarad Cymraeg (33.5%, N=56).

Tabl 10: Ymateb i'r cwestiwn 'Oes unrhyw un o'r oedolion yn y tŷ yn gallu siarad Cymraeg?' fel nifer a chanran.

	Nifer	Canran
Nag oes	109	65.3
Oes	56	33.5
Dim ateb	2	1.2
Cyfanswm	167	100.0

Eto o gyfuno data gwahanol gwestiynau gyda'i gilydd, gellir edrych a oedd yna berthynas rhwng sefyllfa'r tŷ (p'run ai wedi ei brynu, symud i ail gartref oedd ganddynt eisoes, ayb) a p'run ai oedd unrhyw oedolyn yn y tŷ yn gallu siarad Cymraeg.

Fe welir, yn achos tai brynwyd yn benodol er mwyn byw yno'n barhaol (ddim yn ail gartref i'r perchnogion hynny gynt), bod oedolyn / oedolion yn siarad Cymraeg yn 39% ohonynt. Hyn yn cymharu â 26% yn achos tai lle mae perchnogion wedi symud yn barhaol i dai oedd gynt yn ail gartref iddynt.

Tabl 11: Ymateb i'r cwestiwn 'Oes unrhyw un o'r oedolion yn y tŷ yn gallu siarad Cymraeg?' yn erbyn 'Ar gyfer y cyfnod yn syth cyn i chi fyw yn y tŷ yma, pa rai o'r isod sy'n berthnasol i'r oedolion sy'n byw yn y tŷ?'

	Oedolyn yn gallu siarad Cymraeg		Oedolyn ddim yn gallu siarad Cymraeg		Dim ateb		Cyfanswm
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	
Roedd y tŷ yma yn ail gartref i mi ond rwyf / rydym bellach yn byw ynddo'n barhaol	11	26.2	31	73.8	0	0.0	42
Wedi prynu'r tŷ yma er mwyn byw ynddo'n barhaol (erioed wedi bod yn ail gartref i mi)	38	39.2	58	59.8	1	1.0	97
Arall	2	16.7	10	83.3	0	0.0	12
Dim ateb	5	31.3	10	62.5	1	6.3	16

O’r 14 ymatebydd oedd â phlant yn byw yn y tŷ, roedd 71.4% (N=10) ohonynt yn gallu siarad Cymraeg a 28.6% (N=4) ohonynt ddim yn gallu siarad Cymraeg.

Tabl 12: Ymateb i’r cwestiwn ‘Oes unrhyw un o’r plant dan 18 oed yn y tŷ yn gallu siarad Cymraeg?’ fel nifer a chanran.

	Nifer	Canran
Oes	10	71.4
Nag oes	4	28.6
Cyfanswm	14	100.0

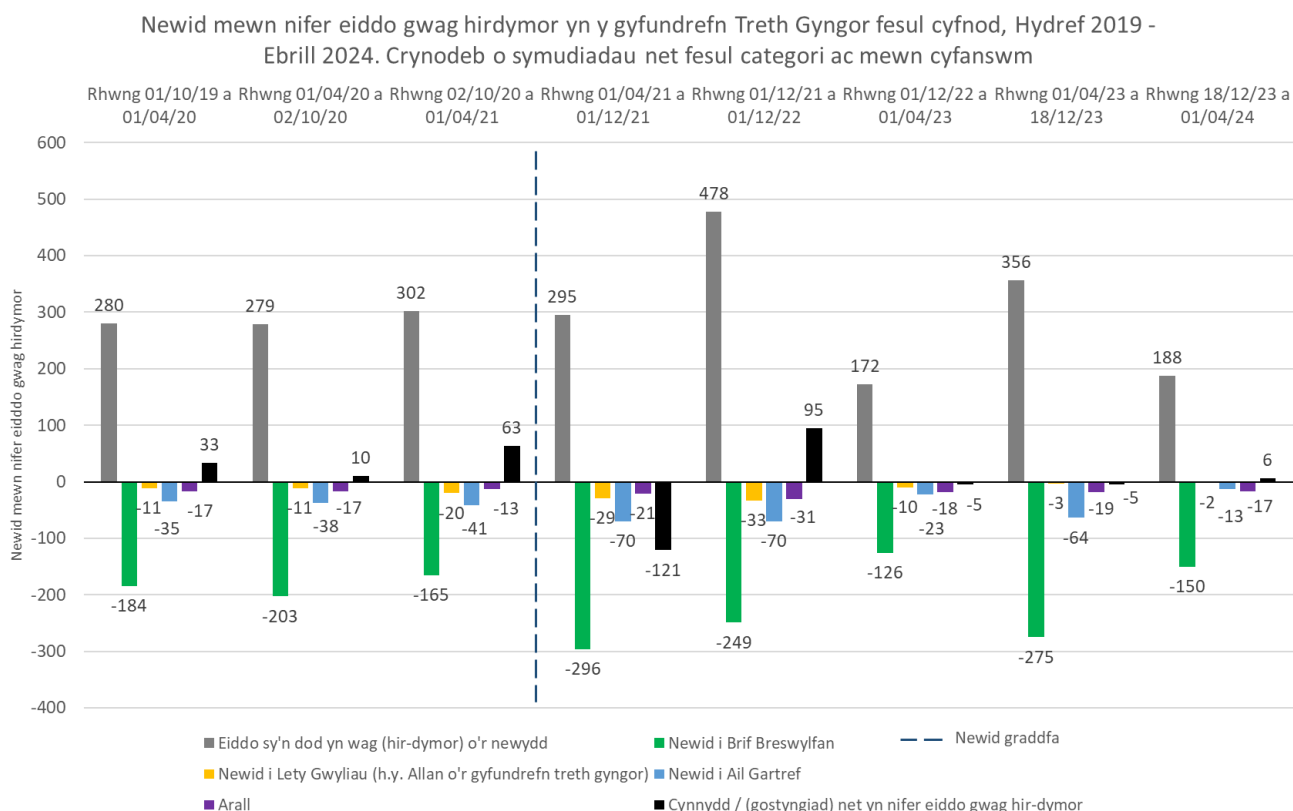
I grynhoi rhai o brif ganlyniadau rhan yma yr ymchwil felly (a gan gofio mai 20% oedd y gyfradd ymateb, felly yn anodd dod at gasgliadau rhy bendant yn enwedig pe bai yna duedd i rai categorïau o berchnogion fod yn fwy parod i ymateb na’i gilydd):

- Roedd mwyafrif (64%) yr ymatebwyr oedd yn berchen ar y tŷ, wedi prynu’r tŷ er mwyn byw yno’n barhaol (erioed wedi bod yn ail gartref iddynt). Roedd 28% o’r ymatebwyr wedi’i ddefnyddio fel ail gartref gynt ond bellach yn byw ynddo yn barhaol.
- O’r rhai oedd wedi prynu’r tŷ er mwyn byw yno’n barhaol, tua 21% oedd yn brynwyr tro cyntaf.
- Nid oedd 71% o’r oedolion symudodd yn barhaol i fyw i dŷ oedd gynt yn ail gartref iddynt, wedi byw yng Ngwynedd o’r blaen. 52% oedd y cyfran cyfatebol ar gyfer pobl oedd wedi prynu’r tŷ i fyw ynddo’n barhaol (ddim yn ail gartref iddynt gynt); roedd 35% o’r perchnogion yma wedi byw yng Ngwynedd ers 5 mlynedd neu fwy.
- Yn achos tai brynwyd yn benodol er mwyn byw yno yn barhaol (ddim yn ail gartref i’r perchnogion hynny gynt) roedd oedolyn / oedolion yn siarad Cymraeg yn 39% ohonynt. Hyn yn cymharu â 26% yn achos tai lle mae perchnogion wedi symud yn barhaol i dai oedd gynt yn ail gartref iddynt.

9.0 Eiddo gwag hirdymor

Yn yr un modd ag a wnaed efo ail gartrefi (uchod), rydym hefyd wedi tracio a dadansoddi newidiadau categori eiddo unigol i, ac o, y categori eiddo gwag hirdymor yn y system gweinyddu treth gyngor i edrych am unrhyw batrymau yn hyn yn enwedig o gwmpas adegau cynyddu'r premiwm i 100% yn Ebrill 2021.

Mae'r siart isod yn crynhoi'r symudiadau net i, ac o, y categori eiddo gwag hirdymor fesul cyfnod (y data llawn yn **Atodiad 6**).

Ffigwr 17: Newid mewn nifer eiddo gwag hirdymor yn y gyfundrefn Treth Gyngor fesul cyfnod rhwng Hydref 2019 – Ebrill 2024 fel crynodeb o symudiadau net fesul categori a mewn cyfanswm.

Yn gyffredinol (ac fel welwyd hefyd yn Ffigwr 5 uchod), dim ond ychydig o newid fu yn y nifer eiddo gwag hirdymor ar draws Gwynedd dros yr holl gyfnod. Y newid mwyaf fu gostyngiad net o -121 yn Ebrill – Rhagfyr 2021 (sef yn dilyn y cynnydd premiwm). Ond fe gafodd hyn fwy neu lai ei wrthbwysu wedyn gan gynydd net o +95 yn y cyfnod dilynol Rhagfyr 2021 – Rhagfyr 2022.

O edrych yn fwy penodol ar eiddo yn newid o eiddo gwag hirdymor i brif breswylfan, fe welir y patrwm canlynol:

TYSTIOLAETH AM EFFAITH Y PREMIWM TRETH GYNGOR AIL GARTREFI AC EIDDO GWAG HIRDY MOR YNG NGWYNEDD – TACHWEDD 2024

Tabl 13: Newid o eiddo gwag hirdymor i brif breswylfan

Cyfnod	Nifer misoedd	Nifer eiddo yn trosglwyddo o eiddo gwag hirdymor i brif breswylfan	Cyfartaledd nifer eiddo yn trosglwyddo fesul mis
1/10/19 – 1/4/20	6	184	31
1/4/20 – 2/10/20	6	203	34
2/10/20 – 1/4/21	6	165	28
1/4/21 – 1/12/21	8	296	37
1/12/21 – 1/12/22	12	249	21
1/12/22 – 1/4/23	4	126	32
1/4/23 – 18/12/23	9	275	31
18/12/23 – 1/4/24	3	150	50

Mae'r patrwm yn un eithaf amhendant felly – fe wnaeth yna nifer uwch drosglwyddo yn y cyfnod yn union ar ôl y cynnydd premiwm yn Ebrill 2021, ond yn dilyn hynny mae'r niferoedd wedi bod yn amrywiol iawn ac mae'n anodd gweld bod yna unrhyw effaith hirhoedlog. Mae'n anodd gweld unrhyw batrwm pendant 'chwaith yn y niferoedd sy'n dod yn wag o'r newydd.

10.0 Argymhellion ar gyfer gwella data

Data i bwrpas gweinyddol / casglu treth gyngor oedd prif ffynhonnell yr ymchwil yma, ac mae lle i ystyried efallai a oes angen casglu data pellach i'r dyfodol yn enwedig os oes bwriad cario ymlaen i fonitro tueddiadau.

Yn fwyaf penodol:

- Sicrhau cyfeirnod eiddo unigryw (UPRN) yn llawn yn y system treth cyngor
- Cysoni ffurf bas-data treth fusnes / treth cyngor fel bod modd cysylltu data'n well rhwng y ddau
- Oes cyfleoedd i gasglu gwybodaeth pellach (iaith siaredir ac ati) wrth gofnodi newidiadau i berchnogaeth ac ati?

11.0 Casgliadau

Fe fu yna lif net o eiddo o ail gartrefi i brif breswylfeydd cyn y cynnydd premiwm i 100% yn Ebrill 2021, ac (yn fwy pendant ac yn fwy hirhoedlog) cyn ac ar ôl y cynnydd premiwm i 150% yn Ebrill 2023. Mae hyn yn groes i'r patrwm arferol lle gwelid llif y ffordd arall, o brif breswylfeydd i ail gartrefi. Mae'n ymddangos felly (er bod rhaid cofio am gyfyngiadau'r wybodaeth, a ffactorau eraill allai fod wedi dylanwadu ar y sefyllfa) fod y premiwm wedi gwneud cyfraniad at ddod ag ail gartrefi yn ôl i ddefnydd fel prif breswylfeydd.

Mae'n ymddangos hefyd bod y newid rheoliadau o ran llety gwyliau, wedi (ac yn parhau i) ddylanwadu ar y sefyllfa – mae yna bellach lif o eiddo o lety gwyliau i ail gartrefi (gan wrthbwysio rhywfaint y duedd uchod i fod â llai ag ail gartrefi).

Tua 19% o'r eiddo newidiodd o ail gartref i brif breswylfa yn ddiweddar (ers Rhagfyr 2022) gafodd eu gwerthu tua'r un adeg.

Roedd mwyafrif (64%) ymatebwyr yr holiadur (ar gyfer tai oedd yn arfer bod yn ail gartrefi ond bellach yn cael eu meddiannu'n barhaol) wedi prynu'r tŷ er mwyn byw yno yn barhaol (erioed wedi bod yn ail gartref iddynt). Roedd 28% o'r ymatebwyr wedi'i ddefnyddio fel ail gartref gynt ond bellach yn byw ynddo yn barhaol. Mae hyn yn groes i'r canfyddiad uchod mai cyfran cymharol isel o'r eiddo yma oedd wedi'i werthu yn ôl data'r Gofrestrfa Tir – ac yn awgrymu efallai bod angen gofal rhag dod at gasgliadau rhy bendant ar sail canlyniadau'r holiadur (gan gofio hefyd mai 20% oedd y gyfradd ymateb, ac mae'n bosibl felly bod tuedd i rai categorïau o berchnogion fod yn fwy parod i ymateb na'i gilydd).

Nid oedd 71% o'r oedolion symudodd yn barhaol i fyw i dŷ oedd gynt yn ail gartref iddynt, wedi byw yng Ngwynedd o'r blaen. 52% oedd y cyfran cyfatebol ar gyfer pobl oedd wedi prynu'r tŷ i fyw ynddo'n barhaol (ddim yn ail gartref iddynt gynt). Roedd 35% o'r oedolion brynodd y tŷ i fyw ynddo yn barhaol (ddim yn ail gartref iddynt gynt) wedi byw yng Ngwynedd ers 5 mlynedd neu fwy.

Yn achos tai brynwyd yn benodol er mwyn byw yno yn barhaol (ddim yn ail gartref i'r perchnogion hynny gynt) roedd oedolyn / oedolion yn siarad Cymraeg yn 39% ohonynt. Hyn yn cymharu â 26% yn achos tai lle mae perchnogion wedi symud yn barhaol i dai oedd gynt yn ail gartref iddynt.

O ran eiddo gwag hirdymor, roedd y patrwm welwyd yn un eithaf amhendant – fe wnaeth yna nifer uwch drosglwyddo yn y cyfnod yn union ar ôl y cynnydd premiwm yn Ebrill 2021, ond yn dilyn hynny y niferoedd wedi bod yn amrywiol iawn ac yn anodd gweld bod yna unrhyw effaith hirhoedlog. Mae'n anodd gweld unrhyw batrwm pendant 'chwaith yn y niferoedd sy'n dod yn wag o'r newydd.

Atodiadau

Atodiad 1: Canrannau ail gartrefi, eiddo gwag hirdymor, ac unedau gwyliau o'r cyfanswm tai fesul ward etholiadol, Ebrill 2024

(wedi'u trefnu o uchaf i isaf yn ôl cyfran yr ail gartrefi)

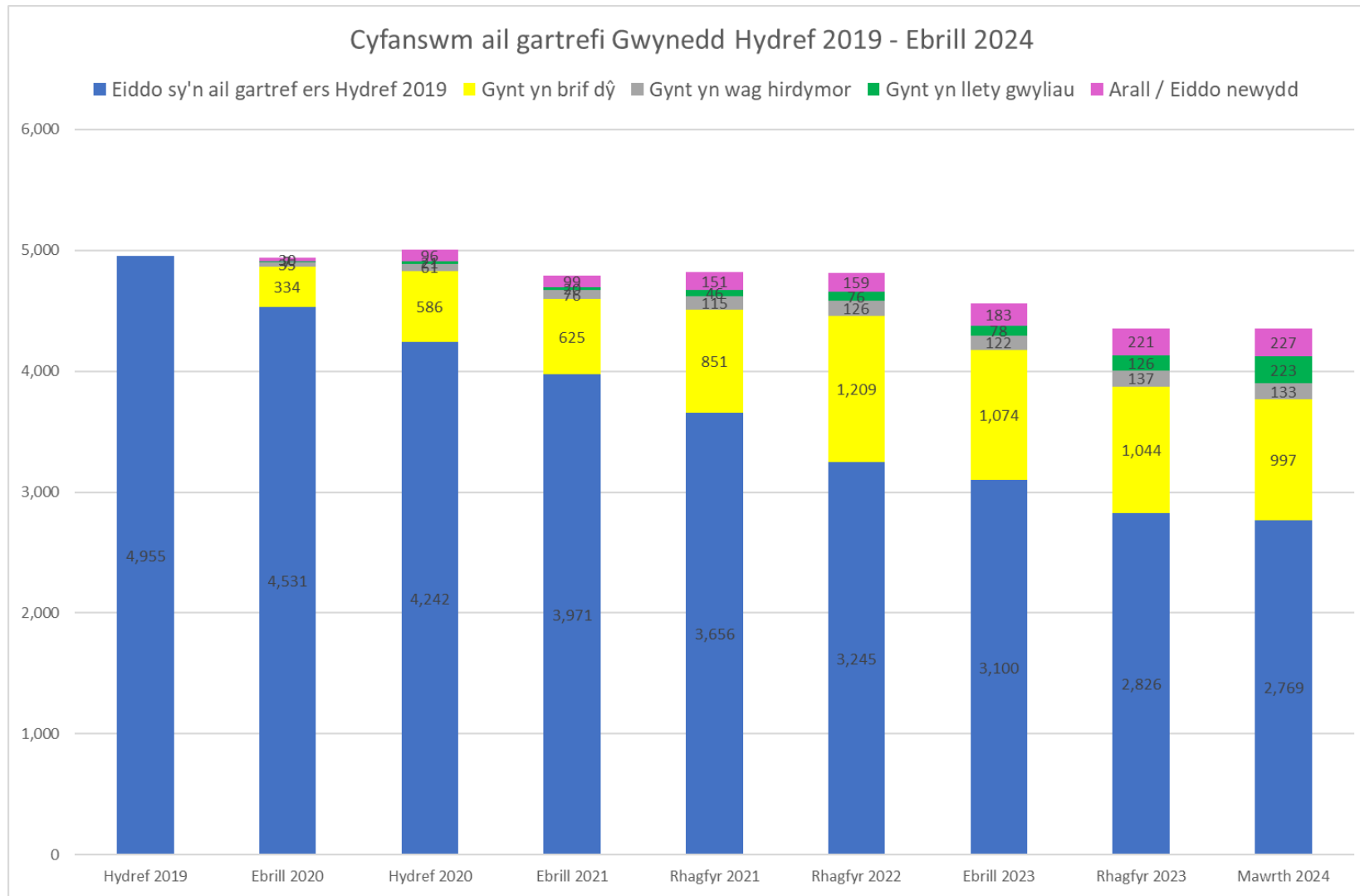
Ward	Ail Gartrefi fel canran o Gyfanswm Tai	Ranc (1=uchaf, 65=isaf)	Eiddo Gwag Hirdymor fel canran o Gyfanswm Tai	Ranc (1=uchaf, 65=isaf)	Unedau Gwylliau fel canran o Gyfanswm Tai	Ranc (1=uchaf, 65=isaf)	Cyfran gyfansawdd (Ail Gartrefi + Eiddo Gwag Hirdymor + Unedau Gwylliau fel % o Gyfanswm Tai)	Ranc (1=uchaf, 65=isaf)
Abersoch gyda Llanengan	40.40%	1	2.83%	6	13.76%	1	56.99%	1
Aberdyfi	27.58%	2	2.13%	19	13.24%	2	42.95%	2
Llanbedrog gyda Mynytho	20.03%	3	5.03%	1	5.46%	18	30.53%	4
Gorllewin Porthmadog	19.07%	4	1.67%	38	10.49%	3	31.23%	3
Morfa Nefyn a Thudweiliog	16.47%	5	2.16%	18	7.30%	8	25.93%	5
Harlech a Llanbedr	13.41%	6	2.49%	8	6.81%	13	22.70%	7
Arthog a Llangelynnin	13.06%	7	1.56%	42	6.23%	16	20.85%	9
Nefyn	12.68%	8	1.79%	34	4.74%	25	19.21%	13
Pen draw Llŷn	11.77%	9	2.01%	28	10.04%	4	23.81%	6
Brithdir a Llanfachreth/Ganllwyd/Llanelltyd	10.63%	10	2.13%	21	7.08%	11	19.83%	12
Bro Dysynni	10.39%	11	1.18%	51	5.39%	19	16.97%	16
Abermaw	10.39%	12	2.17%	17	7.40%	7	19.96%	11
Morfa Tywyn	10.24%	13	1.13%	53	3.13%	36	14.50%	20
Criccieth	10.01%	14	1.64%	40	9.53%	5	21.17%	8
Yr Eifl	9.78%	15	3.08%	2	4.29%	29	17.14%	15
Gorllewin Tywyn	9.62%	16	1.78%	35	2.02%	42	13.42%	23
Glaslyn	9.46%	17	1.91%	30	9.26%	6	20.63%	10
Corris a Mawddwy	7.47%	18	2.36%	13	5.37%	20	15.20%	18
Trawsfynydd	7.41%	19	2.47%	9	7.29%	9	17.18%	14
Clynnog	6.79%	20	2.26%	15	4.52%	26	13.57%	22
Dolbenmaen	6.61%	21	2.10%	22	5.32%	22	14.03%	21
Dyffryn Arduwvy	6.55%	22	2.89%	5	6.77%	14	16.20%	17
Teigl	6.25%	23	2.13%	20	4.52%	27	12.90%	25
Llanuwchllyn	6.17%	24	1.81%	33	5.26%	23	13.25%	24
Efailnewydd a Buan	6.03%	25	1.85%	31	3.40%	34	11.28%	28
Gogledd Dolgellau	5.97%	26	2.44%	11	6.33%	15	14.74%	19
De Pwllheli	5.24%	27	1.54%	43	1.75%	45	8.52%	37
Llandderfel	5.04%	28	2.37%	12	5.34%	21	12.76%	26
Waunfawr	4.12%	29	2.21%	16	4.26%	31	10.59%	31
Llanystumdwy	4.03%	30	1.61%	41	5.94%	17	11.58%	27
Bowydd a'r Rhiw	3.95%	31	2.47%	10	4.44%	28	10.86%	29
Penrhyndeudraeth	3.83%	32	1.08%	55	1.67%	46	6.58%	45
Bethel a'r Felinheli	3.78%	33	1.41%	45	3.03%	37	8.22%	38
Llanllyfni	3.73%	34	1.41%	44	1.81%	43	6.96%	41
Gogledd Pwllheli	3.59%	35	2.53%	7	2.04%	41	8.16%	39
De Dolgellau	3.59%	36	2.07%	25	4.28%	30	9.93%	34
Tryfan	3.46%	37	2.08%	24	1.11%	53	6.65%	43
Llanberis	3.41%	38	1.75%	36	5.17%	24	10.33%	33
Arllechwedd	3.15%	39	2.07%	26	1.57%	47	6.79%	42
Canol Tref Caernarfon	2.98%	40	2.98%	3	2.89%	38	8.85%	36
Diffwys a Maenofferen	2.81%	41	2.92%	4	3.60%	32	9.33%	35
Canol Bangor	2.62%	42	1.16%	52	0.29%	61	4.07%	51
Dwyrain Porthmadog	2.32%	43	0.61%	63	1.22%	50	4.16%	50
Y Groeslon	2.18%	44	1.94%	29	3.39%	35	7.52%	40
Cwm-y-glo	2.15%	45	1.65%	39	6.93%	12	10.73%	30
Deiniolen	2.12%	46	1.23%	50	1.23%	49	4.57%	49
Y Bala	1.99%	47	2.27%	14	2.18%	40	6.43%	46
Gerlan	1.84%	48	1.84%	32	1.18%	51	4.86%	48
Canol Bethesda	1.60%	49	0.98%	56	0.25%	62	2.82%	58
Tre-garth a Mynydd Llandygai	1.56%	50	0.63%	62	1.77%	44	3.96%	52
Llanwnda	1.56%	51	1.09%	54	2.64%	39	5.29%	47
Y Faenol	1.48%	52	0.65%	61	1.11%	52	3.24%	55
Abererch	1.42%	53	1.74%	37	3.47%	33	6.62%	44
Penisa'r-waun	1.23%	54	1.39%	46	1.23%	48	3.85%	54
Pen-y-groes	1.22%	55	1.33%	47	0.56%	57	3.11%	56
Y Bontnewydd	1.16%	56	2.02%	27	7.23%	10	10.40%	32
Dwyrain Bangor	1.03%	57	0.81%	59	0.31%	60	2.15%	61
Menai	0.99%	58	2.09%	23	0.88%	55	3.95%	53
Dewi	0.89%	59	0.76%	60	0.51%	58	2.16%	60
Llanrug	0.86%	60	1.23%	49	0.74%	56	2.83%	57
Rachub	0.74%	61	0.89%	57	0.89%	54	2.51%	59
Glyder	0.68%	62	0.82%	58	0.14%	64	1.64%	63
Peblig	0.50%	63	1.26%	48	0.17%	63	1.93%	62
Cadnant	0.38%	64	0.38%	64	0.38%	59	1.13%	64
Hendre	0.12%	65	0.36%	65	0.00%	65	0.48%	65

Ffynhonnell: Cyfrifiadau Gwasanaeth Ymchwil a Gwybodaeth ar sail data o'r system treth gyngor, dyddiedig 1/4/24

Atodiad 2: Symudiadau niferoedd i ac o'r categori Ail Gartrefi ar draws Gwynedd

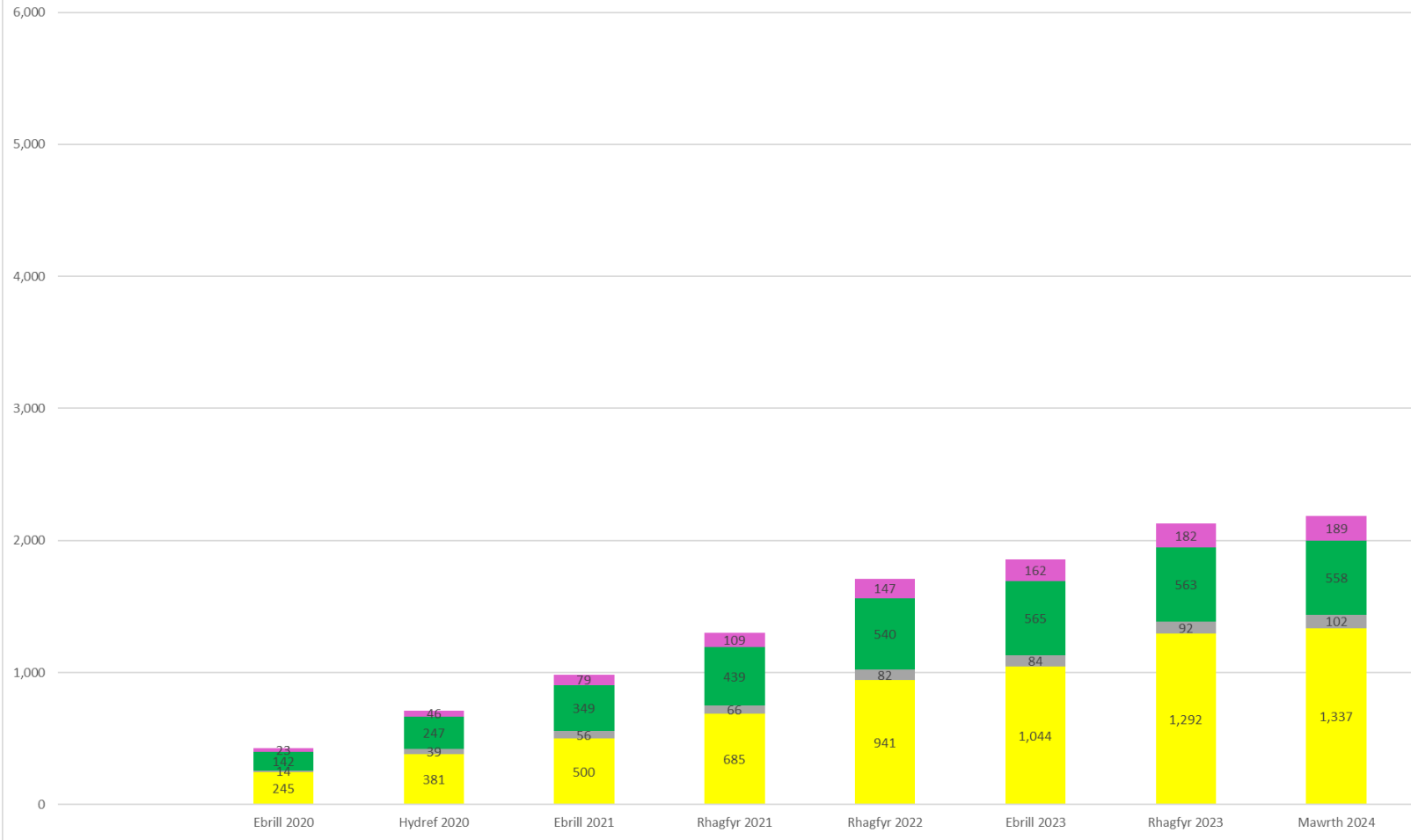
Symudiadau niferoedd 2il gartrefi - Gwynedd gyfan								
	Rhwng 01/10/19 a 01/04/20	Rhwng 01/04/20 a 02/10/20	Rhwng 02/10/20 a 01/04/21	Rhwng 01/04/21 a 01/12/21	Rhwng 01/12/21 a 01/12/22	Rhwng 01/12/22 a 01/04/23	Rhwng 01/04/23 a 18/12/23	Rhwng 18/12/23 a 01/04/24
Nifer cychwynnol	4,955	4,937	5,006	4,791	4,819	4,815	4,557	4,354
<u>Newid rhwng Prif Breswylfan ac 2il gartref:</u>								
O Prif Breswylfan i 2il gartref	319	375	189	449	741	180	337	182
O 2il gartref i Brif Breswylfan	-220	-271	-261	-387	-576	-374	-593	-285
Cynnydd net mewn 2il gartrefi oherwydd newid o / (i) prif breswylfan	99	104	-72	62	165	-194	-256	-103
<u>Newid rhwng Llety Gwyliau ac 2il gartref:</u>								
O Lety Gwyliau i 2il gartref (h.y. Cyrraedd y gyfundrefn TC, a hynny fel 2il gar	7	16	6	33	42	15	67	108
O 2il gartref i Lety Gwyliau (h.y. Gadael y gyfundrefn TC)	-142	-123	-188	-170	-272	-117	-57	-25
Cynnydd net mewn 2il gartrefi oherwydd newid o / (i) lety gwyliau	-135	-107	-182	-137	-230	-102	10	83
<u>Newidiadau eraill:</u>								
Cyrraedd y gyfundrefn TC, fel 2il gartref (tebygol o fod yn dai newydd?)	28	66	36	77	68	54	60	22
Gadael y gyfundrefn TC, a ddim yn mynd i'r dreth fusnes fel llety gwyliau	-21	-19	-34	-41	-41	-20	-37	-17
O Eiddo gwag hirdymor (12+ mis) i 2il gartref	35	38	41	70	70	23	64	13
O 2il gartref i Eiddo gwag (12+ mis)	-14	-7	-18	-18	-48	-13	-43	-15
O Eiddo gwag 6-12 mis i 2il gartref	15	15	26	21	21	18	17	4
O 2il gartref i Eiddo gwag 6-12 mis	-25	-22	-11	-13	-13	-24	-34	-14
Amrywiol eraill: Cyrraedd categori 2il gartref	2	5	2	11	7	4	20	0
Amrywiol eraill: Allan o gategori 2il gartref	-2	-4	-3	-4	-3	-4	-4	22
Cynnydd net mewn 2il gartrefi oherwydd newidiadau eraill	18	72	39	103	61	38	43	15
Cyfanswm yr holl newidiadau uchod	-18	69	-215	28	-4	-258	-203	-5

Atodiad 3: Tracio ail gartrefi Gwynedd o Hydref 2019 ymlaen

Eiddo oedd yn ail gartrefi Hydref 2019 ond newidiodd categori wedyn

■ Prif dŷ erbyn hynny ■ Gwag hirdymor erbyn hynny ■ Llety gwyliau erbyn hynny ■ Arall

Atodiad 4: Llythyr yr holiadur

Cysylltwch / Contact

☎ 01766 771000

✉ ymchwil@gwynedd.llyw.cymru

Dyddiad / Date: 19 Awst / August 2024

Annwyl Breswlydd

YMCHWIL TAI YNG NGWYNEDD

Mae Cyngor Gwynedd yn cynnal ymchwil er mwyn deall mwy am y farchnad dai yng Ngwynedd yn dilyn cynyddu premiwm treth gyngor ar ail gartrefi yn 2021 a 2023. Rydych yn derbyn y llythyr, gan fod ein cofnodion yn dangos newid yn nefnydd yr eiddo o ail gartref i brif breswylfa yn y 2 flynedd ddiwethaf.

Rydym yn gofyn yn garedig i chi ein helpu drwy lenwi holiadur byr erbyn 13eg Medi 2024. Mae'r holiadur ar gael yn y linc isod.

Ewch i www.gwynedd.llyw.cymru/arolwgta

Er mwyn lleihau papur a chostau nid ydym yn anfon holiaduron papur ond mae modd cael copi papur drwy e-bostio ymchwil@gwynedd.llyw.cymru neu ffonio 01766 771000

Gan ddiolch o flaen llaw am eich cymorth.

Yn gywir

Dewi Morgan

Sut byddwn yn defnyddio eich gwybodaeth

Dear Resident

GWYNEDD HOUSING RESEARCH

Cyngor Gwynedd is conducting research to gain a greater understanding of the housing market in Gwynedd following the increase in the council tax premium on second homes in 2021 and 2023. You have received this letter because, according to our records, the property use has changed from second home to main residence in the last 2 years.

We kindly ask you to assist us by completing a short questionnaire by 13th September 2024. The questionnaire is available in the link below

Go to www.gwynedd.llyw.cymru/housingsurvey

To reduce paper and costs we are not sending a paper questionnaire but a paper copy is available by e-mailing ymchwil@gwynedd.llyw.cymru or phoning 01766 771000

Thanking you in anticipation of your assistance.

Yours sincerely

Dewi Morgan

How we will use your information

Mae'r Cyngor yn casglu'r wybodaeth yma i ddibenion ymchwil ynglŷn â'r farchnad tai a pholisi trethiannol yng Ngwynedd.

Caiff eich gwybodaeth ei gadw yn hollol gyfrinachol, ac adroddir ar ganlyniadau'r ymchwil ar sail gyfansawdd, heb gyfeirio at unrhyw unigolion neu aelwydydd penodol.

Bydd y canlyniadau'n cael eu dadansoddi gan dîm Ymchwil y Cyngor ac ni fydd gwybodaeth am unigolion nac aelwydydd yn cael eu rhannu gydag unrhyw wasanaeth neu adran arall o fewn y Cyngor.

I gael gwybod mwy am eich hawliau a manylion cyswllt Swyddog Diogelu Data'r Cyngor, ewch i'r wefan

www.gwynedd.llyw.cymru/preifatrwydd

The Council is collecting this information for the purpose of research about the housing market and taxation policy in Gwynedd.

Your information will be kept completely confidential, and the results of the research will be reported on an aggregate basis, without reference to any specific individuals or households.

The results will be analysed by the Council's Research team and information about individuals or households will not be shared with any other Council service or department.

To find out more about your rights and the contact details of the Council's Data Protection Officer, visit the website

www.gwynedd.llyw.cymru/privacy

Atodiad 5: Holiadur

Ymchwil Tai yng Ngwynedd

Mae Cyngor Gwynedd yn cynnal ymchwil er mwyn deall mwy am y farchnad dai yng Ngwynedd yn dilyn cynyddu premiwm treth gyngor ar ail gartrefi yn 2021 a 2023. Rydych yn derbyn llythyr, gan fod ein cofnodion yn dangos newid yn nefnydd yr eiddo o ail gartref i brif breswylfa yn y 2 flynedd ddiwethaf.

Rydym yn gofyn yn garedig i chi ein helpu drwy lenwi holiadur byr erbyn 13eg Medi 2024.

Gan ddiolch o flaen llaw am eich cymorth.

Os ydych angen cymorth, neu gyda unrhyw gwestiwn neu ymholiad cysylltwch drwy e-bostio ymchwil@gwynedd.llyw.cymru neu ffonio 01766 771000

Sut byddwn yn defnyddio eich gwybodaeth

Mae'r Cyngor yn casglu'r wybodaeth yma i ddibenion ymchwil ynglŷn â'r farchnad tai a pholisi trethiannol yng Ngwynedd.

Caiff eich gwybodaeth ei gadw yn hollol gyfrinachol, ac adroddir ar ganlyniadau'r ymchwil ar sail gyfansawdd, heb gyfeirio at unrhyw unigolion neu aelwydydd penodol.

Bydd y canlyniadau'n cael eu dadansoddi gan dîm Ymchwil y Cyngor ac ni fydd gwybodaeth am unigolion nac aelwydydd yn cael eu rhannu gydag unrhyw wasanaeth neu adran arall o fewn y Cyngor.

I gael gwybod mwy am eich hawliau a manylion cyswllt Swyddog Diogelu Data'r Cyngor, ewch i'r wefan

www.gwynedd.llyw.cymru/preifatrwydd

Ar ôl llenwi yr holiadur, gyrrwch yn ôl drwy ddefnyddio yr amlen amgaeedig os gwelwch yn dda.

Holiadur Ymchwil Tai yng Ngwynedd

Wrth ymateb i bob cwestiwn isod, ticiwch y bocs priodol neu ysgrifennwch eich ateb yn y bocs os gwelwch yn dda. Byddwn yn ddiolchgar i dderbyn holiadur wedi cael ei lenwi yn rhannol os nad ydych eisiau ateb bob un o'r cwestiynau isod.

1. Beth yw eich cyfeiriad llawn? Ysgrifennwch yn y bocs isod

2. Beth yw eich côd post? Ysgrifennwch yn y bocs isod

3. Ydych chi'n berchennog neu'n rhentu'r tŷ? Ticiwch un bocs yn unig

- Perchen
- Rhentu
- Byw yn y tŷ heb dalu rhent
- Arall *nodwch be yn y bocs isod*

Os wedi ticio 'perchen' uchod ewch ymlaen i gwestiwn 3a, fel arall ymlaen i ateb o gwestiwn 4 ymlaen os gwelwch yn dda.

3a. Os wedi ticio 'berchen' yng nghwestiwn 3, pa un o'r rhain sy'n disgrifio sefyllfa eich tŷ orau? Ticiwch un bocs yn unig.

- Roedd y tŷ yma yn ail gartref i mi ond rwyf/rydym bellach yn byw ynddo'n barhaol
- Wedi prynu'r tŷ yma er mwyn byw ynddo'n barhaol (erioed wedi bod yn ail gartref i mi)
- Arall *nodwch be yn y bocs isod*

Os wedi ticio yr ail focs uchod ymlaen i gwestiwn 3b, fel arall ymlaen i gwestiwn 4 os gwelwch yn dda.

3b. Os wedi ticio 'wedi prynu'r tŷ yma er mwyn byw ynddo'n barhaol' yn 3a, a'i hwn yw'r tŷ cyntaf i chi ei brynu? Ticiwch un bocs yn unig

- Ia
- Na

4. Beth sy'n disgrifio'ch cartref chi orau? *Ticiwch un bocs yn unig*

- Un oedolyn (18 oed a throsodd) yn byw yma
 Mwy nag un oedolyn (18 oed a throsodd) yn byw yma

5. Oes yna blant dan 18 oed yn byw yma? *Ticiwch un bocs yn unig*

- Oes
 Nag oes

6. Ar gyfer y cyfnod yn syth cyn i chi fyw yn y tŷ yma, pa rai o'r isod sy'n berthnasol i'r oedolion sy'n byw yn y tŷ? *Ticiwch bob bocs sydd yn berthnasol*

- Wedi byw yng Ngwynedd am 5 mlynedd neu fwy cyn byw yn y tŷ yma
 Wedi byw yng Ngwynedd ers llai na 5 mlynedd cyn byw yn y tŷ yma
 Wedi fy magu yng Ngwynedd ond wedi symud i ffwrdd; ac wedyn wedi symud yn ôl i Wynedd
 Dim wedi byw yng Ngwynedd o'r blaen

Os wedi dewis un rhywun o'r tri bocs cyntaf yng nghwestiwn 6. Beth oedd hanner cyntaf eich côd post blaenorol? *Ysgrifennwch yn y bocs isod*

--

7. Oes oedolyn yn y tŷ yn gallu siarad Cymraeg? *Ticiwch un bocs yn unig*

- Oes
 Nag oes

8. Os oes plant dan 18 oed yn byw yn y tŷ, oes unrhyw un o'r plant dan 18 oed yn y tŷ yn gallu siarad Cymraeg? *Ticiwch un bocs yn unig*

- Oes
 Nag oes

Diolch am gwblhau'r holiadur.

Atodiad 6: Data manwl eiddo gwag

Symudiadau niferoedd eiddo gwag hir-dymor - Gwynedd gyfan								
	Rhwng 01/10/19 a 01/04/20	Rhwng 01/04/20 a 02/10/20	Rhwng 02/10/20 a 01/04/21	Rhwng 01/04/21 a 01/12/21	Rhwng 01/12/21 a 01/12/22	Rhwng 01/12/22 a 01/04/23	Rhwng 01/04/23 a 18/12/23	Rhwng 18/12/23 a 01/04/24
Nifer ar gychwyn y cyfnod	1,070	1,103	1,113	1,176	1,055	1,150	1,145	1,140
Eiddo sy'n dod yn wag (hir-dymor) o'r newydd	280	279	302	295	478	172	356	188
Eiddo sy'n peidio bod yn wag hir-dymor:								
Newid i Brif Breswylfan	-184	-203	-165	-296	-249	-126	-275	-150
Newid i Lety Gwyliau (h.y. Allan o'r gyfundrefn treth gyngor)	-11	-11	-20	-29	-33	-10	-3	-2
Newid i Ail Gartref	-35	-38	-41	-70	-70	-23	-64	-13
Arall	-17	-17	-13	-21	-31	-18	-19	-17
Cyfanswm	-247	-269	-239	-416	-383	-177	-361	-182
Cynnydd / (gostyngiad) net yn nifer eiddo gwag hir-dymor	33	10	63	-121	95	-5	-5	6
Nifer ar ddiwedd y cyfnod	1,103	1,113	1,176	1,055	1,150	1,145	1,140	1,146
Newid rhwng Prif Breswylfan ac Eiddo Gwag Hir-dymor:								
O Prif Breswylfan i Eiddo Gwag Hir-dymor	127	106	128	190	345	77	193	76
O Eiddo Gwag Hir-dymor i Brif Breswylfan	-184	-203	-165	-296	-249	-126	-275	-150
Cynnydd net mewn Eiddo Gwag Hir-dymor oherwydd newid o / (i) prif bres	-57	-97	-37	-106	96	-49	-82	-74
Mvnd mewn / allan o'r gyfundrefn Treth Gyngor (i / o llety gwyliau (treth fusnes) gan mwyafrif??):								
Allan o'r gyfundrefn Treth Gyngor:								
I'r Dreth Fusnes (llety gwyliau)	-11	-11	-20	-29	-33	-10	-3	-2
Arall	-16	-16	-13	-21	-31	-17	-18	-17
	-27	-27	-33	-50	-64	-27	-21	-19
Cyrraedd y gyfundrefn Treth Gyngor:								
Cyfanswm		3	6	7	11	3	10	4
	0	3	6	7	11	3	10	4
Cynnydd net mewn Eiddo Gwag Hir-dymor oherwydd eiddo yn cyrraedd / g	-27	-24	-27	-43	-53	-24	-11	-15
Newidiadau eraill:								
Eiddo oedd yn wag (6+ mis) bellach yn wag ers 12+ mis	139	163	150	79	74	79	110	93
Newid rhwng eiddo gwag hir-dymor ac ail gartref:								
O Eiddo gwag i 2il gartref	-35	-38	-41	-70	-70	-23	-64	-13
O 2il gartref i Eiddo gwag	14	7	18	18	48	13	43	15
Cynnydd net mewn Eiddo Gwag Hir-dymor oherwydd newid o / (i) ail gartrefi	-21	-31	-23	-52	-22	-10	-21	2
Amrywiol eraill								
Cyrraedd categori Eiddo gwag hir-dymor				1				
Allan o categori Eiddo gwag hir-dymor	-1	-1	0	1	0	-1	-1	0
	-1	-1	0	1	0	-1	-1	0
Cynnydd net mewn 2il gartrefi oherwydd newidiadau eraill	117	131	127	28	52	68	88	95
Cyfanswm yr holl newidiadau uchod	33	10	63	-121	95	-5	-5	6
Nifer ar ddiwedd y cyfnod	1,103	1,113	1,176	1,055	1,150	1,145	1,140	1,146

Eitem 9

CYFARFOD:	Y Cyngor Llawn
DYDDIAD:	5 Rhagfyr 2024
AELOD CABINET:	Y Cyngorydd Paul Rowlinson, Aelod Cabinet Cyllid
TEITL:	CYNLLUN GOSTYNGIADAU TRETH CYNGOR 2025/26
AMCAN:	Cadarnhau parhad y Cynllun Lleol cyfredol ar gyfer darparu cymorth tuag at dalu'r Dreth Cyngor am y flwyddyn yn cychwyn 1 Ebrill 2025
SWYDDOG CYSWLLT:	Dewi Morgan, Pennaeth Cyllid

PENDERFYNIAD A GEISIR

- 1. Fod Cynllun Lleol Cyngor Gwynedd am y flwyddyn yn cychwyn 1 Ebrill 2025 yn parhau fel ag yr oedd yn ystod 2024/25. Felly, bydd yr amodau canlynol (a – c isod) ynghylch yr elfennau disgresiwn yn parhau:**
  - a) Gweithredu diystyrwch o 100% i bensiynau anabledd rhyfel, a phensiynau gweddwon rhyfel, ar gyfer pensiynwyr a hawlwr oed gweithio fel ei gilydd.**
  - b) Peidio cynyddu'r cyfnodau estynedig o ostyngiadau i bensiynwyr a hawlwr oed gwaith o'r pedair wythnos safonol sy'n y Cynllun Rhagnodedig.**
  - c) Peidio cynyddu'r cyfnod ôl-ddyddio i bensiynwyr a hawlwr oed gwaith o'r tri mis safonol sydd wedi'i nodi ar hyn o bryd yn y Cynllun Rhagnodedig.**
- 2. Lle'n briodol, dirprwyo'r grym i'r Pennaeth Cyllid, mewn ymgynghoriad gyda'r Aelod Cabinet dros Gyllid, i wneud mân addasiadau i'r cynllun am 2025/26, ar yr amod na fydd yn newid sylwedd y cynllun.**

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Pwrpas yr adroddiad hwn yw cyflwyno'r trefniadau ar gyfer gweithredu'r Cynllun Gostyngiad Treth Cyngor ac i'w gymeradwyo ar gyfer 2025/26.
- 1.2 Mae gofyn statudol i'r adroddiad hwn gael ei gyflwyno i gyfarfod y Cyngor Llawn yn flynyddol, hyd yn oed os nad oes newid yn y cynllun ers y flwyddyn flaenorol. Dyna'r achos eleni – argymhellir dim newid i'r cynllun a gymeradwywyd gan y Cyngor Llawn ar 7 Rhagfyr 2023.
- 1.3 **Gofynnir i aelodau nodi fod yr adroddiad hwn yn berthnasol i'r Cynllun Gostyngiad Treth Cyngor YN UNIG, sef cynllun cymorth sydd yn seiliedig ar brawf modd mae'n rhaid cyflwyno cais ffurfiol amdano gan y Gwasanaeth Budd-dal. NID YW'R CYNLLUN HWN, NA'R ADRODDIAD YMA, yn berthnasol i unrhyw gynllun disgownt neu eithriad Treth Cyngor arall (e.e. disgownt person sengl, eithriad eiddo gwag sy'n cael ei adnewyddu, tai myfyrwyr).**

2. YSTYRIAETHAU PERTHNASOL

- 2.1 Yn unol â *Rheoliadau Cynlluniau Gostyngiadau'r Dreth Gyngor a Gofynion Rhagnodedig (Cymru) 2013 (2013/3029)*, rhaid i bob awdurdod lleol ddarparu cynllun er mwyn pennu pa ostyngiadau fydd ar gael fel cymorth tuag at dalu'r Dreth Cyngor. Mabwysiadwyd cynllun lleol cyfredol Cyngor Gwynedd (h.y. ar gyfer 2024/25) gan y Cyngor Llawn ar 1 Rhagfyr 2023.
- 2.2 Mae'r Rheoliadau'n mynnu fod rhaid i'r Cyngor Llawn fabwysiadu'r Cynllun Lleol, a hynny erbyn 31 Ionawr cyn dechrau'r flwyddyn ariannol berthnasol.
- 2.3 Dan y cynllun lleol, gall trethdalwyr cymwys barhau i dderbyn gostyngiad hyd at 100% o werth eu biliau Treth Cyngor (lle'n derbyn rhai budd-daliadau).
- 2.4 Cymeradwywyd Cynllun Lleol Cyngor Gwynedd am 2024/25 gan y Cyngor Llawn ar 7 Rhagfyr 2023. Mae'r Rheoliadau yn rheoli gweithrediad cynlluniau gostyngiadau ar draws Cymru gyfan ac wedi'u cynllunio i sicrhau bod pob awdurdod lleol yn cyflwyno cymorth i drethdalwyr Cymreig ar ffurf gyson.

3. CYNLLUN GOSTYNGIADAU 2025/26

- 3.1 Mae'r Rheoliadau (Rheoliad 18) yn datgan fod **rheid i awdurdod ystyried a ddylai ddiwygio ei gynllun** neu ei amnewid gan gynllun arall **ar gyfer pob blwyddyn ariannol**; rhaid i'r awdurdod wneud unrhyw ddiwygiad yn ei gynllun, neu unrhyw gynllun a amnewidir, **ddim hwyrach na 31 Ionawr** yn y flwyddyn ariannol sy'n rhagflaenu'r flwyddyn ariannol pan fo'r diwygiad neu'r cynllun a amnewidir i gael effaith.
- 3.2 Mae'r Rheoliadau (Rheoliad 12) yn datgan na ellir dirprwyo'r swyddogaeth o wneud y cynllun i'r Cabinet, a **rhaid ei benderfynu gan y Cyngor llawn**.
- 3.3 Felly, bwriad yr adroddiad yma yw bodloni'r gofyn i'r Cyngor ystyried a ddylai ddiwygio ei gynllun lleol.
- 3.4 Mae disgrisiwn cyfyngedig o dan y Cynllun Rhagnodedig i gynghorau ystyried y 3 elfen dewisol penodol canlynol. Gellir defnyddio disgrisiwn i wneud yn elfennau hyn yn fwy hael na'r cynllun cenedlaethol, ond nid yn llai hael.

Pensiynau anabledd rhyfel a phensiynau gweddwon rhyfel (argymhelliad 2.1(a) uchod)

- 3.5 Mae disgrisiwn i gynyddu'r diystyrwch o bensiynau anabledd rhyfel, a phensiynau gweddwon rhyfel, ar gyfer pensiynwyr a phobl oed gwaith fel ei gilydd.

Ar hyn o bryd, mae £10 cyntaf pensiwn anabledd a phensiwn gweddwon rhyfel wythnosol yn cael ei ddiystyru dan y rheoliadau. Fodd bynnag, mae gan awdurdodau lleol ddisgrisiwn i ddiystyru hyd at 100% o'r gwir swm dros y £10 cyntaf. Ers 1 Ebrill 1996, penderfynodd Cyngor Gwynedd, fel y mwyafrif o Awdurdodau eraill yng Nghymru, ddiystyru 100% o bensiynau rhyfel dros £10. Oherwydd hyn, mae'r ddarpariaeth berthnasol eisoes wedi'i gynnwys yn y gyllideb sylfaenol ar gyfer 2024/25. Ym mis Tachwedd 2024, roedd 15 o hawlwr yn manteisio o'r disgrisiwn yma (roedd 25 yn Tachwedd 2023).

Argymhellir fod caniatáu'r disgrisiwn lleol hwn yng Ngwynedd yn parhau.

Cyfnodau estynedig o ostyngiadau i bobl oed gwaith
(argymhelliad 2.1(b) uchod)

- 3.6 Mae disgrisiwn i gynyddu'r cyfnodau estynedig o ostyngiadau i bobl oed gwaith o'r pedair wythnos safonol wedi iddynt ddychwelyd yn ôl i'r gwaith, hynny os iddynt fod wedi derbyn budd dal perthnasol am o leiaf 26 wythnos.

Ni cheir unrhyw gyfyngiad ar y cyfnod hiraf gallant gael eu hystyn iddo ond byddai goblygiadau ariannol. Amcangyfrifir y bydd cost 4 wythnos safonol o gyfnod estynedig yn 2024/25 oddeutu £424. Yn 2024/25 hyd at ganol Tachwedd, roedd 6 achos lle roedd "taliadau estynedig" o'r fath wedi eu caniatáu yn unol â'r Cynllun Rhagnodedig (roedd 3 achos yn yr un cyfnod yn 2023/24).

Argymhellir parhau i beidio addasu'r pedair wythnos o gyfnod estynedig sy'n y Cynllun Rhagnodedig.

Cyfnod ôl-ddyddio ceisiadau hwyr
(argymhelliad 2.1(c) uchod)

- 3.7 Mae disgrisiwn i gynyddu'r cyfnod ôl-ddyddio cais hwyr tu hwnt i'r cyfnod tri mis safonol. Ni cheir unrhyw gyfyngiad ar y cyfnod hiraf gallant gael eu hystyn iddo. Amcangyfrifir mai £13,126 fydd cost caniatáu'r ôl ddyddio cyfredol (3 mis) yn 2024/25, a hyd at ganol Tachwedd mae 71 hawliad wedi cael peth elfen o ôl-ddyddio yn 2024/25. Yn yr un cyfnod yn 2023/24 roedd 186 hawliad o'r fath, gyda chost o £26,403.

Mae'r Cynllun Gostyngiadau presennol yn caniatáu ôl-ddyddio ceisiadau hwyr am gyfnod hyd at dri mis. Byddai ymestyn y cyfnod yn cynyddu cost y cynllun.

Argymhellir parhau i beidio cynyddu'r cyfnod ôl-ddyddio o'r tri mis safonol sy'n y Cynllun Rhagnodedig.

- 3.8 Mae'r argymhellion uchod ar gyfer 2025/26 yn unol â threfniadau cyfredol 2024/25.**

4. YMGYNGHORI

- 4.1 Petai'r Cyngor am addasu ei gynllun lleol – i bob pwrpas trwy newid y 3 maes o ddisgrisiwn lleol a ddisgrifir ym mharagraffau 3.5 i 3.7 – byddai'n rhaid iddo ymgynghori gydag "unrhyw un sydd â diddordeb".
- 4.2 Yn unol â Rheoliad 18(6), nid oes angen ymgynghori pellach gan nad oes bwriad i addasu'r Cynllun Lleol eleni.

5. ASESIAD EFFAITH CYDRADDOLDEB

- 5.1 Fel nodir ym Rhan 4 o'r adroddiad yma, yng nghyd-destun y Cynllun Rhagnodedig sydd yn ei le ar gyfer holl hawlwyr Gostyngiad Treth Cyngor ar draws Cymru gyfan, cyfyngedig iawn yw'r disgresiwn lleol sydd ar gael i awdurdodau lleol i addasu'r cynllun cenedlaethol, ar wahân i dri maes penodol iawn.
- 5.2 Mae Llywodraeth Cymru wedi cynnal asesiad effaith rheoleiddiol ar y cynllun cenedlaethol, sy'n cynnwys asesiad effaith cydraddoldeb. Cynhaliwyd astudiaeth Asesiad Effaith Cydraddoldeb Lleol yn 2013 pan newidiwyd y drefn o'r Budd-dal Treth Cyngor i'r Cynllun Gostyngiad Treth Cyngor, a bryd hynny gwnaethpwyd y penderfyniad i gyflwyno'r cynllun lleol tra'n cydnabod mai cynllun rhagnodedig yw hwn a'r baich yn disgyn ar yr holl grwpiau.
- 5.3 Mae'r Cyngor angen penderfynu, felly, yw os ydi'r penderfyniadau a geisir yn 2.1 a) – c) yn effeithio ar unrhyw un sydd ag un neu fwy o'r nodweddion cydraddoldeb gwarchodedig mewn ffordd wahanol i'r boblogaeth gyfan. Ar wahân i'r ariannu ar lefel y Cyngor, nid yw'r cynllun a gynigir ar gyfer 2025/26 yn cynnwys unrhyw newidiadau sylweddol o'r cynllun sy'n weithredol ers 2013. Mae asesiad a gynhaliwyd wrth baratoi'r adroddiad hwn yn awgrymu fod casgliadau asesiad 2013 yn parhau'n ddilys ac na fydd y penderfyniadau cyfyngedig hyn a geisir yn effeithio unrhyw un o'r grwpiau gwarchodedig yn wahanol i'r boblogaeth gyfan.

6. ADNODDAU

- 6.1 Ar sail adolygiad refeniw diwedd Awst 2024, disgwylir y bydd y Cynllun Gostyngiadau Treth Cyngor yn costio oddeutu £10.4m yn ystod 2024/25 ac mae hynny o fewn y gyllideb sydd wedi ei osod.
- 6.2 Nid oes dewis ond wynebu cost parhaus y Cynllun, a bydd hyn wedi'i ystyried yn briodol wrth lunio cyllideb 2025/26.

Barn yr aelod lleol

Dim yn berthnasol

Barn y swyddogion statudol

Y Swyddog Monitro:

Dim sylwadau i'w hychwanegu o safbwynt priodoldeb.

Y Pennaeth Cyllid:

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet i baratoi'r adroddiad yma ac yn cadarnhau'r cynnwys.

Eitem 10

CYFARFOD	CYNGOR
DYDDIAD	5 Rhagfyr 2024
TEITL	Adolygiad Cyfansoddiad
AMCAN	Derbyn cymeradwyaeth i addasiadau i'r Cyfansoddiad
ARGYMHELLIAD	(a) Fod Cyngor yn mabwysiadu y newidiadau i'r Cynllun Dirprwyo a restrir yn Atodiad 1 (b) Fod y Cyngor yn derbyn y wybodaeth am newidiadau dirprwyedig i'r Cyfansoddiad yn Atodiadau 2 a 3
AELOD CABINET	Cyng Menna Trenholme
SWYDDOG CYFIRFIOL	Iwan Evans - Swyddog Monitro

1. Rhagarweiniad

Mae'r adroddiad yn adrodd ar addasiadau i'r Cyfansoddiad sydd unai angen penderfyniad neu yn cael eu cyflwyno er hysbysu y Cyngor o newidiadau dirprwyedig . Daw'r newidiadau yn sgil datblygiadau deddfwriaethol neu adolygiad o drefniadau yn arbennig felly yn y maes trwyddedu

2. Trwyddedu Cerbydau Hacni a Hurio Preifat

Mae'r gyfundrefn ar gyfer caniatáu neu wrthod ceisiadau am drwyddedau tacsï yn cynnwys hawliau apêl, i Lys yr Ynadon. Mae penderfyniadau i wrthod caniatáu ceisiadau gan Is - Bwyllgor , neu i ddi-ddymu neu atal trwyddedau gan swyddogion yn cael eu gwneud er mwyn diogelu 'r cyhoedd. Mae pob cyfeiriad at Is Bwyllgor yn arwain at gynnal gwrandawriad. Credir fod sgil effeithiau'r Cynllun Dirprwyo fel ac y mae yn golygu:

- Llwyth gwaith diangen i'r Is bwyllgor oherwydd y nifer o geisiadau sydd yn rhaid eu hadrodd oherwydd bod yr ymgeisydd gyda unrhyw hanes troseddol
- Llwyth gwaith diangen i'r Gwasanaeth Trwyddedu a'r Gwasanaeth Pwyllgorau oherwydd yr angen i baratoi adroddiadau a chyfarfodydd yr Is bwyllgor ar hap
- Oedi yn y broses o benderfynu ar geisiadau oherwydd yr angen i adrodd i'r Is-bwyllgor sydd yn golygu fod ymgeiswyr yn gorfod disgwyl yn hirach am benderfyniad

Credir y gellir adolygu'r drefn ddirprwyo gan sicrhau parhad i wydnwch penderfyniadau swyddogion a'r Is - Bwyllgor ; ond drwy ganiatáu cyfle i'r Is -Bwyllgor ganolbwyntio ar geisiadau mwyaf difrifol neu gymhleth.

Mae trefniadau dirprwyo penderfyniadau fel hyn yn amrywio o Gyngor i gyngor. Mae

rhai Awdurdodau Trwyddedu yn dirprwyo hawl i swyddog benderfynu ar unrhyw gais nad yw yn groes i bolisi. Mae rhai yn dirprwyo hawliau penderfyniad i Swyddog ; ond gyda chymffurfio apêl i Is - Bwyllgor os nad yw ymgeisydd yn cytuno gyda phenderfyniad. O safbwynt Cyngor Gwynedd rydym yn grediniol fod rôl bwysig gan yr Is bwyllgor o ran ystyried a phenderfynu ar geisiadau sydd yn groes i unrhyw bolisi sydd yn weithredol ar y pryd; megis y polisi presennol sydd yn rhoi arweiniad o ran penderfynu os yw unigolyn yn addas a phriodol i ddal trwydded gyrru tacsï – (Polisi Meini Prawf Addasrwydd ar gyfer Gyrwyr a Gweithredwyr). Mae angen Eglurdeb o ran diffinio'r amgylchiadau lle dylid cyfeirio cais i'r Is bwyllgor. Fodd bynnag lle mae cais o fewn Polisi mae'r gwrandawriad IS Bwyllgor yn troi yn fater o ffurfioldeb sydd a'r sgil effeithiau a nodir uchod .

Cyflwynwyd adroddiad i'r Pwyllgor Trwyddedu Cyffredinol ar yr 11fed o Dachwedd 2024 ([DIRPRWYO HAWLIAU I BENDERFYNU AR GEISIADAU TRWYDDEDAU TACSI.pdf \(llyw.cymru\)](#)) Cafwyd cefnogaeth y Pwyllgor i'r addasiad i'r Cyfansoddiad a geir yn **Atodiad 1**. Gan fod y materion yma yn faterion sydd o fewn ystod swyddogaethau y Cyngor Llawn gofynnir am ei i fabwysiaidau y newid yma.

3. Cynllun Trwyddedu Gorfodol Newydd – Triniaethau Arbennig

Mae Llywodraeth Cymru yn cyflwyno cynllun trwyddedu newydd ar gyfer 'Triniaethau Arbennig' yn 2024. Mae Triniaethau Arbennig yn cynnwys tatwio, lliwio croen lled-barhaol, tyllu cosmetig, aciwbigo, nodwyddau sych ac electrolysis; a bydd y cynllun trwyddedu newydd yn orfodol.

Bwriad y cynllun trwyddedu yw gwella a chynnal safonau atal a rheoli heintiau yn y diwydiant triniaethau arbennig a sicrhau diogelwch ac iechyd cleientiaid ac ymarferwyr fel ei gilydd.

Cadarnhawyd mai'r dyddiad ar gyfer gweithredu'r cynllun hwn fydd 29 Tachwedd 2024; bydd rheoliadau sy'n llywodraethu pob agwedd o'r cynllun yn dod i rym ar y dyddiad hwn, o dan Ran 4 Deddf Iechyd y Cyhoedd (Cymru) 2017 (“Y Ddeddf”) ; gan gynnwys Rheoliadau Triniaethau Arbennig (Cymru) 2024 a Rheoliadau Pwyllgorau Trwyddedu Triniaethau Arbennig (Cymru) 2024. Fel rhan o'r trefniadau mae'r Pwyllgor Trwyddedu Canolog sydd a chyfrifoldeb statudol uniongyrchol am y maes yma wedi dirprwyo y cyfrifoldeb gweithredol i'r Is Bwyllgor Trwyddedu Canolog . Addaswyd y Cyfansoddiad yn Adran 13 Rhan 1 i adlewyrchu y penderfyniad yma – **Atodiad 2**

4. Ddeddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023

Yn unol a'r paragraff 2.6.3 y Cyfansoddiad mae gennyf hawl i ymgorffori newidiadau deddfwriaethol yn y Cyfansoddiad.

“2.6.3 Newid Deddfwriaethol

Caiff y Swyddog Monitro ddiwygio unrhyw ran o'r Cyfansoddiad lle y mae diwygiad o'r fath yn angenrheidiol er mwyn cydymffurfio ag unrhyw ddarpariaeth deddfwriaethol. Bydd diwygiadau o'r fath yn dod i rym pan fydd

y Swyddog Monitro yn penderfynu felly neu pan fydd y ddeddfwriaeth (lle y bo'n berthnasol) yn darparu ar gyfer hynny. Bydd newidiadau o'r fath yn cael eu hadrodd i gyfarfod nesaf y Cyngor Llawn er gwybodaeth."

Mae Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023 yn dwyn ynghyd y prif ddeddfwriaeth ar gyfer amgylchedd hanesyddol yng Nghymru. Y prif Ddeddfau a ddygir ynghyd yn yr ymarfer cydgrynhai hwn yw:

- a. Deddf Adeiladau Hanesyddol a Henebion Hynafol 1953
- b. Deddf Henebion Hynafol ac Ardaloedd Archaeolegol 1979
- c. Deddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990
- d. Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2016

Mae'r ymarfer cydgrynhai hefyd yn ailddatgan darpariaethau sydd i'w cael ar hyn o bryd mewn Deddfau eraill sy'n berthnasol i'r amgylchedd hanesyddol i wella hygyrchedd ac eglurder. Mae'r rhain yn cynnwys:

- a. Deddf Llywodraeth Leol 1972
- b. Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990
- c. Deddf Cynllunio a Phrynu Gorfodol 2004

Yn ogystal fe ddiwygiwyd darpariaethau Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithrediaeth) (Swyddogaethau a Chyfrifoldebau) (Cymru) 2007 i ymgorffori y pwerau newydd yn y Cyfansoddiad. Mae'r newidiadau yma wedi eu dangos yn **Atodiad 3**. Daeth y Deddfwriaeth i rym ar 4ydd o Dachwedd 2024. Oherwydd mae deddfwriaeth cydgrynhai sydd yma defnyddiais fy mhwerau dirprwyedig i wneud yr addasiadau angenrheidiol.

5 . ARGYMHELLIAD

(a) Fod Cyngor yn mabwysiadu y newidiadau i'r Cynllun Dirprwyo a restrir yn Atodiad 1

(b) Fod y Cyngor yn derbyn y wybodaeth am newidiadau dirprwyedig i'r Cyfansoddiad yn Atodiad 2 a 3

Swyddog Monitro

Awdur yr Adroddiad

Pennaeth Cyllid

"Dim gwrthwynebiad o safbwynt priodoldeb ariannol."

ATODIAD 1

Adran 13 Rhan 3

11.3.5 Gweithredu pwerau'r Cyngor ym maes **trwyddedu cerbydau hacni a cherbydau hur preifat** ag eithrio'r materion canlynol sydd yn gyfrifoldeb i'r Is-Bwyllgor o'r Pwyllgor Trwyddedu Cyffredinol.

- (a) Penderfynu ar gais am drwydded gyrrwr hacni/hurio preifat pan fydd adroddiad o'r Biwro Cofnodion Troseddol yn dangos collfarn neu rybudd heddlu [pan fydd y cais yn groes i bolisi'r awdurdod.](#)
- (b) Penderfynu ar gais am drwydded cerbyd hacni/hurio preifat pan na fydd y cerbyd yn cydymffurfio â pholisi'r awdurdod.
- (c) Penderfynu ar gais am drwydded gweithredwr hurio preifat pan fydd adroddiad o'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd yn dangos collfarn neu rybudd heddlu [pan fydd y cais yn groes i bolisi'r awdurdod.](#)

ATODIAD 2

Adran 13 Rhan 1

Deddf Iechyd Cyhoeddus (Cymru) 2017 – Triniaethau Arbennig

Mae gweithredu swyddogaethau dan paragraff 21(1) o Atodlen 3 i Ddeddf Iechyd Cyhoeddus (Cymru) 2017 ('Deddf 2017') a ddirprwywyd i'r Pwyllgor fel y pwyllgor trwyddedu'r awdurdod a sefydlwyd o dan adran 6 Deddf 2003 wedi eu dirprwyo i'r Is Bwyllgor Trwyddedu Canolog. .

ATODIAD 3

Adran 13 Rhan 1

20. Y pŵer i benderfynu ar gais am gydsyniad adeilad rhestredig, a phwerau cysylltiedig.	<u>Adrannau 16(1) a (2), 17, 27(2) a 33(1) o Ddeddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990 (p.9). Adrannau 96(1) a (2) a 97(1) i (8) o Ddeddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023 (dsc 3) a pharagraffau (1), (2) a (3) o Atodlen 9 ddi.-</u>	Pennaeth Amgylchedd
21. Y pŵer i benderfynu ar geisiadau am gydsyniad ardal gadwraeth.	<u>Adran 16(1) o Ddeddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990, fel y'i cymhwysir gan adran 74(3) o'r Ddeddf honno. Adrannau 96(1) a 97(1) i (4) a (7) ac (8) o Ddeddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023 fel y'u cymhwysir gan adran 163 o'r Ddeddf honno.-</u>	Pennaeth Amgylchedd
22. Dyletswyddau sy'n ymwneud â cheisiadau am gydsyniad adeilad rhestredig a chydsyniad ardal gadwraeth.	<u>Adrannau 13(1) a 14(1) a (4) o Ddeddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990 Adran 95(1) o Ddeddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023 a rheoliadau 3 i 6 ac 13 o Reoliadau Cynllunio Gwlad a Thref (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1987 a pharagraff 127 o gylchlythyr y Swyddfa Gymreig 61/96 Cynllunio a'r Amgylchedd Hanesyddol; Adeiladau Hanesyddol ac Ardaloedd Cadwraeth.-</u>	Pennaeth Amgylchedd
23. Y pŵer i gyflwyno hysbysiad cadw adeilad hysbysiad rhestru dros dro, a phwerau cysylltiedig.	<u>Adrannau 3(1) a 4(1) o Ddeddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990. Adrannau 83(1) a (2) ac 84(1) a (2) o Ddeddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023.-</u>	Pennaeth Amgylchedd
24. Y pŵer i roi hysbysiad gorfodi mewn perthynas â dymchwel adeilad sydd heb ei restru mewn ardal gadwraeth.	<u>Adran 38 o Ddeddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990 Adrannau 123, 124 a 125 o Ddeddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023..</u>	Pennaeth Amgylchedd
25. Pwerau i gaffael adeilad rhestredig y mae angen ei drwsio a chyflwyno hysbysiad trwsio.	<u>Adrannau 47 a 48 o Ddeddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990. Adrannau 137 i 139 a 111(5) o Ddeddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023.</u>	Pennaeth Amgylchedd
26. Y pŵer i wneud cais am waharddeb mewn perthynas ag adeilad rhestredig.	<u>Adran 44A o Ddeddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990 Adran 135 o Ddeddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023.-</u>	Pennaeth Amgylchedd
27. Y pŵer i wneud gwaith brys.	<u>Adran 54 o Ddeddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990. Adran 144(1) a (3) i (7) o Ddeddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023.-</u>	Pennaeth Amgylchedd

Eitem 11

Pwyllgor :	Cyngor Llawn
Dyddiad:	5 Rhagfyr 2024
Teitl:	Adolygiad o Ddosbarthiadau a Mannau Pleidleisio
Pwrpas	Cymeradwyo canlyniadau'r adolygiad
Awdur:	Siôn Huws, Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau
Aelod Cabinet	Cynghorydd Menna Trenholme, Cefnogaeth Gorfforaethol

1. Y penderfyniad a geisir

1.1 Cymeradwyo canlyniadau'r adolygiad o ddosbarthiadau pleidleisio a'r manau pleidleisio yn etholaethau seneddol Dwyfor Meirionnydd a Bangor Aberconwy (i'r graddau y maent o fewn Gwynedd) o fewn Gwynedd, yn dilyn cyfnod ymgynghori.

2. Y rheswm pam y ceisir penderfyniad

2.1 Mae'n ofynnol i Awdurdodau Lleol rannu'u hardal i ddosbarthiadau pleidleisio ar gyfer etholiadau seneddol y DU, ac i ddynodi manau pleidleisio ar gyfer y dosbarthiadau pleidleisio hyn. O dan Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 a Rheoliadau Arolwg Dosbarthiadau Pleidleisio a Mannau Pleidleisio (Etholiadau Seneddol) 2006 mae'n ofynnol hefyd i'r Cyngor adolygu pob dosbarth pleidleisio a'r manau pleidleisio bob pum mlynedd.

3. Cefndir

3.1 Dosbarth Pleidleisio yw'r ardal oddi fewn i'r etholaeth, ward neu ranbarth lle y gellir pennu man pleidleisio sy'n gyfleus i etholwyr. Man pleidleisio yw'r adeilad neu'r ardal lle bydd gorsafoedd pleidleisio yn cael eu dewis gan y Swyddog Canlyniadau (Gweithredol).

3.2 Cyn belled ag y bo hynny'n rhesymol ac yn ymarferol, mae'n rhaid i'r awdurdod ddynodi manau sy'n hawdd i etholwyr sydd ag anableddau eu cyrraedd. Fodd bynnag, rhaid i'r awdurdod ystyried anghenion yr holl etholwyr, ac ni ddylai ddynodi man sydd mor bell i ffwrdd oddi wrth y rhan fwyaf o'r etholwyr yn y dosbarth pleidleisio, nes bod yn anghyfleus iddynt gyrraedd yno.

3.3 Mae adolygu manau pleidleisio yn broses barhaus ac nid oes dim i rwystro gwneud newidiadau ar unrhyw adeg cyn yr adolygiad statudol nesaf. Bydd y sefyllfa felly yn parhau i gael ei monitro, a gwneir unrhyw newid mewn ymgynghoriad â'r aelod lleol.

4. Yr Adolygiad

4.1 Cynhaliwyd yr adolygiad statudol rhwng 23 Medi 2024 a 1 Tachwedd 2024. Fel rhan o'r adolygiad, cyhoeddwyd rhybudd cyhoeddus o'r adolygiad ynghyd â manylion am y dosbarthiadau a gorsafoedd pleidleisio presennol. Anfonwyd copïau i bartïon allai fod â diddordeb, megis aelodau Cyngor Gwynedd, cynghorau tref a chymuned y sir a'r pleidiau gwleidyddol. Gofynnwyd hefyd am sylwadau gan aelodau'r Grŵp Craidd Cydraddoldeb fel personau sydd ag arbenigedd penodol mewn perthynas â mynediad i adeiladau neu gyfleusterau i bobl â gwahanol fathau o anabledd. Wrth gysylltu, eglurwyd y byddai o fudd cael awgrymiadau am leoliad arall, pe mynegid pryderon ynghylch â gorsaf bleidleisio benodol

4.2 Rhoddodd y ddau etholiad a gynhaliwyd eleni wybodaeth gyfredol i ni am gyflwr ac addasrwydd gorsafoedd. Anfonwyd holiadur at bwynt cyswllt pob gorsaf bleidleisio yn gofyn cyfres o gwestiynau am gyflwr yr orsaf ymlaen llaw. Yn ogystal â hyn rhoddwyd rhestr wirio fanwl i'n harolygwyr gorsafoedd i'w lenwi wrth iddynt ymweld â'u gorsafoedd ar y diwrnod pleidleisio ym mis Mai. Rydym hefyd ym mhob etholiad yn gofyn am adborth gan ein swyddogion llywyddu ac arolygwr ar ôl yr etholiad. Mae unrhyw wybodaeth berthnasol a gasglwyd drwy'r prosesau hyn wedi eu hystyried fel rhan o'r adolygiad.

4.3 Mae'n ofynnol fel rhan o'r broses i'r Swyddog Canlyniadau Gweithredol wneud sylwadau ar y gorsafoedd. Yn sgil y newidiadau i'r ffiniau etholaethau seneddol roedd hyn golygu bod rhaid gwahodd sylwadau gan Swyddog Canlyniadau (Gweithredol) etholaeth Bangor Aberconwy mewn perthynas â'r rhai hynny yn yr etholaeth newydd sydd o fewn Gwynedd. Roedd y sylwadau hyn wedi eu cynnwys yn y wybodaeth a gyhoeddwyd ac i'w gweld yn **Atodiad 1**.

5. Ymateb i'r ymgynghori

5.1 Mae'r ymatebion a dderbyniwyd wedi eu crynhoi yn yr atodiad ynghyd ag unrhyw sylwadau pellach gennym i'r ymatebion hynny.

6. Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

6.1 Bydd yr adroddiad wedi ei gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 28 Tachwedd 2024 ac fe gyflwynir unrhyw sylwadau fydd gan y Pwyllgor i'w cynnig ar lafar yng nghyfarfod y Cyngor.

7. Asesiad Effaith Cydraddoldeb

7.1 Mae Asesiad Effaith Cydraddoldeb wedi ei gwblhau ac wedi ei atodi fel **Atodiad 2**.

8. Argymhelliad

8.1 Bod y Cyngor yn cymeradwyo canlyniadau'r adolygiad, fel y nodir yn Atodiad 1

Barn y swyddogion statudol

Y Swyddog Monitro:

Y Gwasansethau Cyfreithiol sydd wedi paratoi yr adroddiad. Nid oes gennyf sylwadau i'w hychwanegu ynglyn a phriodoldeb

Y Prif Swyddog Cyllid:

Dim i'w ychwanegu o safbwynt priodoldeb ariannol.

Rhif Gorsaf Station Number	Enw Gorsaf/ Station Name	Cyfeiriad/ Address	Gofrestr/ Ardal Pleidleisio Register/ Polling District	Sylwadau Swyddog Canlyniadau / Returning Officers Comments	Ymatebion / Responses	Ymateb i'r sylwadau dderbyniwyd / Responses to comments received
1	TY ELIDIR, STRYD FAWR	DEINIOLEN LL55 3HR	A1A	Dim newid / No change		
			A1B			
			A1C			
			D0A			
2	CABAN BRYNREFAIL	BRYNREFAIL LL55 3NR	A1D	Dim newid / No change		
3	NEUADD GOFFA BETHEL	BETHEL LL55 1YE	A1E	Dim newid / No change		
4	YSGOL GYMUNED PENISARWAEN	PENISARWAEN LL55 3BW	A1F	Dim newid / No change		
5	NEUADD Y PENTREF RHIWLAS VILLAGE HALL	RHIWLAS LL57 4EP	A1G	Dim newid / No change		
6	Y GANOLFAN LLANBERIS	LLANBERIS LL55 4TY	B1A	Dim newid / No change		
			B1B	Dim newid / No change		
7	Y SEFYDLIAD COFFA LLANRUG MEMORIAL INSTITUTE	LLANRUG LL55 4BW	C1A	Dim newid / No change		
			C6D	Dim newid / No change		
8	YSGOL GYNRADD CWM Y GLO	CWM Y GLO LL55 4DE	C6B	Dim newid / No change		
9	NEUADD GOFFA Y FELINHELI	Y FELINHELI LL56 4JA	D1A	Dim newid / No change		
10	YSGOL GYNRADD Y FELINHELI	Y FELINHELI LL56 4TZ	D2A	Dim newid / No change		
11	YSGOL SANTES HELEN/ST. HELENS SCHOOL CAERNARFON	CAERNARFON LL55 1PF	E1A	Dim newid / No change		
12	LLYFRGELL CAERNARFON LIBRARY, ALLT PAFILIWN	CAERNARFON LL55 1AS	E1BA	Dim newid / No change	Cyngor Tref yn cynnig Adeilad yr Institiwt ar Allt y Pafiliwn Town Council suggests using the Institute Building on Pavillion Hill	Trefnu ymweliad ac asesiad o'r lleoliad amgen arfaethedig Visit and assessment of proposed alternative location to be carried out
			E1BB			

Adolygiad o Ddosbarthiadau a Mannau Pleidleisio / Review of Polling Districts and Places

13	YSGOLDY CAPEL Y MAES CAERNARFON	CAERNARFON LL55 2NB	E1C	Adeilad mewn cyflwr gwael. Awgrymu symud y gofrestr i Llyfrgell Gaernarfon Building in poor condition, suggest moving the register to Caernarfon Library.		I'w ystyried ar y cyd gyda 12 uchod To be considered together with 12 above
14	YSGOL YR HENDRE, CAERNARFON	CAERNARFON LL55 2LY	E1DA	Gorsaf tu allan i'r Ardal Pleidleisio/ Station outside of Polling District	Aelod Lleol yn cynnig Clwb Rygbi Caernarfon fel man pleidleisio amgen Local Member suggests using Caernarfon Rugby Club as alternative polling place	Trefnu ymweliad ac asesiad o'r lleoliad amgen arfaethedig Visit and assessment of proposed alternative location to be carried out
			E1DB			
15	PENCADLYS Y SGOWTIAID/SCOUTS H.Q., MAES CADNANT, CAERNARFON	CAERNARFON LL55 1BS	E1EA	Angen adnabod gorsaf newydd ar gyfer ardal Cadnant. Adeilad wedi disgyn i gyflwr gwael / Need to find new polling station venue for Cadnant area. Building has fallen into disrepair		
			E1EB			
			E1EC			
			E1ED			
16	CANOLFAN NODDFA, CIL PEBLIG	CAERNARFON LL55 2RS	E1E	Dim newid / No change		
17	CANOLFAN WAUNFAWR	WAUNFAWR LL55 4YY	F6A	Dim newid / No change		
18	CANOLFAN Y CAPEL CAEATHRO	CAEATHRO LL55 2SS	F6B	Dim newid / No change		
19	CANOLFAN BONTNEWYDD	BONTNEWYDD LL55 2UF	G6A	Dim newid / No change	Cyngor Cymuned yn ein hysbysu nad yw'r Ganolfan ar gael oherwydd adeiladu ysgol newydd. Community Council inform us that the building is longer available due to building of new school	Edrych am leoliad amgen addas Look for alternative suitable location
			G6B	Dim newid / No change		
20	PARC CARAFAN BRYN GLOCH	BETWS GARMON LL54 7YY	H6A	Dim newid / No change		
			H6B			
21	CLWB MOUNTAIN RANGERS	RHOSGADFAN LL54 7EY	I6A	Dim newid / No change		
22	CAPEL HOREB	RHOSTRYFAN CAERNARFON GWYNEDD LL57 7LT	I6B	Dim newid / No change		
23	CANOLFAN BRO LLANWENDA	LLANWENDA CAERNARFON LL54 5UG	I6D	Dim newid / No change		

Adolygiad o Ddosbarthiadau a Mannau Pleidleisio / Review of Polling Districts and Places

24	FESTRI CAPEL BALADEULYN CHAPEL VESTRY NANTLLE	NANTLLE LL54 6BL	J7A	Dim newid / No change		
25	CANOLFAN Y FRON	Y FRON LL54 7BB	J6B	Dim newid / No change		
26	NEUADD Y PENTREF CARMEL	CARMEL LL54 7AA	J6C	Dim newid / No change		
27	NEUADD Y PENTREF GROESLON VILLAGE HALL	GROESLON LL54 7DG	J6D	Dim newid / No change		
28	BRAF DINAS DINLLE - Gorsaf Newydd/ New Station	BRAF DINAS DINLLE CAERNARFON GWYNEDD LL54 5TW	J6E	Dychwelwyd i Tŷ'n Llan, Llandwrog unwaith bydd gwaith adnewyddu wedi ei gwblhau/ Return to Tŷ'n Llan, Llandwrog once renovation work is completed.		
29	CANOLFAN GYMDEITHASOL TALYSARN	TALYSARN LL54 6AB	K1A	Dim newid / No change		
30	NEUADD GOFFA PENYGROES	PENYGROES LL54 6NG	K1B	Dim newid / No change		
31	NEUADD GOFFA/MEMORIAL HALL LLANLLYFNI	LLANLLYFNI LL54 6SL	K1C	Dim newid / No change		
32	YSGOL GYNRADD NEBO	NEBO LL54 6EE	K1E	Dim newid / No change		
33	CAFFI HENFELIN	ABERGWYNGREGYN LLANFAIRFECHAN LL33 0LP	P1A	Dim newid / No change		
34	FESTRI CAPEL BETHLEHEM CHAPEL VESTRY TALYBONT	TAL Y BONT LL57 3YU	Q1A	Dim newid / No change	Cyngor Cymuned, yn datgan bod lleoliad y Capel yn dda ond bod mynediad i'r adeilad yn anaddas i bleidleiswyr anabl. Community Council inform us that the location is good but that entry to the building is not suitable for disabled voters.	Cynnal archwiliad ac asesu pa gamau sydd eu hangen i sicrhau bod yr osaf yn hygyrch Inspection to ascertain what steps are required to make station accessible
			Q1B	Dim newid / No change		
35	CANOLFAN CEFNFAES	RHES MOSTYN BETHESDA LL57 3AB	R1AA	Dim newid / No change		
			R1AB			
			R1AC			
36	FESTRI CAPEL CARMEL	RACHUB LL57 3EL	R1B	Dim newid / No change		
37	Y CABAN CYSGU, GERLAN	BETHESDA LL57 3TG	R1C	Dim newid / No change		

38	NEUADD TALGAI LLANDYGAI	LLANDYGAI LL57 4HU	S1A	Dim newid / No change		
39	CANOLFAN TREGARTH	TREGARTH LL57 4AL	S1B	Dim newid / No change		
40	NEUADD GOFFA MYNYDD LLANDYGAI	MYNYDD LLANDYGAI LL57 4LQ	S1C	Dim newid / No change		
41	Y GANOLFAN RHEOLAETH/ THE MANAGEMENT CENTRE	STRYD Y COLEG/ COLLEGE ROAD BANGOR LL57 2DG	T1A	Dim newid / No change		
42	CANOLFAN GYMUNEDOL Y GARTH COMMUNITY CENTRE, ALLT GARTH HILL	BANGOR LL57 2SY	T1B	Dim newid / No change		
43	NEUADD Y PENRHYN HALL	CITY COUNCIL OFFICES FFORDD GWYNEDD BANGOR LL57 1DT	T1CA	Dim newid / No change		
			T1CB			
44	CLWB PENSIYNWYR GLANADDA PENSIONERS CLUB, FFORDD AINON ROAD	BANGOR LL57 2UJ	T1D	Dim newid / No change		
45	EGLWYS Y GROES	MAESGEIRCHEN, BANGOR LL57 1UB	T1E	Dim newid / No change		
46	CLWB HIRRAEL	THE MOSTYN ARMS AMBROSE STREET BANGOR LL57 1BH	T1F	Dim newid / No change		
47	CANOLFAN GYMDEITHASOL COED MAWR COMMUNITY CENTRE	BANGOR LL57 4TB	T1G	Dim newid / No change		
48	CAPEL BERA NEWYDD CHAPEL	LLWYBR DEWI SANT/ST DAVIDS PATH FFORDD PENRHOS ROAD BANGOR LL57 2AX	T1H	Dim newid / No change		
49	CANOLFAN PENRHOSGARNEDD	BANGOR LL57 2NN	U1A	Dim newid / No change		
50	CANOLFAN GLASINFRYN	GLASINFRYN LL57 4UW	U1B	Dim newid / No change		
			U1C	Dim newid / No change		
51	FESTRI CAPEL BRYNAERAU PONTLLYFNI	PONTLLYFNI LL54 5EP	AA6	Dim newid / No change		

Adolygiad o Ddosbarthiadau a Mannau Pleidleisio / Review of Polling Districts and Places

52	NEUADD BENTREF CLYNNOG FAWR	CLYNNOG FAWR LL54 5PB	AB6	Dim newid / No change		
53	FESTRI CAPEL M.C. PANTGLAS	PANTGLAS LL51 9DJ	AC6	Adeilad ddim yn addas oherwydd diffyg toiledau. Dim dewis arall yn yr ardal, awgrymu symud y gofrestr i Clynnog Fawr. Building not suitable because of lack of toilets. No alternative in the area, suggest moving the register to Clynnog Fawr.		Ymweliad i asesu'r safle ymhellach ac ystyried lleoliadau amgen ymhellach Inspection to assess the building further and consider further any alternative locations
54	NEUADD GYMUNED BEDDGELERT	BEDDGELERT LL55 4UY	BA6	Dim newid / No change		
55	NEUADD GARNDOLBENMAEN	GARN DOLBENMAEN LL51 9SQ	CA6	Dim newid / No change		
			CB6	Dim newid / No change		
56	CANOLFAN GYMDEITHASOL GOLAN	GOLAN LL51 9YY	CC6	Dim newid / No change		
57	CANOLFAN PRENTEG	PRENTEG LL49 9SP	CD6	Awgrymu symud y gofrestr i Tremadog oherwydd nifer isel o etholwyr/ Suggest moving the register to Tremadog because of the low number of electors.	Y Cyngor Cymuned a'r Aelod Lleol yn datgan yn gryf bod angen cadw'r orsaf b leidleisio ym Mhrenteg Community Council and Local Member both firmly of the view that the polling station at Prenteg should be retained.	Cadw gorsaf bleidleisio Prenteg Retain Prenteg polling station
58	NEUADD GOFFA PENMORFA	PENMORFA LL49 9RT	CE6	Dim newid / No change		
59	Y GANOLFAN PENTREFELIN	PENTREFELIN LL52 0PU	CF6	Dim newid / No change		
60	NEUADD EGLWYS SANT CYNGAR CHURCH	CHURCH STREET BORTH Y GEST LL49 9TU	DA6	Dim newid / No change		
61	Y GANOLFAN MORFA BYCHAN	MORFA BYCHAN LL49 9YD	DC6	Dim newid / No change		
62						
63	FESTRI CAPEL Y PORTH VESTRY PORTHMADOG	HEOL FADOG / MADOC STREET PORTHMADOG LL49 9DB	DB1	Dim newid / No change		
			DD6			
64	CANOLFAN HAMDDEN GLASLYN PORTHMADOG	PORTHMADOG LL49 9HX	DF6	Dim newid / No change		
65	YR INSTITIWT/THE INSTITUTE TREMADOG	TREMADOG LL49 9RB	DE6	Dim newid / No change		
66	NEUADD GOFFA CRICCIETH	CRICCIETH LL52 0HB	EA1	Dim newid / No change		
67	NEUADD BENTREF LLANYSTUMDWY	LLANYSTUMDWY LL52 0SH	FA6	Dim newid / No change		

			FB6			
68	NEUADD GOFFA CHWILOG	CHWILOG LL53 6SH	FC6	Dim newid / No change		
69	FESTRI CAPEL PENCAENEWYDD	PENCAENEWYDD LL53 6RB	FD6	Dim newid / No change		
70	CANOLFAN GYMDEITHASOL TREFOR	TREFOR LL54 5LB	GA6	Dim newid / No change		
71	CANOLFAN Y BABELL LLANAELHAEARN	LLANAELHAEARN LL54 5AW	GB6	Dim newid / No change		
72	TAFARN Y FIC	LLITHFAEN LL53 6NW	HA6	Dim newid / No change		
			HB6			
			HC6			
73	CANOLFAN GYMDEITHASOL YSGOL BRO PLENYDD Y FFOR	Y FFOR LL53 6UP	IA6	Dim newid / No change		
74	CLWB CHWARAEON PWLLHELI SPORTS CLUB	PARC BODEGROES EFAILNEWYDD NODER: GORSAF NEWYDD NOTE: NEW POLLING STATION LL53 5TH	IB6	Dim newid / No change		
75	GANOLFAN GYMDEITHASOL LLANNOR	LLANNOR LL53 8LJ	IC6	Dim newid / No change		
76	NEUADD ABERERCH	ABERERCH LL53 6AZ	ID6	Dim newid / No change		
77	FESTRI BACH CAPEL Y DRINDOD	PENMOUNT PWLLHELI LL53 5HU	JA1	Dim newid / No change		
78	NEUADD EGLWYS GATHOLIG/CATHOLIC CHURCH HALL	FFORDD MELA PWLLHELI LL53 5AP	JB1	Dim newid / No change		
79	NEUADD LLANBEDROG	LLANBEDROG LL53 7NY	KA6	Dim newid / No change		
80	TU HWNT I'R AFON INN	RHYDYCLAFDY LL53 7YL	LA6	Adeilad ddim ar gael a dim lleoliad arall. Awgrymu symud y gofrestr i Efailnewydd. Y gofrestr wedi ei symud i Efailnewydd ar gyfer etholiad Seneddol y DU heb unrhyw broblemau yn codi. Building no longer available and no alternative. Suggest moving the register to Efailnewydd. The register was moved to Efailnewydd for the UK Parliamentary election without any issues.		
81	CWR Y COED	BODUAN LL53 6DT	LB6	Adeilad ddim yn addas, angen adnabod lleoliad newydd.		

Adolygiad o Ddosbarthiadau a Mannau Pleidleisio / Review of Polling Districts and Places

			LC6	Building not suitable, need to identify new location.		
82	Y GANOLFAN NEFYN	NEFYN LL53 6EA	MA6	Dim newid / No change		
83	Y GANOLFAN MORFA NEFYN	MORFA NEFYN LL53 6BW	MB6	Dim newid / No change		
84	CANOLFAN EDERN	EDERN LL53 8YU	MC6	Dim newid / No change		
85	CANOLFAN GYMDEITHASOL TUDWEILIOG	TUDWEILIOG LL53 8NB	NA6	Adeilad ddim mewn cyflwr da, angen adnabod lleoliad newydd. Building not in good condition, need to identify new location.		
86	CANOLFAN LLANIESTYN	LLANIESTYN LL53 8SG	NB6	Dim newid / No change		
87	FESTRI CAPEL RHYDBACH BOTWNNOG	BOTWNNOG LL53 8RF	OA6	Dim newid / No change		
88	FESTRI CAPEL HEBRON LLANGWNNADL	LLANGWNNADL LL53 8NR	NC6	Dim newid / No change		
			OB6			
89	CANOLFAN BRYNCROES	BRYNCROES LL53 8EB	OC6	Dim newid / No change		
90	NEUADD GOFFA SARN	SARN LL53 8DU	OD6	Dim newid / No change		
91	CANOLFAN DEUNANT ABERDARON	ABERDARON LL53 8BP	PA6	Dim newid / No change		
92	NEUADD BENTREF RHOSHIRWAUN	LL53 8LA	PC6	Dim newid / No change		
93	NEUADD Y PENTREF RHIW	RHIW LL53 8AE	PD6	Dim newid / No change		
94	CANOLFAN LLANENGAN	LLANENGAN LL53 7LL	QB6	Dim newid / No change		
95	NEUADD MYNYTHO	MYNYTHO LL53 7RF	QC6	Dim newid / No change		
96	NEUADD ABERSOCH	ABERSOCH LL53 7EA	RA1	Dim newid / No change		
97	YR INSTITIWT CORRIS INSTITUTE	CORRIS SY20 9SH	A2	Dim newid / No change		
98	YR INSTITIWT ABERDYFI INSTITUTE	ABERDYFI LL35 0LN	B1	Dim newid / No change		
			B2			
99	Y GANOLFAN ABERGYNOLWYN	ABERGYNOLWYN LL36 9YP	A1	Dim newid / No change	Barn gref y Cyngor Cymuned yw bod angen cadw'r orsaf The strong view of the Community Council is that the station should be retained.	Cadarnhau nad oes bwriad newid Confirm that there is no intention to change

			AP2			
			C1			
100	CANOLFAN BRO TEGID	30-32 STRYD FAWR BALA LL23 7AG	D1	Dim newid / No change		
101	FESTRI CAPEL TEGID Y BALA	HEOL TEGID LL23 7EL	D2	Dim newid / No change		
			D3			
			D4			
			D5			
102	THEATR Y DDRAIG / DRAGON THEATRE	JUBILEE ROAD ABERMAW/BARMOUTH LL42 1EF	AG2	Dim newid / No change		
			E1			
			E3			
			E4			
103	EGLWYS HOLL SAINT CYMRU	HEOL MANOD BLAENAU FFESTINIOG LL41 4AF	F1A	Adeilad ddim yn addas oherwydd diffyg toiledau merched. Angen adnabod lleoliad newydd.		
			F1B	Building not suitable because of a lack of female toilets, need to identify new location.		
104	Y NEUADD, DINAS MAWDDWY	DINAS MAWDDWY SY20 9JA	AS1	Dim newid / No change	Barn gref y Cyngor Cymuned yw bod angen cadw'r orsaf The strong view of the Community Council is that the station should be retained.	Cadarnhau nad oes bwriad newid Confirm that there is no intention to change
			H1			
			H2			
105	LLYFRGELL RYDD/FREE LIBRARY	WTRA'R FELIN/MILL STREET DOLGELLAU LL40 1EY	I3A	Dim newid / No change		
			I3B			
			I4			
106	NEUADD DYFFRYN ARDUDWY HALL	DYFFRYN ARDUDWY LL44 2BE	E5	Dim newid / No change		
			J1			

Adolygiad o Ddosbarthiadau a Mannau Pleidleisio / Review of Polling Districts and Places

			J2			
107	NEUADD/HALL FFESTINIOG	FFESTINIOG LL41 4PB	K1	Dim newid / No change		
108	LLYFRGELL BLAENAU FFESTINIOG	BLAENAU FFESTINIOG LL41 3DN	L1	Dim newid / No change		
109	CANOLFAN GYMDEITHASOL BRO FFESTINIOG	FFORDD WYNNE BLAENAU FFESTINIOG LL41 3UF	M1	Dim newid / No change		
110	NEUADD GOFFA/MEMORIAL HALL HARLECH	HARLECH LL46 2UA	N1	Dim newid / No change		
111	NEUADD BRO DDERFEL	LLANDDERFEL LL23 7HR	AK1	Dim newid / No change		
			AN1			
			O1			
112	NEUADD/HALL LLANEGRYN	LLANEGRYN LL36 9TY	Q1	Dim newid / No change	Barn gref y Cyngor Cymuned yw bod angen cadw'r orsaf The strong view of the Community Council is that the station should be retained.	Cadarnhau nad oes bwriad newid Confirm that there is no intention to change
113	NEUADD/HALL LLANFACHRETH	LLANFACHRETH LL40 2DY	R1	Dim newid / No change		
114	CANOLFAN GYMDEITHASOL LLANFROTHERN	LLANFROTHERN LL48 6LJ	S1	Mynediad i'r Orsaf Bleidleisio ddim yn addas/ Access to the Polling Station is not suitable	Aelod Lleol yn cadarnhau bod y Cyngor Cymuned am edrych ar y sefyllfa a hefyd yn awgrymu y gellid defnyddio ystafell arall. Cynnig cyfarfod safle. Local Member confirms that Community Council will look at the situation also suggested using another room. Site meeting suggested.	Ymweld â'r safle i asesu opsiynau Visit site to assess options
115	NEUADD BENTREF LLANUWCHLLYN	LLANUWCHLLYN LL23 7TY	U1	Dim newid / No change		
			U2			
116	Y GANOLFAN LLWYNGWRIL	LLWYNGWRIL LL37 2JA	AV1	Dim newid / No change		
			V1			
117	CANOLFAN PENNAL	PENNAL SY20 9DJ	W1	Dim newid / No change	Barn gref y Cyngor Cymuned yw bod angen cadw'r orsaf The strong view of the Community Council is that the station should be retained.	Cadarnhau nad oes bwriad newid Confirm that there is no intention to change

118	NEUADD GOFFA/MEMORIAL HALL PENRHYNDEUDRAETH	PENRHYNDEUDRAETH LL48 6LS	X1	Dim newid / No change		
119	YSGOL GYNRADD/PRIMARY SCHOOL TANYGRISIAU	TANYGRISIAU LL41 3SU	Y1	Dim newid / No change		
120	TYWYN BAPTIST CHURCH	STRYD FAWR/HIGH STREET TYWYN LL36 9AF	Z1	Dim newid / No change		
			Z3			
121	TYWYN BAPTIST CHURCH	STRYD FAWR/HIGH STREET TYWYN LL36 9AF	Z2	Dim newid / No change		
122	NEUADD GYHOEDDUS TRAWSFYNYDD PUBLIC HALL	TRAWSFYNYDD LL41 4RW	AA1	Dim newid / No change		
123	NEUADD Y PENTREF/VILLAGE HALL ARTHOG	ARTHOG LL39 1AX	AB1	Dim newid / No change		
			AB2			
			I5			
124	OAKELEY ARMS HOTEL	TAN Y BWLCH MAENTWROG BLAENAU FFESTINIOG LL41 3YU	AD1	Dim newid / No change		
			Y2			
125	NEUADD LLANBEDR	LLANBEDR LL45 2NW	AE1	Dim newid / No change		
126	NEUADD TALSARNAU	TALSARNAU LL47 6TA	AF1	Dim newid / No change		
127	NEUADD Y PENTREF LLANELLYD	LLANELLYD LL40 2TA	AG1	Dim newid / No change		
			AJ2			
128	CAFFI GLANRAFON CAFE	Glan-yr-afon Gwynedd LL21 0HA	AK1	Adeilad ddim ar gael, awgrymu symud y gofrestr i Llanelltyd. Y gofrestr wedi ei symud i Llanelltyd ar gyfer etholiad Seneddol y DU heb unrhyw broblemau'n codi. Building not available, suggest moving the register to Llanelltyd The register was moved to Llanelltyd for the UK		

Adolygiad o Ddosbarthiadau a Mannau Pleidleisio / Review of Polling Districts and Places

				Parliamentary election without any issues.		
129	NEUADD RHYDYMAIN	RHYDYMAIN LL40 2AU	AM1	Dim newid / No change		
			AM2			
130	NEUADD/HALL GELLILYDAN	GELLILYDAN LL41 4EG	AO1	Dim newid / No change		
131	Y GANOLFAN BRYNCRUG	BRYNCRUG LL36 9PR	AP1	Dim newid / No change		
132	NEUADD/HALL BRITHDIR	BRITHDIR LL40 2RT	AQ1	Dim newid / No change		
133	NEUADD/HALL FAIRBOURNE	FAIRBOURNE LL38 2EQ	AR1	Dim newid / No change		
134	NEUADD BENTREF ABERANGELL	ABERANGELL SY20 9QG	AT1	Dim newid / No change	Barn gref y Cyngor Cymuned yw bod angen cadw'r orsaf The strong view of the Community Council is that the station should be retained.	Cadarnhau dim bwriad i newid Confirm that there is no intention to change
135	NEUADD GOFFA/MEMORIAL HALL LLANFAIR	LLANFAIR LL46 2SA	AU1	Dim newid / No change		
			N2			
136	NEUADD GANLLWYD	GANLLWYD LL40 2TG	AA2	Dim newid / No change		
			AJ1			
			R2			

Eitem 12

CYFARFOD	Cyngor Llawn
DYDDIAD	5 Rhagfyr 2024
TEITL YR ADRODDIAD	Cais i newid enw Cymuned Llanaelhaearn
ARGYMHELLIAD	Cymeradwyo newid enw Cymuned Llanaelhaearn
AELOD CABINET	Cynghorydd Menna Trenholme, Aelod Gwasanaethau Corfforaethol
AWDUR	Siôn Huws, Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau

Cefndir

1. Mae'r awdurdod wedi derbyn cais gan Gyngor Cymuned Llanaelhaearn i newid enw'r Gymuned o **Llanaelhaearn** i **Trefor a Llanaelhaearn**. Mae'r cais hwn i'w weld yn yr **Atodiad**.

2. Mae adran 76 Deddf Llywodraeth Leol 1972 yn rhoi'r hawl i Gyngor Gwynedd fel 'prif gyngor' newid enw cymuned os yw'n derbyn cais i wneud hynny gan y cyngor cymuned.

3. Nid yw'r Ddeddf yn rhagnodi unrhyw broses i'w dilyn gan y cyngor cymuned neu'r prif gyngor, nag yn cynnig unrhyw arweiniad pellach. Yn absenoldeb trefn benodol, cynghorwyd y cyngor cymuned y byddai'r Cyngor Llawn angen, fel gydag unrhyw benderfyniad, gwybodaeth ddigonol i'w ganiatáu i ddod i farn ar ôl pwysu a mesur rhinweddau'r cais. Byddai hynny'n cynnwys eglurhad o'r rhesymeg dros y cais a gwybodaeth am y farn o fewn y gymuned. Fe wêl aelodau bod y cais yn cynnwys eglurhad o'r rhesymau dros gyflwyno'r cais a'r camau a gymerwyd i geisio dod o hyd i'r farn o fewn y gymuned.

4. Bydd aelodau'n ymwybodol fod y Cyngor eisoes yn cynnal proses Arolwg Cymunedol o dan Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013, er mwyn edrych ar ffiniau a threfniadau etholiadol cymunedau. Nid yw'r broses arolwg cymunedol serch hynny yn caniatáu newid enw cymuned sy'n bodoli eisoes ac mae'n rhaid dibynnu ar y pŵer o dan Ddeddf 1972.

5. Os bydd y Cyngor yn penderfynu newid enw'r gymuned, yna mae'r Ddeddf yn darparu y bydd rhaid iddo:

- anfon hysbysiad at Weinidogion Cymru, at Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru, at Gyfarwyddwr Cyffredinol yr Arolwg Ordians ac at y Cofrestrydd Cyffredinol; a
- chyhoeddi'r hysbysiad yn y gymuned ac mewn mannau eraill mewn unrhyw fodd y mae'n ystyried ei fod yn briodol.

Mae'r Deddf hefyd yn darparu na fydd newid enw a wneir yn unol â'r adran hon yn effeithio ar unrhyw hawliau na rhwymedigaethau unrhyw gymuned nac unrhyw gyngor, awdurdod neu berson, nac yn gwneud unrhyw achos cyfreithiol yn ddiffygiol; a gall unrhyw achos cyfreithiol gael ei gychwyn neu ei barhau fel pe na bai newid enw.

Barn yr Aelod Lleol

6. Mae'r aelod lleol y Cyngorydd Jina Gwyrfai, Ward Yr Eifl wedi datgan ei bod yn gefnogol iawn i'r cais hwn er mwyn fod yn gynhwysol, yn deg, a bodloni dyhead trigolion y ddau bentref'.

Argymhelliad

7. Cymeradwyo newid enw Cymuned Llanaelhaearn i Trefor a Llanaelhaearn yn unol ag adran 76 Deddf Llywodraeth Leol 1972

Barn y Swyddogion Statudol

Swyddog Monitro

Gwasanethau Cyfreithiol sydd wedi paratoi yr adroddiad. Nid oes gennyf sylwadau i'w hychwanegu ynglyn a phriodoldeb

Y Prif Swyddog Cyllid

Dim i'w ychwanegu o safbwynt priodoldeb ariannol.

Cais i newid enw Cyngor Cymuned Llanaelhaearn i CC Trefor a Llanaelhaearn.

1. Cefndir

Haen isaf o lywodraeth leol yw'r cyngor plwyf/cymuned/tref, felly dylai adlewyrchu'r boblogaeth yna.

Daw enw'r Cyngorau cymuned presennol o'r hen drefn blwyfol (cyngor plwyf) . Yn ein hachos ni y plwyf eglwysig yw Llanaelhaearn.

Dan Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 ad-drefnodd y system 'plwyfol' i fod yn unedau cymunedol. Ni newidiwyd yr enwau i adlewyrchu'r gymuned leol ym mhobman, a dyma graidd ein cais.

2. Rhesymeg newid enw.

Mae eglwys Llanaelhaearn yn dyddio yn ôl i'r chweched ganrif, a phlwyf Llanaelhaearn oedd yr enw i'r Llywodraeth leol o'r 16eg ganrif ymlaen ar ardal eang a gwasgaredig.

Yn ystod y 19eg ganrif bu twf mawr yn y boblogaeth oherwydd dyfodiaid y diwydiant ithfaen a fel canlyniad crëwyd pentref newydd Trefor (1856) yn ngwaelod y plwyf.

Pentref Trefor yw'r mwyaf poblog yn y 'cymuned' er nid yw'r enw yn cael ei arddel yn enw'r Cyngor cymuned newydd. Dyma'r ystadegau :

1. **Etholwyr** 2024 :   Trefor 511   Llanaelhaearn 287 (e-bost gan swyddog etholiadol)
2. **Tai annedd** Cyfrifiad 2021 : Trefor 334   Llanaelhaearn 121 (e-bost gan swyddog data)

Dylid nodi bod bod 12 Cyngorydd cymuned, a'r drefn yw bod dau draean – wyth o'r deuddeg – yn cynrychioli pentref Trefor.

3. Hanes y cais i newid enw

Yn Medi 2021 derbyniodd y Cyngor Cymuned lythyr oddi wrth drigolion yn Nhrefor yn gofyn am degwch i bentref Trefor. Y cais oedd i newid enw'r Cyngor Cymuned i gynnwys yr ardal i gyd. Trafodwyd y cais mewn cyfarfod ffurfiol o'r Cyngor ar 4/10/2021 a phenderfynwyd bod y cais yn gwbwl rhesymol a bod y cyngor yn ei gefnogi'n unfrydol. Gofynnwyd i'r Cyngorydd Sir ar y pryd, Aled Wyn Jones, ymgymryd â'r mater.

Ym mis Ionawr 2022 cadarnhaodd Aled bod newid yn bosib, ond bod angen rhoi cynnig gerbron y Cyngor Sir gan gynnig enw newydd. Bro'r Eifl oedd y dewis naturiol, ond roedd yr enw yna newydd ei roi ar y Ward Sirol. Wedi trafodaeth penderfynwyd ar 'Trefor a Llanaelhaearn' – yn y drefn honno i osgoi treiglo !

Yn 2024 ail-gydiodd ein Cyngorydd Sir presennol, Jina Gwyrfaï, yn y cais i newid yr enw. Cafodd gyfarwyddyd gan Adran Gyfreithiol Cyngor Sir Gwynedd i gynnal ymgynghoriad cyhoeddus i ganfod barn trigolion lleol. Cytunwyd ar ffurf ymgynghori trwy ofyn am sylwadau yn hytrach na threfnu cyfarfodydd cyhoeddus, costus. Mewn cyfarfod o'r Cyngor Cymuned ym Mehefin 2024 cytunodd i weithredu a chynnal ymgynghoriad.

4. Ymgynghoriad â'r cyhoedd

21 diwrnod oedd cyfnod yr ymgynghoriad, sef Mehefin 4-25ain.

Bu hysbyseb ar wefan y Cyngor Cymuned, gweplyfrau lleol a hefyd yn y siopau a swyddfa bost yn gofyn am sylwadau ar y bwriad i newid enw'r i 'Cyngor Cymuned Trefor a Llanaelhaearn', sylwadau i'w hanfon ar e-bost neu mewn lythyr at y Clerc neu'r Cynghorydd Sir.

Un ateb ysgrifenedig yn unig a gafwyd – yn cefnogi'r newid.

Bu nifer o sylwadau ar lafar yn gefnogol, a nifer o sylwadau 'naratif' ar 'facebook' .

Ni fu gwrthwynebiad i'r bwriad.

1. Casgliad

Er i ymateb i'r ymgynghoriad cyhoeddus fod yn siomedig, nid yw'r Cynghorwyr Cymuned yn credu bod pwrpas holi pellach nac oedi ragor. Cyflwynir y ddogfen hon felly fel ein cais i newid enw ein Cyngor Cymuned fel y nodwyd eisoes, i 'Cyngor Cymuned Trefor a Llanaelhaearn'.

Yn gywir

Clerc.

Ken Skates AS/MS
Ysgrifennydd y Cabinet dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru
Cabinet Secretary for North Wales and Transport

Ein cyf KSNWT/05761/24

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Y Cyngorydd Beca Roberts

eirianroberts3@gwynedd.llyw.cymru

25 Hydref 2024

Annwyl Cyngorydd Roberts,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 21 Mai ynghylch gwasanaethau rheilffordd ar Lein y Cambrian. Hoffwn ymddiheuro am yr oedi cyn ymateb i chi.

Rwy'n deall y rhwystredigaeth a'r siom ynghylch newidiadau i wasanaethau rheilffyrdd ar y lein. Diben adolygiad Trafnidiaeth Cymru o wasanaethau Cymru a gwasanaethau trawsffiniol oedd alinio gwasanaethau'n well â'r galw am deithio ar ôl Covid, lleihau cymhorthdal a thargedu twf refeniw yn y dyfodol. Mae Trafnidiaeth Cymru wedi gorfod gwneud rhai penderfyniadau anodd er mwyn sicrhau ei fod yn darparu capasiti lle mae'r mwyaf o'i angen, ond bu ymgysylltu â rhanddeiliaid yn elfen hanfodol o'r gwaith.

O ganlyniad i hyn mae Trafnidiaeth Cymru wedi gwneud rhai newidiadau sy'n golygu eu bod yn gallu cadw rhai gwasanaethau yn ystod cyfnodau prysuraf yr haf. Rydym wedi ymrwymo i gynyddu nifer y teithwyr ledled Cymru, ond mae'n rhaid i ni sicrhau bod y capasiti yn cael ei dargedu lle mae'r mwyaf o'i angen. Wrth gyflwyno'n rhaglen yn genedlaethol, bydd trenau newydd sbon yn cael eu defnyddio ar Lein y Cambrian gan ddarparu mwy o gapasiti, mwy o gysur a hygyrchedd yn ogystal â gwasanaethau mwy dibynadwy. Bydd y trenau newydd hyn hefyd yn sail i'r lefelau uchel cyson o berfformiad yr ydym yn benderfynol o'u cyflawni ledled Cymru, er mwyn annog mwy o bobl i ddefnyddio'r rhwydwaith.

Rydym yn parhau i ddarparu cefnogaeth sylweddol i bob dull o drafnidiaeth gyhoeddus yng Nghanolbarth a Gorllewin Cymru, yn uniongyrchol, a thrwy adnoddau Trafnidiaeth Cymru. Rwy'n cydnabod bod Cymru gyfan yn haeddu cael system drafnidiaeth gyhoeddus uchel sy'n diwallu anghenion ei chymunedau, ac rwy'n benderfynol o gyflawni hyn.

Yn gywir

Ken Skates AS/MS
Ysgrifennydd y Cabinet dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Ken.Skates@llyw.cymru
Correspondence.Ken.Skates@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Cynghorydd Beca Roberts Cadeirydd y Cyngor
Cyngor Gwynedd

T: +44 (0) 020 4551 0011
W: www.gov.uk

Ein cyf: MCB2024/10439 Eich cyf: ER

Drwy [ebost: eirianroberts3@gwynedd.llyw.cymru](mailto:eirianroberts3@gwynedd.llyw.cymru)

22 Tachwedd 2024

Annwyl Cyng Roberts,

Diolch am eich gohebiaeth dyddiedig 30 Hydref at Jonathan Reynolds AS ynghylch gwneud 1 Mawrth yn wyliau cenedlaethol yng Nghymru ar gyfer Dydd Gŵyl Dewi. Rwy'n ymateb gan fod y mater hwn yn dod o fewn fy mhortffolio gweinidogol i.

Rwy'n gwerthfawrogi'r teimladau y tu ôl i gais Cyngor Gwynedd ac yn gwerthfawrogi pwysigrwydd Dydd Gŵyl Dewi i bobl Cymru. Fodd bynnag, er y gallai gŵyl banc ychwanegol fod o fudd i rai cymunedau a sectorau, mae'r gost i'r economi o gael gŵyl banc ychwanegol yn sylweddol.

Mae'r dadansoddiad diweddaraf yn amcangyfrif bod y gost i economi'r DU o gael un gŵyl banc unwaith ac am byth tua £2bn. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae'r hawl i wyliau blynyddol wedi cynyddu i lawer o weithwyr, ond nid oes hawl statudol i amser i ffwrdd ar gyfer gwyliau banc neu wyliau cyhoeddus. Mae unrhyw hawl i amser i ffwrdd neu dâl ychwanegol am weithio ar ŵyl y banc yn dibynnu ar delerau contract cyflogaeth cyflogai.

Am y rhesymau hyn, nid oes gan y Llywodraeth unrhyw gynlluniau ar hyn o bryd i newid patrwm sefydledig a derbyniedig gwyliau banc yng Nghymru. Yn ogystal, tra bod gwyliau banc wedi'u datganoli i Lywodraeth yr Alban, mae pob setliad datganoli wedi'i ddatblygu yn erbyn cefndir o wahanol hanesion, yn ogystal â gwahanol systemau economaidd, cymdeithasol a diwylliannol a chyfreithiol. Efallai na fydd datganoli yn addas hyd yn oed lle mae'r mater wedi'i ddatganoli mewn mannau eraill.

Rydym yn parhau i fod yn ymrwymedig i gydweithio â'r holl Lywodraethau Datganoledig. Rydym yn gwerthfawrogi ein perthynas waith agos barhaus â Llywodraeth Cymru, tra hefyd yn parchu ei natur ddatganoledig.

Yn gywir,

JUSTIN MADDERS AS